

12 bài học EQ

Mẹ cần dạy Trẻ

“Với **IQ** người ta tuyển dụng bạn, với **EQ** người ta đề bạt bạn”

- EQ chính là nền tảng tương lai tốt đẹp của trẻ, cần nâng cao chỉ số EQ cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ!
- 12 bài học về EQ mở ra cho trẻ cánh cửa tự tin, thành công và tương lai hạnh phúc.

Lời nói đầu

EQ là khái niệm mà các nhà tâm lý học đã đưa ra để chỉ sự tương đối giữa trí tuệ và cảm xúc. Nó chủ yếu chỉ phẩm chất về các mặt như cảm xúc, tình cảm, sức chịu đựng. EQ giữa mỗi người không hề có sự khác biệt rõ rệt ngay từ khi mới sinh ra mà liên quan đến sự bồi dưỡng sau này. EQ là phẩm chất đạo đức tốt đẹp, là đức tính lạc quan hài hước, là dũng khí đối mặt và khắc phục khó khăn, là tinh thần tự khích lệ bản thân, là kiên trì bền bỉ, là nắm bắt tình cảm của mình và người khác.

Các nhà khoa học cho rằng: "Cuộc đời mỗi người có hai thời kỳ phát triển độc lập về tính cách, một là từ năm 2 - 3 tuổi, hai là từ năm 12 - 13 tuổi. Nếu sự phát triển của hai thời kỳ này gặp trở ngại thì sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời". Như vậy có thể thấy được tầm quan trọng của việc bồi dưỡng EQ cho trẻ. EQ là một khả năng, là một sự sáng tạo, cũng là một kỹ năng. Chỉ cần có thêm chút dũng khí, thêm chút sáng tạo, thêm chút rèn luyện, thêm chút tình cảm thì sẽ khiến trẻ trở thành "thần đồng EQ". EQ cao hay thấp quyết định những khả năng khác của trẻ, trong đó có cả việc EQ có thể phát huy đến mức tối đa hay không, từ đó quyết định thành công suốt đời của trẻ.

Mỗi cha mẹ đều nên biết rằng, bồi dưỡng EQ chính là bồi dưỡng tâm lý lành mạnh, bồi dưỡng đức tính cao thượng, bồi dưỡng phẩm chất cao quý cho trẻ. Mục tiêu của cha mẹ nên là bồi dưỡng cho trẻ những phẩm chất như tự tôn, tự tin, độ lượng, thân thiện, biết hợp tác, dũng cảm tìm tòi, sáng tạo, kiên trì bền bỉ, chăm chỉ cần cù, khiêm tốn thật thà, có đầy đủ nhân cách, khí chất và khả năng của một con người xuất sắc. Công việc này rất gian khổ, cũng rất tỉ mỉ, cần phải đầu tư thời gian và sức lực.

Bồi dưỡng EQ cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ sẽ tạo cơ sở vững chắc để trẻ bước vào xã hội. Điều này đã trở thành nội dung trọng yếu trong giáo dục gia đình. Để giúp trẻ hoàn thiện EQ, chúng tôi đã biên soạn cuốn "12 bài học EQ mẹ cần dạy trẻ" với ngôn ngữ dễ hiểu và những câu chuyện bao hàm những ý vị sâu xa về con người, khiến chúng ta phải suy ngẫm như: tính tự lập, thành thực, tốt bụng, hợp tác, chia sẻ, đối mặt với trở ngại và thất bại...

Cuốn sách sẽ giúp các bậc phụ huynh bước vào thế giới nội tâm của trẻ, tìm kiếm những vấn đề trẻ có thể gặp phải trong quá trình trưởng thành, cảm nhận niềm vui, nỗi buồn của trẻ, bồi dưỡng EQ cho trẻ. Ấn phẩm này có thể trở thành người thầy, người bạn tốt trên con đường trưởng thành của trẻ; là ngọn đèn soi sáng đường cho

cha mẹ trong quá trình giáo dục trẻ. Qua việc đọc cuốn sách này, độc giả sẽ thấy được những điều tốt đẹp từ việc bồi dưỡng EQ mang lại.

Biên tập

Bài học đầu tiên

Bồi dưỡng "thần đồng" EQ

Cha mẹ là người thầy đầu tiên, là người quan trọng nhất quyết định cuộc đời trẻ. Vì thế, tạo cho trẻ một nền giáo dục tốt là vô cùng quan trọng. Cha mẹ phải để trẻ cảm thấy hạnh phúc. Hạnh phúc ở đây không đơn thuần là “nhiều” mà phải là “đầy đủ”. Sự đầy đủ này chỉ có ở những người biết cảm nhận và trải nghiệm cảm xúc của mình mới có thể tận hưởng. Nói một cách khác, người có chỉ số EQ cao là người hạnh phúc nhất. Vì thế, cha mẹ phải tặng món quà EQ này cho trẻ, như thế, cuộc đời trẻ mới trở nên hoàn mỹ.

01

EQ rất quan trọng với sự thành công của trẻ

trong tương lai

Một người có thể thành công hay không, nhân tố quyết định quan trọng nhất là gì? Cuộc điều tra về những sinh viên đã tốt nghiệp tại trường đại học Harvard phát hiện, EQ có tác dụng mang tính quyết định đối với thành công. Điều đó cũng có nghĩa là, nếu một người chỉ có thành tích học tập vượt trội thì sau này chưa chắc đã thành công được. Chỉ số IQ cao không có nghĩa là người đó có thể đạt tới đỉnh cao trong sự nghiệp hoặc có thể làm nên sự nghiệp. Dĩ nhiên, khả năng học tập cũng rất quan trọng. Nhưng muốn đứng vững và đạt được thành tích trong xã hội cạnh tranh khốc liệt như hiện nay mà chỉ dựa vào học tập thì không đủ, còn phải có nhiều khả năng để thích ứng với xã hội. Những khả năng này chính là EQ.

Theo “Báo thể kỷ 21” (bản tiếng Anh), nước Mỹ đã tiến hành điều tra với 733 người có trong tay hàng triệu đô và phát hiện ra rằng: Những nhân tố hàng đầu có tác dụng quyết định đối với sự thành công của họ là những nhân tố về EQ như: đối xử với tất cả mọi người một cách thành thực, nghiêm túc tuân thủ kỷ luật, thân thiện với mọi người...

Những số liệu và sự thật này lại một lần nữa chứng minh tầm quan trọng của EQ đối với sự trưởng thành và thành công của một người.

Một nhà tâm lý học đã từng tiến hành một thực nghiệm: Cho hai nhóm A, B với khả năng học tập ngang nhau cùng làm thực nghiệm xếp hình và học những âm tiết vô nghĩa, sau đó kiểm tra mức độ ghi nhớ về hình vẽ đã xếp được.

Khi nhóm A làm thực nghiệm xếp hình, người tiến hành thực nghiệm đã khen ngợi họ, sau đó để họ tiếp tục học những âm tiết vô nghĩa. Còn với những học sinh của nhóm B, người tiến hành thực nghiệm đã phê bình và trách mắng họ vô cùng nghiêm khắc, sau đó để họ học những âm tiết vô nghĩa. Kết quả phát hiện: Sau khi nghe những lời phê bình, học sinh trong nhóm B cảm thấy căng thẳng, chán nản, thành tích xếp hình càng ngày càng kém, hiệu quả học tập âm tiết cũng giảm xuống nhanh chóng; còn học sinh nhóm A thì lại rất tích cực, kết quả học tập ngày càng được nâng cao. Thực nghiệm chứng minh, cảm xúc và trạng thái tình cảm tốt đẹp có một mối quan hệ nhất định với sự thành công trong học tập và công việc. Cái quyết định trạng thái tình cảm và cảm xúc chính là EQ.

Daniel Goleman trong cuốn "Cảm xúc và trí tuệ" (Emotional Intelligence) chỉ ra rằng: Dự đoán thành công của một người trong tương lai, IQ nhiều lắm chỉ có thể quyết định được 20% nhân tố thành công, 80% còn lại đều thuộc về những nhân tố

khác. Trong đó, nhân tố quan trọng chính là EQ. EQ là nhân tố hàng đầu quyết định sự thành công của một người.

Một người có chỉ số EQ cao thường có thể hiểu và nắm bắt tình cảm của mình một cách tinh tế, có thể cảm nhận được tình cảm của người khác và đáp lại họ một cách nhanh nhạy, có thể chiếm được ưu thế về mọi mặt trong cuộc sống. Như thế, cuộc sống và công việc của họ sẽ càng tốt đẹp hơn, càng dễ được thỏa mãn về tâm lý hơn, đồng thời cũng có thể vận dụng trí tuệ của mình để thu được những thành quả lớn hơn.

Thế kỷ XXI là một thế kỷ cạnh tranh khốc liệt giữa các nhân tài, không chỉ là sự cạnh tranh về IQ mà quan trọng hơn là sự cạnh tranh về EQ. Vì thế, những cha mẹ có tinh thần trách nhiệm và có tầm nhìn xa, bên cạnh việc quan tâm giáo dục IQ thì cũng nên quan tâm giáo dục EQ cho trẻ.

EQ có vai trò quan trọng đối với thành công của mỗi người như thế. Vậy, cha mẹ nên bồi dưỡng EQ cho trẻ theo từng giai đoạn như thế nào?

Giáo dục trẻ nhận biết và kiểm chế cảm xúc của mình

Trước tiên, phải dẫn dắt để trẻ hiểu những cảm xúc nào là tốt, những cảm xúc nào là xấu. Những cảm xúc tốt đẹp, tích cực dễ được xã hội chấp nhận như: nhiệt tình, vui vẻ, lạc quan, thân thiện... nên để chúng được tự do biểu hiện ra bên ngoài. Còn những cảm xúc không tốt, tiêu cực như: lạnh lùng, u uất, bi quan, đố kỵ... thì phải kìm nén và loại bỏ. Đồng thời, cần phải dạy trẻ hiểu cách bày tỏ cảm xúc trong mọi tình huống để trẻ có thể tự giác nắm bắt, dần dần hình thành khả năng tự kiểm chế cảm xúc của mình. Có thể hiểu: Kiểm chế được cảm xúc của mình không chỉ là một đức tính tốt đẹp mà còn là biểu hiện của “thần đồng EQ”.

Chú ý những biến đổi nhỏ trong tình cảm của trẻ

Trẻ tuy còn nhỏ nhưng thực ra thế giới nội tâm vô cùng phong phú, cha mẹ phải trò chuyện với con thật nhiều, để trở thành người bạn tri kỷ của chúng. Cha mẹ cũng cần phải hiểu những nhu cầu của trẻ, nếu là nhu cầu hợp lý, có thể thỏa mãn được thì nên cố gắng thực hiện. Nếu là nhu cầu không hợp lý, không thể thỏa mãn thì phải giải thích cho trẻ biết vì sao không thể thỏa mãn, nhất định không được bỏ mặc trẻ, cũng không được để trẻ tự làm theo ý mình, càng không được chửi bới, đánh mắng, kìm hãm cảm xúc của trẻ mà nên để cho chúng bày tỏ cảm xúc, đồng thời tìm hiểu nguyên nhân và nghĩ cách giải quyết một cách kịp thời.

Bồi dưỡng khả năng giao tiếp xã hội cho trẻ

Tâm lý của con người chịu ảnh hưởng từ môi trường. Nếu trẻ “sống một mình” trong thời gian dài, không tiếp xúc với người khác thì không những khiến trẻ không có ý thức về người khác mà còn không có thói quen giao tiếp với người khác (Dĩ nhiên càng không có kỹ năng giao tiếp với mọi người). Đây là một xu hướng khá nguy hiểm, kìm hãm nghiêm trọng sự phát triển EQ của trẻ. Cha mẹ cần cố gắng tạo cho trẻ cơ hội để giao tiếp, bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp cho chúng. Chẳng hạn, khi nhà có khách đến chơi, có thể để trẻ làm quen kết bạn, rót trà tiếp khách. Nhiều lần như vậy, trẻ sẽ học được cách đối nhân xử thế. Ngoài ra, nên đưa trẻ đến tham dự những buổi tiệc phù hợp để trẻ gặp gỡ mọi người và học cách giao tiếp. Như thế có thể giúp trẻ tăng thêm hiểu biết và sự tự tin, khiến trẻ mạnh dạn trong giao tiếp hơn.

Đồng thời, cha mẹ nên khích lệ trẻ thường xuyên tham gia các hoạt động tập thể, để trẻ sinh hoạt chung với các bạn cùng tuổi, cùng dạy nhau cách sống và cách chơi đùa. Ngoài ra, cha mẹ nên nhiệt tình mời các bạn của trẻ đến nhà chơi, đồng thời, khích lệ con đến nhà các bạn chơi. Dĩ nhiên, khi trẻ chơi với các bạn khác, phải dạy trẻ tuân thủ kỷ luật, độ lượng với các bạn, cùng giúp đỡ và tôn trọng lẫn nhau.

Tóm lại, EQ là chỉ khả năng kiểm chế cảm xúc và điều tiết các mối quan hệ của một người, là “nhân tố quan trọng” quyết định sự thành công của trẻ trong tương lai, cha mẹ cần hết sức chú trọng.

02

Làm một phụ huynh có EQ cao

Căn cứ vào phản ứng của cha mẹ với trẻ, nhóm nghiên cứu đã chia cha mẹ thành ba nhóm: nhóm độc tài, nhóm buông thả, nhóm quyền uy. Nhóm độc tài thường sẽ đưa ra những hạn chế nghiêm khắc, yêu cầu trẻ buộc phải tuân thủ. Họ tin rằng trẻ phải “ở nơi nên ở”, phản đối chúng phát triển quan điểm của mình, giáo dục trẻ bằng những hạn chế nghiêm khắc với phương pháp giáo dục truyền thống. Nhưng họ không ý thức được rằng, trong rất nhiều tình huống, việc nhấn mạnh trật tự quá mức và nghiêm khắc không chế lại trở thành gánh nặng cho trẻ. Nhà giáo dục người Mỹ tên là Elizabeth Alice trong cuốn “Bồi dưỡng những đứa trẻ có trách nhiệm” đã viết: “Rất nhiều nghiên cứu chứng minh, những đứa trẻ bước ra từ những gia đình

độc tài đều không có cuộc sống tốt đẹp... Chúng không vui vẻ, thích cô độc, khó tin tưởng người khác. So với những đứa trẻ trong những gia đình không bị khống chế quá nghiêm khắc thì sự đánh giá của chúng về bản thân là thấp nhất, thiếu tự tin nhất”.

Những cha mẹ ở nhóm buông thả thì lại hoàn toàn ngược lại. Họ bước vào một hướng cực đoan khác. Họ nghĩ mọi cách để tiếp nhận trẻ, cố hết sức để bồi dưỡng trẻ nhưng lại vô cùng bị động, không thể đưa ra những hạn chế nhất định cho trẻ, khi trẻ không phục tùng thì không biết làm thế nào. Họ cũng không yêu cầu nghiêm khắc với trẻ, thậm chí không có mục tiêu rõ ràng, chỉ hi vọng trẻ có thể phát triển tự nhiên.

Những cha mẹ ở nhóm quyền uy không giống với những nhóm trên. Họ cố gắng để bồi dưỡng trẻ tạo ra môi trường trưởng thành tốt nhất. Họ cũng có thể đề ra mục tiêu bồi dưỡng rõ ràng. Họ chỉ đạo trẻ nhưng không có nghĩa là khống chế. Họ có thể giải thích về hành vi của mình, đồng thời cho phép trẻ có chủ kiến. Họ thích tính độc lập của trẻ, đồng thời bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm của trẻ với gia đình, bạn bè và xã hội; họ phản đối tính ỷ lại và những hành vi ấu trĩ của trẻ, khích lệ và biểu dương khả năng của trẻ.

Từ đó có thể thấy, những cha mẹ quyền uy chắc chắn sẽ bồi dưỡng được những đứa trẻ tự tin, độc lập, trí tưởng tượng phong phú, khả năng thích ứng tốt, được mọi người yêu quý.

Thái độ của cha mẹ với mọi người và sự việc xung quanh sẽ ảnh hưởng trực tiếp tới thái độ đối nhân xử thế của trẻ sau này. Khi còn nhỏ, trẻ không thể khống chế hành vi của mình, hoàn toàn phải nhờ vào sự điều chỉnh của cha mẹ. Nếu cha mẹ biểu hiện không tốt thì trẻ sẽ bị nhiễm thói xấu. Cha mẹ giáo dục không tốt thì trẻ sẽ không thể phát triển tốt được.

Có một phú ông gần 50 tuổi mới có một cậu con trai. Vì thế, ông vô cùng vui mừng, nuông chiều con hết mức, tất cả đều nghe theo con.

Vì cha mẹ quá nuông chiều nên cậu con trai trở nên rất bướng bỉnh, khó bảo, không vui một chút là đánh chửi người khác. Đến năm mười bảy mười tám tuổi, cậu ta càng ngang bướng hơn, lấy trộm tiền của cha ra ngoài đánh bạc. Sau khi biết chuyện, cha mắng cho cậu một trận nhưng cậu ta không những không nghe mà còn chửi lại cha: "Ông cứ cẩn thận đấy, sớm muộn gì tôi cũng giết chết ông!".

Nghe con trai nói vậy, mặc dù có chút lo lắng nhưng người cha vẫn không tin lắm. Có điều, ông vẫn đề phòng.

Đêm hôm ấy, ông để một chiếc xô nhỏ lên giường, sau đó đắp chăn, giống như có người đang ngủ, còn mình thì nấp vào chỗ tối quan sát. Quả nhiên nửa đêm, cậu con trai vào phòng, vung rìu chém xuống giường. Cậu ta tưởng mình đã giết chết cha nên lập tức chạy trốn.

Mười mấy năm sau, người cha này đã hơn tám mươi tuổi, sống cuộc sống cô độc, vô cùng khổ sở. Mặc dù rất hận nhưng ông vẫn hi vọng con trai quay về. Một hôm, ông đang đi dạo trong vườn dâu, bỗng nhiên một người nông dân khoảng ba mươi tuổi bước lại và nói với ông: "Xin ông hãy bẻ cong cành dâu già này". Ông cười và đáp: "Chàng trai, cành dâu già rồi, làm sao có thể bẻ cong được?". Anh nông dân cười và nói: "Không sai, dâu phải uốn từ nhỏ, con cái phải dạy dỗ từ nhỏ". Ông lão nghe vậy mà rớt nước mắt.

Thì ra, anh nông dân này chính là người con trai đã ly tán nhiều năm của ông. Nhìn thấy con trai, cuối cùng ông cũng tỉnh ngộ: "Con trai của ta, trước đây con muốn giết ta, cũng chỉ vì từ nhỏ ta đã không dạy dỗ con!".

Trong ba nhóm cha mẹ kể trên thì phú ông này thuộc nhóm buông thả, nuông chiều con cái, hi vọng có thể thuận theo tự nhiên. Chỉ tiếc là cách giáo dục này sẽ khiến trẻ bước vào con đường sai trái. Nhà giáo dục Anton Semyonovich Makarenko đã từng nói: "Cha mẹ không yêu con cái, chúng sẽ cảm thấy đau khổ; còn nuông chiều quá mức, mặc dù cũng là một thứ tình cảm vĩ đại nhưng lại khiến con cái bị hủy diệt".

Vì thế, tốt nhất là cha mẹ nên trở thành những cha mẹ quyền uy, tôn trọng người khác, có tinh thần trách nhiệm, thành thật, chăm chỉ, tôn trọng và giữ thái độ đúng mực với trẻ. Thái độ đối với trẻ và phương pháp giáo dục trẻ sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến sự phát triển của trẻ. Cha mẹ nên kết hợp giữa "ng nghiêm" và "yêu", vừa phải tôn trọng để trẻ cảm thấy bình đẳng, lại vừa phải bó buộc một cách tích cực để trẻ biết rằng khi chung sống với người khác, có những điều "có thể" và "không thể", biết được rằng mình nên và không nên làm gì. Nguyên tắc làm người chính là không gây trở ngại cho người khác, không làm tổn hại đến lợi ích của người khác, không phá hoại môi trường sống. Các bậc cha mẹ nên đối xử ôn hòa với trẻ, thường xuyên mỉm cười với trẻ. Hơn nữa, cần biết cách quan tâm và lắng nghe tâm sự của trẻ, hàng ngày bớt thời gian cùng chơi với con, hiểu được sở thích, hứng thú, ưu điểm, tính cách của trẻ. Với khuyết điểm của trẻ, không được tức giận, nổi nóng mà cần có những dẫn dắt tích cực. Cha mẹ cũng cần chú ý, không được để những cảm xúc tiêu cực của mình ảnh hưởng không tốt đến trẻ. Bởi cảm xúc tiêu cực không thể giúp giải quyết vấn đề mà sẽ lây sang tất cả mọi người, giống như một căn bệnh truyền nhiễm vậy. Vì thế, cha mẹ nên dùng lý trí để kiềm chế cảm xúc của mình,

học cách nắm bắt và điều tiết cảm xúc; đồng thời giúp trẻ thoát khỏi sự khống chế của những cảm xúc tiêu cực, học cách tự điều tiết, trở thành người lạc quan và tự tin.

Hippocrates - người được coi là sáng lập ra nền y học hiện đại, đã từng nói: Bản thân cơ thể chính là bác sĩ của bệnh tật. Cùng là cảm xúc, nhưng nó có thể mang lại cho con người sức khỏe, cũng có thể mang lại cho con người bệnh tật. Con người vốn có khả năng và phương pháp để kiềm chế cũng như điều tiết tình cảm và cảm xúc của mình, để nó có lợi cho sức khỏe và sinh mệnh. Tâm lý của trẻ vẫn đang ở giai đoạn chưa hoàn thiện, cảm xúc tình cảm phong phú nhưng yếu đuối, hơn nữa lại phức tạp, thường xuyên thay đổi. Trong gia đình, tình cảm của cha mẹ ảnh hưởng trực tiếp đến mức độ tình cảm của trẻ, là “nguồn ảnh hưởng” chủ yếu tới trẻ. Vì thế, cha mẹ nên học cách điều chỉnh tình cảm của mình, đồng thời trở thành “liều thuốc trấn tĩnh”, “liều thuốc điều tiết” cảm xúc cho trẻ.

Hỉ, nộ, ái, lạc vốn là bản tính của con người. Trong gia đình, phải bồi dưỡng EQ cho trẻ, dạy trẻ học cách tự điều tiết cảm xúc của mình. Muốn vậy, trước tiên cha mẹ phải làm được những điều dưới đây:

Quan tâm tới trẻ

Quan tâm và nuông chiều là hai chuyện hoàn toàn khác nhau. Quan tâm tới trẻ có nghĩa là tạo cho trẻ môi trường tình cảm tốt đẹp, khích lệ trẻ bằng cách mà trẻ có thể tiếp nhận được. Sự quan tâm này khác xa việc khen ngợi khi trẻ đạt được thành tích cao hay ôm ấp trẻ. Nó đòi hỏi cha mẹ cần tích cực tham gia vào cuộc sống tình cảm của trẻ, cùng trẻ vui chơi. Với những trẻ lớn hơn thì nên cùng chúng tham gia một vài hoạt động nào đó, đồng thời nói với trẻ những gì mình nhìn thấy để trẻ nói lên cảm nhận của mình.

Nói chuyện hằng ngày với trẻ

Để tránh tình cảm của con cái bị gò bó quá mức, cha mẹ có thể tham gia cùng trẻ chơi trò chơi, tham gia hoạt động văn thể... qua đó tạo ra không gian nhẹ nhàng, đầm ấm, khiến trẻ nói ra những điều mình muốn nói. Như thế mới có thể khiến trẻ cảm thấy thoải mái và vui vẻ.

Nhìn nhận sự việc một cách vui vẻ

Cha mẹ cần phải nghĩ thoáng, đối xử rộng lượng với mọi người. Trong nhà cần phải chú trọng đến sự khoan dung, với những sai lầm của trẻ cũng vậy, cần thông

qua trò chuyện, tâm sự để cùng chia sẻ và xử lý.

Tích cực hòa giải mâu thuẫn giữa mọi người trong gia đình

Mâu thuẫn trong gia đình là khó tránh khỏi, nhưng cha mẹ nhất định không được dùng vũ lực trong gia đình, không la mắng, cố gắng giữ không khí hài hòa. Nếu cha mẹ mất bình tĩnh trong lời nói, cảm xúc mà nổi nóng với trẻ thì sau đó cần phải tích cực kiềm chế lại để được trẻ hiểu và tha thứ.

Cùng giao lưu tình cảm

Cha mẹ không những phải hiểu tình cảm và cảm xúc của trẻ mà còn nên nói cho trẻ biết cảm xúc của mình, để trẻ học cách quan tâm đến suy nghĩ của người khác, học cách chia sẻ niềm vui, nỗi buồn với mọi người. Với những trẻ bước sang tuổi dậy thì, cha mẹ càng phải chú ý tránh xung đột với trẻ, cần bình tĩnh xử lý mọi vấn đề.

Bồi dưỡng sở thích nghệ thuật cho trẻ

Cha mẹ nên dẫn dắt trẻ học cách chăm chú thưởng thức các tác phẩm nghệ thuật, từ đó có thể nâng cao phẩm vị của trẻ, giúp trẻ học được cách dùng âm nhạc, hội họa, thơ ca để bày tỏ suy nghĩ của mình.

03

Tầm quan trọng của giáo dục EQ cho trẻ khi còn nhỏ

So với IQ, EQ là nhân tố quan trọng hơn trong việc quyết định tình yêu, hôn nhân, học tập, công việc, quan hệ xã hội, thậm chí sự thành công hay thất bại trong sự nghiệp của một người.

Nhưng từ trước tới nay, phần lớn mọi người đều cho rằng, trẻ học nhiều và đạt điểm cao là được. Thực ra, đây là một quan điểm sai lầm trong giáo dục. Các nhà tâm lý học của trường đại học Harvard đã tiến hành nghiên cứu với mấy chục học sinh trung học ưu tú đã tốt nghiệp đại học. IQ của những học sinh này đều đứng đầu toàn trường, thành tích học tập cũng rất tốt. Nhưng đến năm 30 tuổi, họ vẫn rất

bình thường, mười mấy năm sau khi tốt nghiệp trung học, chỉ có 1/4 trong số họ đạt được thành tựu trong nghề, thậm chí, rất nhiều người không bằng những người trong nghề. Giáo sư Karen Arnold từng tham gia nghiên cứu giảng dạy tại trường đại học Boston đã chỉ ra rằng: “Đứng trước một đại diện phát biểu trong lễ tốt nghiệp, điều duy nhất bạn biết chính là thành tích thi cử của người đó rất tốt. Với một người có chỉ số IQ cao, điều mà bạn biết cũng chỉ là người đó đạt thành tích tốt khi trả lời những trắc nghiệm về trí tuệ mà một số nhà tâm lý học nào đó đã tạo ra. Nhưng chúng ta không thể đưa ra dự đoán chính xác về sự thành công hay thất bại của họ trong tương lai”.

Đây cũng là quan điểm của phần lớn các nhà tâm lý học. Điều đó cũng chỉ ra hạn chế của giáo dục truyền thống. Vậy thì, rốt cuộc những người có chỉ số IQ cao thất bại là do thiếu những gì? Đó chính là EQ!

EQ là chỉ số “đo sự thông minh của cảm xúc”, biểu hiện chủ yếu là: nhận thức cảm xúc, khả năng đánh giá và biểu đạt, khả năng kích thích cảm xúc trong quá trình tư duy, khả năng lý giải và phân tích tình cảm, khả năng điều tiết cảm xúc.

Bồi dưỡng EQ nên bắt đầu từ khi còn nhỏ. Từ khi sinh ra đến năm 4-5 tuổi, não sẽ phát triển bằng 2/3 người trưởng thành, là giai đoạn phát triển nhanh nhất. Một vài khả năng học tập quan trọng, đặc biệt là khả năng học tập cảm xúc cũng được phát triển nhanh nhất trong thời kỳ này. Thông thường, những cảm xúc trước năm 6 tuổi có sức ảnh hưởng lâu bền nhất trong cuộc đời. Nếu lúc này, một đứa trẻ không thể tập trung chú ý, tính cách nóng nảy, dễ tức giận, bi quan, lạnh lùng, cô độc, lo lắng, có những ảo tưởng sợ hãi, không hài lòng với bản thân... thì sau này, khi đối mặt với những thách thức trong cuộc đời sẽ rất khó nắm bắt cơ hội, không thể phát huy hết tiềm năng. Chỉ số EQ cao sẽ hỗ trợ phát huy khả năng sáng tạo của trẻ. Một nghiên cứu đã chứng minh, muốn dự đoán về biểu hiện của trẻ trong trường học, không nên nhìn trẻ tích lũy được bao nhiêu kiến thức mà phải xem sự phát triển về tình cảm của trẻ. Ví dụ: trẻ có đủ tự tin hay không, có tò mò hay không, có biết hành vi nào là đúng đắn hay không, có thể khống chế những hành vi không đúng đắn hay không... Đây là những “thành phần” cơ bản của EQ. Thông thường, trẻ có chỉ số EQ cao có những đặc điểm sau:

(1) Tự tin: Tự tin là điều kiện quan trọng để thành công trong mọi việc, cũng là nội dung quan trọng trong bồi dưỡng EQ. Tự tin được hiểu là cho dù mục tiêu có cao đến đâu thì cũng tin rằng mình nhất định đạt được bằng sự nỗ lực của bản thân.

(2) Tò mò: Hứng thú với nhiều sự vật, muốn thông qua sự nỗ lực của mình để tìm hiểu, khám phá.

(3) Khả năng tự kiểm chế tốt: Khả năng tự kiểm chế là khả năng khống chế và

chi phối hành động của mình: Có lúc là biết cách ép bản thân hoàn thành nhiệm vụ, có lúc là biết cách kiềm chế những hành vi không đúng đắn.

(4) Quan hệ xã hội tốt: Thân thiện với người khác, khi chơi đùa với các bạn khác luôn có thái độ tích cực.

(5) Cảm xúc tốt: Hoạt bát vui vẻ, nhiệt tình với mọi người, thành thật, thường xuyên duy trì tâm trạng vui vẻ.

(6) Biết đồng cảm với người khác.

Vì thế, giáo dục EQ một cách đúng đắn và có hệ thống ngay từ khi còn nhỏ là vô cùng quan trọng. Đó là cơ sở quyết định thành công hay thất bại trong cuộc đời mỗi người.

Nhưng, đáng tiếc là rất nhiều cha mẹ và giáo viên mầm non không biết nhiều về điều đó, không quan tâm hoặc không biết làm thế nào, đôi khi chỉ phê bình qua loa, dùng cách trừng phạt để giải quyết với những vấn đề do EQ thấp gây ra, hoàn toàn không biết cách dùng thái độ khoa học để phân biệt, dùng phương pháp khoa học để giáo dục và dẫn dắt. Vì thế, những vấn đề về EQ càng ngày càng nghiêm trọng, ví dụ như: Một số trẻ tính cách cô độc, không muốn giao tiếp với người khác; ngang bướng, không nhường nhịn ai; thô lỗ, tùy tiện đánh chửi người khác, nói tục, không biết đoàn kết; không tập trung chú ý, khả năng tự kiềm chế kém; lạnh lùng, thiếu trách nhiệm; không biết đồng cảm, không biết giúp đỡ người khác...

Theo thống kê, mỗi ngày trên toàn thế giới có trên 360.000 trẻ sơ sinh ra đời. Nếu những đứa trẻ này đều được phát triển EQ một cách toàn diện, thì vài chục năm sau, xã hội sẽ tốt đẹp như thế nào?

EQ không phải là năng lực bẩm sinh mà được phát triển và nâng cao nhờ vào môi trường và sự giáo dục sau này. Vì thế, bồi dưỡng EQ ngay từ khi còn nhỏ có ý nghĩa vô cùng quan trọng với sự trưởng thành của trẻ. Làm thế nào để trong thế hệ trẻ em lại xuất hiện những Shakespeare, những Einstein? Chuyên gia phát triển trí tuệ cho trẻ đã đưa ra một vài ý kiến quý báu dành cho các bậc phụ huynh:

Giáo sư Stanley I. Greenspan - chuyên gia phát triển giáo dục trẻ em của viện y học thuộc đại học Washington đã chỉ ra rằng: Ngoài việc căn cứ vào sách để giáo dục trẻ, chú trọng bồi dưỡng và nâng cao chỉ số EQ cho trẻ là vô cùng quan trọng. Bởi sự phát triển EQ có tác dụng quan trọng quyết định trẻ có thể gặt hái thành công trong công việc và giao tiếp xã hội sau khi trưởng thành hay không.

Vị giáo sư này nói: “Chúng ta thấy rằng, EQ và IQ phát triển cân bằng là phương

pháp giáo dục lý tưởng nhất. Xét từ một góc độ nào đó, EQ thậm chí còn quan trọng hơn IQ. Bởi vì, cùng với sự phát triển của xã hội, chỉ số EQ cao sẽ giúp con người giành được thành công”.

Ông còn cho biết, ông không thể phủ nhận được rằng nhân tố di truyền cũng có ảnh hưởng nhất định tới sự trưởng thành của trẻ. Nhưng sự ảnh hưởng này tuyệt đối không phải là chủ yếu. Sự phát triển của một đứa trẻ trong tương lai không hoàn toàn quyết định bởi ADN của nó. Ông nói: “Chăm sóc tận tình, gia đình đầm ấm và chỉ số EQ cao sẽ bồi dưỡng được một đứa trẻ thông minh, vui vẻ. Điều này đã được chứng thực”.

Dưới đây là vài điều về cách nâng cao chỉ số IQ và EQ mà giáo sư đưa ra cho các bậc phụ huynh.

Nuôi con bằng sữa mẹ

Nghiên cứu của Hiệp hội y học Mỹ chứng minh, sữa mẹ hỗ trợ phát triển bộ não của trẻ. Trẻ được bú mẹ liên tục 7 ~ 9 tháng sau khi sinh, cho dù là IQ hay EQ thì đều cao hơn rất nhiều so với những đứa trẻ chỉ bú mẹ trong vòng một tháng.

Thường xuyên tiếp xúc cơ thể với trẻ

Nghiên cứu cho thấy, trước khi trẻ biết nói, chúng đã có thể phân biệt và hiểu được những ngôn ngữ cơ thể căn bản. Nhưng đứa trẻ đã có khả năng về mặt này, sau này lớn lên chỉ số IQ và EQ đều rất cao. Mẹ và trẻ tiếp xúc cơ thể nhiều cũng là con đường chủ yếu để bồi dưỡng kỹ năng ngôn ngữ cho trẻ.

Cùng trẻ đọc sách dành cho thiếu nhi

Trẻ hai tuổi đã có thể hiểu được một vài loại sách đơn giản. Vì thế, lúc này, cha mẹ nên ở bên cạnh trẻ, giúp chúng hiểu nội dung của cuốn sách, đồng thời, khơi dậy trí tò mò và hứng thú của trẻ với những tranh vẽ hoặc những từ đơn giản. Nhưng cũng cần chú ý rằng, không nên dùng phương pháp dạy học một cách có hệ thống để truyền đạt quá nhiều thông tin cho trẻ. Trong quá trình đọc sách cùng trẻ, nên cố gắng tìm hiểu suy nghĩ của con, không nên áp đặt những suy nghĩ của người lớn vào chúng.

Chú ý tới cảm xúc của trẻ

Khi chơi cùng với trẻ, cha mẹ phải để ý tới trẻ nhiều hơn một chút. Khi thấy tâm

trạng của trẻ không được tốt thì phải hiểu cảm nhận của trẻ, cố gắng tìm hiểu nguyên nhân khiến trẻ không vui, từ đó hỗ trợ trẻ lấy lại tinh thần bằng những cách làm hợp lý.

04

Mối quan hệ giữa EQ và IQ

Từ trước tới nay, mọi người đã quen với việc coi IQ là tiêu chuẩn để đánh giá nhân tài, một người có thể thành công hay không chủ yếu dựa vào chỉ số IQ. IQ càng cao thì càng dễ giành được thành công. Tuy nhiên, cùng với sự phát triển của nhân loại, hiện nay các nhà tâm lý học đều cho rằng, một người có thể thành công hay không, không chỉ dựa vào IQ mà còn phải có EQ. Đôi khi, tác dụng của EQ còn cao hơn cả IQ. Ảnh hưởng của EQ vượt xa IQ.

Vậy thì rốt cuộc EQ là gì? EQ còn được gọi là sự thông minh cảm xúc, chủ yếu chỉ cảm xúc, tình cảm, ý chí, khả năng khắc phục trở ngại... Các nhà tâm lý học cho rằng, EQ bao gồm bốn mặt: tự cảm nhận và tự quản lý, khả năng kiềm chế cảm xúc, giao tiếp xã hội, quan hệ xã hội; bao quát lại là trên bốn phương diện: hiểu mình, hiểu người, khích lệ mình, khích lệ người khác.

Vậy, rốt cuộc EQ và IQ có mối quan hệ như thế nào?

Tác dụng của IQ và EQ khác nhau

Tác dụng của IQ chủ yếu là nhận biết sự vật tốt hơn. Những người có chỉ số IQ cao, khả năng tư duy nhanh nhạy, khả năng học tập tốt, mức độ nhận thức sâu rộng, rất dễ đạt được những thành tựu kiệt xuất trong lĩnh vực nào đó, trở thành người đứng đầu. Nghiên cứu chứng minh, rất nhiều người có chỉ số IQ cao trở thành chuyên gia, học giả, giáo sư, quan tòa... và đạt tới đỉnh cao trong lĩnh vực của mình.

EQ có liên quan với các nhân tố phi lý tính, nó ảnh hưởng tới động lực của nhận thức và hoạt động thực tiễn. Nó thông qua việc tác động tới nghị lực, ý chí, hứng thú của con người để tăng cường hoặc làm yếu đi động lực nhận thức sự vật. Những người IQ không cao nhưng EQ cao, mặc dù thành tích học tập không tốt như những người IQ cao nhưng đôi khi có thể học nhanh và học tốt hơn những người IQ cao. Bởi vì tinh thần kiên trì bền bỉ có thể bù lại sự thông minh. Ngoài ra, EQ là khả năng nắm bắt và điều tiết tình cảm của mình và người khác, vì thế, nó có mối quan hệ rất lớn với việc xử lý các mối quan hệ xã hội. Điều này có mối quan hệ mật thiết

với tình trạng sức khỏe, tình trạng hôn nhân, quan hệ xã hội. Những người EQ cao thông thường đều có cảm xúc lành mạnh, có cuộc sống gia đình viên mãn, có những mối quan hệ tốt đẹp, dễ trở thành người lãnh đạo một ngành nào đó, có khả năng quản lý và lãnh đạo tốt. Còn những người EQ thấp thì các mối quan hệ luôn căng thẳng, dễ đổ vỡ trong hôn nhân, khả năng lãnh đạo kém.

Cơ sở hình thành IQ và EQ không giống nhau

Mặc dù EQ và IQ đều liên quan đến nhân tố di truyền, nhân tố môi trường nhưng mối quan hệ giữa chúng với nhân tố di truyền, môi trường không giống nhau. Mối quan hệ giữa IQ và di truyền lớn hơn mối quan hệ với nhân tố môi trường, xã hội. Một cuộc điều tra ở Anh đã chỉ ra rằng: “Khoảng 70% ~ 80% sự khác biệt về trí tuệ là do nhân tố di truyền, 20% ~ 30% là ảnh hưởng từ những môi trường khác nhau”.

EQ hình thành và phát triển cũng có một phần nhân tố bẩm sinh. Nghiên cứu tâm lý học nhi đồng chứng minh, những đứa trẻ bị ảnh hưởng do gặp chương ngại trong giao tiếp xã hội bẩm sinh thì tình cảm rất yếu đuối.

Nghiên cứu nhân loại học chứng minh, tình cảm của người nguyên thủy có sự khác biệt rõ rệt với người văn minh. Họ dễ tức giận, dễ vui vẻ, buồn vui thất thường, khả năng tự kiềm chế rất kém. Qua nghiên cứu lịch sử cận đại cũng có thể thấy rằng, tình cảm của con người rất dễ chịu ảnh hưởng từ môi trường xã hội, tâm lý bầy đàn đã ăn sâu vào con người.

Nhân tố EQ ảnh hưởng rất lớn đến nhân tố IQ, qua đó phản ánh EQ quyết định IQ

Nhân tố EQ của con người như: tình cảm, tính cách, ý chí, giao tiếp xã hội và nhân tố IQ như: tư duy, quan sát, ghi nhớ... tồn tại mức độ ảnh hưởng vừa đối ứng vừa đan xen, phản ánh trong quá trình trưởng thành của con người; nếu không có tình cảm, tính cách, ý chí, giao tiếp xã hội tốt thì không thể có khả năng quan sát, ghi nhớ, tưởng tượng, tư duy và phán đoán tốt. Tách rời nhân tố EQ, nhân tố IQ sẽ trở thành “nước không có nguồn”. Vì thế, chúng ta có thể đưa ra phán đoán khoa học về một vài hiện tượng tồn tại trong cuộc sống, chẳng hạn như trong đời sống chính trị hay kinh tế, sự mất cân bằng trong quá trình phát triển của con người không phải là sự mất cân bằng về IQ mà là mất cân bằng về EQ.

Tính quyết định của EQ đối với IQ không phải là tuyệt đối. IQ cũng có tác dụng ngược lại với EQ. Trong trường hợp EQ phát triển đến một mức độ nhất định thì IQ

có tác dụng thúc đẩy sự phát triển của EQ. Vì thế, giữa EQ và IQ tồn tại mối quan hệ nhân quả. Trong điều kiện EQ tương đồng, người có IQ cao sẽ tốt hơn người có IQ bình thường.

Dale Carnegie - nhà giáo dục học nổi tiếng của Mỹ cho rằng: Thành công trong sự nghiệp của một người, chỉ có 15% là nhờ vào kỹ thuật chuyên nghiệp của người đó, 85% còn lại phải dựa vào quan hệ xã hội và kỹ năng xử lý sự việc. Vì thế, tư tưởng triết học của ông chính là: đối xử ôn hòa với mọi người như thế nào, bồi dưỡng sự tự tin như thế nào, bồi dưỡng sự giao lưu giữa con người với con người như thế nào; điểm cốt lõi chính là kiềm chế cảm xúc, lạc quan yêu đời, xây dựng mối quan hệ xã giao tốt đẹp. Nói tóm lại, ông muốn nhấn mạnh tác dụng của EQ lớn hơn tác dụng của IQ.

05

EQ quyết định hạnh phúc của trẻ

Trong cuộc sống hiện đại, có quá nhiều nhân tố môi trường và nhân tố xã hội khiến trẻ mất đi thời niên thiếu hạnh phúc vốn có. Khi không thể thay đổi những nhân tố môi trường này, phải làm thế nào mới có thể khiến trẻ có được thời niên thiếu hạnh phúc, có ý nghĩa đây? Cha mẹ không nên bỏ qua việc bồi dưỡng EQ cho trẻ. Chỉ có chú trọng bồi dưỡng EQ, trẻ mới có thể có được hạnh phúc.

IQ và EQ kết hợp mới có thể quyết định thành công và hạnh phúc của một người. Các nhà tâm lý học phát hiện, thành công trong học thuật, sự nghiệp và cuộc sống vật chất chưa chắc đã hạnh phúc, thậm chí, có lúc còn ngược lại: Một số người không giàu có nhưng lại hạnh phúc, viên mãn; còn những người giàu có thì lúc nào cũng lo lắng, than phiền. Nguyên nhân là chỉ số EQ của họ thấp, không hiểu được cảm xúc và lập trường của người khác, không thể chung sống hòa thuận với người khác, thiếu khả năng tự điều tiết và tự ý thức, không thể tiếp nhận bản thân, không thể kiềm chế cảm xúc của mình, vì thế rất khó có được hạnh phúc.

Bồi dưỡng EQ cho trẻ chính là bồi dưỡng tâm lý lành mạnh, đức tính cao thượng, phẩm chất cao quý cho trẻ. Mục tiêu của cha mẹ nên là bồi dưỡng cho trẻ những phẩm chất như tự tôn, tự tin, độ lượng, thân thiện, biết hợp tác, dũng cảm tìm tòi, sáng tạo, kiên trì bền bỉ, chăm chỉ cần cù, khiêm tốn thật thà, có đầy đủ nhân cách, khí chất và khả năng của một người ưu tú. Đây chính là mục tiêu và nhiệm vụ của cha mẹ.

Vì thế mới nói, những trẻ có EQ cao là những trẻ hạnh phúc. Nói một cách khác, EQ quyết định hạnh phúc của trẻ, chủ yếu biểu hiện ở những mặt sau:

Tự ý thức

Những trẻ có EQ cao mới có thể nhận thức bản thân một cách đúng đắn, mới có thể đánh giá bản thân một cách khách quan. Không có ai hoàn hảo cả, đánh giá bản thân quá cao thì sẽ không tự biết mình, kiêu ngạo tự mãn; đánh giá bản thân quá thấp sẽ trở nên tự ti và nhút nhát. Những trẻ EQ cao sẽ nhận thức được rằng: Không ai hoàn mỹ, biết chấp nhận một cái “tôi” không hoàn mỹ; nhìn nhận ưu điểm và khuyết điểm của mình một cách khách quan, lý trí; bình tĩnh nhìn nhận được và mất; chú ý đến ưu điểm và thành công của mình; không ngừng tích lũy ưu điểm, không ngừng tìm kiếm sở trường và điểm sáng của mình. Chỉ có khách quan nhận thức bản thân thì mới có thể giành được thành công lớn hơn, mới có thể có được hạnh phúc.

Tự khích lệ

Chỉ có chấp nhận và yêu quý bản thân thì trẻ mới có thể tích cực nâng cao bản thân. Những trẻ EQ cao có thể chấp nhận mặt không tốt của bản thân, không viện cớ cho mình mà đối diện với tất cả bằng thái độ tích cực, phát huy ưu điểm của mình, tích cực vươn lên, đề ra mục tiêu, kiên trì bền bỉ. Những trẻ EQ cao luôn kiên trì với niềm tin của mình, không sợ thất bại, tự khích lệ bản thân. Chỉ những đứa trẻ biết nắm bắt bản thân mình thì mới có tương lai tốt đẹp.

Kiểm chế cảm xúc

Trong cuộc sống sẽ thường xuyên xuất hiện những tâm trạng tốt và không tốt, điều quan trọng là phải làm thế nào để duy trì được sự cân bằng tâm trạng. Những đứa trẻ EQ cao khi bị “kích động” sẽ nhanh chóng biết cách thoát ra khỏi tâm trạng tiêu cực, buồn chán để bản thân trở nên vui vẻ, khỏe mạnh; biết tự điều tiết và lấy lại cảm xúc, chuyển đổi mục tiêu, nhớ lại những chuyện vui, tham gia vào các hoạt động... Những đứa trẻ biết làm chủ cảm xúc của mình mới có thể có được hạnh phúc.

Giao tiếp xã hội

Hiện nay, giao tiếp xã hội ngày càng trở nên quan trọng trong cuộc sống và công việc của chúng ta, hiểu được cảm nhận của người khác là điều vô cùng quan trọng

trong công việc, tình yêu, kết bạn và cuộc sống gia đình. Trẻ có EQ cao có thể tự mình giải quyết tốt các mối quan hệ với những người xung quanh. Vì thế, chúng luôn được bạn bè và thầy cô yêu mến. Những trẻ biết xử lý tốt các mối quan hệ xã hội, không so đo tính toán chắc chắn sẽ có được hạnh phúc.

Khả năng chịu đựng thất bại

Khả năng chịu đựng thất bại cũng là một nội dung quan trọng trong EQ. Trong cuộc sống và học tập, trẻ phải đối mặt với thất bại nhiều hơn thành công. Những trẻ EQ cao có thể biến nguyên nhân thất bại thành động lực, tích lũy kinh nghiệm, rút ra bài học. Ví dụ, cùng đối mặt với thất bại trong học tập, trẻ EQ cao sẽ lạc quan nghĩ rằng: “Lần này mình thiếu kinh nghiệm, lần sau nhất định sẽ làm được” hoặc “Mình chưa nỗ lực hết mình”; còn những trẻ EQ thấp sẽ bi quan cho rằng: “Mình không thể làm được” hoặc “Mình thật xui xẻo”. Đối với những trẻ EQ cao, khả năng chịu đựng khó khăn càng lớn thì tinh thần lạc quan vượt qua khó khăn càng cao hơn.

06

EQ giúp trẻ tránh xa những vấn đề trong trường thành

Những năm gần đây, liên tục xuất hiện những bài báo viết về việc trẻ bỏ học, tự kỷ, thậm chí phạm tội. Ngoài ra, ngày càng có nhiều trẻ không thích nói chuyện với cha mẹ, hờ hững với mọi người, gặp trở ngại trong giao tiếp... Mọi người quen gọi những trẻ này là “trẻ có vấn đề”. Cha mẹ cũng thường không biết làm thế nào với những vấn đề như thế. Các chuyên gia giáo dục nghiên cứu phát hiện, những đứa trẻ khiến cha mẹ đau đầu đều có chỉ số IQ bình thường, có em thậm chí còn rất cao, nhưng EQ thì tương đối thấp, thế giới tình cảm là một mảnh đất hoang. Nguyên nhân của những vấn đề này không phải là do sai lầm từ trẻ, mấu chốt chính là trẻ từ 0-12 tuổi không được giáo dục về EQ.

Xã hội phát triển, cuộc sống vật chất phong phú hơn, điều kiện học tập tốt hơn nhưng những vấn đề kể trên vẫn chưa được giải quyết. Hiện nay, hầu hết trẻ khi còn nhỏ không được tham gia nhiều hoạt động tập thể để vui chơi cùng với bạn bè, khiến trẻ khó hình thành tinh thần hợp tác, thiếu sự cạnh tranh. Vì thế mà khả năng thích ứng với xã hội kém, dễ có xu hướng tự kỷ, thiếu nhiệt tình. Ở nhà, cha

mẹ làm thay trẻ mọi chuyện, vì thế trẻ rất dễ hình thành tính ỷ lại, tinh thần tự chủ và khả năng tự chủ kém, thiếu tính tự giác trong lao động.

Vậy, cha mẹ bồi dưỡng EQ cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ để trẻ tránh xa những “vấn đề trưởng thành” như thế nào?

Không được nuông chiều trẻ, bồi dưỡng tính cách kiên cường, tự chủ

Hiện nay, nhiều gia đình nuông chiều con cái quá mức. Cha mẹ chăm sóc cho con cái “quá kỹ” nhưng lại thiếu ý thức dân chủ. Biểu hiện sự chiều chuộng của cha mẹ đôi khi là vô cùng nhạy cảm với trẻ, lo sợ con xảy ra chuyện. Chẳng hạn như: trẻ bị ngã, bị xây xước.... vốn là chuyện nhỏ nhưng mẹ vội vàng chạy lên, vừa thổi vừa xoa, hơn nữa nước mắt đầm đìa. Thái độ này khiến trẻ có thể nảy sinh phản ứng tâm lý yếu đuối. Biểu hiện của sự chuyên chế là bắt trẻ phải thế này phải thế kia, không được thế này, đưa ra rất nhiều quy định cụ thể khiến tư tưởng và hoạt động của trẻ bị hạn chế.

Sự nuông chiều, quan tâm quá mức của cha mẹ rất dễ khiến trẻ hình thành những đức tính xấu như kiêu ngạo, ngang bướng. Lâu dần, trẻ rất dễ nảy sinh tâm lý ỷ lại, gặp khó khăn hay trở ngại là không biết phải làm thế nào.

Chú trọng IQ và EQ, để trẻ phát triển toàn diện

IQ là khả năng phát triển trí tuệ và mức độ phát triển trí tuệ do gen di truyền bẩm sinh quyết định. Hiện tại, có rất nhiều trẻ học âm nhạc, hội họa, thơ ca, toán học dưới sự kèm cặp của cha mẹ. Có thể thấy, cha mẹ rất chú trọng khơi dậy và bồi dưỡng nhân tố trí tuệ cho trẻ. Nhưng cha mẹ không thể chỉ chú trọng phát triển trí tuệ mà quên đi việc bồi dưỡng tình cảm cho trẻ. Bởi, nếu không thì cho dù ở trạng thái nào, trẻ cũng sẽ không cảm thấy vui vẻ và hạnh phúc, ngược lại sẽ dần dần trở nên căng thẳng, lo lắng, vô tình...

Vì thế, trong khi tiếp tục chú trọng xem cuộc sống của trẻ có đầy đủ không, trẻ có thông minh không, học tập tốt không... thì cũng cần chú ý đến những nhân tố và khả năng như: tình cảm, tinh thần trách nhiệm, ý thức hợp tác, cạnh tranh, giao tiếp xã hội... Điều đó cũng có nghĩa là phải căn cứ vào các thành quả nghiên cứu của tâm lý học hiện đại, chú trọng phát triển cả IQ lẫn EQ, để trẻ phát triển toàn diện.

Hiếu năm nay 18 tuổi. Cậu được sinh ra trong một gia đình có chỉ số IQ cao – Cha là giám đốc một công ty, sự nghiệp rộng mở; mẹ là kỹ sư điện tử. Từ nhỏ

cha mẹ đã chú trọng bồi dưỡng IQ cho Hiếu nhưng lại bỏ qua bồi dưỡng EQ. Hiếu luôn là học sinh ưu tú trong lớp nhưng tính cách thì nóng nảy, dễ cáu giận, coi thường người khác. Vì sống chung với cha mẹ nên dường như mọi vấn đề của cậu cũng không để lại hậu quả gì. Nhưng sau khi lên đại học, sống trong ký túc xá, tính cách của cậu vẫn như vậy: tùy tiện lấy ga trải giường của người khác để lau giày của mình, không cởi giày mà giẫm lên giường của người khác để lấy đồ của mình. Một hôm, bạn bè không chịu được, liền nói cậu vài câu, cậu đã tức giận lấy dao gọt hoa quả đâm vào bụng bạn. Mặc dù người bạn đó được cấp cứu kịp thời, không nguy hiểm đến tính mạng nhưng Hiếu đã bị đuổi học và bị mọi người lên án.

07

15% IQ + 85% EQ = 100% thành công

Cha mẹ nào cũng muốn con mình nhận được sự giáo dục tốt nhất, chuẩn bị sẵn sàng cho tương lai của trẻ. Nhưng giáo dục luôn là vấn đề khiến cha mẹ lao tâm khổ tứ nhất, chỉ một chút sơ suất là sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời trẻ. Sự bồi dưỡng của cha mẹ về IQ và EQ cho trẻ là điều quan trọng nhất quyết định sự trưởng thành lành mạnh của trẻ. Bạn đã bao giờ buồn phiền vì IQ của con mình thấp chưa? Đã bao giờ lo lắng vì không biết phải làm thế nào để nâng cao EQ cho con chưa? Thực ra, chỉ cần bạn dùng đúng phương pháp giáo dục EQ và IQ thì tất cả mọi vấn đề đều trở nên vô cùng đơn giản.

EQ chính là tất cả các nội dung bên ngoài IQ. Với thành công của một người, IQ chiếm 15%, EQ chiếm 85%. Từ đó có thể rút ra một công thức: 15% IQ + 85% EQ = 100% thành công. Nếu muốn tạo ra một đứa trẻ ưu tú và thành công trong sự nghiệp tương lai, thì từ nhỏ cha mẹ phải chú trọng bồi dưỡng EQ cho trẻ.

Một nữ sinh có thành tích học tập vô cùng xuất sắc tại một trường đại học được giữ lại trường làm giảng viên, liên tục giảng dạy nhiều năm trong trường, về sau trở thành giáo sư.

Một nữ sinh khác thành tích học tập bình thường nhưng hồi đó là lớp trưởng, thường xuyên tham gia các hoạt động, là một người năng động được tất cả mọi người công nhận. Sau khi tốt nghiệp, nữ sinh này đến vài công ty làm việc nhưng không hài lòng lắm, thế là tự mở công ty, đứng ra làm giám đốc. Công ty của cô càng ngày càng lớn, về sau lại có thêm vài công ty con ở Mỹ, có

khối tài sản khổng lồ.

Mười mấy năm sau, trong một buổi họp lớp, giáo sư và tổng giám đốc gặp nhau. Giáo sư nói: Cậu được đấy, trở thành tỷ phú rồi. Nhưng tổng giám đốc nói: Kiến thức của cậu nhiều như vậy, cậu mới là tỷ phú thực sự.

IQ và EQ phản ánh hai phẩm chất tâm lý khác nhau. IQ chủ yếu phản ánh khả năng nhận thức, khả năng tư duy, khả năng ngôn ngữ, khả năng quan sát, khả năng tính toán... Cũng có nghĩa là nó chủ yếu biểu hiện khả năng lý tính của con người. Nó có thể là chức năng của vỏ não, đặc biệt là chức năng của bán cầu não trái quản lý tư duy trừu tượng và tư duy phân tích.

EQ chủ yếu phản ánh cảm nhận, khả năng lý giải, vận dụng, biểu đạt, khả năng không chế và điều tiết tình cảm của bản thân cùng với khả năng giải quyết mối quan hệ tình cảm giữa mình với người khác. EQ phản ánh khả năng nắm bắt và xử lý tình cảm của một người. EQ thường đi trước lý trí, nó là nhân tố phi lý tính, cơ sở vật chất của nó chủ yếu có liên quan tới hệ thống thân não.

Rất nhiều nghiên cứu chứng minh, những người EQ cao có rất nhiều ưu thế trong cuộc sống. Cho dù là yêu đương, quan hệ xã hội hay trong công việc đều có nhiều cơ hội thành công. Ngoài ra, những người EQ cao thường cảm thấy hài lòng với cuộc sống, có thể duy trì được thái độ sống tích cực. Ngược lại, những người không không chế được cuộc sống tình cảm sẽ phải tốn rất nhiều công sức để “chiến đấu” với nội tâm của mình, từ đó làm suy yếu khả năng lý giải và khả năng tư duy phân tích.

Một người IQ cao và một người IQ thấp, ai sẽ hạnh phúc hơn? Câu trả lời chắc chắn là IQ thấp: Người IQ thấp thường sẽ vô ưu vô lo, còn người IQ cao lúc nào cũng lo trước tính sau. Vậy, một người EQ cao và một người EQ thấp, ai hạnh phúc hơn? Câu trả lời cũng rất rõ ràng, đó là EQ cao. Người IQ thấp có thể sẽ tiến bộ, nhưng những người EQ thấp rất dễ mắc bệnh trầm cảm. Những người EQ thấp khi gặp trở ngại, rất dễ lấy sai lầm của người khác để trừng phạt mình. Những người EQ cao có thể khiến chúng ta hiểu rằng thế giới bên ngoài rất hiện thực, rất phức tạp và cũng rất tươi sáng, mình bước đi theo con đường nào thực ra là do cảm xúc của mình, do sự lựa chọn trong tương lai. Ví dụ, khi ngã, có người sẽ nói thật xui xẻo, có người sẽ nói vừa may mình cần nghỉ một chút. Tất cả những điều tốt đẹp, phức tạp trong thế giới bên ngoài đều phải dựa vào EQ để cảm nhận, phải dùng EQ để nhìn nhận tất cả những gì không công bằng cũng như tất cả mọi điều tốt đẹp.

EQ là một khả năng, một sự sáng tạo, cũng là một kỹ năng. Nếu đã là kỹ năng thì sẽ có quy luật, có thể được chúng ta nắm bắt. Chỉ cần cha mẹ có thêm chút dũng

khí, thêm chút nhanh nhạy, thêm chút tình cảm thì chúng ta sẽ tạo ra được một môi trường rộng mở, tạo không gian để trẻ phát huy tài năng của mình.

EQ chính là tất cả nội dung bên ngoài IQ, chỉ cần cha mẹ biết chú ý bồi dưỡng cho trẻ năng lực tình cảm, tinh thần chăm chỉ, tự tin, ý thức cạnh tranh. Trẻ có EQ tốt đẹp thì sẽ có thể bước tới thành công. Daimatsu Hirobumi - huấn luyện viên bóng chuyền nữ nổi tiếng của Nhật Bản đã từng nói: “Điều khó nhất trong cuộc đời chính là chiến thắng bản thân mình”. Chỉ khi không ngừng chiến thắng bản thân thì mới có thể chiến thắng đối thủ.

Từ trước tới nay, mọi người đều quen coi IQ là tiêu chuẩn đánh giá nhân tài. Tuy nhiên, nghiên cứu hiện đại chứng minh, nhân tố quyết định trẻ thành tài không chỉ là IQ mà còn nhiều mặt khác, vì thế, EQ càng trở nên quan trọng.

IQ khiến trẻ có kiến thức phong phú, sau này lớn lên có thể tìm được một công việc tốt. Nếu trẻ có tình cảm ổn định, có khả năng thích ứng với môi trường, không yêu cầu quá cao về cấp trên và đồng nghiệp, biết đánh giá đúng vào bản thân, không để môi trường bên ngoài ảnh hưởng tới tâm trạng của mình, đồng thời không ngừng nâng cao tố chất tâm lý, không than thân trách phận hay bi quan thất vọng... thì IQ và tiềm năng sẽ được phát huy đầy đủ, dễ dàng bước tới thành công.

Ngược lại, nếu IQ rất cao nhưng lại vì đó mà tự phụ, tâm trạng sa sút, lúc nào cũng than phiền về môi trường xung quanh không lý tưởng... thì cuối cùng sẽ trở nên chán nản, không thể hòa hợp với xã hội, nhà trường, bạn bè, đồng nghiệp hoặc bước vào con đường sai trái. Qua đó có thể thấy, trẻ có thể thành công hay không phụ thuộc rất nhiều vào EQ, nhưng cũng không được bỏ qua tác dụng của IQ.

08

"Cha mẹ là tấm gương" - Làm thế nào để trở thành tấm gương sáng cho trẻ noi theo

Bất chước là bản tính của trẻ, trẻ trưởng thành và phát triển nhờ bất chước. Do đó, cha mẹ trở thành đối tượng bất chước đầu tiên của trẻ. Tục ngữ nói: “Cha nào con nấy”, có lẽ bạn sẽ nói là do di truyền. Trên thực tế, các nhà khoa học đã chứng minh, chỉ có khí chất thuộc là về di truyền còn thói quen hành vi, tính cách, sở thích đều là do sự bồi dưỡng về sau.

Sở dĩ con cái có những mặt giống cha mẹ là vì trong quá trình trưởng thành,

chúng chịu ảnh hưởng từ lời nói và cử chỉ của cha mẹ, cũng có nghĩa là trẻ tiếp nhận hành vi hay lời nói nào đó của cha mẹ để hình thành những thói quen giống với cha mẹ. Đây không phải là do di truyền. Khi trẻ chưa có khả năng phân biệt tốt xấu, chúng chỉ có thể coi cha mẹ là tấm gương để bắt chước và học tập mà thôi.

Anton Semyonovich Makarenko - nhà giáo dục nổi tiếng của Liên Xô cũ đã nói: Yêu cầu của cha mẹ với bản thân, sự tôn trọng của cha mẹ đối với gia đình, sự chú trọng của cha mẹ đối với từng hành vi và cử chỉ của mình là phương pháp giáo dục đầu tiên, cũng là phương pháp giáo dục quan trọng nhất đối với trẻ. Vì thế, trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải nghiêm khắc yêu cầu bản thân, mọi việc đều phải làm gương cho trẻ.

Cha mẹ tiếp xúc với trẻ sớm nhất, nhiều nhất và lâu nhất, vì thế, cũng là tấm gương trực tiếp nhất, cụ thể nhất cho trẻ học tập. Từng lời nói, hành vi của cha mẹ đều ảnh hưởng đến cuộc đời trẻ. Nguyên nhân khiến rất nhiều trẻ sống tùy tiện chính là cha mẹ không lấy mình làm gương, không tạo ra tấm gương tốt cho trẻ noi theo.

Khu Bảo An thành phố Quảng Châu (Trung Quốc) đã tiến hành một cuộc điều tra về giáo dục gia đình, báo cáo cho thấy: Phương pháp giáo dục gia đình được cải thiện rõ rệt, nhưng quan điểm "chú trọng giáo dục hành vi hơn lời nói" khó có thể thực hiện phổ biến, số người có thể nhận thức được giáo dục hành vi quan trọng hơn chỉ chiếm trên 30%.

Báo cáo điều tra này cho thấy, sai lầm về chú trọng giáo dục lời nói, coi nhẹ giáo dục bằng hành vi của bộ phận phụ huynh đã ảnh hưởng tới chất lượng của giáo dục gia đình. Có 60% phụ huynh được hỏi cho rằng giáo dục bằng lời nói là phương pháp tốt nhất.

Trong phiếu điều tra với trẻ, những phụ huynh thích đọc sách chỉ chiếm trên 30%. Điều đó chứng tỏ rất nhiều phụ huynh khó có thể trở thành tấm gương cho trẻ trong học tập. Phiếu điều tra về trẻ còn cho thấy, 23% số phụ huynh khi cùng trẻ nhìn thấy có người vứt rác bừa bãi cũng không nói gì, thậm chí có phụ huynh cũng vứt rác bừa bãi. Trong phiếu điều tra yêu cầu trẻ đưa ra ý kiến với phụ huynh, những ý kiến thuộc về vấn đề tố chất của bản thân phụ huynh hoặc yêu cầu phụ huynh làm gương như "Hi vọng bố mẹ đừng đánh bài, cai thuốc, nói được làm được, tham gia một số hoạt động công ích xã hội, lấy mình làm gương..." chiếm trên 30%.

Vậy, cha mẹ phải làm thế nào mới có thể trở thành tấm gương cho trẻ noi theo?

Giáo dục bằng hành động

Trong giáo dục gia đình, cha mẹ thường nói với trẻ “nên làm như thế này”, “không nên làm như thế kia” để quy phạm hành vi của trẻ. Nhưng, những lời thuyết giáo này không có tác dụng gì nhiều. Từng lời nói, hành vi của cha mẹ đều gây chú ý với trẻ và trẻ sẽ coi đó là tấm gương để bắt chước. Vì thế, trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải thận trọng về lời nói và hành vi, không được có những lời nói hay hành vi không tốt. Muốn yêu cầu trẻ làm được thì trước tiên cha mẹ phải làm được. Chỉ có như vậy mới đạt được hiệu quả.

Cha và con gái ngồi trên xe bus đi về nhà. Xe đi được một đoạn thì có một bà lão lên xe, người cha liền đứng dậy nhường ghế cho bà lão. Một lúc sau, một người phụ nữ bế đứa con nhỏ lên xe, người con gái nhanh nhẹn nói "Cô ơi, cô ngồi đây này", ánh mắt nhìn vào đôi mắt của em bé không chớp, người phụ nữ liền mỉm cười.

Giáo dục gia đình rất quan trọng

Trước mặt trẻ, từ phẩm chất, tư tưởng của cha mẹ đến những điều nhỏ nhặt trong cuộc sống đều phải cẩn trọng. Muốn giáo dục trẻ trở thành người có ích cho xã hội thì cha mẹ phải trở thành người như thế. Muốn yêu cầu trẻ làm điều gì thì trước tiên cha mẹ phải làm được đó. Chỉ có như vậy, mới có thể chấm dứt được tình trạng không nghe lời của trẻ. “Cha mẹ là tấm gương của con cái”, “Con cái là cái bóng của cha mẹ”. Vì thế, cha mẹ phải trở thành tấm gương sáng cho con cái noi theo.

"Trẻ học được điều gì trong cuộc sống" là một cuốn sách hay bán chạy ở Mỹ. Tác giả đã viết:

Nếu trẻ sống trong phê bình, chúng sẽ học cách chỉ trích;

Nếu trẻ sống trong thù địch, chúng sẽ học cách tranh đấu;

Nếu trẻ sống trong sợ hãi, chúng sẽ luôn lo lắng;

Nếu trẻ sống trong hối tiếc, chúng sẽ học cách than phiền;

Nếu trẻ sống trong chế giễu, chúng sẽ trở nên nhút nhát;

Nếu trẻ sống trong nghi kỵ, chúng sẽ trở nên đồ kỵ;

Nếu trẻ sống trong sỉ nhục, chúng sẽ tự trách mình;

Nếu trẻ sống trong khích lệ, chúng sẽ trở nên tự tin;

Nếu trẻ sống trong khoan dung, chúng sẽ học cách kiên nhẫn;
Nếu trẻ sống trong khen ngợi, chúng sẽ học cách biết ơn;
Nếu trẻ sống trong thành thực, chúng sẽ học được sự chính trực;
Nếu trẻ sống trong công bằng, chúng sẽ học được chính nghĩa;
Nếu trẻ sống trong yêu thương và ân cần, chúng sẽ học được cách tôn trọng;
Nếu trẻ sống trong an toàn, chúng sẽ biết tin tưởng vào bản thân và người khác;
Nếu trẻ sống trong thân thiện, chúng sẽ biết rằng thế giới thật tươi đẹp.

Bài học thứ hai

Tự tôn, tự tin - nhân tố quan trọng giúp trẻ thành tài

Tự tôn, tự tin là phẩm chất tâm lý tích cực. Nó là điều kiện quan trọng để một người thành tài và thành công, cũng là phẩm chất vô cùng quan trọng với sự trưởng thành lành mạnh của trẻ. Người tự tôn, tự tin thường sẽ dùng thái độ tích cực để đối mặt với khó khăn, trở ngại và thất bại. Họ luôn tin tưởng vào bản thân, phấn đấu vươn lên, kiên trì bền bỉ, chiến thắng mọi khó khăn và trở ngại.

Rất nhiều sự thật đã chứng minh, bồi dưỡng tự tôn và tự tin là chất xúc tác của thành công, giúp trẻ từng bước tiến đến cánh cửa thành công. Vì thế, phải để trẻ có được phẩm chất tự tôn, tự tin để không bị khó khăn đánh bại.

Cho trẻ tự tin và dũng khí đối diện với khó khăn

Tự tin có tác dụng vô cùng quan trọng trong quá trình trưởng thành của trẻ. Tự tin nhiều hay ít cũng quyết định EQ cao hay thấp. Cho dù xét về trí tuệ, thể lực hay khả năng giải quyết vấn đề thì tự tin đều có tác dụng rất quan trọng. Một đứa trẻ thiếu tự tin thì sẽ thiếu tính tích cực, chủ động trong việc phát triển mọi khả năng. Trong khi đó, tính tích cực chủ động có tác dụng mang tính quyết định tới việc khơi dậy khả năng và phát huy năng lực tổng hợp.

Có một cậu bé bị một cái tật ở chân, lúc nào cũng làm lì ít nói, tưởng rằng mình là đứa trẻ bất hạnh nhất thế giới. Mùa xuân, cha cậu để mỗi người con trồng một chậu cây nhỏ, đồng thời hứa rằng, ai chăm sóc cây tốt nhất thì cha sẽ mua cho một món quà mà người đó thích nhất. Khi các anh chị tung tăng đi tưới nước cho cây thì cậu bé lại có một suy nghĩ u ám: Hi vọng cái cây mà mình trồng mau chóng chết đi. Vì thế, sau một hai lần tưới nước, cậu không "bận tâm" tới nó nữa. Mấy hôm sau, cậu bé ngạc nhiên phát hiện cây không những không khô héo mà còn ra vài cái lá non. So với cây của các anh chị thì cây của cậu tươi tốt hơn, có sức sống hơn. Cha thực hiện lời hứa, mua cho cậu một món quà cậu thích nhất và nói với cậu, qua việc trồng cây lần này, sau này lớn lên nhất định cậu sẽ trở thành một nhà thực vật học xuất sắc.

Từ đó về sau, cậu bé dần dần trở nên lạc quan, vui vẻ. Về sau cậu bé mới biết, thì ra cha đã lén thay mình tưới nước, bón phân cho cây. Cậu cảm động đến rớt nước mắt... Người cha nhân từ đã dùng một cách rất đặc biệt để bảo vệ tâm hồn bé nhỏ của cậu, cho cậu tình yêu và tự tin để thành công. Mặc dù lớn lên cậu không trở thành nhà thực vật học nhưng đã trở thành tổng thống Mỹ. Cậu chính là Franklin D. Roosevelt.

Tự tin giống như chất xúc tác cho năng lực của con người, khơi dậy tiềm năng của trẻ, đưa chúng lên trạng thái tốt nhất. Nếu con đường trưởng thành của trẻ đi theo bậc thang như vậy thì sẽ thành công. Ở Roosevelt, chúng ta có thể nhìn thấy sự tự tin phi thường này. Chính sự tự tin ấy đã thôi thúc khiến ông đề ra yêu cầu cao cho bản thân ngay từ khi còn nhỏ, khích lệ bản thân không ngừng nỗ lực để đạt đến thành công cuối cùng.

Ngược lại, những trẻ thiếu tự tin sẽ trở nên yếu đuối, nhút nhát, thiếu tính tích cực, chủ quan trong cuộc sống. Những đứa trẻ này cho dù có ý nghĩ và tư tưởng sáng tạo nhưng lúc nào cũng sợ khó khăn, trở ngại, do dự không quyết, sợ thất bại, cuối cùng cũng không thu được kết quả gì. Lâu dần, những đứa trẻ thiếu tự tin như vậy

sẽ bị xã hội cạnh tranh khốc liệt đào thải.

Một nhà giáo dục học người Mỹ đã tiến hành thí nghiệm sau.

Coi học sinh ở lớp cá biệt là học sinh ở lớp chọn và coi học sinh ở lớp chọn giống như học sinh lớp cá biệt. Một thời gian sau, học sinh ở hai lớp vốn có thành tích học tập cách xa nhau thì sau kì thi, thành tích trung bình lại không khác nhau là mấy. Nguyên nhân chính là học sinh ở lớp cá biệt được giáo viên khích lệ (giáo viên tưởng mình đang dạy lớp chọn) nên tích cực học tập. Còn học sinh ở lớp chọn lại bị ảnh hưởng bởi thái độ hoài nghi của giáo viên nên mất tự tin, ảnh hưởng đến thái độ học tập và thành tích.

Thiếu tự tin có thể khiến một người đi từ vinh quang đến hủy diệt. Giống như ví dụ kể trên, hai lớp không thay đổi nhưng khoảng cách giữa trẻ và sự tự tin có sự thay đổi. Đó chính là sự thay đổi trong thái độ của giáo viên đã ảnh hưởng đến sự thành bại của họ. Tuy nhiên, nguyên nhân cuối cùng là vì họ mất đi niềm tin với bản thân và khoảng cách với sự tự tin càng ngày càng xa.

Quá trình trưởng thành của trẻ sẽ gặp rất nhiều khó khăn. Chính vì trẻ không tự tin và thiếu dũng khí mà dựa dẫm quá mức vào cha mẹ, khiến rất nhiều phụ huynh lo lắng: Liệu con mình có khả năng đón nhận những thách thức trong tương lai hay không.

Thông thường, trẻ thiếu tự tin và dũng khí trước khó khăn là do hai nguyên nhân sau:

Do cha mẹ quan tâm quá mức tới trẻ

Thời thơ ấu chính là giai đoạn trải nghiệm sự vật mới lạ, học tập các khả năng, nhất định sẽ phải trải qua nhiều lần thất bại, nhưng trẻ trưởng thành hơn qua những lần trải nghiệm và thất bại không ngừng ấy, từ đó nắm được rất nhiều kỹ năng mới. Khi gặp thất bại nhiều lần, trẻ sẽ rất dễ có tâm lý chùn bước, không đủ tự tin. Lúc này, nếu cha mẹ vì quá nóng lòng mà trách mắng hay không kìm nén được cảm xúc mà tự mình làm thì không chỉ cướp đi cơ hội trưởng thành của trẻ mà còn dễ khiến trẻ hình thành thói quen có chuyện gì cũng ỷ lại vào cha mẹ. Trẻ mất đi cơ hội trải nghiệm và khám phá, sự tự tin cũng dần biến mất. Lâu dần, cho dù gặp chuyện mà tự mình có thể làm được thì trẻ cũng không đủ tự tin làm và sẽ gặp thất bại.

Trách mắng và phê bình trẻ quá nhiều

Sự tự tin của mỗi người đều bắt nguồn từ cảm giác thành công khi làm được việc gì đó. Khi trẻ hoàn thành một việc gì đó hay có tiến bộ nhờ vào nỗ lực của mình, trẻ sẽ cảm nhận được niềm vui của sự thành công. Điều này sẽ tăng cường sự tự tin cho trẻ. Lúc này, cha mẹ nên khích lệ trẻ. Khích lệ là một sức mạnh vô hình, càng làm tăng thêm sự tự tin cho trẻ. Rất nhiều cha mẹ kỳ vọng vào trẻ quá nhiều, khi giáo dục trẻ, rất tiết kiệm lời khen. Có cha mẹ thì quan niệm “khiêm tốn khiến con người tiến bộ, kiêu ngạo khiến con người tụt hậu”, bởi vậy, cho dù trẻ thật sự làm tốt thì cũng không hề khen ngợi, mục đích là để trẻ nỗ lực hơn nữa, nhưng đôi khi lại nhận được kết quả ngược lại. Đối với trẻ, chỉ có tin vào khả năng của bản thân mới có thể hành động được. Nếu nhận được sự trách mắng và phê bình thì trẻ sẽ không tin mình có khả năng này nữa, dĩ nhiên, sẽ mất đi động lực thử sức và sáng tạo, lâu dần, sẽ nảy sinh tâm lý tự ti.

02

Đừng để "tự ti" ngăn cản bước tiến của trẻ

Cảm giác tự ti là lực cản lớn nhất trên con đường trưởng thành của trẻ. Lực cản này thường là do cha mẹ yêu cầu quá hà khắc, quá hi vọng con thành tài. Nếu ngày nào cha mẹ cũng căn nhắc bên tai con rằng, con chẳng có tài cán gì, kém đứa này đứa nọ... thì lâu dần trẻ sẽ cho rằng mình không bằng người khác, từ đó nghi ngờ khả năng của bản thân, nảy sinh tâm lý tự ti.

Một số cha mẹ so sánh một cách mù quáng ưu điểm của đứa trẻ khác với khuyết điểm của con mình mà không biết rằng, chế giễu và bới móc chỉ khiến con mình càng thêm tự ti. Tự ti là một thiếu hụt trong tính cách. Sự hình thành tính cách tự ti luôn bắt nguồn từ thời niên thiếu. Phải biết rằng, tự ti không chỉ ảnh hưởng không tốt đến sức khỏe tâm lý của trẻ mà còn có tác dụng tiêu cực với sự phát triển bình thường của cơ thể. Cha mẹ nên chú ý quan sát xem trẻ có tâm lý tự ti hay không. Một khi phát hiện ra, cha mẹ nên nhanh chóng giúp con khắc phục và điều chỉnh, tránh để trẻ hình thành tính cách tự ti.

Cha mẹ nên chú ý, tâm lý tự ti của trẻ thường có những biểu hiện sau:

Quá nhút nhát, xấu hổ

Nhút nhát, xấu hổ là tâm lý bình thường nhưng nếu là không muốn xuất đầu lộ diện, không dám tiếp xúc với người lạ thì có thể trong lòng đang có tâm lý tự ti.

Hay ngờ vực

Những trẻ tự ti vô cùng nhạy cảm với những lời đánh giá của cha mẹ, thầy cô và bạn bè với mình. Đặc biệt là cảm thấy khó chấp nhận được sự phê bình của các bạn. Thậm chí, đôi khi vô cớ nghi ngờ người khác ghét mình mà tỏ ra bất bình.

Thích một mình

Những đứa trẻ bình thường đều thích chơi với các bạn cùng tuổi, đồng thời vô cùng chú trọng tình bạn. Nhưng trẻ có tâm lý tự ti thường không hứng thú với việc kết bạn, thích ở một mình, cố tình tránh xa mọi người.

Không thích tham gia các hoạt động tập thể

Trẻ tự tin luôn khao khát được thể hiện bản thân qua các cuộc thi tranh tài. Ngược lại, trẻ tự ti lại thường không tin vào khả năng của bản thân, vì thế không thích tham gia vào bất kỳ hoạt động nào.

Phản ứng quá mức với lời khen

Những trẻ tự tin quá mức mặc dù cảm thấy mình không đạt yêu cầu nhưng lại rất mong muốn mình có những biểu hiện thích hợp. Chúng thường dùng những cách không thích hợp để tìm kiếm lời khen của người khác và giảm bớt những giây vò do tâm lý tự ti mang lại.

Có khuynh hướng tự ngược đãi

Những trẻ tự ti thường tự hủy hoại mình như: cố tình đi lung tung trên đường, nửa đêm ra ngoài một mình, bị ốm không muốn đi khám, dường như cố tình để mình rơi vào nguy hiểm hoặc khó khăn.

Không thể chịu đựng trở ngại

Phần lớn những trẻ tự ti có khả năng chịu đựng trở ngại rất kém, không thể chịu đựng áp lực do những nhân tố như: trở ngại, bệnh tật... như những đứa trẻ bình thường khác, cho dù gặp thất bại nhỏ hay bệnh tật vặt thì cũng không chịu đựng được.

Nếu cha mẹ thấy trẻ có những biểu hiện kể trên thì nên chú ý đưa ra những

hành vi tương ứng để loại trừ tâm lý tự ti của trẻ.

Cha mẹ cần nắm được một vài phương pháp: Ví dụ để trẻ phân tích bản thân, đánh giá bản thân một cách khách quan. Có nghĩa là nhìn thấy ưu - khuyết điểm của mình, nhận thức được rằng mình giống người khác, có nhân cách và tôn nghiêm. Cha mẹ còn có thể nói với trẻ đừng quá bận tâm tới sự phê bình hay chỉ trích của người khác.

Để trẻ nói chuyện trước mặt mọi người cũng có thể giúp trẻ xua đi tâm lý tự ti. Bởi vì điều này cần dũng khí và sự mạnh dạn. Có những trẻ suy nghĩ nhanh nhạy, thông minh nhưng lại không thể phát huy ưu điểm của mình trong lúc tham gia thảo luận. Không phải chúng không muốn tham gia mà là thiếu tự tin do tâm lý tự ti tạo thành.

Cha mẹ còn cần tạo điều kiện để trẻ giao lưu kết bạn, đặc biệt là để trẻ có ý thức lựa chọn kết bạn với những người có tính cách vui vẻ, lạc quan, nhiệt tình, tốt bụng, tôn trọng và quan tâm tới người khác.

Cha mẹ phải biết được trẻ thiếu hụt ở những điểm gì, nói với trẻ phải khắc phục những thiếu hụt này bằng quyết tâm và nghị lực lớn nhất. Ngoài ra, cha mẹ còn phải đề ra mục tiêu phấn đấu rõ ràng cho trẻ theo đuổi. Bởi vì, một người có mục tiêu và lý tưởng to lớn thì thường sẽ không tự ti.

03

Để trẻ học cách tự khích lệ

Tự khích lệ là nhân tố quan trọng trong EQ. Tinh thần tự khích lệ là một đặc trưng quan trọng trong tính cách. Nó có thể thôi thúc trẻ không ngừng tìm kiếm những lĩnh vực mình chưa biết, thúc đẩy phát triển trí tuệ, tăng cường ý chí của trẻ, là điều kiện tố chất quan trọng để trẻ thành tài. Vì thế, cha mẹ nên bồi dưỡng tinh thần tự khích lệ cho trẻ, để chúng vĩnh viễn không thỏa mãn với thực tại, không sợ khó khăn, tự tin tiến lên phía trước.

Còn hơn một tháng nữa là Vân bước vào kỳ thi tốt nghiệp trung học nhưng thành tích thi thử của em không tốt lắm. Cô giáo cũng nói em không có nhiều hi vọng để thi đỗ vào cấp ba. Sau khi về nhà, Vân cảm thấy rất buồn, liền nói cho mẹ biết thành tích của mình và những lời cô giáo nói.

Mặc dù mẹ rất lo lắng nhưng vẫn tươi cười nói: "Không sao, với thành tích của con, thi vào trường cấp ba bình thường không vấn đề. Hơn nữa, vẫn còn hơn một tháng nữa mới thi, tất cả đều có thể xảy ra". Mẹ bảo Vân ngày nào cũng thầm nhủ với mình rằng: "Mình làm được, mình tin vào bản thân mình". Vân ghi nhớ lời mẹ nói.

Dần dần, mẹ phát hiện Vân có những thay đổi mới. Em luôn luôn vui vẻ và thành tích cũng không ngừng được nâng cao.

Vậy, cha mẹ nên làm thế nào mới có thể bồi dưỡng được tinh thần tự khích lệ cho trẻ?

Sự khích lệ và khen ngợi của cha mẹ là không thể thiếu

Sự khen ngợi của cha mẹ là chất xúc tác để trẻ trưởng thành lành mạnh. Mỗi đứa trẻ đều có lòng tự trọng rất cao, chúng hi vọng có được sự khẳng định và khen ngợi của cha mẹ. Một khi sự nỗ lực của chúng được khẳng định thì lòng tự trọng của chúng sẽ được thỏa mãn, sẽ có trải nghiệm hạnh phúc. Trải nghiệm này sẽ tăng cường ý chí tự khích lệ của trẻ, kích thích trẻ tích cực hành động để giành được thành công lớn hơn. Vì thế, sự khen ngợi và khẳng định của cha mẹ có tác dụng vô cùng to lớn trong việc hình thành tinh thần tự khích lệ cho trẻ. Do đó, muốn con mình phấn đấu vươn lên, nhất định cha mẹ phải khích lệ và giúp đỡ trẻ nhiều hơn.

Dạy trẻ học cách tự nhủ

Cha mẹ phải dạy trẻ tự nhủ để khích lệ bản thân, đặc biệt là khi trẻ đối diện với thất bại và trở ngại, cha mẹ phải dạy trẻ tự nhủ rằng: "Người khác làm được, mình cũng có thể làm được". Những lời tự nhủ tích cực có thể giúp trẻ bước ra khỏi ảnh hưởng của tâm trạng không tốt để nhìn nhận khó khăn một cách lạc quan hơn, sau đó bước ra khỏi khó khăn, hướng tới thành công.

Dạy trẻ dám cạnh tranh

Trong cuộc sống, khi phát hiện con mình có những thiếu sót, cha mẹ có thể thông qua phương pháp cạnh tranh để giúp trẻ học cách khắc phục khuyết điểm. Phải để trẻ biết rằng, cho dù mình có ưu tú thế nào thì cũng có người hơn mình, vì thế, phải học cách khiêm tốn, nỗ lực chiến thắng người khác, như thế mới có thể nhận thức bản thân một cách sâu sắc hơn. Bình thường, cũng có thể để mình cạnh tranh với chính mình, đấu tranh để khắc phục những tật xấu. Trong học tập, có thể

thi đua thành tích tháng này với thành tích tháng trước, xem mình có tiến bộ hay không. Dùng phương pháp này khơi dậy động cơ cạnh tranh cho trẻ, khiến trẻ không ngừng khích lệ bản thân nhất định phải cố gắng, thông qua cạnh tranh để hoàn thiện bản thân. Cha mẹ phải để trẻ biết rằng, lúc nào cũng có thể tham gia cạnh tranh, nhưng phải tham gia một cách nhiệt tình, để trẻ nhận thức được việc vượt qua người khác không quan trọng bằng vượt qua chính mình.

Đề ra mục tiêu cho trẻ

Cha mẹ phải đề ra một mục tiêu hấp dẫn trong thời gian dài, quy định rõ ràng về số lượng, chất lượng, thời gian. Mục tiêu đề ra phải có độ khó và tính thử thách nhất định. Trong quá trình học tập của trẻ, ban đầu cha mẹ có thể yêu cầu thấp một chút để trẻ dễ dàng đạt được và tăng thêm tự tin để nỗ lực hoàn thành từng mục tiêu nhỏ của mình.

Tìm ưu điểm khích lệ trẻ

Sự tiến bộ không ngừng của trẻ có rất nhiều nguyên nhân, trong đó, giáo dục gia đình có vai trò vô cùng quan trọng. Sự khích lệ của cha mẹ với con cái có thể giúp trẻ khơi dậy tiềm năng trí tuệ, nhanh chóng trưởng thành. Nhờ sự khích lệ của cha mẹ, những trẻ thông minh sẽ trở nên thông minh hơn, những đứa trẻ không được thông minh cho lắm sẽ bớt kém cỏi hơn. Cha mẹ có thể giúp trẻ tìm ra ưu điểm, sau đó khích lệ trẻ phát huy, tăng cường tự tin. Trẻ cũng có thể hình thành nhận thức khách quan về bản thân, biết được những ưu điểm của mình, có thể trở thành tấm gương cho người khác. Sự ám thị và cường hóa của tâm lý này có thể khiến trẻ càng phát huy hơn ưu thế của mình, tăng thêm sự tự tin vào bản thân.

04

Tôn trọng người khác, tôn trọng bản thân

Mặc dù trẻ còn nhỏ nhưng cũng là một cá thể trong xã hội, cha mẹ phải dạy trẻ xử lý mối quan hệ giữa người với người, phải để trẻ hiểu được rằng, tôn trọng người khác chính là tôn trọng bản thân mình. Tôn trọng người khác là phẩm chất trẻ cần phải có. Chỉ có những đứa trẻ biết tôn trọng người khác mới có thể nhìn nhận ý kiến của người khác, mới có thể nhận sự giáo dục của người khác. Tôn trọng cũng là điểm khởi đầu trong mối quan hệ giữa người với người. Sự giao tiếp giữa người với người đều nên được xây dựng trên cơ sở của sự chân thành và tôn trọng. Chỉ có tôn

trọng người khác thì con người mới có thể tôn trọng bản thân, mới có thể có được sự tôn trọng của người khác đối với mình.

Nhà triết học William James đã từng nói: “Động lực tiềm ẩn trong sâu thẳm tâm hồn con người là mong muốn được người khác thừa nhận, được người khác tôn trọng”. Khao khát được yêu mến, được tôn kính, được tôn sùng là bản tính của nhân loại. Nhưng, có qua thì phải có lại, chúng ta hi vọng có được điều gì thì trước tiên chúng ta phải làm được điều đó. Chúng ta hi vọng nhận được sự tôn trọng của người khác thì trước tiên mỗi người chúng ta phải học cách tôn trọng người khác. Đôi khi, chúng ta hi vọng có được sự tôn trọng của người khác nhưng lại quên không tôn trọng họ.

“Những gì mình không muốn thì đừng bắt người khác làm” là nguyên tắc cơ bản khi tôn trọng người khác. Nghiên cứu tâm lý học chứng minh, con người đều có mong muốn được yêu mến và tôn trọng. Con người khao khát tự lập, trở thành một thành viên thực sự trong gia đình và xã hội, bình đẳng giao tiếp với mọi người. Nếu có thể trò chuyện với mọi người bằng thái độ bình đẳng thì đối phương sẽ cảm thấy được tôn trọng và có cảm tình với bạn. Ngược lại, nếu thấy mình cao hơn người khác thì đối phương sẽ cảm thấy bị tổn thương và không muốn giao lưu với bạn.

Một doanh nhân nổi tiếng khi đi dạo bên đường đã gặp một chàng trai gầy gò, áo quần rách rưới bán sách cũ đang gặm chiếc bánh mì đã mốc trong gió rét. Cũng đã từng có quãng thời gian khổ cực nên doanh nhân tỏ lòng thương cảm, không nghĩ ngợi gì mà nhét tám đô la vào tay chàng trai rồi bước đi. Chưa đi được bao xa, bỗng nhiên doanh nhân cảm thấy làm như vậy không thỏa đáng, thế là vội vàng quay lại, nhặt hai cuốn sách cũ rồi xin lỗi và giải thích rằng mình quên không lấy sách, hi vọng chàng trai không để ý. Cuối cùng, ông nói với chàng trai: "Thực ra, cậu cũng là thương nhân giống tôi".

Vì sao doanh nhân nhặt hai cuốn sách cũ trên sạp. Bởi vì ông hiểu rằng chàng trai này cần sự tự tôn chứ không phải là sự bố thí.

Hai năm sau, doanh nhân nhận lời mời tham gia một buổi từ thiện. Một anh chàng trong bộ complet sang trọng bước lên, bắt tay ông và nói với giọng đầy biết ơn: "Thưa ngài, có thể ngài đã quên tôi từ lâu rồi nhưng tôi vĩnh viễn sẽ không quên ngài. Tôi cứ tưởng rằng cả đời này mình chỉ có thể bán sách cũ. Đến tận khi ngài nói với tôi rằng tôi là thương nhân giống ngài, tôi mới có được lòng tự tôn và sự tự tin, từ đó tạo nên cơ nghiệp hôm nay".

Người doanh nhân ấy đã không thể ngờ rằng, một câu nói bình thường hai năm trước có thể khiến một người tự ti tìm lại sự tự tin của mình, nhìn thấy ưu

thế và giá trị của mình, cuối cùng, nhờ sự nỗ lực không biết mệt mỏi đã dành được thành công.

Không khó để tưởng tượng rằng, nếu người doanh nhân trong câu chuyện trên cứ đi mà không quay lại lấy sách thì cũng không có sự thay đổi trong cuộc đời của chàng thanh niên. Đây chính là sức mạnh to lớn của sự tôn trọng.

Vậy, cha mẹ nên dạy trẻ tôn trọng người khác, tôn trọng mình như thế nào?

Trước tiên cha mẹ phải tôn trọng trẻ

Muốn trẻ học cách tôn trọng, trước tiên cha mẹ nên đối xử với trẻ một cách bình đẳng, coi trẻ là một người độc lập, cố gắng tạo ra một môi trường dân chủ, hài hòa. Trong cuộc sống hàng ngày, nên cho phép trẻ lựa chọn theo mong muốn của mình, khích lệ trẻ tự đưa ra quyết định. Ví dụ, hỏi trẻ: “Hôm nay con thích ăn món gì?” Khi gặp vấn đề gì đó có thể bàn bạc với trẻ: “Chủ nhật con định làm gì?”... Cha mẹ phải học cách làm bạn với trẻ, lắng nghe suy nghĩ của trẻ, cùng trẻ tham gia nhiều hoạt động, vui đùa cùng trẻ, trở thành bạn đồng hành với trẻ. Đồng thời, cha mẹ cần chú ý ảnh hưởng của những lời nói, hành vi của mình với trẻ, trò chuyện bình đẳng với trẻ, từ nét mặt đến phương pháp giáo dục đều phải thể hiện sự tôn trọng dành cho trẻ. Khi trẻ tìm thấy sự tự tin và giá trị của mình qua sự tôn trọng và yêu quý của cha mẹ, chúng sẽ tôn trọng mình, tôn trọng người khác.

Câu chuyện nhỏ, đạo lý lớn

Cha mẹ có thể bớt chút thời gian vào buổi tối, kể cho trẻ nghe những câu chuyện về thái độ "kính trên nhường dưới" và câu chuyện về những người nổi tiếng, qua đó học đạo lý làm người, để trẻ biết tôn trọng nhân cách và bảo vệ sự tôn nghiêm của người khác. Tôn trọng nhân cách của người khác có nghĩa là không làm tổn thương tình cảm, không nói những lời lẽ tổn hại đến sự tôn nghiêm của họ; học cách đặt mình vào vị trí của người khác để suy nghĩ, tôn trọng cách sống và thói quen của họ.

Tự tôn, tự lập, tự cường

Cha mẹ có thể kết hợp với những câu chuyện trên tivi, sách báo, dạy trẻ học cách tôn trọng người khác, tôn trọng bản thân, biết tự tôn, tự lập, tự cường. Chỉ có học cách tôn trọng bản thân trước thì người khác mới tôn trọng mình. Hiện nay, phần lớn trẻ đều có cuộc sống vật chất no đủ nhưng cha mẹ cần căn cứ vào tình hình thực tế, không được nuông chiều trẻ, để trẻ hình thành thói quen tự giác ngay từ khi còn

nhỏ, để trẻ biết được rằng lao động là vinh quang. Bồi dưỡng trẻ bắt đầu từ những việc nhỏ và đơn giản, tôn trọng thành quả lao động của mình, tôn trọng sự gian khổ của người khác, học cách cảm ơn. Không phải đồ của mình thì không được cầm, không được đòi, không so sánh với người khác một cách mù quáng. Chỉ khi bản thân ưu tú về mọi mặt thì mới nhận được sự tôn trọng của người khác.

05

Tự tin không phải là tự phụ

Tự tin là phẩm chất không thể thiếu trong quá trình trưởng thành của trẻ, tự tin là sự đảm bảo cho thành công, nhưng tự tin quá mức có thể khiến trẻ nảy sinh tâm lý tự phụ. Người xưa nói: “Tự tin là bản chất của anh hùng, tự phụ là đặc trưng của kẻ ngu ngốc!” Cách nói này nghe có vẻ rất mơ hồ, tự tin và tự phụ cũng khó phân biệt. Vậy, rốt cuộc, thế nào là tự phụ? Tự phụ chính là đánh giá bản thân quá cao. Ý thức của con người bao gồm ba mặt: nhận thức, ý chí, trải nghiệm tình cảm. Trẻ đánh giá bản thân phải dựa vào sự tự nhận thức: Đánh giá bản thân quá cao thì sẽ biểu hiện là tự phụ; đánh giá bản thân quá thấp thì biểu hiện là tự ti. Đối với trẻ thì tâm lý tự ti và tâm lý tự phụ đều không tốt.

Tự phụ thực chất là biểu hiện của thiếu hiểu biết. Những người tự phụ thường cảm thấy người khác không bằng mình. Nhìn bề ngoài, tự phụ gần giống với tự tin nhưng có sự khác biệt về bản chất: Tự phụ biểu hiện những phẩm chất không tốt như cao ngạo, coi thường người khác, tự cao tự đại, là biểu hiện của thiếu hiểu biết.

Thời Hán (Trung Hoa), phía Tây Nam có một nước nhỏ tên là Dạ Lang. Mặc dù đó là một quốc gia độc lập nhưng diện tích rất nhỏ, dân cư cũng rất ít, sản vật vô cùng hiếm hoi. Do các khu vực lân cận chỉ có nước Dạ Lang này là lớn nhất, nên quốc vương nước Dạ Lang chưa bao giờ rời khỏi đất nước tưởng rằng quốc gia mình thống trị là quốc gia lớn nhất trong thiên hạ.

Một hôm, khi quốc vương nước Dạ Lang cùng thuộc hạ đi khảo sát biên cương, ông ta chỉ về phía trước và hỏi: "Ở đây quốc gia nào lớn nhất?" Thuộc hạ vì muốn lấy lòng quốc vương nên đã nói: "Dĩ nhiên là nước Dạ Lang lớn nhất!" Đi mãi đi mãi, quốc vương lại ngẩng đầu, nhìn dãy núi cao phía trước và hỏi: "Trong thiên hạ còn có dãy núi nào cao hơn dãy núi này không?" Thuộc hạ trả lời: "Trong thiên hạ không có dãy núi nào cao hơn dãy núi này cả". Về sau, họ đến bên bờ sông, quốc vương lại hỏi: "Ta cho rằng đây là con sông dài nhất thế giới". Các thuộc hạ vẫn đồng thanh nói: "Quốc vương nói không sai chút nào".

Từ đó về sau, quốc vương ngu dốt càng tin rằng Dạ Lang là quốc gia lớn nhất trong thiên hạ.

Có một lần, nhà Hán phái sứ giả tới nước Dạ Lang. Trên đường đi qua nước láng giềng của Dạ Lang là nước Điền. Điền Vương hỏi sứ giả: "Nước Hán so với quốc gia của ta, nước nào to hơn?" Sứ giả nghe mà giật mình, quốc gia nhỏ này, làm sao lại ngu ngốc tới mức tưởng rằng có thể so sánh với nhà Hán. Sứ giả càng không nghĩ rằng, về sau khi tới nước Dạ Lang, tên quốc vương kiêu ngạo và ngu dốt vì không biết quốc gia mà mình đang thống trị chỉ bằng một huyện của nước Hán, to gan hỏi sứ giả: "Nước Hán với nước ta, nước nào lớn hơn?"

Sau khi nghe xong câu chuyện này, chắc chắn nhiều người sẽ cười, tuy nhiên, rất nhiều người trong chúng ta tự đại giống như quốc vương trong câu chuyện. Những người tự phụ thường có vài phần cao ngạo. Trong giáo dục gia đình, những nguyên nhân nào khiến trẻ nảy sinh tâm lý tự phụ?

Giáo dục gia đình không đúng cách

Gia đình là ngọn nguồn nảy sinh tâm lý tự phụ. Đối với thanh thiếu niên nhi đồng, các em tự đánh giá bản thân dựa vào cách nhìn của những người xung quanh. Cha mẹ nuông chiều, khen ngợi quá mức sẽ khiến các em nghĩ rằng "mình rất giỏi".

Khả năng nhận thức phiến diện

Những trẻ tự phụ sẽ thu nhỏ khuyết điểm và phóng đại ưu điểm của mình. Những trẻ tự phụ cũng thiếu sự hiểu biết chính bản thân mình, đồng thời coi ưu điểm của mình là vô cùng nổi bật, luôn luôn đánh giá cao bản thân, đánh giá thấp khả năng của người khác. Khi một người chỉ nhìn thấy ưu điểm mà không thấy khuyết điểm của mình thì sẽ nảy sinh tính tự phụ. Những người này thường đạt được một chút thành tích đã nghĩ rằng mình rất giỏi. Khi thành công thì luôn coi đó là sự nỗ lực chủ quan. Khi thất bại thì đổ lỗi cho các nhân tố khách quan.

Lòng tự tôn quá cao

Một số trẻ có lòng tự tôn quá cao, vì muốn bảo vệ lòng tự tôn của mình mà đứng trước trở ngại thường có các biểu hiện: Một là tự ti, trốn tránh để lòng tự tôn không bị tổn thương; hai là tự phụ, phóng đại cái "tôi" để bù đắp sự tự ti. Ví dụ, một số học sinh điều kiện gia đình không được tốt, sợ bị các bạn nhà giàu coi thường nên vờ ra vẻ thanh cao, ngoài mặt tỏ ra coi thường những bạn đó. Tâm lý tự phụ này chính là

biểu hiện của lòng tự tôn nhạy cảm quá mức.

Kinh nghiệm sống

Nhận thức của con người có được qua kinh nghiệm, những người gặp nhiều trở ngại và đả kích trong cuộc sống rất ít khi có tâm lý tự phụ, trong khi đó, cuộc sống quá thuận lợi rất dễ hình thành tính cách tự phụ cho trẻ. Hiện nay, phần lớn trẻ đều được cha mẹ nuông chiều. Nếu chúng lại là học sinh ưu tú, được thầy cô yêu mến thì sẽ hình thành tính cách tự tin, tự kiêu, tự phụ.

Tự tin là phẩm chất không thể thiếu trong quá trình trưởng thành của trẻ nhưng tự phụ thì lại không nên có. Vậy, cha mẹ phải làm thế nào mới có thể giúp trẻ nắm được các thái độ thích hợp? Đây là một vấn đề không dễ giải quyết.

Làm cha mẹ, phải ngăn ngừa tâm lý tự phụ của trẻ như thế nào?

Để trẻ nhìn đúng sự thật

Nên dẫn dắt để trẻ hiểu rằng, các bạn học khác không phải là nhân tài ẩn dật nhưng cũng không phải tất cả đều là "phàm phu tục tử", thành tích thi cử bình thường không phải là ngẫu nhiên mà là biểu hiện chân thực của khả năng học tập. Trong cuộc sống khó mà tránh được thất bại nhưng phải biết rằng, chỉ có thành công trong môi trường không như ý thì mới có thể chứng minh được thực lực của bản thân. Vì thế, không được yêu cầu quá cao về điều kiện hoàn cảnh.

Phê bình đúng mực

Khen ngợi trẻ phải đúng mực, phê bình trẻ cũng vậy, không được “vơ đũa cả nắm”, cũng không được thấy mà như không, cần phải khách quan chỉ ra khuyết điểm của trẻ. Như thế mới có thể giúp trẻ nhận thức bản thân một cách đúng đắn.

Để trẻ nhận thức bản thân một cách đúng đắn, tự tin nhưng không tự phụ

Cha mẹ phải dạy trẻ học cách suy ngẫm, học cách nhìn vấn đề một cách toàn diện. Cho dù thành tích học tập xuất sắc nhưng ở các mặt khác như: khả năng sống, khả năng giao tiếp... liệu bản thân đã làm tốt hay chưa? Con người không yêu bản thân là không được, nhưng quá mức cũng không được, không nên chỉ nhìn thấy ưu điểm của bản thân mà đánh giá thấp người khác.

Để trẻ hòa nhập với xã hội

Cho trẻ thêm cơ hội tiếp xúc với xã hội. Khi trẻ nhìn thấy thế giới phức tạp bên ngoài, được tiếp xúc với những người ưu tú hơn, chuyên nghiệp hơn, nhận thức được rằng trên đời này vẫn còn rất nhiều người tài giỏi, thì trẻ sẽ không tự phụ về mình. Vì thế, cha mẹ hãy thường xuyên đưa trẻ ra ngoài để quan sát thế giới muôn màu.

Dạy trẻ tư tưởng biện chứng

Cha mẹ phải nói với trẻ rằng, sự vật luôn biến đổi, phát triển không ngừng. Học tập cũng vậy, ai nỗ lực thì người đó sẽ tiến bộ, ai kiêu ngạo thì người đó sẽ bị đào thải, không ai chiến thắng mãi mãi, cũng không ai thất bại mãi mãi. Nắm được quy luật phát triển này, trẻ sẽ có đầu óc tỉnh táo để thành công trong mọi chuyện.

Muốn hiểu được làm thế nào để ngăn ngừa trẻ nảy sinh tâm lý tự phụ, thì cha mẹ nhất định phải nhìn thẳng vào hậu quả mà tâm lý tự phụ gây ra, kịp thời áp dụng biện pháp hữu hiệu để xua đi tâm lý tự phụ của trẻ. Con người không thể không tự phụ, đặc biệt là đối với thanh thiếu niên. Trong một phạm vi thích hợp, tự phụ còn có thể khơi dậy ý chí phấn đấu, niềm tin tất thắng, tinh thần kiên định chiến thắng khó khăn, để các em dũng cảm tiến thẳng lên phía trước. Nhưng tự phụ phải được xây dựng trên cơ sở của hiện thực khách quan, nếu thoát ly thực tế thì tự phụ không những không thể giúp con người thành công mà còn ảnh hưởng đến cuộc sống, học tập, công việc và các mối quan hệ của bản thân, ảnh hưởng nghiêm trọng đến tâm lý.

06

Những điều cần tránh khi bồi dưỡng lòng tự tôn, sự tự tin cho trẻ

Tự tôn, tự tin là nhân tố cần thiết để một người có thể thành tài và thành công. Đó cũng là phẩm chất vô cùng quan trọng với sự trưởng thành lành mạnh của trẻ. Những người có lòng tự tôn và sự tự tin thường đối mặt với khó khăn, trở ngại và thất bại bằng thái độ tích cực, lạc quan. Họ luôn tin tưởng bản thân, phấn đấu vươn lên, tự lực tự cường, dũng cảm tiến lên phía trước.

Một cậu học sinh 15 tuổi ngày nào cũng đánh nhau, gây gổ trong trường. Không những thế còn hút thuốc, trốn học, ngay cả các thầy cô trong trường cũng thấy sợ. Nhưng cậu ta không bao giờ thấy mình là không tốt cả. Tuổi 15 chính là lứa tuổi nảy sinh tình cảm khác giới, cậu ta thích một bạn nữ trong lớp, viết thư tình cho cô bé nhưng cô ấy nhìn cậu ta với ánh mắt khinh thường, dán thư tình của cậu lên bảng thông báo của trường. Mặc dù cậu ta đã từng bị dán bản kiểm điểm lên đó không dưới 20 lần, nhưng lần này, không hiểu vì sao mà cậu thấy tim nhói đau. Năm sau cậu vào cấp ba, trong ba năm sau đó, cậu như biến thành một người khác, chăm chỉ học tập, thi đỗ vào đại học.

Trong câu chuyện trên, hành vi của bạn nữ đã động chạm đến lòng tự tôn của cậu học sinh, đã kích sự tự tin của cậu nhưng đã khơi dậy tính tích cực, vươn lên của cậu. Vì thế, tự tôn, tự tin giống như chất xúc tác khơi dậy khả năng của con người, khơi dậy tất cả tiềm năng, đưa chúng đến trạng thái tốt nhất. Phải để trẻ hiểu thế nào là tự tôn, tự tin, như thế trẻ mới không dễ dàng bị khó khăn đánh bại, từng bước tiến tới thành công.

Đối với trẻ, tự tôn, tự tin có thể khiến chúng vui vẻ hơn, tự lập hơn. Khi bồi dưỡng lòng tự tôn, sự tự tin cho trẻ, cha mẹ nên chú ý những điều cấm kỵ sau:

Thứ nhất: Phủ định cảm xúc của trẻ

Nếu có người nói với bạn: “Bạn không có quyền có những cảm xúc đó”, có lẽ bạn sẽ nổi trận lôi đình. Khi tình cảm và cảm xúc của trẻ bị phủ định, chúng sẽ cảm thấy vô cùng đau lòng. Vì thế, cha mẹ nhất định phải tôn trọng tình cảm của trẻ.

Thứ hai: Thiếu sự giao lưu

Khả năng giao tiếp có tác dụng quan trọng với sự trưởng thành và thành công của trẻ trong tương lai. Rất nhiều phụ huynh vì quá bận rộn nên hiếm khi trò chuyện với trẻ, không quan tâm đến tình cảm của trẻ. Sự im lặng trong gia đình sẽ ảnh hưởng không tốt đến lòng tự tôn của trẻ và khiến trẻ mất đi niềm tin về mối quan hệ hôn nhân gia đình trong tương lai. Sự giao lưu trong gia đình sẽ hỗ trợ để trẻ có thể bày tỏ quan điểm của mình, tăng thêm sự tự tin cho trẻ.

Thứ ba: Không cho phép trẻ phạm sai lầm

Trong quá trình trưởng thành của trẻ, sai lầm và thất bại là khó tránh khỏi. Đôi khi thất bại còn vô cùng quan trọng, trẻ có thể qua đó để rút kinh nghiệm và bước đến thành công. Nhưng nếu cha mẹ không cho phép trẻ phạm sai lầm hoặc vì đó

mà phê bình và trừng phạt trẻ thì sẽ rất dễ khiến chúng né tránh thất bại, giấu giếm sự thật. Nếu như vậy thì thất bại sẽ không thể trở thành ngọn đèn chiếu sáng thành công.

Thứ tư: Áp đặt mong muốn của mình cho trẻ

Một số cha mẹ thường coi thành công của trẻ là thước đo giá trị của mình. Điều này vô cùng nguy hiểm. Làm như vậy sẽ vô tình làm tổn thương lòng tự tôn của trẻ. Nếu bạn chỉ cảm thấy vui khi trẻ thành công thì bạn đã cướp đi thành công của trẻ. Điều này sẽ khiến trẻ cảm thấy bị lợi dụng, cảm thấy nghi hoặc và trống rỗng, đánh mất chính mình.

Thứ năm: Kỳ vọng quá nhiều vào trẻ

Một số cha mẹ kỳ vọng quá nhiều và đưa ra mục tiêu quá cao cho trẻ. Mục tiêu quá cao sẽ dẫn đến thất bại, làm lung lay niềm tin của trẻ, đồng thời khiến chúng nghĩ rằng chỉ có thành công mới có được sự khẳng định của cha mẹ.

Thứ sáu: So sánh trẻ với người khác

Đối với một số trẻ, sống dưới vinh quang của anh hay chị là một nỗi ám ảnh. Một số trẻ vĩnh viễn không thể xua đi nỗi nhục nhã và cảm giác tự ti. Những lời chế giễu không thể khích lệ trẻ mà ngược lại, chúng sẽ là đám mây đen che lấp tuổi thơ tươi đẹp của trẻ. So sánh trẻ với người khác sẽ làm mất đi sự tự tin của trẻ, đồng thời gây ra xung đột.

Thứ bảy: Không thể chấp nhận thực tế của trẻ

Yêu và chấp nhận mọi khuyết điểm của trẻ là một trong điều khó làm nhất. Chúng ta thường không thể quên được những điều mà chúng ta coi là khuyết điểm, lâu dần, trẻ rất có thể sẽ mất đi cái "tôi" chân thực của mình hoặc lúc nào cũng cẩn thận đề phòng, sợ có chỗ nào đó không được cha mẹ chấp nhận, hoặc tìm mọi cách để lấy lòng và có được sự khẳng định của cha mẹ.

Thứ tám: Thường xuyên trách mắng trẻ

Những lời mà người lớn vô tình nói ra đôi khi sẽ gây tổn thương nghiêm trọng tới trẻ. Thậm chí, những lời nói cay nghiệt theo kiểu nói đùa cũng khiến trẻ nghi ngờ bản thân mình. Trẻ sẽ nhạy cảm hơn với những lời phê bình. Thường xuyên

trách mắng trẻ không chỉ khiến chúng nghi ngờ bản thân, mà còn làm chúng cảm thấy xấu hổ và áy náy vì đã phụ công lao của cha mẹ.

Thứ chín: Trừng phạt trẻ quá mức

Mỗi cha mẹ đều có quyền uy mà ông trời ban tặng. Nhưng quyền uy có thể được thể hiện thông qua rất nhiều phương thức. Dùng quyền lực hay nói một cách chuẩn xác là lạm dụng quyền lực không thể ngăn cản trẻ làm chuyện gì đó mà ngược lại sẽ kích thích sự phản kháng của chúng.

07

Tự tôn là động lực trưởng thành của trẻ

Tôn nghiêm có thể mang lại tự tin cho con người, cũng có thể thay đổi vận mệnh của con người. Đối với một đứa trẻ, thứ đáng sợ nhất không phải là roi vọt mà là mất đi tôn nghiêm. Khi giáo dục trẻ, không có điều gì quan trọng hơn là bảo vệ lòng tự tôn của chúng. Lòng tự tôn của trẻ giống như một mầm non, một khi bị tổn thương thì sẽ khó mà lành lại được, thậm chí sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời về sau. Vì thế, cha mẹ nên bảo vệ lòng tự tôn của trẻ, đồng thời chú ý bồi dưỡng lòng tự tôn cho con.

Người lớn cần tự tôn, trẻ con cũng vậy. Tự tôn là động lực để trẻ trưởng thành. Cha mẹ không những phải tôn trọng trẻ mà nên nỗ lực để bồi dưỡng lòng tự tôn cho trẻ. Olexandrovykh Sukhomlynsky Vasyl - nhà giáo dục của Liên Xô cũ có một câu nói nổi tiếng: "Hãy để mỗi đứa trẻ được ngẩng đầu lên mà đi".

Tự tôn tức là tự tôn trọng bản thân, không khom lưng quỳ gối trước người khác, cũng không cho phép người khác coi thường, sỉ nhục mình. Nó là một trạng thái tâm lý tốt đẹp. Chỉ cần không nản lòng, không nhụt chí, không từ bỏ, tin tưởng vào bản thân, tôn trọng bản thân, thì chúng ta có thể tìm thấy giá trị nhân sinh của mình, có được sự tôn trọng của người khác, cảm nhận niềm vui của lòng tự tôn.

Bragg là nhà vật lý học người Anh. Hồi nhỏ nhà rất nghèo, nhờ vào sự theo đuổi mơ ước không biết mệt mỏi và sự nỗ lực ngoan cường của mình, cuối cùng ông đã giành được thành tựu rất lớn. Những năm tháng nghèo khó từng trải đã trở thành động lực khích lệ ông vươn lên.

Hồi còn đi học, vì nhà quá nghèo, cha mẹ không thể mua quần áo và giày,

ông thường mặc quần áo rách rưới, đi đôi giày cũ không tương xứng với đôi chân của mình. Nhưng Bragg không hề vì nghèo khó mà cảm thấy mình thua kém người khác. Ông càng không oán trách cha mẹ đã không thể cho mình cuộc sống tốt hơn. Đôi giày quá khổ mà ông đã đi trông thật buồn cười, nhưng ông không vì thế mà tự ti. Ngược lại, ông vô cùng quý trọng đôi giày ấy. Bởi vì, nó có thể mang lại động lực vô hạn cho ông.

Thì ra, đôi giày ấy là của cha ông. Mặc dù cha cảm thấy áy náy về điều đó nhưng cha vẫn tha thiết hy vọng và cho con trai niềm khích lệ vô bờ. Trong bức thư gửi cho ông, cha đã viết: “Con trai à, cha rất xin lỗi con. Mong là một hai năm nữa, con đi đôi giày của cha sẽ không rộng như vậy nữa. Cha đã rất hy vọng, một khi con thành công, cha sẽ rất tự hào, bởi vì con trai đi đôi giày cũ của cha đã nỗ lực phấn đấu để thành công”. Bức thư tràn đầy hy vọng này giống như một sức mạnh vô hình đưa Bragg đến với con đường khoa học và gặt hái rất nhiều thành công.

Mặc dù gia đình Bragg rất nghèo nhưng không vì thế mà ông nản lòng, nhụt chí, từ bỏ lý tưởng của mình. Ông biết tôn trọng bản thân, không vì môi trường xung quanh mà mất đi tôn nghiêm của mình, cuối cùng khẳng định được giá trị của bản thân.

Cha của Bragg không để con trai của mình mất đi tôn nghiêm. Vậy, những bậc làm cha mẹ như chúng ta phải bồi dưỡng lòng tự tôn của trẻ như thế nào?

Dẫn dắt trẻ từng bước

Phải dẫn dắt trẻ từng bước, không được để trẻ mất đi lòng tự tôn trong nỗi oán hận. Trẻ em ngày nay có ý thức “tự coi mình là trung tâm” rất mãnh liệt, cha mẹ phải biết cách nắm bắt những sự việc nhỏ nhất trong cuộc sống, giảng giải đạo lý cho trẻ, giáo dục và bồi dưỡng trẻ thói quen đặt mình vào hoàn cảnh của người khác để suy xét vấn đề, dần dần từ bỏ ý thức “tự coi mình là trung tâm”, để trẻ cảm thấy giữa người với người là bình đẳng, từ đó hiểu rằng, chỉ có tôn trọng người khác thì người khác mới tôn trọng mình.

Kịp thời, tích cực khích lệ trẻ

Cha mẹ nên tích cực khích lệ trẻ. Những lời khen ngợi hay biểu dương đúng mực khiến trẻ xây dựng lòng tự tôn trong niềm tự hào. Không ít trẻ hiếu thắng, có tinh thần vươn lên, hi vọng nhận được sự khen ngợi của người lớn... nhưng do tuổi nhỏ nên khó tránh khỏi phạm sai lầm hay làm việc không đúng ý người lớn. Khi đó, cha

mẹ không được trách mắng trẻ quá nhiều mà nên nắm lấy những tiến bộ nhỏ, khơi dậy tính tích cực của trẻ, để chúng khắc phục thiếu sót.

Cần quan tâm đến trẻ

Cha mẹ nên cho trẻ cơ hội thể hiện bản thân, giúp trẻ xây dựng lòng tự tôn từ trong sự thỏa mãn. Trẻ thích thể hiện bản thân, thích làm việc, thích thành công. Người lớn không nên sợ phiền phức, sợ bẩn mà bắt trẻ ngồi im một chỗ, nên cố gắng hết sức tạo cơ hội cho chúng thể hiện tài năng của mình. Đồng thời, thông qua nụ cười yêu thương, những lời khen ngợi thật lòng khích lệ trẻ tiến bộ. Làm như vậy không những tăng cường niềm tin của trẻ mà còn có thể bồi dưỡng tình cảm giữa cha mẹ và con cái.

Tạo không gian thích hợp cho trẻ

Cha mẹ nên coi trẻ là một chủ thể độc lập, để trẻ xây dựng lòng tự tôn trên cơ sở bình đẳng. Cha mẹ không được coi trẻ là sản phẩm sở hữu của mình, nói chuyện với trẻ bằng giọng điệu như ra lệnh, lấy tiêu chuẩn của người lớn để yêu cầu trẻ. Cha mẹ nên khích lệ trẻ mạnh dạn phát biểu ý kiến của mình, khích lệ trẻ tranh luận đúng sai. Nếu quả thực mình nói sai, làm sai thì nên thành thật thừa nhận và xin lỗi để trẻ cảm thấy cha mẹ tôn trọng mình, mình cũng nên tôn trọng cha mẹ và người khác.

Dĩ nhiên, nếu chỉ khen ngợi và khích lệ trẻ thì cũng không được. Những lời phê bình cần thiết cùng với sự trừng phạt thật trọng cũng là phương pháp bồi dưỡng lòng tự tôn cho trẻ. Nó có thể giúp trẻ bình tĩnh kiểm điểm hành vi, sửa chữa sai lầm của mình.

Dạy trẻ học cách cống hiến

Cống hiến có được là do con người học hỏi, khi cha mẹ là tấm gương cống hiến thì trẻ sẽ có thêm tự tin cống hiến cho gia đình, tập thể và xã hội. Trẻ cho đi tình yêu thương cũng là nhận lại tình yêu thương. Cống hiến có ảnh hưởng tích cực đến lòng tự tôn. Nhờ vào sự nỗ lực, trẻ sẽ dần dần hiểu được cách hợp tác với người khác.

Bồi dưỡng lòng tự tôn cho trẻ không phải là công việc một sớm một chiều có thể hoàn thành được, nó đòi hỏi cha mẹ phải có lòng kiên nhẫn, quan tâm yêu thương trẻ, để lòng tự tôn của trẻ phát triển lành mạnh. Đối với trẻ, thứ đáng sợ nhất không phải là roi vọt, mà là mất đi tôn nghiêm. Khi trẻ phạm sai lầm, cha mẹ hãy giữ bình

tĩnh, nhất định không được vội vàng trừng phạt trẻ, phải bảo vệ sự tôn nghiêm của trẻ. Muốn trẻ trưởng thành lành mạnh, không có gì quan trọng hơn là bảo vệ sự tự tôn của chúng.

08

Sống trong tự tin, tạo ra tương lai rộng mở

Cuộc đời cần có mục tiêu, có mục tiêu mới có phấn đấu, đạt được mục tiêu mới có cảm giác thỏa mãn. Muốn thỏa mãn thì phải tự tin. Cuộc đời không phải lúc nào cũng thuận buồm xuôi gió. Nó là một hành trình dài đầy chông gai, gian nan khúc khuỷu, đầy thách thức, đầy trở ngại.

Tự tin là cầu nối đưa chúng ta đến thành công. Vì sao nó lại có uy lực lớn như vậy? Đó là bởi tự tin là động lực để khắc phục khó khăn, tìm kiếm sự thật, chân lý. Có tự tin con người mới bình tĩnh và đủ dũng khí để đối mặt với khó khăn trở ngại; có tự tin con người mới khiêm tốn học hỏi, chăm chỉ học hành; có tự tin con người mới đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác, từ thành công này đến thành công khác. Chính vì vậy, tự tin chính là động lực không thể thiếu để tạo nên tương lai tốt đẹp.

Nữ học giả nổi tiếng người Mỹ - Helen Keller mang theo tinh thần ham học hỏi và sự tự tin đến với nhân gian. Một tuổi ruổi bà đã bị mù, câm, điếc. Mặc dù vận mệnh bất công với Helen nhưng nhờ sự giúp đỡ của cô giáo, Helen đã học viết, học nói. Helen đã từng tự tin nói thật to rằng: “Sẽ có một ngày, tôi sẽ học trong trường đại học! Tôi phải vào đại học Harvard!” Về sau, Helen đã tốt nghiệp đại học Harvard với thành tích xuất sắc. Bà yêu cuộc sống, suốt đời vì sự nghiệp giáo dục và phúc lợi cho người mù, nhận được nhiều lời khen ngợi từ dư luận quốc tế. Tinh thần phấn đấu không biết mệt mỏi của bà được ca tụng là niềm kiêu ngạo vĩnh hằng của nhân loại.

Sự tự tin có tác dụng vô cùng to lớn trong quá trình trưởng thành của trẻ. Nếu là một người tự tin thì trẻ sẽ lạc quan vươn lên, làm việc tích cực, chủ động, dám thử sức, vui vẻ chấp nhận thử thách. Nếu thiếu tự tin thì trẻ sẽ tỏ ra yếu đuối, sợ hãi trước mọi chuyện, không dám đối mặt với sự vật mới, không dám chủ động giao tiếp với người khác, mất đi rất nhiều cơ hội học tập và rèn luyện, ảnh hưởng đến sự phát triển của bản thân. Không những thế, thiếu tự tin trong thời gian dài sẽ khiến trẻ nảy sinh cảm giác “vô dụng”, nảy sinh tâm lý tự ti, thậm chí có thể tự hủy hoại bản thân mình.

Thời thơ ấu là giai đoạn quan trọng để bồi dưỡng sự tự tin. Tuy nhiên, do tâm lý của trẻ chưa phát triển hoàn thiện, khả năng chịu đựng khó khăn còn yếu, rất dễ lùi bước trước khó khăn. Bởi vậy, cha mẹ cần phải kịp thời tìm hiểu trẻ để thay đổi tâm lý, giúp trẻ chiến thắng trở ngại, tăng thêm niềm tin cho trẻ.

Kịp thời khích lệ và biểu dương trẻ

Một danh nhân đã từng nói: “Nếu trẻ sống trong khích lệ thì chúng sẽ học được sự tự tin”. Điều đó chứng tỏ thái độ giáo dục tích cực của người lớn ảnh hưởng rất nhiều đến trẻ. Cố gắng tìm ra ưu điểm và kịp thời khích lệ trẻ không chỉ có tác dụng với những trẻ bình thường mà ngay với những trẻ ưu tú cũng tạo ra những hiệu quả rất tích cực. Thiên tài cũng cần thông qua thành quả của mình để tìm kiếm động lực phát triển. Nếu thành quả của mình không được thừa nhận, thì thiên tài cũng sẽ nhụt chí vì thiếu đi động lực. Với những trẻ thành tích học tập không được tốt thì càng cần dùng phương pháp này để bồi dưỡng lòng tự tôn và sự tự tin cho chúng.

Đề trẻ chịu trách nhiệm trong một số chuyện

Mặc dù trẻ còn nhỏ nhưng cũng nên để trẻ làm một vài việc nhà vừa với sức của mình. Cha mẹ không nên coi trẻ là bông hoa trong nhà kính, càng không được vì sợ trẻ không làm được mà hạn chế tiềm năng học tập và làm việc của trẻ. Người xưa nói "bê con mới sinh không sợ hổ", chỉ cần trẻ cho rằng mình có thể làm, tin tưởng là mình làm được thì tự nhiên trẻ sẽ tự tin và chủ động thực hiện, dũng cảm khám phá và thử nghiệm, từ đó mà có được những tiến bộ nhanh chóng. Vì vậy, trên cơ sở tin tưởng trẻ, cha mẹ nên thường xuyên nói với trẻ rằng "Con làm được", đồng thời thỏa mãn thật nhiều nhu cầu "Con có thể tự làm được" của trẻ.

Cha mẹ phải tin tưởng trẻ

Không ít cha mẹ cho rằng trẻ nhỏ tuổi, thế này không được, thế kia cũng không được, không tin tưởng trẻ. Làm như vậy là không đúng, cha mẹ phải tin tưởng trẻ, điều này vô cùng quan trọng bởi nó trực tiếp ảnh hưởng đến sự trưởng thành của trẻ.

Cha mẹ phải tin rằng trẻ tuy nhỏ nhưng có tiềm năng học tập và phát triển to lớn. Cha mẹ nên thường xuyên nói với trẻ rằng: “Con làm được!” Chỉ cần nghĩ rằng trẻ làm được thì chúng sẽ có tự tin, chủ động làm việc, tích cực tìm tòi, khám phá. Điều này rất quan trọng, nó có thể khiến bạn giữ thái độ tích cực trong giáo dục con cái, ủng hộ và khích lệ trẻ, từ đó khiến trẻ giữ được thái độ lạc quan, tự tin trong quá trình phát triển.

Phát hiện điểm sáng của trẻ

Mỗi đứa trẻ đều có điểm đặc biệt của mình, trẻ sẽ rất tự tin và say mê với những sự vật mình thích. Cha mẹ nên giúp trẻ giành được thành công trong một lĩnh vực nào đó, giúp trẻ tạo dựng niềm tin, từ đó thúc đẩy trẻ học tập, khám phá, để trẻ phát hiện và phát huy ưu điểm của mình. Khi nhìn thấy trẻ có được niềm tin qua những thành công của mình, cha mẹ cần không ngừng củng cố niềm tin ấy. Lâu dần, trẻ tự nhiên sẽ có được lòng tin về bản thân.

Bồi dưỡng khả năng chịu đựng tâm lý cho trẻ

Ngày nay, mỗi đứa trẻ đều được trưởng thành trong "nhà kính", cha mẹ nào cũng muốn con cái mình được sống "thuận buồm xuôi gió". Trẻ đi mẫu giáo, cha mẹ liền yêu cầu giáo viên "đặc biệt quan tâm", đến tiểu học thì bắt đầu tìm cách để con mình được "đãi xử đặc biệt". Một số cha mẹ nghĩ rằng, làm như vậy là yêu trẻ nhưng thực tế thì đó lại là hại trẻ. Những đứa trẻ lớn lên trong môi trường ấy sẽ không thể đối mặt với trở ngại, thất bại, hề gặp khó khăn là nản chí. Trong cuộc đời, mỗi người đều phải trải qua rất nhiều gian nan trở ngại, cha mẹ không thể theo trẻ cả đời để làm giúp được. Muốn trẻ có thể vượt qua những thử thách này thì phải để chúng trải nghiệm ngay từ khi còn nhỏ, tăng cường khả năng chịu đựng áp lực tâm lý, dám thử sức mình, vượt qua khó khăn và bước tới thành công.

09

Chịu trách nhiệm về hành vi của mình

Tinh thần trách nhiệm không chỉ là một phẩm chất tâm lý mà còn là một tố chất đạo đức và năng lực. Đây là một nhân tố phi trí tuệ quan trọng ảnh hưởng đến trẻ. Đồng thời cũng là phẩm chất nhân cách vô cùng quan trọng để một người có thể đứng vững trong xã hội, có được thành công trong sự nghiệp và hạnh phúc trong gia đình.

Năm 1920, một cậu bé 11 tuổi người Mỹ trong lúc đá bóng đã không cẩn thận làm vỡ cửa kính của nhà hàng xóm. Người ta bắt cậu đền 12.50 đô la. Sau khi cậu bé nhận lỗi với cha, cha yêu cầu cậu chịu trách nhiệm về hành vi của mình. Cậu nói với cha: "Con không có tiền để đền cho người ta". Cha nói: "Cha cho con vay, một năm sau con trả cha". Từ đó, cứ đến cuối tuần, ngày nghỉ, cậu

lại ra ngoài làm việc chăm chỉ. Sau nửa năm nỗ lực làm việc, cuối cùng cậu đã kiếm đủ 12.50 đô la để trả cho cha. Về sau, cậu bé ấy đã trở thành tổng thống nước Mỹ - Ronald Reagan. Khi nhớ lại chuyện này, Reagan có nói rằng: "Bằng cách tự mình lao động để sửa chữa lỗi lầm, tôi đã hiểu được thế nào gọi là trách nhiệm".

Đối với sự trưởng thành của trẻ, tinh thần trách nhiệm là một "chất dinh dưỡng đặc biệt", có thể giúp trẻ trưởng thành. Tuy nhiên, chúng ta thường xuyên nghe thấy giáo viên than phiền: Trẻ con bây giờ thật vô trách nhiệm! Đặc biệt với những trẻ là con một trong gia đình, chúng không chỉ không chủ động giúp cha mẹ làm những việc hợp với sức của mình mà còn không tích cực, chủ động trong học tập, làm việc không đến nơi đến chốn. Có thể thấy, bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ là vô cùng quan trọng.

Thứ nhất, bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm sẽ hỗ trợ tăng cường tính tự lập của trẻ. Tinh thần trách nhiệm khiến trẻ nảy sinh động cơ để hành động, thúc đẩy trẻ chủ động, tích cực thông qua sự nỗ lực của bản thân để giải quyết vấn đề. Trong quá trình không ngừng tìm tòi, khám phá, trẻ có thể nhận thức được giá trị của bản thân.

Thứ hai, bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm hỗ trợ thúc đẩy sự phát triển các phẩm chất mang tính xã hội. Nâng cao trách nhiệm sẽ hỗ trợ cho sự phát triển và nâng cao các hành vi xã hội tích cực như hợp tác, giúp đỡ, chia sẻ...

Thứ ba, bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm có thể thúc đẩy sự phát triển trí tuệ và nâng cao khả năng học tập cho trẻ. Những trẻ có tinh thần trách nhiệm sẽ học tập với thái độ chăm chỉ, cần mẫn, hoàn thành bài tập đúng thời gian quy định, chăm chỉ hoàn thành nhiệm vụ mà giáo viên giao.

Bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho trẻ có những phương pháp cụ thể nào?

Bồi dưỡng cho trẻ tinh thần trách nhiệm với bản thân

Bồi dưỡng ý thức tự giác cho trẻ, học cách chịu trách nhiệm với việc học của mình. Ví dụ: đến trường đúng giờ, tự hoàn thành bài tập; có sai lầm thì phải lập tức sửa chữa; tích cực suy nghĩ, dám phát biểu ý kiến của mình. Đồng thời, cha mẹ phải giáo dục trẻ tự làm việc của mình, chịu trách nhiệm với cuộc sống của mình. Ngoài ra, phải để trẻ biết quý trọng sinh mạng, chịu trách nhiệm với sinh mạng của mình.

Bồi dưỡng cho trẻ tinh thần trách nhiệm với người khác Dạy trẻ có trách nhiệm với người khác, ví dụ như: kính trên nhường dưới, quan tâm đến bạn bè xung

quanh, giữ chữ tín, tôn trọng nhân cách của bạn bè; học cách khoan dung, nhường nhịn, giúp đỡ người khác...

Bồi dưỡng ý thức độc lập cho trẻ

Bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho trẻ nên bắt đầu từ khi còn nhỏ, bồi dưỡng để trẻ có trách nhiệm về hành vi của mình với tư cách là một cá thể độc lập, bồi dưỡng để trẻ có trách nhiệm với gia đình với tư cách là một thành viên trong gia đình. Bắt đầu từ khi đi học, trẻ phải có trách nhiệm với trường học. Dần dần để trẻ ý thức được rằng, mình là một công dân, cần có trách nhiệm với xã hội.

Bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm với tự nhiên

Dạy trẻ biết yêu thiên nhiên ngay từ khi còn nhỏ, biết bảo vệ môi trường; bao gồm: bảo vệ động thực vật, tự giác phân loại rác, không vứt rác bừa bãi, tiết kiệm điện, tiết kiệm nước, tự giác bảo vệ môi trường...

Bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm với xã hội

Để trẻ học cách chịu trách nhiệm với gia đình, có trách nhiệm với gia đình như: đi hỏi về chào, không để cha mẹ lo lắng, chủ động làm việc nhà.... Đồng thời dạy trẻ biết rằng lợi ích của tập thể cao hơn tất cả, cần có trách nhiệm với tập thể, ví dụ như: yêu trường lớp, quan tâm đến danh dự của tập thể, tuân thủ kỷ luật tập thể, nỗ lực hoàn thành nhiệm vụ của tập thể, tích cực tham gia hoạt động tập thể, nhiệt tình phục vụ tập thể... Ngoài ra, cha mẹ còn phải dạy trẻ biết tuân thủ quy tắc, có trách nhiệm với xã hội, ví dụ như: yêu Tổ quốc, giữ trật tự công cộng, bảo vệ các công trình công cộng...

Không để trẻ thoái thác trách nhiệm

Nếu trẻ làm hỏng đồ của người khác, nhất định phải yêu cầu trẻ mua đồ mới trả cho họ. Có thể đối phương sẽ nghĩ rằng đồ bị hỏng không đáng bao nhiêu tiền hay cho rằng trẻ con làm hỏng đồ là chuyện bình thường hoặc đối phương không nhận đồ mới mà trẻ đưa, nhưng cha mẹ vẫn nên để trẻ đền cho đối phương. Làm như vậy để giáo dục trẻ biết rằng, gây ra hậu quả thì phải chịu trách nhiệm. Dĩ nhiên, cha mẹ phải làm gương cho trẻ, trẻ thấy vậy sẽ làm theo.

Một đứa trẻ không có trách nhiệm: Vì không tìm thấy địa vị của mình trong xã hội mà sẽ cảm thấy mơ hồ, mất đi động lực để thành công, từ đó dễ bị sa vào những

việc làm sai trái. Bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho trẻ là một vấn đề quan trọng mà cha mẹ không thể bỏ qua, ngay từ khi còn nhỏ phải bồi dưỡng ý thức trách nhiệm cho trẻ, để trẻ dám chịu trách nhiệm về hành vi của mình. Để con thấm nhuần tư tưởng "Việc này là do con làm, con phải chịu trách nhiệm".

10

"Sát thủ" của sự tự tin ở trẻ là gì

Nếu nói cạnh tranh là tiêu chí của thời đại này, thì tự tin chính là phẩm chất cần thiết để thích ứng với cạnh tranh. Làm thế nào để trẻ tự tin là vấn đề được rất nhiều phụ huynh quan tâm.

Thực ra, sự tự tin đã bắt đầu hình thành từ khi trẻ còn rất nhỏ. Khi trẻ dùng mọi cách để lấy lòng, thu hút sự chú ý và khen ngợi của người khác thì sự tự tin đã hình thành. Nhưng không ít cha mẹ vì nghĩ trẻ còn nhỏ nên đã phủ định khả năng này của chúng, thay trẻ làm mọi việc, từ đó kìm hãm sự phát triển của trẻ. Trẻ tuy nhỏ nhưng lại có tiềm năng học tập và phát triển rất lớn. Điều này đã được khoa học hiện đại chứng minh. Tin tưởng trẻ và có ý thức để trẻ tự chịu trách nhiệm với một số việc là cách để bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ.

Rất nhiều cha mẹ nhận thức được tầm quan trọng của việc bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ, đáng tiếc là một số cha mẹ không biết cách nên vẫn có rất nhiều trẻ thiếu tự tin. Cha mẹ nên chú ý xem, những "sát thủ" của sự tự tin ở trẻ là gì. Lưu ý là, chính một số hành vi của cha mẹ sẽ làm tổn hại đến lòng tự tôn của trẻ, nếu không loại trừ sớm những hành vi này thì lòng tự tôn của trẻ sẽ bị tổn thương nghiêm trọng.

Cha mẹ có hành vi tùy tiện

Giống như James Arthur Baldwin đã từng nói: "Những đứa trẻ lúc đầu không nghe lời người lớn, thì về sau lại dễ dàng bắt chước theo hành vi của người lớn". Lời nói và hành vi của cha mẹ sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến trẻ. Nếu cha mẹ vừa có thể dùng những lời nói văn minh để tăng cường ý thức cho trẻ lại vừa có thể dùng những hành vi văn minh để dẫn dắt thì sẽ tạo cho trẻ tâm lý bắt chước tích cực. Nếu hành vi của cha mẹ quá tùy tiện, nói năng không lịch sự thì trẻ sẽ cho rằng giữa con người với con người không cần sự tôn trọng. Cho dù lý lẽ của bạn có sinh động đến đâu thì trẻ cũng sẽ không học được điều ấy.

Cha mẹ làm thay trẻ tất cả mọi việc

Rất nhiều cha mẹ thích làm thay trẻ tất cả mọi việc, ngay cả khi trẻ có rất nhiều thời gian rảnh rỗi thì cũng sắp xếp thay chúng rất nhiều hoạt động; như: học piano, học vẽ, học hát... Cha mẹ nào cũng mong con thành tài nhưng làm như vậy sẽ khiến trẻ nảy sinh tâm lý bị động, tiêu cực. Nếu trẻ cảm thấy bị cưỡng ép thì sự tự tin sẽ bị tổn thương nghiêm trọng. Cha mẹ bảo vệ trẻ quá mức sẽ khiến trẻ mất đi khả năng sáng tạo.

Phê bình trẻ quá mức

Phê bình trẻ quá mức sẽ làm tổn hại đến lòng tự tôn của chúng. Khi trẻ làm sai chuyện gì đó, cha mẹ muốn thông qua những lời phê bình để trẻ sửa chữa khuyết điểm. Nếu hành vi cha mẹ phê bình trẻ là một lực tác dụng, khi lực tác dụng này tác động lên hành vi của trẻ, tức là bạn phê bình những hành vi của trẻ, thì trẻ sẽ phát triển theo hướng bạn hi vọng. Ngược lại, khi lực tác dụng này tác động vào giá trị nhân cách của trẻ, tức là bạn công kích vào nhân cách của trẻ, thì sẽ khiến trẻ nghĩ rằng mình không có tôn nghiêm, không có giá trị, dần dần mất đi tự tôn của mình. Hãy nhớ: Chỉ trích một cách quá đáng là sát thủ lớn nhất của sự tự tin, tự tôn ở trẻ!

Trừng phạt trẻ không đúng cách

Rất nhiều cha mẹ vì quá nóng tính nên thường hay nặng lời với trẻ, thậm chí đánh trẻ. Những hành vi này sẽ làm tổn hại nghiêm trọng đến sự tự tôn của trẻ.

Vì trẻ phải dựa dẫm vào người lớn về vật chất nên chúng không thể chống lại người lớn. Nhưng điều đó không có nghĩa là về tư tưởng trẻ cũng dựa dẫm vào bạn. Là cha mẹ, bạn có thể dùng vũ lực và những lời mắng mỏ để thay đổi hành vi của trẻ. Nhưng điều đó không thể thay đổi suy nghĩ của trẻ. Những hành vi trẻ làm đều có cách nghĩ riêng của chúng. Nếu không tìm hiểu kỹ mà chỉ căn cứ vào cách nhìn của mình để đánh giá thì trẻ sẽ không phục. Nếu trong giáo dục gia đình mà chỉ có trừng phạt thì trẻ sẽ cảm thấy cô lập, bất lực, tự ti....

Ép trẻ làm những việc trẻ không muốn

Trẻ giống người lớn, là một chủ thể có nhân cách độc lập. Chúng không phải là đồ chơi cao cấp của cha mẹ, vì thế cha mẹ phải tôn trọng sự lựa chọn của trẻ. Nếu chỉ vì là người giám hộ trẻ mà bạn có quyền lực chi phối ý chí của trẻ, bạn muốn trẻ làm gì thì trẻ phải làm cái đó... thì bạn sẽ thành chủ nô, trẻ trở thành nô lệ của bạn! Ép

trẻ làm những việc mình không muốn là coi thường tôn nghiêm của trẻ. Đây là điều vô cùng quan trọng, cần phải hết sức chú ý trong giáo dục gia đình.

Bài học thứ ba

Lòng biết ơn - Ngọn nguồn tình cảm của trẻ

Hiện nay, giáo dục để trẻ học cách tôn trọng bản thân, tôn trọng người khác đã trở thành quan điểm chung của phụ huynh và giáo viên. Dạy trẻ về lòng biết ơn cũng vô cùng quan trọng. Cha mẹ phải dạy trẻ về lòng biết ơn ngay từ khi còn nhỏ. Như thế, thế giới của trẻ mới tươi sáng, rực rỡ.

01

Gieo "mầm" yêu thương, "gặt hái" lòng biết ơn

Lòng biết ơn là nhân tố quan trọng trong bồi dưỡng EQ cho trẻ.

Tuy nhiên, trong xã hội hiện đại, con người có chút xa lạ với hai từ “biết ơn”. Trẻ

không biết vì sao phải biết ơn, cũng không biết phải thể hiện lòng biết ơn như thế nào. Điều này đáng để cha mẹ phải suy nghĩ. Lòng biết ơn là một bài học cần thiết mà trẻ phải học thật tốt trong cuộc đời. Cha mẹ phải để trẻ hiểu rằng: Trẻ sinh ra trên thế giới này, mỗi một bước trưởng thành và phát triển đều không thể tách khỏi sự dưỡng dục của cha mẹ, sự dạy dỗ của thầy cô, sự quan tâm của bạn bè. Trẻ có phẩm chất biết ơn thì trong lòng phải nghĩ đến mọi người, đến xã hội, đến đất nước, thế giới chứ không phải tất cả đều “coi mình là trung tâm”.

Yêu thương là ngọn lửa, có thể thắp sáng hi vọng trong lòng mọi người; yêu thương là nguồn suối mát, có thể tưới ẩm cây cối khô héo; yêu thương là bóng râm, có thể mở ra một vùng đất mới; yêu thương là mầm xanh, có thể nảy lên hạt mầm biết ơn. Chỉ có biết cảm ơn, trẻ mới có lòng yêu thương. Một đứa trẻ không biết ơn thì sau này sẽ trở thành một người lạnh lùng, hờ hững, không có tình yêu thương.

Dạy trẻ biết yêu thương, biết cảm ơn, có trách nhiệm là một vấn đề mà cha mẹ không thể bỏ qua. Hiện nay, phần lớn trẻ đều là trung tâm của gia đình, được mọi người nuông chiều, cuộc sống vật chất đầy đủ khiến chúng vô hình trung chỉ biết nhận mà không biết cho đi. Không chỉ thế, trẻ còn có không ít thói xấu, trong đó nhược điểm lớn nhất chính là thiếu tình yêu thương. Vì vậy, dạy trẻ biết yêu thương là điều vô cùng cấp thiết.

Vậy, làm thế nào để giáo dục tình yêu thương cho trẻ?

Thông qua các hình thức giáo dục, để trẻ hiểu vì sao phải quan tâm đến cha mẹ, thầy cô và bạn bè

Cha mẹ có thể thông qua sách vở giúp trẻ hiểu tình yêu người khác dành cho mình. Ví dụ: Kể chuyện nàng Bạch Tuyết và bảy chú lùn giúp đỡ lẫn nhau, qua động tác biểu diễn trải nghiệm niềm vui khi quan tâm giúp đỡ người khác. Cha mẹ là người thầy đầu tiên của trẻ, lời nói và hành vi của cha mẹ ảnh hưởng rất lớn tới trẻ. Có cha mẹ nuông chiều con cái nhưng lại không quan tâm tới cha mẹ của mình; có cha mẹ thậm chí còn làm gương xấu cho trẻ. Phải biết rằng, lòng biết ơn không chỉ được trẻ học qua sách vở mà còn qua thế giới của người lớn.

Ngoài ra, cha mẹ cũng có thể thông qua truyền thông để giáo dục tình yêu thương cho trẻ. Có thể cho trẻ xem các tin tức về viện trợ, cứu hộ, phục vụ, hợp tác và đọc các câu chuyện về tình yêu thương, bồi dưỡng cho trẻ ý thức yêu gia đình, yêu tập thể, yêu đất nước. Ví dụ, cho trẻ xem tin tức về bão lũ để trẻ biết về tinh thần đoàn kết, giúp đỡ lẫn nhau của con người; khuyến khích trẻ quyên góp, giúp đỡ những vùng thiên tai, lũ lụt, khơi dậy tình yêu Tổ quốc, yêu đồng bào...

Thông qua các hoạt động để trẻ học cách quan tâm đến người khác

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải thường xuyên dẫn dắt trẻ quan sát những việc mình làm có khiến người khác buồn hay không, khi nào người khác cần đến sự giúp đỡ của mình. Ví dụ: Khi bạn bị ốm sẽ rất khó chịu, sẽ hy vọng những bạn khác quan tâm đến mình; khi bạn bị ngã, các bạn khác không nên chỉ đứng nhìn mà nên đỡ bạn dậy và phủi bụi cho bạn, hỏi bạn có đau không. Cha mẹ còn phải dạy trẻ quan tâm đến những người gặp khó khăn, giúp đỡ người khác.

Một số cha mẹ thường xuyên phát hiện cách bày tỏ tình cảm của trẻ thiếu tính đa dạng. Ví dụ một bạn nhỏ bị ngã, tất cả các bạn trong lớp đều chạy ra đỡ nhưng không ai tìm ra được cách an ủi; nhìn thấy một bạn nhỏ khóc, rất nhiều bạn lấy khăn tay đưa cho bạn nhỏ ấy lau nước mắt khiến bạn ấy không biết phải làm thế nào. Với những tình huống đó, cha mẹ phải hướng dẫn trẻ thảo luận xem còn có thể dùng cách nào khác để bày tỏ sự quan tâm và giúp đỡ hay không. Ví dụ khi bạn bị ngã, có thể phủi bụi cho bạn, mang ghế cho bạn ngồi, hỏi bạn có đau không. Để trẻ biết rằng nếu một ngày nào đó người bị thương là trẻ thì cũng sẽ có rất nhiều bạn nhỏ chung tay giúp đỡ trẻ.

Cha mẹ phải dạy trẻ yêu động vật để khơi dậy tình yêu thương của trẻ. Ngoài việc thông qua các câu chuyện để biết động vật là bạn tốt của con người, cha mẹ có thể cho trẻ nuôi vài con vật nhỏ như cá, chó con để bồi dưỡng tình cảm của trẻ với những con vật đó. Đồng thời, có thể đặt ra một vài tình huống để khơi dậy tình yêu thương của trẻ.

Con cái là tương lai của cha mẹ, là hi vọng của gia đình. Muốn bồi dưỡng trẻ trở thành nhân tài có ích cho xã hội, đầu tư trí tuệ là không thể thiếu nhưng bồi dưỡng lòng biết ơn lại càng quan trọng hơn.

02

Coi trọng lòng hiếu thảo, giáo dục trẻ về lòng hiếu thảo ngay từ khi còn nhỏ

Điều quan trọng nhất trong giáo dục là dạy trẻ cách làm người, cách đối nhân xử

thế; là người biết hiếu kính cha mẹ, thành thực chính trực; là một người tự tôn, tự tin, tự cường. Trong đó, dạy trẻ hiếu kính với cha mẹ là quan trọng nhất. Đó là cơ sở cho tất cả các phẩm chất đạo đức, là gốc rễ làm người.

Lục Tích, người Hoa Đình ở nước Ngô thời Tam Quốc (nay là Tùng Giang, thành phố Thượng Hải) là một nhà khoa học. Năm sáu tuổi, ông cùng cha là Lục Khang tới Cửu Giang bán kiến Viên Thuật. Viên Thuật lấy quýt chiêu đãi. Lục Tích giấu hai quả quýt vào trong áo. Lúc đi, quýt rơi xuống đất, Viên Thuật cười: "Lục Khang tới nhà ta chơi, lúc đi còn định giấu quýt của chủ nhân sao?" Lục Tích trả lời: "Mẹ thích ăn quýt, cháu muốn lấy về cho mẹ ném thử". Viên Thuật thấy cậu bé nhỏ tuổi như vậy đã biết hiếu thuận với mẹ, vô cùng ngạc nhiên.

Giang Cách là người Lâm Sào, nước Tề thời Đông Hán, cha mất từ khi còn nhỏ, vô cùng hiếu thuận với mẹ. Trong chiến loạn, Giang Cách cùng mẹ chạy nạn, mấy lần gặp cướp, chúng muốn giết ông, ông khóc và nói: Mẹ tuổi đã cao, không ai phụng dưỡng. Lũ cướp thấy ông hiếu thuận như vậy, không nỡ giết. Về sau, ông di cư sang Giang Tô, đi làm thuê để nuôi mẹ, mình thì nghèo khó đi chân đất, nhưng luôn chăm lo cho mẹ chu đáo. Thời Minh Đế được tiến cử là hiếu liêm. Thời Chương Đế được tiến cử là hiền lương phương chính, nhậm lang tướng trong ngũ quan.

Gia đình là nơi quan trọng nhất để bồi dưỡng tâm hồn trẻ. Cha mẹ là người thầy quan trọng nhất của trẻ. "Hiếu" là bắt đầu của tất cả mọi sự giáo dục. Vậy, phải bồi dưỡng lòng hiếu thảo cho trẻ như thế nào?

Có một quảng cáo nước ngoài như sau: Một bà mẹ trẻ vừa đi làm về, làm việc nhà xong lại bung nước cho mẹ chồng rửa chân. Mẹ chồng nói với cô: "Con nghỉ một chút đi! Đừng để mệt quá". Cô cười và nói: "Mẹ, con không mệt đâu". Lời nói và hành động của bà mẹ trẻ được cậu con trai mới ba, bốn tuổi nhìn thấy. Cậu liền bung một chậu nước, lão đảo đi tới chỗ mẹ. Nước trong chậu bị đổ ra ngoài, ướt cả người nhưng cậu bé vẫn tươi cười rạng rỡ. Cậu đặt chậu nước dưới chân mẹ để mẹ rửa chân. Quảng cáo dừng lại ở đây với dòng chữ: "Cha mẹ, người thầy tốt nhất của trẻ". Đúng vậy, lòng hiếu thảo đã được bồi dưỡng như thế. Cha mẹ chính là tấm gương cho trẻ noi theo. Vì thế, muốn bồi dưỡng lòng hiếu thảo cho trẻ và dạy trẻ biết yêu thương, trước tiên cha mẹ phải lấy mình làm gương, phải biết hiếu kính với người trên, như thế mới có thể gieo mầm yêu thương vào trái tim trong sáng của trẻ.

Để trẻ cảm nhận được sự vất vả của cha mẹ

Muốn trẻ học được cách biết ơn, trước tiên phải để trẻ cảm nhận được nỗi vất vả của cha mẹ. Lòng biết ơn không phải tự nhiên là có, mà nó cần phải thông qua giáo dục. Cha mẹ nên để trẻ biết được rằng kiếm tiền không phải là chuyện dễ dàng, để trẻ cảm nhận được tình yêu của mình đối với trẻ, để trẻ biết rằng mình cũng cần sự quan tâm và yêu thương của trẻ.

Cha mẹ nên nói cho trẻ biết về công việc của mình, để trẻ biết người lớn kiếm tiền nuôi gia đình không dễ dàng, thậm chí có thể đưa trẻ đến nơi làm việc của mình, để trẻ cảm nhận nỗi vất vả của công việc. Như thế trẻ sẽ biết quý trọng đồng tiền mồ hôi nước mắt của cha mẹ, biết ơn sự hy sinh của cha mẹ, hiếu thảo với cha mẹ.

Bồi dưỡng trẻ từ khi còn nhỏ, từ những việc nhỏ nhất

Để trẻ hình thành thói quen hiếu kính với cha mẹ thì phải bồi dưỡng trẻ từ những chuyện nhỏ nhất. Ví dụ như: lấy bát đĩa, lau bàn ghế, đổ rác, rót nước cho bà, đấm lưng cho ông, hát cho cha nghe, rửa chân cho mẹ.... Nếu trẻ không biết làm, cha mẹ phải kiên nhẫn dạy bảo. Khi trẻ làm sai, không nên trách mắng. Nếu trẻ làm được thì phải biểu dương, khen ngợi. Chỉ khi được chứng kiến và trải nghiệm thì trẻ mới có thể cảm nhận được nỗi vất vả của cha mẹ.

Khi quan niệm “cha mẹ nuôi dưỡng chúng ta, chúng ta nên hiếu thảo với cha mẹ” dần dần hình thành, trẻ sẽ có nghĩa vụ và tinh thần trách nhiệm. Đây chính là thứ mà trẻ em hiện đại đang thiếu. Bởi vì bình thường chúng chỉ biết nhận mà không biết trao tình cảm, không biết cách quan tâm và cảm ơn. Cha mẹ không được nghĩ rằng trẻ vẫn còn nhỏ, nhiệm vụ chủ yếu là học tập, chỉ cần học giỏi, không cần làm gì cả. Cha mẹ phải thay đổi quan điểm, không được coi thành tích là tiêu chuẩn đánh giá duy nhất, hiếu kính với cha mẹ mới là một tiêu chuẩn quan trọng.

Cho trẻ cơ hội bày tỏ lòng hiếu thảo

Cha mẹ phải cho trẻ cơ hội bày tỏ lòng hiếu thảo, tăng thêm tinh thần trách nhiệm với gia đình, để trẻ có thêm nhiều cơ hội tham gia vào các công việc trong gia đình. Bình thường, để trẻ gánh vác một số chuyện và để trẻ chịu trách nhiệm với chúng. Khi gặp chuyện khó xử có thể kể cho trẻ nghe, để trẻ cùng nghĩ cách giải quyết. Người lớn bị ốm, có thể hướng dẫn trẻ làm một số việc và cho trẻ thực hành. Lâu dần, trẻ sẽ biết hiếu thảo với cha mẹ.

Để trẻ biết rằng biết cho đi thì mới được báo đáp

Những trẻ chỉ biết nhận lấy mà không biết cho đi là những trẻ EQ thấp. Rất nhiều trẻ sẽ nói: Tôi có thể nhận được bao nhiêu? Nhưng rất ít trẻ nói rằng: Tôi làm bao nhiêu, tôi để người khác nhận được bấy nhiêu? Lúc ấy, cha mẹ nhất định phải nói với trẻ rằng: Đừng có lúc nào cũng than trách mình nhận được ít, trước đó, nên suy nghĩ thật kỹ xem mình đã quan tâm và cho đi bao nhiêu. Khi bạn bè gặp khó khăn trong học tập, mình có nhiệt tình giúp bạn giải quyết khó khăn không? Khi bạn bè gặp bất hạnh trong cuộc sống, mình có an ủi, chia sẻ với bạn không? Nếu có thể làm được những việc đó thì mọi người cũng sẽ tin tưởng bạn.

Có một câu chuyện như sau:

Một người đi bộ trên sa mạc hai ngày, giữa đường gặp bão cát. Sau khi một trận bão thổi qua, anh ta đã không thể nhận ra phương hướng. Đang lúc sắp không thể chống đỡ được nữa, đột nhiên anh ta phát hiện ra một căn nhà nhỏ bỏ hoang. Anh ta lê tấm thân mệt mỏi vào trong nhà. Đây là một căn nhà nhỏ kín gió, bên trong chất đầy gỗ. Anh ta gần như tuyệt vọng đi vào trong góc nhà và bất ngờ phát hiện một chiếc máy bơm nước.

Anh ta phân khích chạy đến để lấy nước, nhưng dù bơm thế nào cũng không có được một giọt nước. Anh ta chán nản ngồi xuống thì nhìn thấy cạnh máy bơm có một chiếc lọ nhỏ đầy kín, trên đó có dán một mẩu giấy đã ố vàng. Mẩu giấy viết rằng: Bạn phải đổ nước vào máy bơm thì mới có thể dẫn nước! Không được quên rằng, trước khi rời đi, hãy đổ đầy nước vào chiếc lọ này! Anh ta mở nút, phát hiện trong chai đựng đầy nước.

Lúc này, trong lòng anh ta bắt đầu có một cuộc đấu tranh – Nếu ích kỷ thì chỉ cần uống hết nước trong lọ, anh ta sẽ không chết khát, sẽ sống sót bước ra khỏi căn phòng này.

Nếu làm theo những gì viết trên giấy, đổ lọ nước duy nhất vào trong máy bơm, ngộ nhỡ không bơm được nước thì anh ta sẽ chết khát ở đây. Rốt cuộc có nên mạo hiểm không?

Cuối cùng, anh ta quyết định đổ lọ nước duy nhất vào trong chiếc máy bơm trông có vẻ cũ kỹ, hoen gỉ. Quả nhiên nước đã phun ra! Sau khi uống no, anh ta

đổ đầy nước vào lọ rồi đậy chặt, sau đó viết thêm một dòng chữ lên mẫu giấy đó: Hãy tin tôi, thật sự rất hữu ích; trước khi nhận cái gì đó, hãy học cách cho đi.

Giống như câu chuyện trên, cha mẹ phải để trẻ biết rằng cuộc đời là như vậy. Nếu chúng ta không đổ nước vào lọ thì sẽ không có nước chảy ra. Nếu chúng ta không cho đi trước thì sẽ không thể được báo đáp. Nếu chúng ta hy vọng có được cái gì đó thì trước tiên phải học cách cho đi. Nếu bạn muốn có được tình cảm chân thành của người khác thì bạn phải đối xử với bạn bè thật chân thành. Nếu bạn muốn nhận được sự khẳng định của thầy cô thì bạn phải học tập chăm chỉ, đạt thành tích cao trong học tập. Trên đời này, không cái gì tự nhiên mà có, chỉ có cho đi mới được nhận lại.

Hiện nay, rất nhiều trẻ đều cho rằng cho đi là ngu ngốc, hơn nữa, trước khi cho đi phải suy nghĩ xem mình có được lợi không. Chính vì có suy nghĩ như vậy, nên nhiều trẻ luôn tỏ ra thận trọng.

Phần lớn trẻ được mọi người xung quanh yêu quý là bởi vì chúng biết chủ động cho đi. Xã hội vốn có sự tương tác qua lại, nếu trẻ không nhận được sự quan tâm của người khác thì cuộc đời sẽ trở nên vô nghĩa. Trên thực tế thì ai cũng yêu trẻ và trẻ nào cũng muốn cho đi tình cảm của mình. Nếu trẻ không nhận được tình yêu và sự quan tâm của người khác, thì trước tiên phải giúp trẻ kiểm điểm lại: Có phải trẻ không chủ động nói chuyện với các bạn? Có phải trẻ không thường xuyên hỏi han bạn bè? Nhất định phải để trẻ biết rằng, trước khi nhận cái gì đó thì phải học cách cho đi.

Bố mẹ của Lệ đã ly hôn, mẹ bỏ đi. Hồi ấy Lệ còn rất nhỏ, cứ khóc đòi tìm mẹ. Bố tức giận quát mắng và cho Lệ một cái bạt tai: “Mẹ mày chết rồi, mày muốn đi thì đi!” Nói rồi bố chạy ra ngoài, chỉ còn lại một mình Lệ bé bỏng, đáng thương ngồi trong căn nhà trống trải.

Bắt đầu từ đó, Lệ xa cách với bố, tính cách buồn vui thất thường, bạn bè dần dần xa lánh.

Một lần, Lệ tham gia một diễn đàn tâm lý. Trong tiếng nhạc, thầy giáo bảo một nửa học sinh xếp thành một vòng tròn, một nửa còn lại đứng phía sau các bạn xếp thành hình tròn. Sau đó, thầy giáo bảo các bạn ơ ư vòng tròn trong quay người lại đứng đối diện với các bạn ở phía sau. Thầy nói: “Bây giờ chúng ta cùng làm một trò chơi tâm lý, khi thầy hô “tư thế tay”, mọi người hãy giơ ngón tay. Nếu em và đối phương đều giơ một ngón tay, thì chúng tỏ hai em đều không muốn quen nhau, khi nghe thầy nói “động tác” thì hãy quay mặt sang bên trái. Nếu em và đối phương giơ hai ngón tay, chúng tỏ cả hai muốn làm

quen, nghe thấy hô "động tác" thì cùng nắm một tay của nhau. Nếu em và đối phương giờ 3 ngón tay, chúng tỏ thích đối phương, nghe thấy hô "động tác" thì cầm cả hai tay của nhau. Nếu em và đối phương giờ 4 ngón tay thì chúng tỏ các em muốn chia sẻ niềm vui, đau khổ với nhau, khi nghe thấy hô "động tác" thì hãy ôm đối phương. Nếu tư thế tay của em và bạn đối diện không giống nhau thì không cần làm động tác nữa".

Lần thứ nhất, bạn đứng đối diện với Lệ là một cô bé thấp hơn Lệ nửa đầu. Sau khi nghe thấy "tư thế tay", Lệ giờ một ngón tay. Điều khiến Lệ ngạc nhiên là bạn ấy giờ 3 ngón tay. Dù hai người xa lạ nhưng bạn ấy tỏ ra thích Lệ. Lệ thật không dám tin. Do tư thế tay của hai người không giống nhau, nên không tiến hành làm động tác. Lệ thấy một chút thất vọng trong mắt bạn ấy. Cứ như thế, do người đối diện giờ nhiều ngón tay hơn Lệ, nên đã đi hơn nửa vòng tròn mà Lệ vẫn không hoàn thành được một động tác nào.

Thầy giáo xúc động nói: "Những bạn chỉ giờ một ngón tay đã hiểu rồi chứ, vì sao từng người thân, bạn bè của các em rồi bỏ các em? Bởi vì các em không biết chia sẻ. Lúc nào cũng oán thán bản thân nhận được quá ít, nhưng các em bỏ ra bao nhiêu?"

"Mọi người hãy nhắm mắt nghĩ tới bố mẹ đã già của mình, nghĩ tới anh chị em, nghĩ tới người bạn thân bên cạnh, họ thật sự đã hi sinh nhiều thứ vì chúng ta. Còn chúng ta thì đã cho họ những gì?"

Quay về kí túc xá, Lệ gọi điện thoại về nhà, đầu dây bên kia vang lên giọng nói già yếu của bố.

Vì sao có trẻ lại than phiền: Mình chẳng có gì cả, chẳng có người yêu thương mình, chẳng có bạn bè? Rất nhiều lúc, không phải là lỗi của người khác mà là bản thân không biết cho đi. Bạn giờ một ngón tay với người khác, vậy thì người khác sao có thể giờ nhiều ngón tay với bạn được? Bạn không quan tâm tới bố mẹ của mình, vậy thì bố mẹ sẽ đau lòng vì bạn! Chỉ có cho đi thì bạn mới có thể đợi hỏi được.

04

Để trẻ học cách cảm ơn tình bạn

Bồi dưỡng cho trẻ về tình bạn sẽ hỗ trợ nâng cao chỉ số EQ cho trẻ. Tình bạn rất quan trọng với trẻ trong tương lai, lợi ích của nó là vô tận. Nói tóm lại, khi một

người phải đối mặt với khĩ khăn, nếu cuộc đời người đó không có một người bạn nào đáng tin cậy, thì chỉ có thể nói với người đó một câu – hãy tự nhận mình xui xẻo đi! Bạn bè tốt sẽ không vì tình bạn để yêu cầu nhau phải làm gì mà sẽ làm tất cả những gì mình có thể làm được cho đối phương.

Quản Trọng và Bào Thúc Nha là bạn thân từ nhỏ, cùng giúp đỡ lẫn nhau, đối xử với nhau chân thành. Khi lớn lên, họ cùng đến nước Tề mưu sinh. Khi ấy, vua nước Tề là Tề Tương Vương có hai người em trai, một người là hoàng tử Củ, một người là hoàng tử Tiểu Bạch. Tình cờ, Quản Trọng và Bào Thúc Nha lần lượt làm thầy giáo của hai người họ. Nước Tề xảy ra nội chiến, Tề Tương Vương bị giết chết, ai sẽ làm vua mới đây? Hoàng tử Củ và hoàng tử Tiểu Bạch liền tranh giành nhau. Kết quả hoàng tử Tiểu Bạch làm vua, ông chính là Tề Hoàn Công. Để trị vì quốc gia, Tề Hoàn Công hỏi Bào Thúc Nha có cao kiến gì không. Bào Thúc Nha nói: “Người cần một hiền nhân tài trí hơn người tới giúp”. Tề Hoàn Công nói: “Lẽ nào còn có người tài cán hơn khanh sao?” Bào Thúc Nha nói: “Có, chính là Quản Trọng!” Nhắc tới Quản Trọng, Tề Hoàn Công liền nghiêng răng nghiêng lợi. Trước đây, khi hoàng tử Củ và hoàng tử Tiểu Bạch tranh vương vị, vì muốn đưa hoàng tử Củ làm vua, có một lần Quản Trọng nấp trong rừng cây bắn lên một mũi tên về phía hoàng tử Tiểu Bạch. May mà bắn vào móc đồng trên dây áo nên không bị thương. Từ đó họ trở thành kẻ thù. Bào Thúc Nha nói: “Tài năng của Quản Trọng hơn thần gấp mười lần, nếu người không nhớ thù cũ, thành tâm thành ý mời ông ấy đến, không những có thể trị vì quốc gia, mà có khi các nước khác cũng phải nghe theo sự sai bảo của người!” Bào Thúc Nha thuyết phục được Tề Hoàn Công, tìm cách mời Quản Trọng tới. Quản Trọng thấy Tề Hoàn Công không nhớ thù cũ, vô cùng tin tưởng mình, liền quyết định giúp Tề Hoàn Công trị vì quốc gia.

Quản Trọng nhờ vào sự ủng hộ của Tề Hoàn Công đã tiến hành cải cách nước Tề. Trong mấy năm, nước Tề giàu mạnh hẳn lên. Lúc ấy vì muốn để Quản Trọng phát huy tài năng trí tuệ của mình, Bào Thúc Nha khéo léo từ chối ở lại, lặng lẽ rời xa Tề Hoàn Công và Quản Trọng. Sự hi sinh của ông khiến người người khâm phục. Quản Trọng nói: “Người thật sự hiểu tôi là Bào Thúc Nha”. Về sau người ta dùng chuyện “Quản Bào chi giao”, “Quản Bào di phong” để ca tụng tình bạn của Quản Trọng và Bào Thúc Nha.

Vì thế, cha mẹ nhất định phải để trẻ biết được tầm quan trọng của tình bạn, học cách cảm ơn tình bạn.

Tình bạn có thể mang lại rất nhiều niềm vui và hạnh phúc

Cha mẹ phải giúp trẻ hiểu rằng, tình bạn chân chính sẽ không có sự đố kỵ và hẹp hòi, thật sự cảm thấy hạnh phúc vì thành công của bạn, thật sự vui mừng vì sự tiến bộ của bạn. Tình bạn có thể khiến niềm vui của một người trở thành niềm vui chung, hạnh phúc của một người trở thành hạnh phúc của nhiều người. Đồng thời, nó có thể khiến con người ta không chỉ cùng chia sẻ niềm vui mà vô hình trung còn bồi dưỡng tâm lòng rộng mở và phẩm chất cao thượng.

Tình bạn có thể xua tan phiền não và lo âu

Cuộc đời có lúc thăng lúc trầm, có hạnh phúc, niềm vui, cũng có phiền não, u sầu. Khi gặp phiền não và u sầu, tình bạn sẽ trở thành sức mạnh giúp ta tăng thêm niềm tin, khắc phục khó khăn.

Tình bạn có thể thúc đẩy tiến bộ

Tình bạn có thể khiến việc học tập tiến bộ nhanh hơn. Những người bạn thật sự sẽ coi việc giúp đỡ lẫn nhau trong học tập là một trách nhiệm, cùng khích lệ lẫn nhau, tuyệt đối không giấu giếm vì sợ người khác hơn mình.

Tình bạn có thể khiến tư tưởng tiến bộ nhanh hơn. Trên con đường trưởng thành, ai cũng có khuyết điểm và thiếu sót, thậm chí có lúc còn phạm sai lầm. Lúc ấy, những lời khuyên của bạn thân là một phương thuốc quý báu. Nó có thể khiến người ta tỉnh táo, vượt qua cám dỗ.

Tình bạn có thể khiến tập thể lớn mạnh hơn. Các thành viên trong tập thể quan tâm lẫn nhau, khích lệ lẫn nhau, có thể tạo nên một sức mạnh mới. Dĩ chính là sức mạnh của sự đoàn kết.

Tình bạn giữa Marx và Engels là tấm gương về tình bạn cho nhân loại. Từ năm 1842, Marx và Engels lần đầu tiên hội ngộ, suốt 40 năm, trong quá trình lãnh đạo cuộc đấu tranh vĩ đại của chủ nghĩa cộng sản quốc tế, họ cùng nhau chiến đấu, cùng chung hoạn nạn, xây dựng tình bạn chân thành. Vì yêu cầu của đấu tranh cách mạng, họ đã từng phải xa nhau gần 20 năm, nhưng mối quan hệ giữa họ không vì thế mà trở nên xa cách, ngược lại, còn ngày càng thân thiết hơn. Gần như ngày nào họ cũng viết thư, trao đổi với nhau về các sự kiện chính trị và các vấn đề khoa học lý luận, cùng chỉ đạo cuộc vận động cách mạng của giai cấp vô sản các nước. Marx không chỉ khâm phục kiến thức sâu rộng và nhân cách cao thượng của Engels mà còn rất quan tâm đến sức khỏe của ông.

Có một thời kỳ Engels bị ốm, Marx lúc nào cũng lo lắng. Trong khi đó,

Engels vì muốn giữ cho Đảng một nhà tư tưởng ưu tú nhất nên đã hỗ trợ kinh tế cho Marx để ông có thể dốc sức nghiên cứu lý luận cách mạng. Ông đã làm trái với ý nguyện ban đầu của mình, đến công ty kinh doanh của cha làm việc. Mặc dù phải hi sinh rất nhiều nhưng lúc nào Engels cũng nghĩ rằng, được kề vai sát cánh chiến đấu với Marx trong 40 năm là hạnh phúc lớn nhất trong cuộc đời mình. Tình bạn cao thượng giữa Marx và Engels đúng như những gì Lenin đã ca tụng, nó "vượt qua tất cả những truyền thuyết cảm động nhất về tình bạn".

Hãy để trẻ tự cảm nhận sự ấm áp và sức mạnh của tình bạn, để trẻ biết rằng trên đường đời rộng lớn, bạn có thể đồng hành cùng mình, cùng nhau thấp sáng con đường phía trước.

05

Biết ơn là "chất xúc tác" cho sự trưởng thành của trẻ

Cha mẹ nào cũng yêu con, vì thế, cha mẹ nguyện hi sinh tất cả mà không cần báo đáp. Nhưng trước tình yêu thương vô cùng vô tận của cha mẹ, rất nhiều trẻ coi tình yêu và sự quan tâm ấy là đương nhiên, không biết thông cảm, càng không biết ơn. Vì sao cho đi tình yêu mà không được nhận lại? Có lẽ, cha mẹ cũng nên xem lại mình. Phải biết rằng, tình yêu "không cần báo đáp" cũng không phải là đúng đắn. Học cách yêu thương người khác ngay từ khi còn nhỏ là bài học mà trẻ phải học thật tốt để có thể trưởng thành lành mạnh, thích ứng với xã hội. Để "yêu" thì cần có một trái tim biết ơn. Vì thế, dạy trẻ về lòng biết ơn là vấn đề quan trọng không thể bỏ qua.

Biết ơn là gì? Biết ơn là một thái độ sống, là một ranh giới tinh thần, là nhân sinh quan tốt đẹp. Học cách biết ơn cũng là tiêu chí của sự trưởng thành lành mạnh. Do đó, để "lòng biết ơn" đi cùng quá trình trưởng thành của trẻ là trách nhiệm và nghĩa vụ của cha mẹ. Hiện nay, rất nhiều cha mẹ đã ý thức được tầm quan trọng của vấn đề này, nhưng làm thế nào để giáo dục trẻ về lòng biết ơn thì cha mẹ vẫn còn mơ hồ.

Vậy, phải giáo dục lòng biết ơn cho trẻ như thế nào?

Biết ơn sự dưỡng dục của cha mẹ

Từ lúc trẻ sinh ra đến khi trưởng thành, cha mẹ đã phải bỏ ra biết bao mồ hôi và tâm huyết, ấp ủ biết bao ước mơ tốt đẹp. Bắt đầu từ khoảnh khắc trẻ chào đời, cha mẹ đã có thêm trách nhiệm nặng nề là chăm sóc con cái, nhưng không hề ca thán một lời mà nuôi con khôn lớn. Vì muốn cho con một cuộc sống tốt đẹp, cha mẹ đã rất cố gắng, rất vất vả. Sự hi sinh của cha mẹ lớn hơn núi cao, biển sâu. Là con, phải biết ơn và hiếu thảo với cha mẹ. Như thế mới có được sự hòa thuận, vui vẻ, đầm ấm trong gia đình.

Có người nói, những người không hiếu kính với cha mẹ tuyệt đối không phải là một người bạn có thể tin tưởng được. Câu nói này rất đúng. Chúng ta cũng có thể nói rằng, một đứa trẻ dù có thành tích học tập tốt đến đâu đi chăng nữa, nhưng nếu không hiếu kính với cha mẹ thì cũng không thể coi là một học sinh ngoan. Biết ơn cha mẹ thì mới hiếu thảo với cha mẹ. Mỗi đứa trẻ nên đối xử với cha mẹ bằng tấm lòng biết ơn vô hạn, dùng trái tim chân thành để trò chuyện với cha mẹ. Con cái phải biết quan tâm đến cha mẹ, tôn trọng người trên, nói năng lịch sự, lễ phép để cha mẹ yên lòng. Con cái phải biết trân trọng nỗi vất vả của cha mẹ, chủ động giúp cha mẹ làm việc nhà, để cha mẹ đỡ lo lắng. Con cái phải chăm chỉ cần cù, không ngừng tu dưỡng để cha mẹ yên tâm. Con cái phải chịu khó học hành, tìm tòi nghiên cứu, đạt thành tích xuất sắc để cha mẹ vui lòng. Con cái phải thường xuyên trò chuyện với cha mẹ, nghe theo lời khuyên của cha mẹ. Con cái phải khiêm tốn, thận trọng, nghiêm khắc với bản thân, đối xử chân thành với mọi người.

Biết ơn công lao dạy dỗ của thầy cô

Chúng ta phải hiếu kính với cha mẹ và biết ơn thầy cô. Thầy cô đã dạy chúng ta kiến thức, dạy chúng ta đạo lý làm người, dạy chúng ta bản lĩnh để bước ra xã hội, hướng tới tương lai. Nhà khoa học nổi tiếng Marie Curie, từng hai lần đạt giải Nobel, trong bài phát biểu của mình đã luôn nhắc đến cô giáo tiểu học, bà đã dành bó hoa tươi thắm để nói lên lòng biết ơn sâu sắc của mình với cô giáo. Biết ơn thầy cô không cần dùng những hành động lớn lao, chỉ cần một câu hỏi thăm chân thành, một nụ cười cảm kích, chăm chú nghe giảng, chăm chỉ làm bài tập, khiêm tốn lắng nghe những lời phê bình là được. Trẻ phải có lòng biết ơn, cảm ơn thầy cô đã tận tình dạy bảo cho mình.

Biết ơn Tổ quốc

Cha mẹ phải dạy trẻ biết ơn Tổ quốc, biết ơn đất mẹ của mình. Tổ quốc là cội

nguồn của trẻ. Không có Tổ quốc sẽ không có quê hương, không có Tổ quốc sẽ không có phẩm giá làm người, không có Tổ quốc thì chúng ta sẽ không có gì cả. Vì vậy, trẻ cần biết ơn Tổ quốc.

Thế hệ trẻ ngày nay được sống trong hòa bình, được hít thở bầu không khí của độc lập, tự do mà không biết rằng, điều đó phải đánh đổi bởi biết bao mồ hôi, công sức thậm chí là xương máu của nhiều thế hệ cha ông. Mỗi trẻ em ngày nay cần được giáo dục về lòng biết ơn Tổ quốc, biết ơn Hồ Chí Minh và những người đã ngã xuống vì nền độc lập của dân tộc. Lòng biết ơn ấy cần được cụ thể hóa bằng thái độ và hành động: có phẩm chất đạo đức tốt, chăm chỉ học hành để mai sau chung tay xây dựng đất nước, biết đoàn kết tương thân tương ái "lá lành đùm lá rách, lá rách ít đùm lá rách nhiều", có chí hướng phấn đấu vì xã hội....

Cha mẹ hãy để trẻ tin rằng, chỉ cần có lòng biết ơn, tràn đầy hi vọng và nhiệt tình, thì mùa đông sẽ không còn lạnh lẽo, đêm tối sẽ không quá dài, niềm vui hạnh phúc lúc nào cũng ở bên cạnh chúng ta.

Công ơn nuôi dưỡng của cha mẹ giúp trẻ hiểu rằng, cuộc sống không dễ dàng, sống trên đời phải biết hiếu thuận với cha mẹ, thành danh, lập nghiệp. Công ơn dạy dỗ của thầy cô giúp trẻ hiểu rằng, biển học mênh mông, cần phải tranh thủ từng giây từng phút để tìm tòi, phấn đấu. Ôn tri ngộ của bạn bè giúp trẻ hiểu tình bạn thật quan trọng, phải biết quý trọng tình bạn, yêu thương bạn bè. Từng bước trưởng thành của trẻ đều không thể tách khỏi "lòng biết ơn".

06

Biết ơn, biết quý trọng

Người biết ơn, biết quý trọng mới là người có EQ cao. Nếu mỗi đứa trẻ đều có trái tim biết ơn, thì cuộc sống của chúng sẽ đầy ắp sức mạnh thần kỳ.

Sau khi phải ngồi trên xe lăn vĩnh viễn, Hawking vẫn có thể mỉm cười đối mặt với cuộc sống. Vì sao vậy? Bởi vì ông cho rằng, tay của ông vẫn có thể hoạt động, não của ông vẫn có thể tư duy. Ông có những người thân và bạn bè yêu thương ông. Ông còn có một tấm lòng biết ơn. Những thứ này đủ để khiến ông dũng cảm đối mặt với cuộc sống. Qua đó có thể thấy, lòng biết ơn vô cùng quan trọng.

Dê con nói với dê mẹ: "Mẹ ơi, mẹ yêu thương con như vậy, con phải làm thế nào mới có thể báo đáp được công ơn của mẹ?" Dê mẹ nói: "Mẹ không cần con

phải báo đáp gì cả, chỉ cần con có tấm lòng hiếu thảo là mẹ mãn nguyện rồi". Sau khi nghe mẹ nói vậy, dê con không kìm được nước mắt. Để báo đáp công ơn nuôi dưỡng của mẹ, mỗi lần bú sữa dê con đều quỳ để bú. Nó biết rằng, mẹ dùng sữa nuôi mình lớn khôn, quỳ khi ăn là cách để cảm ơn mẹ.

Một truyền thuyết khác nói rằng, khi quạ còn nhỏ, ngày nào mẹ cũng vắt và bay đi tìm thức ăn rồi quay lại bón cho nó từng miếng từng miếng một. Dần dần, quạ ngày một khôn lớn. Quạ mẹ cũng già rồi, không bay được, không thể đi kiếm thức ăn được nữa. Lúc ấy, quạ con không quên công ơn nuôi dưỡng của mẹ, cũng học theo cách của mẹ, ngày ngày bay đi tìm thức ăn mang về bón cho mẹ, chăm sóc mẹ già yếu, đến tận lúc mẹ chết.

Biết ơn là một thái độ sống, một phẩm chất đạo đức. Nếu giữa con người với con người mà thiếu đi lòng biết ơn thì sẽ khiến mối quan hệ xã giao trở nên vô cảm. Vì thế, mỗi người đều nên học cách “biết ơn”. Điều này vô cùng quan trọng với trẻ trong xã hội hiện đại.

Chúng ta biết rằng, hiện nay trẻ đều là trung tâm trong gia đình, chúng chỉ biết đến bản thân mình, không biết quan tâm đến người khác. Vì thế, phải dạy trẻ biết ơn. Thực chất chính là dạy chúng học cách tôn trọng người khác, lúc nào cũng nhớ tới sự giúp đỡ của người khác. Khi trẻ cảm ơn về hành vi người khác giúp đỡ mình, phản ứng đầu tiên là trẻ thường nghĩ sau này mình cũng nên làm như vậy.

Vậy, cha mẹ phải dạy trẻ về lòng biết ơn như thế nào?

Cha mẹ chú ý cách “cho”

Rất nhiều cha mẹ nghĩ rằng, những gì mình “cho” trẻ chắc chắn là những thứ trẻ cần. Thực tế chưa chắc đã như vậy, đôi khi những thứ cha mẹ “cho” chưa chắc đã là thứ trẻ cần, thậm chí còn là thứ trẻ ghét. Một khi cho đi mà không được đền đáp thì cha mẹ sẽ tỏ ra thất vọng. Một điều mà cha mẹ cần phải suy nghĩ là lúc “cho” mình có hỏi ý kiến chủ quan của trẻ không: “Mình nên cho con cái gì, cho như thế nào”. Hỏi ý kiến của trẻ thì trẻ mới cảm nhận được rằng cha mẹ thật lòng nghĩ cho mình. Phải để cho trẻ biết tình yêu của mình thì mới có thể khơi dậy lòng yêu thương của trẻ, khơi dậy lòng biết ơn sâu sắc.

Có lẽ, rất nhiều cha mẹ quen cho đi mà không hi vọng nhận lại sự báo đáp và cảm ơn. Thực ra, đây là một sai lầm. Làm như vậy sẽ ảnh hưởng đến sự trưởng thành và phát triển lành mạnh của trẻ, là điểm không hoàn thiện trong giáo dục đạo đức phổ biến hiện nay. Những đứa trẻ biết ơn người khác mới có thể có được hạnh

phúc, mới không than thân trách phận.

Cha mẹ phải dạy trẻ biết quý trọng

Cảm nhận được tấm lòng của người khác dành cho mình thì mới biết quý trọng người đó. Khi cần thiết, cha mẹ có thể để cho trẻ chịu “khổ” một chút. Không nên nóng lòng thỏa mãn trẻ mà chỉ khi nào trẻ cần mới cho. Đáng tiếc là cha mẹ lại làm ngược lại. Trẻ chưa đưa ra yêu cầu cha mẹ lập tức có “suy nghĩ chu toàn”. Nếu không bao giờ thiếu thứ gì, thì trẻ sẽ không biết sự khác biệt giữa “có” và “không có”. Có được thứ gì đó quá dễ dàng, trẻ cũng sẽ không biết quý trọng. Phải biết quý trọng thì mới biết cảm ơn.

Cha mẹ phải dạy trẻ học cách hiểu bản thân mình

Ngoài việc hiểu nhu cầu của trẻ, cha mẹ còn phải để trẻ hiểu rằng cha mẹ không muốn đòi hỏi trẻ phải báo đáp. Cha mẹ thường nói trước mặt con cái: “Cha mẹ vất vả thế này đều là vì con!” Bên ngoài thì hi vọng thông qua cách này để nhấn mạnh sự hi sinh của cha mẹ. Nhưng thực ra lại hoàn toàn ngược lại, điều này sẽ tạo áp lực tâm lý cho trẻ, khiến trẻ nghĩ rằng cha mẹ “cho” mình thì mình phải “trả”. Như thế, cho dù trẻ có báo đáp thì cũng không phải là thật lòng. Muốn giáo dục về lòng biết ơn cho trẻ thì cha mẹ phải làm gương. Nếu cha mẹ chỉ biết cống hiến mà không cho trẻ biết công sức của mình, thì trẻ sẽ không thể cảm nhận được công ơn của xã hội và mọi người đối với mình.

Con cái là tương lai của chúng ta, là hi vọng của chúng ta. Muốn bồi dưỡng trẻ thành nhân tài có ích cho xã hội, thì việc bồi dưỡng lòng biết ơn, giáo dục đạo đức là rất quan trọng. Chỉ có như vậy, trẻ mới có nhân cách hoàn thiện.

Hãy nói với trẻ: Đừng tính toán xem mình đã cho người khác cái gì, hãy nhớ tới công ơn của người khác, như thế sẽ luôn luôn vui vẻ!

07

Uống nước nhớ nguồn

Cha mẹ cho con sinh mệnh, nuôi con trưởng thành, giáo dục con nên người, không có cha mẹ thì sẽ không có con. Khi con đùa nghịch trong lớp, vui chơi trên sân trường thì cha mẹ lại phải vất vả làm việc vì học phí đắt đỏ của con. Vì vậy, nhất

định phải để trẻ biết ơn cha mẹ của mình. Cha mẹ đã đưa mình đến với thế giới này, vất vả nuôi dưỡng mình trưởng thành, vui vẻ khi mình thành công, khích lệ động viên khi mình vấp ngã. Cho dù là trẻ hay cha mẹ thì đều phải biết ơn người đã sinh ra mình.

Hoàng Hương thời Đông Hán là một nhân vật điển hình về lòng hiếu thuận được lịch sử Trung Hoa công nhận. Khi Hoàng Hương còn nhỏ, gia đình khó khăn, 10 tuổi mất mẹ, bố ốm đau nhiều bệnh. Mùa hè nóng nực, trước khi đi ngủ, ông dùng quạt đuổi muỗi, quạt mát giường và gói để bố ngủ ngon; mùa đông lạnh giá, ông chui vào trong chăn trước, dùng cơ thể mình sưởi ấm chiếc chăn rồi mới để bố đi ngủ. Mùa đông ông không được mặc áo bông, vì không muốn bố đau lòng, ông không bao giờ kêu lạnh, vẫn cố tỏ ra vui vẻ, cố gắng tạo không khí chan hòa để bố yên tâm, sớm khỏi bệnh.

Hàn Tín khi còn nhỏ nhà rất nghèo, mất cả cha lẫn mẹ. Mặc dù ông chăm chỉ đọc sách, ra sức luyện võ nhưng lại không biết cách kiếm tiền. Bất đắc dĩ, ông đành phải đến nhà người khác "ăn chực". Vì thế mà thường bị người khác coi thường. Hàn Tín liền đến sông Hoài thả câu, lấy cá đổi cơm ăn, thường xuyên bữa đói bữa no. Bên bờ sông Hoài có một bà lão giặt sợi thuê, được người ta gọi là Phiếu Mẫu. Bà thấy Hàn Tín nhin đói rất đáng thương, liền chia một nửa chỗ cơm của mình cho Hàn Tín ăn. Ngày nào cũng vậy, không thiếu bữa nào. Hàn Tín nguyện phải báo đáp công ơn của Phiếu Mẫu. Sau khi làm quan và bị kẻ xấu vu oan nên bị giáng xuống là Hoài Âm Hầu, Hàn Tín liền sai người đi khắp nơi tìm Phiếu Mẫu và tặng cho bà rất nhiều vàng bạc.

Người xưa đã nói “Uống nước nhớ nguồn”, “Ăn quả nhớ kẻ trồng cây”. Nhưng hiện nay, phần lớn trẻ đều không hiểu ý nghĩa của câu nói đó. Trẻ được cuộc sống no đủ, được nuông chiều, muốn thứ gì là được thứ ấy, cho rằng sự hi sinh của cha mẹ là lẽ đương nhiên, không cần phải báo đáp. Lâu dần, trẻ hình thành suy nghĩ tự coi mình là trung tâm, không coi ai ra gì, không biết ơn người khác.

Thiếu lòng biết ơn là một hiện tượng phổ biến hiện nay, phần lớn trẻ chỉ biết nhận mà không biết ơn. Có hiện tượng như vậy là do những nguyên nhân sau:

Ảnh hưởng của cuộc sống vật chất

Cuộc sống vật chất ngày một nâng cao nhưng ý thức biết ơn thì ngày càng đi xuống. Rất nhiều người khi xử lý mối quan hệ xã giao đều coi “mình” là trung tâm, chỉ biết hưởng thụ mà không biết nỗi vất vả của người khác. Với trẻ thì cha mẹ nuông chiều quá mức, đáp ứng mọi nhu cầu. Vậy nên trẻ không biết thế nào là biết

ơn, nhiều trẻ còn coi sự giúp đỡ của những người xung quanh mình như không, coi sự hi sinh của cha mẹ là lẽ đương nhiên, chưa bao giờ nghĩ tới việc phải báo đáp cha mẹ, thầy cô, bạn bè....

Cha mẹ nên biết, giáo dục về lòng biết ơn bao gồm ba mặt; thứ nhất là mặt nhận thức: Tức là phải nhận thức được ân huệ mà mình nhận được, đồng thời phải để trẻ cảm nhận bằng cả tấm lòng; thứ hai là mặt tình cảm: Tức là trên cơ sở của việc nhận thức, để trẻ có được niềm vui và hạnh phúc, từ đó chuyển hóa thành ý thức biết ơn tự giác, nảy sinh mong muốn báo đáp; thứ ba là mặt thực tiễn: Tức là biến ý thức biết ơn thành hành động, dùng hành vi cụ thể để báo đáp ân tình, để trẻ hình thành thói quen cống hiến cho cộng đồng và xã hội.

Ảnh hưởng từ xã hội

Trong giáo dục xã hội hiện nay, những bộ phim hoạt hình, tin tức... mà trẻ tiếp cận trong quá trình trưởng thành đều chú trọng lợi nhuận mà không chú trọng giáo dục tình cảm. Trẻ thường chỉ biết đến những nhân vật hoạt hình mà không biết đến những câu chuyện giáo dục lòng biết ơn truyền thống. Trẻ không chỉ trưởng thành trong gia đình và nhà trường mà còn tiếp nhận sự giáo dục trong xã hội. Xã hội cũng là môi trường giáo dục trẻ. Ví dụ: Chúng ta thường xuyên nhìn thấy trên xe bus chật chội, người già phải đứng rất khổ sở còn thanh thiếu niên thì lại lạnh lùng ngồi im; thường xuyên nhìn thấy nhân viên vệ sinh vất vả dọn dẹp vệ sinh còn người xung quanh thì vứt rác bừa bãi. Những hành vi thiếu đạo đức này thường xuyên xảy ra trước mặt trẻ sẽ ảnh hưởng không tốt đến tâm hồn nhỏ bé của trẻ.

Áp lực từ gia đình

Xã hội cạnh tranh khốc liệt, tri thức chính là tất cả. Vì thế, rất nhiều cha mẹ chú trọng phát triển trí tuệ cho trẻ rất sớm. Ngay từ nhỏ, cha mẹ đã sắp xếp cho trẻ học tiếng Anh, học piano, học múa.... Nhưng cha mẹ chỉ biết chú trọng bồi dưỡng trí tuệ mà quên đi bồi dưỡng tình cảm cho trẻ, càng không bồi dưỡng về ý thức biết ơn.

Thiếu sót trong giáo dục nhà trường

Trong giáo dục nhà trường, nội dung giáo dục về lòng biết ơn không nhiều. Mặc dù có nội dung giáo dục đạo đức nhưng vẫn chưa toàn diện, mà chỉ chú trọng hình thức. Cho dù trẻ học những nội dung này thì cũng khó có cơ hội để thực hành, không thể khiến trẻ hiểu và cảm nhận được.

Giúp trẻ học cách quan tâm người khác ngay từ khi còn nhỏ

Những trẻ không biết quan tâm đến người khác là những trẻ có EQ thấp. Rất nhiều cha mẹ chỉ biết cho trẻ tình yêu mà không biết cách dẫn dắt trẻ cảm nhận, thấu hiểu tình yêu và sự quan tâm mà mình dành cho chúng. Kết quả sẽ khiến trẻ nảy sinh tâm lý: Cha mẹ và người khác quan tâm đến mình là lẽ đương nhiên. Chúng chỉ biết tận hưởng sự quan tâm và yêu thương mà cha mẹ dành cho mình mà không hề biết về nỗi vất vả của cha mẹ, thậm chí thờ ơ với khó khăn, đau khổ của người khác. Thiết nghĩ, những đứa trẻ không có “tình yêu thương” như thế sẽ gây ảnh hưởng như thế nào với xã hội của chúng ta trong tương lai? Vì thế, giáo dục trẻ “học cách quan tâm đến người khác” là vô cùng cần thiết.

Một người phụ nữ độc thân mới chuyển nhà. Cô phát hiện bên cạnh có một gia đình nghèo: Một quả phụ và hai đứa con.

Một buổi tối, bỗng nhiên cả khu phố mất điện. Người phụ nữ ấy đành phải tắt nến. Chẳng bao lâu sau, cô bỗng nhiên nghe thấy có người gõ cửa. Thì ra là đứa bé nhà hàng xóm. Chỉ thấy cậu bé lo lắng hỏi: "Cô ơi, xin hỏi nhà cô có nến không?" Người phụ nữ trầm nghĩ: "Nhà họ nghèo tới mức không có nến sao? Nhất định không được cho họ mượn, tránh để họ dựa dẫm vào mình!" Thế là cô ta hét lên với cậu bé: "Không có!".

Đúng lúc cô ta định đóng cửa thì cậu bé tươi cười và nói: "Cháu biết ngay là chắc chắn nhà cô không có!" Nói rồi cậu lấy trong người hai cây nến và nói: "Mẹ cháu và cháu sợ cô sống một mình không có nến, vì thế cháu mang hai cây nến cho cô".

Để trẻ học cách quan tâm đến người khác, làm một người có ích cho xã hội, cha mẹ có thể tham khảo những điều dưới đây:

Dạy trẻ cách quan tâm người khác

Rất nhiều trẻ không biết cách quan tâm đến người khác. Vì thế, trước tiên, cha mẹ phải dạy trẻ dùng trái tim để cảm nhận và trải nghiệm sự quan tâm mà những

người khác đã dành cho mình, đặc biệt là hướng dẫn trẻ học cách quan tâm đến người khác. Ví dụ, khi mẹ trở về sau một ngày làm việc vất vả, để trẻ rót nước cho mẹ. Để trẻ học cách quan sát trong cuộc sống hàng ngày. Để trẻ học cách hiểu được nhu cầu của người khác, xem người khác có cần giúp đỡ không, từ đó kịp thời giúp đỡ họ. Ngoài ra, cha mẹ cũng cần tạo điều kiện để trẻ giao tiếp với người khác.

Để trẻ học cách hợp tác, hòa mình vào tập thể

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ nên chú trọng sự giao tiếp của trẻ. Thông qua trò chơi để trẻ và người khác cùng ảnh hưởng lẫn nhau, giám sát lẫn nhau, bồi dưỡng tinh thần hợp tác. Khuyến khích trẻ thường xuyên tham gia hoạt động tập thể, quan tâm đến tập thể, dốc sức vì tập thể. Như thế trẻ mới biết tăng cường ý thức trách nhiệm với tập thể, hòa mình vào tập thể để rèn luyện và nâng cao bản thân. Đặc biệt là cha mẹ nên dùng những tấm gương quan tâm đến tập thể, giúp đỡ người khác để giáo dục trẻ, bởi trẻ sẽ rất dễ học hỏi theo những tấm gương gần gũi, thân thiết.

Giúp trẻ hình thành ý thức trách nhiệm

Cha mẹ phải giúp trẻ phân tích vai trò của mình trong gia đình, nhà trường, xã hội. Trong gia đình, trẻ là thành viên quan trọng. Trong nhà trường, trẻ là thành viên trong lớp, thành viên trong tập thể, là bạn cùng những thành viên khác trong lớp. Trong xã hội, trẻ đóng vai trò quan trọng để xây dựng tương lai tốt đẹp. Trong cuộc sống hàng ngày, nên có ý thức yêu cầu trẻ học cách quan tâm và giúp đỡ người khác, trước tiên ở trong gia đình phải để trẻ hiểu được nỗi vất vả của cha mẹ, để trẻ làm một số việc nhà, giúp cha mẹ chăm sóc ông bà.

Loại bỏ những ảnh hưởng không tốt từ xã hội

Để có thể loại bỏ những ảnh hưởng không tốt với trẻ, cha mẹ phải nhận thức được những ảnh hưởng không tốt ấy và giáo dục trẻ, nói cho trẻ biết những điều gì là sai lầm, phải làm thế nào mới đúng, dần dần loại bỏ những ảnh hưởng không tốt. Cha mẹ có thể tận dụng những sự việc ảnh hưởng lớn đến trẻ để tiến hành giáo dục, ngoài ra, có thể thông qua những nhân vật có tầm ảnh hưởng lớn đến trẻ để cảm hóa con. Bằng sự chân thành, cha mẹ hãy giúp trẻ học cách quan tâm đến người khác! Quan tâm đến người khác cũng là một niềm hạnh phúc.

Học cách biết ơn, trẻ mới có tương lai tốt đẹp

Giáo dục về lòng biết ơn là nội dung quan trọng trong bồi dưỡng EQ cho trẻ. IQ cao hay thấp chỉ có tác dụng trong học tập, còn EQ cao hay thấp lại quyết định thành công hay thất bại của một người. IQ chủ yếu là di truyền bẩm sinh còn EQ thì nhờ vào sự bồi dưỡng sau này. Sự thành công trong giáo dục của cha mẹ là bồi dưỡng được lòng biết ơn cho trẻ. Những trẻ có lòng biết ơn mới có nhân cách tồn diện, mới có tương lai

Một cậu bé nghèo vì muốn kiếm tiền đóng học phí nên đã đi đến từng nhà để chào hàng.

Chiều tối, cậu cảm thấy vô cùng mệt mỏi, vừa đói vừa khát; trong khi đó, việc buôn bán của cậu không được thuận lợi cho lắm nên cậu có chút tuyệt vọng. Lúc ấy, cậu mở một cánh cửa, hi vọng chủ nhà có thể cho mình một cốc nước. Người mở cửa là một người phụ nữ trẻ trung xinh đẹp. Cô đã cho cậu một cốc sữa nóng khiến cậu vô cùng cảm kích.

Nhiều năm sau, cậu bé trở thành một bác sĩ ngoại khoa nổi tiếng. Có một người phụ nữ bệnh tình rất nặng. Các bác sĩ trong vùng đều phải bó tay nên người phụ nữ ấy được chuyển đến bệnh viện nơi vị bác sĩ nổi tiếng này làm việc. Sau khi làm phẫu thuật xong, bác sĩ ngạc nhiên phát hiện người phụ nữ ấy chính là người đã nhiệt tình giúp đỡ mình trong lúc mình đói khát. Chính cốc sữa năm ấy đã khiến anh có thêm tự tin.

Kết quả, khi người phụ nữ ấy đang buồn phiền vì chi phí phẫu thuật quá cao thì nhìn thấy một dòng chữ trên hóa đơn chi phí phẫu thuật: Tiền phẫu thuật = một cốc sữa.

Lòng biết ơn có thể khiến trẻ dễ dàng thích ứng với xã hội và tự nhiên. Hành vi biết ơn của trẻ có thể mang lại những phản ứng dây chuyền, có thể khiến tương lai của mình trở nên tốt đẹp hơn.

Vậy, vì sao những trẻ biết nhớ ơn mới có tương lai tốt đẹp?

Biết ơn là một tấm lòng

Những trẻ biết ơn cuộc sống sẽ không có quá nhiều nỗi oán thán. Trên đời này không có thứ gì hoàn hảo, thay vì oán thán hãy nỗ lực để thay đổi tất cả. Lòng biết

ơn có thể giúp trẻ vượt qua nỗi đau khổ và khó khăn lớn nhất. Có lòng biết ơn, trẻ có thể dần dần tha thứ cho những người đã gây thù kết oán với mình. Lòng biết ơn khiến trẻ có tấm lòng rộng mở và một tương lai tốt đẹp.

Biết ơn là một triết lý sống

Biết ơn là một suy nghĩ tích cực và thể hiện một thái độ khiêm nhường. Nó là hành vi tự phát. Khi trẻ biết nhớ ơn thì sẽ biến biết ơn thành hành động yêu thương và thực hành trong cuộc sống. Trái tim biết ơn chính là hạt giống hòa bình. Bởi vì biết ơn không phải chỉ là trả ơn, nó còn là một trách nhiệm, tự lập, tự cường và theo đuổi tương lai tươi sáng.

Biết ơn là một trí tuệ sống

Biết ơn là một trí tuệ sống. Biết ơn là điểm tựa để học cách làm người, để có cuộc đời tươi sáng. Trái tim của trẻ thay đổi, thái độ sẽ thay đổi theo; thái độ thay đổi, thói quen sẽ thay đổi; thói quen thay đổi, tính cách sẽ thay đổi; tính cách thay đổi, cuộc đời sẽ thay đổi. Lòng biết ơn có thể thay đổi thái độ của trẻ, giúp trẻ có tương lai tốt đẹp!

Biết ơn là một sự tôn trọng

Biết ơn chính là tôn trọng người khác, là một phẩm chất cao thượng mà mỗi đứa trẻ nên có. Khi trẻ tặng cho người khác một lời khen ngợi nhỏ nhỏ hay thể hiện một hành động cảm kích thì cũng chính là trẻ đã khen ngợi và khẳng định mình.

Biết ơn là một trách nhiệm

Biết ơn là một phẩm chất, cũng là một trách nhiệm. Khi con người có lòng biết ơn, thì mối quan hệ giữa con người với con người, con người với tự nhiên, con người với xã hội cũng trở nên hài hòa và thân thiết hơn. Biết ơn là tiêu chuẩn đạo đức cơ bản mà ai cũng cần phải có. Đối với trẻ, ý thức biết ơn tuyệt đối không phải chỉ đơn giản là báo đáp công ơn nuôi dưỡng của cha mẹ mà còn là biểu hiện của ý thức trách nhiệm, ý thức tự lập, ý thức tự tôn và nhân cách toàn diện.

Một người muốn có cuộc sống hạnh phúc thì phải có lòng biết ơn. Một đứa trẻ biết nhớ ơn là một đứa trẻ có trách nhiệm với bản thân, cũng là một đứa trẻ ưu tú, không bao giờ thỏa mãn với thực tại mà luôn mang trong mình một sức mạnh tích cực và thái độ khiêm tốn, ôn hòa. Khi trẻ biết nhớ ơn, chúng sẽ biến biết ơn thành

hành động thực tế, từ đó không ngừng theo đuổi để có tương lai tốt đẹp.

Bài học thứ tư

Bồi dưỡng khoan dung, để trẻ có tấm lòng bao la rộng lớn

Khoan dung là một thứ tình cảm vô cùng quý báu. Nó chủ yếu được biểu hiện ở sự tha thứ cho lỗi lầm của người khác. Những trẻ giàu lòng khoan dung luôn là những trẻ tốt bụng, tính tình ôn hòa, được mọi người yêu mến. Ngược lại, những trẻ thiếu lòng khoan dung thường có tính tình kỳ quái, không dễ gần gũi với mọi người. Vì thế, lòng khoan dung có ý nghĩa vô cùng quan trọng với sự phát triển tính cách của trẻ, đặc biệt là phát triển tình cảm.

So đo tính toán là chướng ngại vật của trẻ

Tâm lòng rộng mở là điều kiện cơ bản để hình thành tâm lý lành mạnh. Ngược lại, so đo tính toán không có lợi cho việc hình thành cảm xúc của trẻ.

Trong cuộc sống hiện thực, khi người khác làm chuyện có lỗi với mình hoặc tổn hại tới mình nhưng bản thân không tính toán quá mức, có thể mỉm cười cho qua, thì đó chính là khoan dung. Khoan dung là một phẩm chất tốt đẹp. Nhà văn người Pháp Victor Hugo đã từng nói: "Trên thế giới này, rộng lớn nhất là bầu trời, rộng lớn hơn bầu trời là tấm lòng". Những trẻ có thành tích xuất sắc, EQ cao đều là những trẻ có tâm lòng rộng mở. Chúng không so đo tính toán đến cái được hay cái mất của bản thân, lúc nào cũng giữ tâm trạng tốt. Đặc biệt là trong xã hội hiện đại, trẻ tiếp thu một lượng lớn các thông tin, tiếp xúc với rất nhiều người, có nhiều sự khác biệt thì càng cần phải học cách khoan dung.

Khoan dung với người khác không phải là biểu hiện của sự nhu nhược, càng không phải là hành động bất lực; học cách khoan dung với người khác có thể khiến cuộc sống của trẻ có thêm nhiều niềm vui, khiến cuộc đời của trẻ có ý nghĩa hơn! Ngược lại, những trẻ thích so đo tính toán thường là những trẻ EQ thấp. Tâm lý này sẽ trở thành vật cản trên con đường thành công của trẻ.

Trước đây, có một anh chàng rất xấu tính, động một tý là đánh nhau với người khác, vì thế mọi người đều ghét anh ta. Một hôm, anh ta vô tình đi đến một ngôi chùa, gặp một nhà sư đang giảng Phật pháp. Sau khi nghe xong, anh ta vô cùng hối hận, quyết định thay đổi bản thân và nói nhà sư rằng: "Sư phụ! Sau này con sẽ không đánh nhau, không đấu khẩu với người khác nữa. Cho dù bị người ta nhổ nước bọt lên mặt con cũng nhẫn nhịn lau đi, âm thầm chịu đựng!" "Hãy để nước bọt tự khô, đừng lau!" nhà sư khẽ nói. Nghe xong, chàng trai hỏi: "Nếu người ta đánh mình thì phải làm thế nào ạ?" "Cũng làm như vậy! Đừng quá bận tâm! Chỉ là một nắm đám mà thôi", nhà sư mỉm cười nói. Quả thực chàng trai không thể nhẫn nhịn được nữa, liền giơ nắm đám, đám vào đầu nhà sư, sau đó hỏi: "Bây giờ ông cảm thấy thế nào?" Nhà sư không hề tức giận mà nói với anh ta: "Đầu ta cứng như đá, chắc là tay anh bị đau rồi!" Anh ta không còn gì để nói mà lĩnh ngộ lời nhà sư nói.

Có thể ít ai làm được giống như nhà sư trong câu chuyện trên. Nhưng trong cuộc sống của chúng ta không thể thiếu một trái tim bao dung độ lượng. Nếu một người tính khí hẹp hòi, gặp chuyện gì cũng so đo tính toán, thì người đó sẽ vô cùng phiền não, làm gì cũng không như ý. Nếu có thể dùng hành động thực tế để hiểu, bao dung cho người khác, thì bạn cũng nhận được sự thấu hiểu và bao dung của chính

họ.

Làm thế nào để loại bỏ tâm lý so đo tính toán của trẻ, cha mẹ có thể tham khảo những phương pháp sau:

Phương pháp hoán đổi tâm lý

Hoán đổi tâm lý tức là khi hai bên nảy sinh mâu thuẫn, có thể đứng ở góc độ của đối phương để suy ngẫm vấn đề. Vì tư duy của trẻ vẫn đang ở trong giai đoạn phát triển, phương thức tư duy thường coi mình là trung tâm, không nghĩ cho đối phương, mỗi lần xảy ra chuyện tranh giành đồ chơi, trẻ thường nói: “Mẹ ơi, con muốn có...”. Khi gặp tình huống này, cách giải quyết đúng đắn của cha mẹ chính là dạy trẻ hoán đổi tâm lý. Mẹ cần hướng dẫn trẻ đặt ra giả thiết, hoán nếu người bị cướp đồ chơi là con thì cảm nhận của con sẽ như thế nào? Lâu dần, khả năng xử lý vấn đề của trẻ càng được nâng cao, rất nhiều mâu thuẫn được hóa giải một cách dễ dàng. Vì thế, dạy trẻ học cách hoán đổi tâm lý là vô cùng cần thiết.

Dạy trẻ học cách tha thứ cho người khác

Cha mẹ phải dạy trẻ biết rằng ai cũng có khuyết điểm, có khuyết điểm và thiếu sót là lẽ đương nhiên. Khi chơi với các bạn, chỉ cần không phải là việc hại người lợi ta thì nên khoan dung, tha thứ cho họ. Dĩ nhiên, khoan dung không phải là hùa theo một cách mù quáng. Cha mẹ phải giảng giải cho trẻ một cách rõ ràng để trẻ biết rằng, khoan dung là nhường nhịn bạn bè sau khi đã hiểu rõ đúng sai.

Dựa vào câu chuyện có thực, giáo dục bằng cách thuyết phục một cách thích hợp

Cho dù tính ích kỷ, hẹp hòi của trẻ hình thành như thế nào thì cũng đều có thể sửa được. Quan trọng là cha mẹ phải kiên trì, phải dùng phương pháp giáo dục hữu hiệu để giúp trẻ sửa chữa những khuyết điểm này. Khuyết điểm nổi bật nhất của một số trẻ là không cho người khác động vào đồ của mình, vì sợ người khác mượn rồi không trả lại. Ví dụ, có một lần trẻ bị gãy bút chì trong lúc đang làm bài thi, nhưng lại không mang theo gọt bút chì, trẻ vô cùng lo lắng, đúng lúc ấy bạn ngồi cùng cho mượn gọt bút chì, sự việc này có thể gây ảnh hưởng không nhỏ đến trẻ. Cha mẹ tận dụng cơ hội này để giáo dục trẻ: “Con thấy không, nếu con không giúp bạn thì lần sau sẽ không ai giúp con nữa”. Dần dần, chắc chắn trẻ sẽ thay đổi.

Lòng khoan dung có thể khiến trẻ từ bỏ được rất nhiều thói xấu. Vì thế, cha mẹ nhất định phải giúp trẻ có được phẩm chất tốt đẹp này!

Tấm lòng rộng mở thì con đường cũng rộng mở

Những trẻ hẹp hòi rất khó làm được việc lớn. Những trẻ khoan dung độ lượng thì con đường sẽ thênh thang rộng mở.

Những trẻ tính cách hẹp hòi thường tỏ ra quá khích, ích kỷ, hay đổ kị... Những biểu hiện này là những điều cấm kỵ trong kết bạn, đối nhân xử thế. Nếu không thể thay đổi tính cách này thì trẻ sẽ gặp phải rất nhiều phiền phức trong cuộc sống.

Những trẻ biết khoan dung thì tâm nhìn sẽ rộng mở, tấm lòng cũng rộng mở, bao dung với tất cả mọi người. Như thế mới có thể có những người bạn thật sự, gặp được quý nhân thật sự.

Lòng khoan dung có ý nghĩa vô cùng quan trọng với sự phát triển tính cách của trẻ và việc hình thành các mối quan hệ xã hội tốt đẹp. Những trẻ giàu lòng khoan dung luôn là những trẻ tốt bụng, tính tình ôn hòa, được mọi người yêu mến.

Cha mẹ có thể bồi dưỡng để trẻ trở thành người có tấm lòng rộng mở, cũng có thể bồi dưỡng trẻ thành người có tâm địa hẹp hòi. Nhưng vì hạnh phúc, tương lai của trẻ, cha mẹ nên dạy trẻ học cách khoan dung.

Hiếu là một cậu bé ưu tú, cậu luôn là niềm tự hào của cha mẹ. Ngay từ khi còn nhỏ, Hiếu đã biết cách quan sát lời nói, nét mặt của người khác. Từ khi học mẫu giáo, cậu đã được các cô giáo rất yêu mến.

Sau khi lên tiểu học, khả năng tự học của Hiếu cũng rất tốt, thành tích học tập cũng xuất sắc. Hơn nữa, khả năng tính nhanh của Hiếu luôn đứng đầu trong trường. Ngoài ra, Hiếu còn có khả năng múa hát, tham gia vào các cuộc thi của trường. Vì có nhiều ưu điểm như vậy nên Hiếu có suy nghĩ là "Mình làm được, người khác không làm được!".

Mặc dù thành tích xuất sắc và có rất nhiều điều đáng tự hào nhưng Hiếu lại có một khuyết điểm không tốt, đó là tính khí hẹp hòi. Cậu không muốn người khác giỏi hơn mình, không chịu được lời phê bình của thầy cô. Vì thế, mối quan hệ giữa cậu và các bạn rất căng thẳng, có lúc còn mâu thuẫn với thầy cô.

Từ hồi học mẫu giáo cậu đã thường xuyên mâu thuẫn với các bạn vì những

chuyện nhỏ nhất. Một lần, cậu cãi nhau với một bạn trong lớp. Cô giáo phê bình cả hai. Cậu cảm thấy rất áy náy, về nhà vừa khóc vừa làm ầm lên, bắt mẹ phải chuyển trường cho mình. Mẹ đành phải chuyển trường cho cậu.

Lên tiểu học, cô giáo chủ nhiệm và các thầy cô bộ môn đều thích cậu nhưng cậu vẫn không sửa được tật xấu của mình. Nếu có bạn nào trong lớp giỏi hơn mình thì cậu sẽ vô cùng tức tối, nghĩ mọi cách để đả kích, trả thù. Các bạn trong lớp biết Hiếu có tính xấu này nên tất cả đều xa lánh cậu.

Người biết khoan dung là người luôn vui vẻ. Người không có lòng khoan dung sẽ không thân thiện với mọi người, cũng không biết hợp tác với người khác. Trong cuộc sống, cho dù những người này có tài năng đến đâu thì con đường của họ cũng đầy chông gai.

Cha mẹ phải giúp trẻ có một trái tim khoan dung để trẻ vui vẻ trưởng thành. Cố gắng tạo cơ hội để trẻ được tiếp xúc với những bạn cùng tuổi, để trẻ học cách khoan dung, tha thứ cho người khác, nâng cao khả năng giao tiếp và khả năng thích ứng với xã hội, từ đó hình thành đức tính tốt đẹp.

Cho dù trẻ vô cùng xuất sắc thì cũng không được chỉ biết khen ngợi trẻ, vì như vậy có thể khiến trẻ thành hư.

Khi trẻ gặp mâu thuẫn và tranh chấp trong giao tiếp, tuyệt đối không được bao che cho trẻ. Có thể an ủi trẻ một cách thích hợp và giúp trẻ phân tích nguyên nhân, tìm ra chỗ sai của mình hoặc người khác, nhận thức bản thân một cách khách quan, tìm cách giải quyết ôn hòa.

Cha mẹ phải để trẻ biết rằng, cho dù người khác sai thì cũng nên tha thứ cho họ. Phải biết quý trọng tình bạn, đối xử khoan dung với mọi người. Khi gặp mâu thuẫn hay xung đột phải khoan hồng độ lượng, không tính toán thiệt hơn.

Với những trẻ “hẹp hòi”, cha mẹ có thể dùng cách dẫn dắt để xóa đi nỗi “bất bình” của trẻ, sau đó khuyên nhủ, để trẻ suy ngẫm lại lỗi lầm của mình, khoan dung với khuyết điểm và hành vi của bạn bè. Cha mẹ phải dạy trẻ khoan dung với mọi người, như thế mới có thể dễ dàng thích ứng với xã hội.

Trẻ “chỉ nghĩ đến mình, không nghĩ đến người khác” chưa chắc đã là khiêm khuyết về phẩm chất. Một mặt, trẻ còn nhỏ, chỉ dùng phương thức tư duy của mình để suy nghĩ sự việc. Mặt khác, trẻ có tâm lý “coi mình là trung tâm”, không ý thức được rằng hành vi của mình sẽ gây ảnh hưởng không tốt cho người khác. Vì thế, cha mẹ nên dạy trẻ đặt mình vào vị trí của người khác, nghĩ cho người khác.

Tôn Thúc Ngao là nhà chính trị kiệt xuất thời Xuân Thu. Hồi còn nhỏ, một lần ra ngoài chơi, bỗng nhiên ông nhìn thấy có một con rắn hai đầu. Trước đây ông nghe người khác nói, ai nhìn thấy rắn hai đầu, người ấy sẽ chết. Tôn Thúc Ngao vừa nhìn thấy con rắn này, trong lòng không khỏi giật mình. Ông quyết định phải đánh chết ngay con rắn hai đầu này, không được để người khác nhìn thấy. Thế là ông cầm hòn đá bên đường, đánh chết con rắn hai đầu đó và chôn thật sâu.

Về đến nhà, Tôn Thúc Ngao làm lì không vui, cơm không ăn, một mình ngồi trước đèn dầu, ngây người nhìn cuốn sách. Mẹ thấy tâm trạng của con có vẻ bất ổn, liền hỏi: "Con trai, hôm nay con làm sao vậy?" Tôn Thúc Ngao ngẩng đầu nhìn mẹ, lắc đầu nói: "Không có gì". Sau đó cúi đầu, vẫn uể oải. Mẹ giơ tay, xoa đầu con và nói: "Không phải bị ốm chứ?"

Tôn Thúc Ngao không nhin được nữa, giằng vạt áo của mẹ khóc nức nở. Mẹ cảm thấy vô cùng kỳ lạ, liền hỏi: "Con trai, rốt cuộc đã xảy ra chuyện gì mà lại khóc nức nở như vậy?"

Tôn Thúc Ngao vừa khóc vừa nói: "Hôm nay con nhìn thấy một con rắn hai đầu. Người ta nói, người nào nhìn thấy loài rắn này sẽ chết. Nếu con chết rồi thì con sẽ không bao giờ được gặp mẹ nữa".

Mẹ vừa an ủi vừa hỏi: "Bây giờ con rắn ấy ở đâu rồi?"

Tôn Thúc Ngao vừa lau nước mắt vừa trả lời: "Con sợ có người nhìn thấy nó cũng sẽ chết, sau khi đánh chết nó, con đã chôn nó rồi". Nghe lời Tôn Thúc Ngao nói, mẹ rất cảm động. Mẹ vui mừng xoa đầu Tôn Thúc Ngao: "Con ngoan, con làm rất đúng. Con tốt bụng như vậy, nhất định con sẽ không chết. Người tốt sẽ được báo đáp". Tôn Thúc Ngao nhìn mẹ, bán tín bán nghi gật đầu.

Về sau, do học thức và phẩm chất tốt, Tôn Thúc Ngao được làm lệnh quân của nước Sở. Lúc chưa chính thức nhậm chức thì bách tính đã rất tin tưởng ông rồi.

Khi đối mặt với cái chết, Tôn Thúc Ngao vẫn có thể nghĩ cho người khác, vì thế

nhân dân trăm họ rất tin tưởng ông.

Dạy trẻ biết nghĩ cho người khác là cơ sở xây dựng mối quan hệ xã hội tốt đẹp. Muốn có được mối quan hệ thành công cần dạy trẻ hiểu được cảm nhận của người khác, sau đó đưa ra những phản ứng thích hợp.

Vậy, cha mẹ nên dạy trẻ nghĩ cho người khác như thế nào?

Để trẻ bắt đầu thực hiện từ khi chúng còn nhỏ, từ những việc nhỏ nhất

Nhà giáo dục nổi tiếng người Trung Quốc, Diệp Thánh Đào rất chú trọng giáo dục con cái. Ông thường xuyên nhắc nhở các con rằng, mình sống giữa mọi người, ngoài mình ra còn có người khác, lúc nào cũng phải nghĩ cho người khác. Khi ông bảo con trai đưa cho mình chiếc bút, con trai tiện tay đưa bút, không muốn đặt bút vào tận tay bố, ông liền nói với con trai: “Đưa thứ gì cho người ta, phải nghĩ xem người ta cầm có thuận tiện hay không. Con đưa đầu bút, người ta quay người lại, nếu không có nắp bút, thì tay sẽ dính đầy mực. Những thứ như dao kéo cũng như vậy, tuyệt đối không được chĩa mũi dao về phía người ta”. Mùa đông, con trai đi ra khỏi nhà không đóng cửa, ông liền nói theo sau: “Sợ kẹp đuôi sao?” Sau nhiều lần, ông chỉ nói: “Đuôi, đuôi!” Cứ như vậy, dần dần con trai ông hình thành thói quen ra vào đóng cửa. Ngoài ra, ông còn nhắc nhở các con đóng cửa phải để ý xem trong phòng có ai khác không, không được đóng mở “rầm” một cái, phải đóng mở thật khẽ.

Có thể thấy, để trẻ học được cách nghĩ cho người khác thì phải giáo dục trẻ bắt đầu từ những việc nhỏ nhất. Ví dụ: Tặng bạn một đôi găng tay len trong mùa đông lạnh giá, một lời an ủi khi người khác đau lòng, một câu khen ngợi khi người khác tiến bộ. Đây đều là những hành động cụ thể chứng tỏ mình biết nghĩ đến người khác. Không chỉ vậy, trong học tập, trong cuộc sống, nếu trẻ có thể nghiêm khắc yêu cầu bản thân, tự giác tuân thủ các quy định như: Không đi học muộn thì sẽ không ảnh hưởng đến việc dạy và học của thầy cô và các bạn; giờ nghỉ trưa không làm ồn, ảnh hưởng đến người khác; khi chơi với các bạn biết khoan dung, độ lượng, biết nhường nhịn... thì trẻ đã bắt đầu biết nghĩ cho người khác, và nhờ những hành động như vậy mà trẻ có thể có thêm rất nhiều tình bạn.

Học cách nghĩ cho người khác, thì trước tiên phải để trẻ cảm nhận được rằng mình được yêu thương

Dzerzhinsky - nhà giáo dục nổi tiếng đã từng nói: “Ai yêu trẻ thì trẻ sẽ yêu người

đó. Chỉ có những người yêu trẻ thì mới có thể giáo dục trẻ tốt được”. Được yêu là nhu cầu của trẻ. Trẻ hi vọng cha mẹ luôn yêu thương mình. Nếu nhu cầu này được thỏa mãn thì trẻ sẽ yêu thương và tin tưởng cha mẹ, coi cha mẹ là người bạn tri kỷ của mình. Khi cha mẹ dạy dỗ trẻ, trẻ sẽ cảm thấy cha mẹ là người yêu mình nhất, quan tâm đến mình nhất, nên sẽ nghe theo những lời cha mẹ nói.

Học cách đặt mình vào vị trí của người khác

Mặc dù trẻ vẫn chưa có khả năng hiểu được cảm nhận của người khác nhưng cha mẹ có thể giúp trẻ có được cảm nhận này. Ví dụ, khi hai đứa trẻ đánh nhau, bạn có thể nói với đứa trẻ đánh bạn: “Nếu bạn đánh vào đầu con, có phải là rất đau không?” hoặc “Con quên rồi sao, lần trước bạn đánh con rất đau, con đã khóc”. Thông qua cảm nhận của mình để hiểu cảm nhận của người khác. Như thế có thể khiến trẻ dễ dàng tiếp nhận. Ngoài ra, khi gặp tình huống tương tự, cha mẹ có thể nói cho trẻ biết cảm nhận của người khác, dần dần, trẻ sẽ hiểu được cảm nhận của mọi người.

Tưởng tượng cảm nhận của người khác

Giúp trẻ phân biệt tình cảm của người khác chính là yêu cầu trẻ tưởng tượng tình cảm của người khác trong một tình huống nào đó. Cách để một đứa trẻ không chịu tuân thủ quy định thay đổi chính là giúp trẻ hiểu được rằng hành vi của trẻ gây ảnh hưởng tới người khác như thế nào. Ví dụ: Khi trẻ nhận được món quà sinh nhật mà người lớn gửi đến, cha mẹ muốn trẻ viết một tấm thiệp cảm ơn thì có thể hướng dẫn trẻ suy nghĩ xem khi đối phương nhận được tấm thiệp cảm ơn này sẽ có cảm nhận như thế nào, để trẻ đóng vai người lớn, để trẻ đọc những lời viết trên tấm thiệp, để trẻ tự cảm nhận. Làm như thế sẽ giúp trẻ nắm bắt được nhu cầu và tình cảm của người khác.

Quan sát chi tiết nhỏ

Khi đưa trẻ đến nơi công cộng, nên quan sát các chi tiết, bồi dưỡng trẻ quan tâm đến những người xung quanh, đặt mình vào vị trí của họ. Ví dụ: Khi ở trên xe bus, chủ động nhường chỗ cho người già, người tàn tật, phụ nữ mang thai; khi đi thang máy nên đứng bên phải, dành chỗ cho người có việc gấp đi bên trái; khi vào rạp chiếu phim không nên đến muộn, lúc xem phim không nên nói chuyện, tránh làm ảnh hưởng đến người khác; đến nơi công cộng phải nói năng lịch sự, không vứt rác bừa bãi, ảnh hưởng đến vệ sinh và sức khỏe của người khác.

Nghĩ cho người khác là một trong những tố chất đạo đức mà trẻ em hiện đại cần

có. Để trẻ thích ứng với xã hội hiện đại, không chỉ học kiến thức mà còn phải học cách làm người, học cách quan tâm đến mọi người, học cách cống hiến, học cách hợp tác với họ. Biết nghĩ cho người khác có thể giảm thiểu tối đa mâu thuẫn và xung đột, có thể khiến mỗi người được sống trong yêu thương và hạnh phúc, để mỗi người đều cảm nhận được sự ấm áp của gia đình. Như thế, trẻ sẽ có được niềm vui thực sự, đồng thời bản thân cũng nhận được sự giúp đỡ và quan tâm của những người xung quanh.

04

Những trẻ nhân ái không bao giờ thiệt thòi

Trong xã hội hiện đại luôn tồn tại hai thái độ sống đan xen: một là coi mình là trung tâm, hai là coi nhân ái là trung tâm. Những người coi mình là trung tâm nổi bật về phát triển “cá nhân”, khi còn nhỏ được thỏa sức vui đùa, để mặc cho tính cách này phát triển. Cách giáo dục như vậy có thể khiến trẻ xa rời tính “bản thiện”, không biết ơn, không biết nỗi vất vả của cha mẹ, tiêu tiền như nước. Vì một khi ham muốn vật chất của con người nảy sinh thì sẽ rất khĩ khổng chế. Đơn thuần nhấn mạnh phát triển cá tính thì sẽ không chú trọng giáo dục chữ hiếu. Khi về già, cha mẹ chỉ có thể vào viện dưỡng lão, sống trong cơ đơn, buồn tẻ.

Nền giáo dục truyền thống chú trọng lòng nhân ái, ngay từ khi còn nhỏ đã phải giáo dục về lòng hiếu thảo.

Một buổi tối nọ, một cặp vợ chồng già đi vào một nhà nghỉ. Họ muốn thuê một căn phòng. Nhân viên lễ tân nói: "Xin lỗi, khách sạn chúng tôi đã hết chỗ rồi, không còn phòng nào trống". Thấy đáng về mặt mũi của hai ông bà, anh ta lại nói: "Nhưng hãy để tôi nghĩ cách".

Anh ta dẫn hai người vào một căn phòng và nói: "Có lẽ đây không phải là căn phòng tốt nhất nhưng bây giờ tôi chỉ có thể làm được thế này". Trước mắt hai ông bà là một căn phòng ngăn nắp, sạch sẽ. Họ vui mừng ở lại.

Ngày hôm sau, khi họ đến quầy thanh toán thì lễ tân nói với họ: "Không cần đâu, chẳng qua cháu chỉ cho hai bác mượn phòng của mình để ở một đêm thôi mà. Chúc hai bác vui vẻ!" Thì ra là vậy. Anh ta không ngủ mà trực suốt đêm. Hai ông bà vô cùng cảm động. Ông nói: "Cậu là nhân viên tốt nhất mà ta đã từng gặp. Cậu sẽ được báo đáp". Anh ta nghe vậy chỉ mỉm cười. Sau khi tiễn hai ông bà, anh ta lại làm việc của mình, không còn nhớ tới chuyện này nữa. Không

ngờ đến một hôm, anh ta nhận được một bức thư. Mở thư ra thì thấy bên trong có một tấm vé máy bay đi New York cùng với một mẫu giấy mời anh ta làm công việc khác. Anh ta đi máy bay đến New York, tìm đến địa chỉ trong thư thì thấy trước mặt là một khách sạn cao cấp, sang trọng. Thì ra, vào cái buổi tối mấy tháng trước, người anh ta tiếp đón chính là một cặp vợ chồng tỷ phú. Họ đã mua khách sạn này và tin rằng anh sẽ quản lý tốt. Đây chính là câu chuyện huyền thoại về người quản lý đầu tiên của khách sạn Hilton nổi tiếng toàn cầu.

Câu chuyện truyền kỳ này xảy ra với một người giàu lòng đồng cảm và nhân ái. Vì thế, những người nhân ái sẽ không thiệt thòi.

Vậy, cha mẹ phải bồi dưỡng lòng nhân ái cho trẻ như thế nào?

Bồi dưỡng ngay từ khi còn nhỏ

Thời kỳ nhi đồng là giai đoạn quan trọng để hình thành các phẩm chất tâm lý. Vì thế, cần phải bồi dưỡng lòng yêu thương ngay từ trong thời kỳ này. Khi trẻ còn nhỏ, cha mẹ phải yêu thương trẻ, thường xuyên quan tâm, mỉm cười với trẻ, để trẻ cảm nhận được tình yêu của cha mẹ, đây là điểm khởi đầu để tình yêu thương nảy mầm. Khi trẻ lớn dần, cha mẹ phải coi mình là người bạn thân thiết của trẻ, cùng vui đùa, trò chuyện, học tập với trẻ, để con cảm nhận được sự ấm áp trong gia đình, cảm nhận được hạnh phúc khi được yêu thương, để trẻ học được cách trao yêu thương.

Làm gương cho trẻ

Cha mẹ không nên chỉ yêu thương trẻ mà còn phải làm gương cho trẻ, luôn kính trên nhường dưới và dạy trẻ biết yêu người khác. Nếu một đứa trẻ ngay từ nhỏ chỉ biết nhận tình yêu của người khác mà không biết đáp lại bằng tấm lòng yêu thương, thì sau này lớn lên sẽ trở thành người khiếm khuyết về mặt cảm xúc. Những đứa trẻ như vậy sẽ chỉ mang lại bất hạnh cho gia đình và xã hội, cuối cùng cũng sẽ bị gia đình và xã hội xa lánh.

Tạo cơ hội để trẻ bày tỏ lòng yêu thương

Rất nhiều cha mẹ chỉ biết truyền đạt tư tưởng cho trẻ mà ít khi cho trẻ cơ hội bày tỏ. Thực ra, trao yêu thương và nhận yêu thương là hai hành động đan xen. Nếu trẻ chỉ biết nhận yêu thương thì dần dần sẽ mất đi khả năng trao yêu thương, chỉ biết nhận mà không biết cho, đồng thời nghĩ rằng cha mẹ quan tâm đến mình là lẽ đương nhiên. Một số cha mẹ tưởng rằng, quan tâm và yêu thương trẻ nhiều hơn thì

sau này lớn lên chúng sẽ hiểu thảo, thương yêu cha mẹ. Thực ra, đây là một nhận thức sai lầm. Cha mẹ không cho trẻ cơ hội học cách yêu thương thì sao trẻ có thể yêu cha mẹ được? Một số cha mẹ cho rằng nhiệm vụ của trẻ là học tập, những thứ khác đều không quan trọng, chỉ có học thật giỏi thì sau này mới có tương lai tốt đẹp. Vì thế, việc gì cũng nghĩ cho trẻ, làm thay trẻ mọi việc. Bồi dưỡng trí tuệ dĩ nhiên rất quan trọng nhưng bồi dưỡng EQ càng quan trọng hơn.

05

Để trẻ có khí phách

Người có khí phách có thể làm nên mọi chuyện, trẻ có khí phách có thể làm nên chuyện lớn. Carl Jung - nhà tâm lý học người Thụy Sĩ đã từng nói: Tính cách quyết định vận mệnh, khí phách ảnh hưởng đến cốt cách. Khí phách là một phẩm chất không thể nhìn thấy nhưng có thể cảm nhận được, là biểu hiện về sự tu dưỡng của một người. Khí phách là một sức mạnh, là một phẩm chất tinh thần chỉ có ở kẻ mạnh, là nội dung trọng tâm của người thông minh.

Một đứa trẻ có khí phách sẽ tự tin và ung dung, uy nghiêm nhưng sâu sắc, cương quyết nhưng không mất đi độ lượng bao dung.

Một đứa trẻ có khí phách sẽ coi khó khăn và thuận lợi là con đường phải đi qua, từ đó sẽ nỗ lực hết mình. Khi khó khăn không than thân trách phận, khi thuận lợi vẫn bình tĩnh xử lý mọi việc thành công.

Một đứa trẻ có khí phách nhất định là một đứa trẻ có hoài bão, có tâm lòng rộng mở, biết khoan dung; có thể nhẫn nhịn những điều mà người khác không thể nhẫn nhịn, bao dung những thứ mà người khác không thể bao dung; bình tĩnh trước sự đổi thay; can đảm trước thăng trầm và bình thản trước sự được, mất.

Một đứa trẻ có khí phách sẽ thấu hiểu nhân tình thế thái, hiểu rõ nguyên nhân của sự thành bại, rèn giũa ý chí trong thất bại, nhận ra và tránh được nhược điểm của mình, biết ứng xử linh hoạt.

Có thể nói, trẻ không có khí phách thì không phải là mẫu mực. Khí phách sẽ là động lực để thúc đẩy thành công của trẻ. Khí phách có thể giúp nhân tính của trẻ thêm rộng mở, nó là sức mạnh thuyết phục lòng người; khí phách có thể nâng cao cuộc đời trẻ, nó là trí tuệ kiểm soát chúng ta. Khí phách là một loại tâm thái và trạng thái, là một kiểu thói quen và tố chất. Khí phách là một hình thức phẩm vị và

tu dưỡng, là một kiểu thực lực và trí tuệ. Khí phách quyết định tầm cao, cách thức quyết định kết quả.

Mỗi cha mẹ đều hi vọng con mình có thể trở thành người có khí phách. Vậy, muốn trở thành người có khí phách cần có những nhân tố nào?

Điềm tĩnh

Muốn để trẻ trở thành người có khí phách thì trước tiên phải dạy trẻ điềm tĩnh, vững vàng. Trong cuộc sống bình thường không được tùy tiện để lộ cảm xúc của mình; không được tùy tiện than phiền về khó khăn và cảnh ngộ của mình; trước khi hỏi ý kiến người khác về một chuyện gì đó, trước tiên bản thân phải suy nghĩ nhưng không được nói ra; không được can nhàn với người khác về nỗi bất mãn của mình với bạn bè hoặc ai đó; khi có chuyện quan trọng luôn cố gắng bàn bạc với người khác rồi mới đưa ra quyết định...

Tỉ mỉ

Muốn để trẻ trở thành người có khí phách còn cần phải có thái độ tỉ mỉ. Cha mẹ phải căn dặn trẻ suy nghĩ mối quan hệ nhân quả về những sự việc xảy ra xung quanh; với những vấn đề bản thân không làm được, cần tìm ra nguyên nhân cơ bản; với những phương pháp làm việc quen thuộc, cần phải có sự cải tiến; làm việc gì cũng phải hình thành thói quen làm theo trình tự trước sau; lúc nào cũng phải bù đắp, sửa chữa những thiếu sót của bản thân.

Can đảm

Muốn để trẻ trở thành người có khí phách còn phải bồi dưỡng lòng can đảm cho trẻ. Cha mẹ phải dẫn dắt trẻ: không nên thường xuyên dùng những từ ngữ thiếu tự tin; không được vì một chuyện gì đó mà hối hận, dễ dàng từ bỏ việc mình đã quyết tâm; khi tranh luận, phải có ý kiến riêng của mình; làm bất cứ chuyện gì cũng phải chú tâm...

Độ lượng

Muốn trẻ trở thành người có khí phách, cha mẹ nhất định phải bồi dưỡng tâm lòng khoan dung độ lượng cho trẻ. Cha mẹ phải dạy trẻ không được biến người có thể làm bạn thành đối thủ của mình với những sai lầm nhỏ của người khác, không nên truy cứu đến cùng, có thể bỏ qua được thì bỏ qua; không được có ý nghĩ ngạo

mạn và luôn coi mình là trung tâm; chia sẻ với người khác thành quả của mình; khi cần hi sinh hay cống hiến, bản thân nên là người thực hiện đầu tiên.

Chân thành

Muốn trẻ trở thành người có khí phách, tấm lòng chân thành rất quan trọng. Cha mẹ phải dạy trẻ rằng, những việc không làm được thì đừng nói ra, nói ra rồi thì phải nỗ lực làm đến cùng; cũng cần đối xử chân thành với người khác và có tinh thần trách nhiệm.

06

Muốn trẻ "khoan dung", trước tiên cha mẹ phải "khoan dung"

Ralph Waldo Emerson, nhà văn người nổi tiếng người Mỹ đã từng nói: “Khoan dung không chỉ là độ lượng, văn minh, tấm lòng nhân ái mà còn là ranh giới của cuộc đời”. Dạy trẻ biết khoan dung là vô cùng quan trọng. Điều này không chỉ liên quan đến việc trẻ có thể chung sống hòa thuận với người khác hay không mà còn liên quan đến hạnh phúc suốt đời của trẻ. Cha mẹ phải gieo “hạt giống” khoan dung cho trẻ. Chỉ có những cha mẹ biết khoan dung mới có thể bồi dưỡng những đứa con biết khoan dung. Muốn trẻ có tấm lòng khoan dung thì cha mẹ phải lấy mình làm gương, sức mạnh của hành động lớn hơn lời nói rất nhiều. Nếu cha mẹ có tinh thần khoan dung, đồng thời bằng hành động thực tế tác động đến trẻ, để trẻ được mắt thấy tai nghe thì vô hình trung sẽ khiến trẻ hình thành phẩm chất khoan dung. Phải có tấm lòng khoan dung xuất phát từ trái tim, cho trẻ thời gian suy ngẫm, kiểm điểm, bảo vệ lòng tự tôn của trẻ, giúp trẻ có dũng khí và tự tin khắc phục khuyết điểm, như thế trẻ mới có thể thành công.

Tình huống 1

Con trai khóc lóc chạy lại, cha tức giận chất vấn con: “Sao, ai đánh con?” Con trai không nói một lời, chỉ biết khóc. “Đi, dẫn cha đi tìm nó, để cha xử lý nó”. Con trai vẫn đứng im không nhúc nhích. “Con sao thế, bị ức hiếp mà cứ như khúc gỗ vậy?” “Là con không cẩn thận va vào nó...”. “Va vào nó, nó đánh con, sao con không đánh lại! Đi, đi tìm nó...”.

Tình huống 2

Khách đến nhà chơi, con trai rất hào hứng, không cẩn thận làm đổ nước xuống sàn nhà. Mẹ chạy lại, lớn tiếng quát: “Chuyện gì thế?” “Là do con không cẩn thận...”, con trai khẽ giải thích. “Lần nào cũng thế, sao lại không cẩn thận như thế, suốt ngày chỉ biết chơi, không coi lời mẹ nói ra gì...”.

Tình huống 3

Con trai đặt mô hình máy bay đã lắp xong lên giường. Cha bước lại, không thèm nhìn mà ngồi xuống luôn, kết quả mô hình gãy làm đôi. Con trai òa khóc, giờ tay định đánh cha. Cha dỗ dành: “Cha xin lỗi, cha không cố ý”. “Cha cố ý, cha xấu, cha xấu”, con trai vừa hét vừa đánh. Mẹ ngồi cạnh khuyên con: “Con, sao con lại đánh cha. Cha mua cho con cái khác nhé, chỉ là một cái mô hình thôi mà”. “Không, không, sao cha không nhìn chứ, con chỉ thích cái này thôi...”. Con trai càng khóc to, mặc cho cha mẹ khuyên nhủ thế nào cũng không tha thứ cho cha...

Trong những ví dụ trên, khi trẻ nảy sinh vấn đề, hành vi của cha mẹ đều rất “hẹp hòi”. Vì yêu con trai nên sau khi con trai bị đánh, cha tỏ ra không lý trí, không khoan dung, điều đó đã ảnh hưởng đến trẻ. Khi con phạm sai lầm, mẹ không khoan dung, không độ lượng, hành vi này ảnh hưởng đến con trai khiến con trai không thể tha thứ cho cha khi cha phạm sai lầm. Một đứa trẻ vốn ngây thơ, tốt bụng đã biến thành một đứa trẻ hư, không được mọi người yêu quý. Đồng thời, nó cũng không thể trở thành một người vui vẻ, hạnh phúc. Rốt cuộc đây là lỗi của ai?

Có một câu chuyện như sau: Trong một “câu lạc bộ nhi đồng”, vì nhất thời sơ suất mà một nhân viên đã để một đứa trẻ lại sân tennis. Vì ở một mình trên sân tennis xa xôi nên đứa trẻ vô cùng sợ hãi và khóc lóc thảm thiết. Không lâu sau, mẹ của đứa trẻ đến, nhìn thấy con đang khóc nhưng không vì thương con mà trách nhân viên ấy, ngược lại mẹ đã ngồi xuống, vừa dỗ dành con vừa khuyên con thông cảm cho người khác. Mẹ nói với con là người nhân viên đó không cố ý, hơn nữa cũng rất lo lắng, cần sự tha thứ và an ủi của con. Cuối cùng, đứa trẻ không khóc nữa mà kiễng chân, thơm lên má của nhân viên kia và khẽ nói: “Cô đừng lo, cháu không sao”.

Đây là một người mẹ thông minh, biết yêu con mình, biết tận dụng cơ hội thích hợp để giáo dục con, bồi dưỡng lòng khoan dung cho con. Lòng khoan dung là một thứ tình cảm vô cùng đáng quý. Nó được biểu hiện ở sự tha thứ cho lỗi lầm của người khác. Những trẻ giàu lòng khoan dung luôn là những trẻ tốt bụng, tính tình ôn hòa, được mọi người yêu mến.

Vì thế, để bồi dưỡng lòng khoan dung cho trẻ, cha mẹ không chỉ thể hiện lòng khoan dung khi giáo dục trẻ, mà trong cuộc sống hàng ngày, cũng phải làm gương cho trẻ. Nếu vì một khuyết điểm nhỏ của trẻ mà cha mẹ không thể tha thứ, tranh cãi không ngừng, thì sau này lớn lên nhất định trẻ cũng sẽ so đo tính toán, không tha thứ cho người khác. Nếu cha mẹ đối xử với người khác nhiệt tình và khoan dung thì “khoan dung” sẽ trở thành một phần trong tính cách của trẻ.

Chuyên gia tâm lý nhắc nhở: “Trái tim không được chinh phục bằng vũ lực mà bằng sự khoan dung độ lượng”. Khoan dung là một trong những phẩm chất cao quý nhất của nhân loại. Muốn bồi dưỡng những đứa trẻ khoan dung, tốt bụng thì cha mẹ phải lấy mình làm gương, giáo dục để trẻ có khả năng ứng phó với mọi hoàn cảnh, để trẻ có cuộc sống tốt đẹp.

07

Tấm lòng rộng mở sẽ được lợi rất nhiều

Nếu ví cuộc đời là một con đường, thì với một số người, con đường đó giống như hai đường thẳng song song, càng đi càng rộng; nhưng với một số người, con đường đó lại giống như hai đường thẳng giao nhau, càng đi càng hẹp.

Mỗi đứa trẻ trong quá trình trưởng thành sẽ gặp rất nhiều người, thấy rất nhiều chuyện. Có những người trẻ sẽ nhớ, có những chuyện trẻ sẽ khắc sâu; vui vẻ, buồn phiền đều sẽ đi theo cuộc đời trẻ. Muốn trẻ thành công, nhất định cha mẹ phải bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ.

Trái tim rộng mở thì con đường sẽ rộng mở. Cha mẹ phải dạy trẻ học cách nhẫn nại, nhường nhịn, để nhận được sự tôn trọng của người khác. Phải dạy trẻ học cách yêu kẻ địch của mình, cách trả thù cao quý nhất chính là khoan dung. Dạy trẻ học cách thích ứng với người khác, không được tham vọng là người khác phải thích ứng mình. Để trẻ học cách đối xử thân thiện với mọi người, như thế người khác mới đối xử thân thiện với trẻ. Nói với trẻ rằng, người biết giúp đỡ người khác sẽ được người khác giúp đỡ. Phải biết đoàn kết với các bạn, phải có khí phách, đối xử chân thành với mọi người.

Những trẻ có tấm lòng rộng mở là những người thông minh. Càng có trí tuệ thì tấm lòng càng rộng mở, vì thái độ này không chỉ khiến người khác thanh thản mà còn khiến mình thanh thản. Khoan dung là một nghệ thuật sống, trí tuệ sống. Khi một người nhìn thấu cuộc đời thì chắc chắn sẽ có được sự ung dung và tự tại.

Những người có tấm lòng rộng mở, khi gặp bất cứ chuyện gì cũng có thể đối mặt bằng thái độ khoan dung, tích cực. Họ cảm thấy ngày nào cũng tràn đầy ánh nắng. Họ truyền cho người khác ý chí kiên cường, không chịu khuất phục, mang niềm vui đến cho mọi người. Họ biết đặt mình vào vị trí của người khác để suy nghĩ vấn đề và thông cảm cho người khác.

Những người có tấm lòng rộng mở sẽ không ngừng kiểm điểm, nâng cao bản thân. Khoan dung là cách để giảm bớt mâu thuẫn, giải quyết vấn đề. Khoan dung là bình tĩnh ngồi xuống, mỉm cười bắt tay, không so đo tính toán, không mang thù riêng.

Những người có tấm lòng rộng mở luôn biết cuộc sống với họ như thế là đủ. Họ sẽ nghĩ rằng, những người mù cả đời không nhìn thấy ánh nắng mặt trời có thể dùng trái tim cảm nhận sự tồn tại của ánh mặt trời; dùng bàn tay của mình chạm vào mặt đất, nói với mình đất màu vàng; dùng bàn tay của mình sờ vào những chiếc lá, nói với mình lá màu xanh; dùng tay cảm nhận ánh mặt trời màu vàng; khuôn mặt của họ rạng rỡ nụ cười xuất phát từ tận sâu trong trái tim. Trong thế giới của người mù, họ không thể cảm nhận thế giới muôn màu nhưng vẫn kiên cường, dũng cảm, vui vẻ bước đi. Thế giới của người câm điếc cũng vậy, họ không nghe thấy những âm thanh tươi đẹp, không thể bày tỏ tâm trạng của mình. Người tàn tật cần người khác giúp đỡ, có người còn phải mang chân giả, ngồi xe lăn nhưng họ đã sống với một thái độ ôn hòa, bình thản. Những người bình thường nên biết đủ, không có lý do để oán trách điều gì.

Những người có tấm lòng rộng mở sẽ không yêu cầu quá cao với người khác; đối xử với bạn bè, người thân bằng thái độ khoan dung. Như thế, những mối quan hệ này mới lâu bền. Trong học tập, khoan dung có thể mang lại sự trưởng thành, lớn mạnh. Nếu giữa bạn bè không có sự khoan dung thì tình bạn sẽ không tồn tại.

Những người có tấm lòng rộng mở sẽ luôn vui vẻ. Họ biết rằng cuộc đời ngắn ngủi, nên luôn tâm niệm phải làm gì đó cho Tổ quốc, cho người thân, cho những người mình yêu quý nhất. Họ hi vọng người thân của mình luôn bình an. Đó chính là niềm vui của họ.

Những người có tấm lòng rộng mở cũng có lúc buồn phiền nhưng họ sẽ giấu nỗi buồn vào trong những bản nhạc mà mình yêu thích, giấu nỗi buồn vào trong câu chữ, giấu vào trong tim và vẫn điềm nhiên đối mặt với hiện thực.

Những người có tấm lòng rộng mở sẽ dùng tấm lòng của mình để cảm hóa những người xung quanh. Cứ như thế, con đường của họ trở nên hoàn mỹ, vui vẻ và hạnh phúc.

Cha mẹ phải nói cho trẻ biết rằng, khoan dung chính là niềm vui; với bạn bè không có ý để xảy ra những hiểu lầm thì tình bạn sẽ ngày càng tốt đẹp; không nói xấu bạn bè, thầy cô, bạn học, như thế mọi người sẽ đoàn kết hơn. Biết khoan dung, chúng ta sẽ được rất nhiều thứ và mở được cánh cửa hạnh phúc.

08

Bồi dưỡng lòng khoan dung cho trẻ

Lòng khoan dung là một thứ tình cảm vô cùng quý báu. Nó chủ yếu biểu hiện ở sự tha thứ cho lỗi lầm của người khác. Tình cảm này có ý nghĩa vô cùng quan trọng với sự phát triển tính cách, đặc biệt là sự phát triển lành mạnh về tình cảm và mối quan hệ xã hội của trẻ sau này, là biểu hiện quyết định EQ cao hay thấp.

Trong xã hội hiện đại, chỉ có những trẻ có lòng khoan dung mới có thể thích ứng với sự phát triển của xã hội.

Cha mẹ nên giáo dục tinh thần khoan dung cho trẻ theo những cách sau:

Cho trẻ môi trường tâm lý thoải mái

Môi trường tâm lý an toàn, đầm ấm, khoan dung là “mảnh đất màu mỡ” bồi dưỡng đức tính khoan dung cho trẻ. Nó hỗ trợ để trẻ hình thành tình cảm phong phú. Nghiên cứu về quy luật chuyển hóa tình cảm cho thấy: Lo sợ dễ chuyển hóa thành oán hận còn an toàn, tin nhiệm dễ chuyển hóa thành đồng cảm và yêu thương. Vì thế, cha mẹ nên khích lệ trẻ đứng trên góc độ của người khác để cảm nhận và hiểu suy nghĩ của họ, từ đó so sánh và tiếp nhận điểm hợp lý của các cách nhìn nhận.

Khi cha mẹ tạo được môi trường tâm lý vui vẻ, thoải mái sẽ khiến trẻ không còn cảm giác sợ hãi, không còn tâm trạng căng thẳng và tâm lý đề phòng, dễ dàng xây dựng mối quan hệ hài hòa, tin tưởng, bình đẳng, thân ái, quan tâm lẫn nhau. Từ đó, tạo cơ sở để phát triển tâm lý lành mạnh, bồi dưỡng phẩm chất khoan dung cho trẻ.

Học cách thấu hiểu người khác, hiểu rằng ai cũng có khuyết điểm

Trên đời không có ai hoàn hảo cả, mỗi người đều có khuyết điểm và thiếu sót là lẽ đương nhiên. Cha mẹ nên dạy trẻ khi chơi với các bạn không nên đề ra yêu cầu

quá cao, chỉ cần khuyết điểm của bạn không thuộc về mặt đạo đức, không quá trầm trọng là được. Không nên chuyện gì cũng so đo tính toán, việc gì cũng phải công bằng, hợp lý. Tha thứ cho người khác một lần, khoan dung và thấu hiểu người khác thêm một lần thì cũng là tìm cho mình thêm một niềm vui, cũng là tiến thêm một bước trên con đường hoàn thiện tính cách của bản thân.

Dĩ nhiên, cha mẹ cũng phải để trẻ hiểu rằng, khoan dung không phải là sợ hãi, không phải là nhu nhược, không phải là hùa theo. Điều này nhất định phải nói rõ ràng với trẻ. Cha mẹ phải để trẻ biết rằng, khoan dung chính là nhường nhịn sau khi đã phân biệt đúng sai chứ không phải là thỏa hiệp với người xấu, chuyện xấu.

Khích lệ trẻ tiếp nhận cái mới

Khoan dung không chỉ thể hiện thái độ với “người” mà còn bày tỏ thái độ với “vật” và “sự việc”. Cha mẹ phải dạy trẻ tìm hiểu nhiều sự vật, để chúng thích thú và vui vẻ tiếp nhận sự vật mới, chấp nhận những thay đổi không ngờ tới, biết cách ứng biến. Ví dụ, để trẻ tìm hiểu các kỳ quan, di tích, quan sát những thay đổi trong cuộc sống, cho phép trẻ giải quyết vấn đề theo một cách khác. Một khi quen với việc tiếp nhận cái mới và biết ứng biến thì trẻ sẽ biết khoan dung với sự vật xung quanh.

Ảnh hưởng từ các tác phẩm văn học xuất sắc

Các tác phẩm văn học xuất sắc là một tài liệu quan trọng để bồi dưỡng phẩm chất khoan dung cho trẻ. Trẻ rất thích nghe kể chuyện, thích bắt chước các nhân vật trong truyện. Cha mẹ có thể lựa chọn các câu chuyện hay để bồi dưỡng phẩm chất khoan dung cho trẻ. Các tác phẩm văn học đặc sắc luôn có ảnh hưởng rất lớn đến trẻ, nó có thể hun đúc ý chí, bồi dưỡng phẩm chất tốt cho chúng.

Bài học thứ năm

Nhất định phải để trẻ luôn lạc quan, vui vẻ

Lạc quan, vui vẻ là đặc trưng tính cách để tạo ra nhân tài, là biểu hiện của phẩm chất tâm lý tích cực. Những đứa trẻ lạc quan cho dù ở đâu cũng nhận được sự yêu mến. Một số trẻ ngay từ khi sinh ra đã lạc quan nhưng một số trẻ thì ngược lại. Những nhà tâm lý học phát hiện, lạc quan có thể bồi dưỡng được, có thể hình thành thông qua sự nỗ lực về sau. Trước tình trạng chứng trầm cảm đang ngày càng phổ biến, cách phòng tránh tốt nhất chính là bồi dưỡng cho trẻ một tinh thần lạc quan, có thể sống trong môi trường vui vẻ, lành mạnh, vui tươi chào đón từng ngày!

Mở ra “ngọn nguồn” của niềm vui cho trẻ

Để trẻ trưởng thành vui vẻ, khỏe mạnh là mong ước của tất cả các bậc phụ huynh. Xét ở một mức độ nào đó, niềm vui của con cái chính là niềm vui của cha mẹ. Bởi vì, vui vẻ hay không có thể ảnh hưởng đến cuộc đời trẻ, không chỉ khiến trẻ nảy sinh hứng thú học tập mà còn là cơ sở cho trẻ bước vào cuộc đời sau này.

Cuối tuần, khu phố nhà Vân kêu gọi mọi người đến thư viện của khu phố lao động công ích. Mẹ đưa Vân đến thư viện quét dọn vệ sinh. Hầu hết mọi người đều đưa con mình đến, vì thế Vân cũng không thấy nhàm chán. Cô bé cùng các bạn nhỏ khác phụ trách việc sắp xếp sách trên giá, phân loại sách.

Lúc ấy, mẹ để ý thấy con gái xếp sách rất chăm chỉ nhưng động tác quá chậm. Những đứa trẻ khác đã xếp xong một hàng gọn gàng, ngăn nắp mà Vân mới xếp được mấy quyển.

Một đứa trẻ hàng xóm nói với Vân: "Này, động tác của bạn "ốc sên" quá đấy? Bọn tớ xếp xong hết rồi mà bạn cứ như vừa mới bắt đầu vậy".

Nghe bạn nói vậy, Vân có chút ngượng ngùng, tiếp tục xếp sách.

Mẹ đi đến bên cạnh Vân, vỗ vai con rồi khích lệ: "Cố lên con, phải tăng tốc độ, có hiệu suất mới có cơ hội. Con cũng có thể làm được như người khác! Mẹ tin con sẽ làm được".

Vân cảm kích gật đầu với mẹ, động tác cũng nhanh hẳn lên...

Vậy, cha mẹ phải làm thế nào để trẻ vui vẻ?

Cho trẻ thời gian chơi đùa, không nên sắp xếp thời gian quá khắt khe

So với hoạt động có kế hoạch thì tự do vui chơi có ích với trẻ hơn rất nhiều. Cha mẹ phải tránh “nhét” đầy các hoạt động, bài học vào thời gian của trẻ. Tất cả trẻ đều cần có thời gian để tự do vui chơi. Chỉ có như vậy mới có thể giúp trí tưởng tượng của trẻ được tự do phát huy, để chúng có thể khám phá thế giới.

Quan tâm đến người khác

Trẻ cần được khẳng định mình là một thành viên có giá trị trong gia đình và xã hội. Cha mẹ nên tạo cơ hội để trẻ tiếp xúc với xã hội, quan tâm và giúp đỡ người khác. Ví dụ, để trẻ dọn dẹp đồ chơi cũ trong nhà tặng cho các bạn nhỏ khác; giúp đỡ chăm sóc các bạn nhỏ tuổi hơn mình; giúp mẹ làm việc nhà. Ở nhà, các thành viên trong gia đình phải quan tâm lẫn nhau, tạo ra không khí gia đình đầm ấm, để trẻ từ nhỏ đã biết quan tâm đến cha mẹ, biết cách chia sẻ với người khác.

Tôn trọng mong muốn của trẻ

Có một số việc cha mẹ cho là vô nghĩa nhưng trẻ lại rất thích. Những thứ cha mẹ nghĩ trẻ sẽ thích thì khi trẻ nhận được, chúng lại không vui. Cha mẹ mua đồ chơi rất đắt tiền nhưng trẻ lại thích nghịch nước, nghịch đất, chơi trốn tìm. Vì thế, chúng ta không nên áp đặt sở thích của mình với trẻ, hãy để trẻ được làm những việc chúng thích.

Khích lệ trẻ vận động

Cha mẹ nên cùng trẻ chơi bóng, đạp xe, bơi lội... Vận động nhiều không những có thể rèn luyện sức khỏe mà còn khiến trẻ trở nên vui vẻ hơn. Ngoài ra, có thể làm giảm bớt áp lực cho trẻ, đồng thời, thông qua vận động phát hiện hứng thú và niềm vui của sự thành công.

Khen ngợi sự sáng tạo của trẻ

Khi trẻ biểu hiện tốt, cha mẹ không nên chỉ nói: “Rất tốt!” Khen ngợi cần cụ thể một chút, chi tiết một chút, chỉ ra những chỗ nào để lại ấn tượng sâu sắc với người khác hoặc biểu hiện tốt hơn lần trước. Ví dụ, “Hôm nay con chủ động chào chú bảo vệ, như vậy là rất lễ phép”. Có điều, khi khen ngợi cũng cần chú ý không được để trẻ có những mong đợi sai lầm. Một số cha mẹ dùng quà hay tiền bạc để thưởng cho trẻ, khiến chúng quá chú trọng vào việc mình có thể nhận được thứ gì chứ không chú trọng vào hành vi của mình. Cha mẹ nên để trẻ tự phát hiện, tự cảm nhận sự thỏa mãn và cảm giác thành công khi hoàn thành một việc gì đó chứ không phải dùng vật chất để khen thưởng.

Không được yêu cầu hoàn mỹ

Trẻ còn nhỏ, năng lực có hạn, khó tránh khỏi khuyết điểm và thiếu sót. Cha mẹ không được theo đuổi sự hoàn mỹ quá mức. Ví dụ, lúc nào cũng tỏ ra bất mãn và phê bình sẽ làm tổn hại lòng tự tôn của trẻ, khiến chúng mất tự tin. Khi than phiền,

cha mẹ hãy suy nghĩ một chút, liệu sai lầm này có liên quan đến tuổi tác của chúng không? Năm năm sau, chúng có còn làm như vậy không? Nếu câu trả lời là phủ định thì đừng than phiền nữa. Hãy nhớ tình cảm giữa bạn và con cái quan trọng hơn việc chúng vút tắt ở đâu rất nhiều.

Cho trẻ “sân khấu” biểu diễn

Mỗi đứa trẻ đều có tài năng thiên bẩm, vậy tại sao lại không cho chúng cơ hội thể hiện? Nếu chúng thích kể chuyện, hãy khích lệ con kể cho bạn nghe. Nếu chúng có sở trường với các con số thì hãy đưa chúng đi dạo phố, để chúng giúp bạn chọn những thứ đồ rẻ tiền. Khi bạn thích thú với tài năng của trẻ và thể hiện lòng nhiệt tình của mình, thì trẻ sẽ càng có thêm niềm tin.

Tươi cười vui vẻ

Nụ cười rất có lợi cho sức khỏe. Một số cha mẹ thích giữ hình tượng uy nghiêm trước mặt trẻ, nghĩ rằng như thế mới có tôn nghiêm. Thực ra không phải như vậy, tươi cười sẽ không làm mất đi tôn nghiêm của bậc cha mẹ. Hãy để gia đình tràn ngập tiếng cười và thường xuyên âu yếm, ôm ấp trẻ. Đó là cách bày tỏ tình yêu tốt nhất.

Để trẻ có sở thích phong phú

Một đứa trẻ nếu chỉ có một sở thích thì rất khó duy trì được niềm vui lâu dài. Chẳng hạn, khi một đứa trẻ chỉ thích xem tivi, nếu không có chương trình nào thích hợp thì sẽ chán nản, buồn phiền. Ngược lại, nếu trẻ thích đọc sách, đọc báo hay chơi trò chơi, thì khi không thể xem tivi, chúng sẽ vẫn tìm được niềm vui khác.

Tạo không khí gia đình vui vẻ

Không khí gia đình, quan hệ giữa các thành viên trong gia đình ảnh hưởng rất lớn đến sự hình thành tích cách của trẻ. Nghiên cứu cho thấy, trước khi học nói, trẻ đã có thể cảm nhận được tình cảm và không khí xung quanh, mặc dù lúc đó trẻ vẫn chưa thể diễn tả bằng ngôn ngữ. Có thể thấy, một gia đình bạo lực và thù hằn không thể bồi dưỡng được một đứa trẻ lạc quan, vui vẻ.

Trở thành "Chaplin" nhỏ tuổi

Trong quá trình trưởng thành, trẻ sẽ gặp rất nhiều khó khăn và trở ngại, cha mẹ và thầy cô phải khích lệ trẻ lạc quan, không được nhìn vấn đề một cách tiêu cực.

Lạc quan có thể nâng cao hoạt động của bộ não và hệ thống thần kinh, khiến hoạt động của các cơ quan trong cơ thể được hài hòa, đồng nhất, từ đó hỗ trợ phát huy tiềm năng của con người, có lợi cho sức khỏe và nâng cao hiệu quả công việc. Ngược lại, bi quan có thể khiến hoạt động tâm lý của con người mất cân bằng, ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe. Trẻ đang ở trong thời kỳ phát triển tâm sinh lý, trong quá trình này, cha mẹ cần chú trọng bồi dưỡng thái độ lạc quan, tích cực, để chúng trở thành một thói quen của trẻ.

Lạc quan là một tâm thái, cũng là một phẩm chất. Vì thế, rất nhiều cha mẹ hi vọng con của mình có thể trở thành "Chaplin" nhỏ tuổi, có niềm vui giống "Chaplin", có thái độ sống lạc quan như "Chaplin".

Yêu thương là ngọn nguồn của niềm vui

Muốn trẻ thành công và sống khỏe mạnh, vui vẻ, cần phải để trẻ có tấm lòng yêu thương. Vì thế, ngay từ khi còn nhỏ, cha mẹ nên bồi dưỡng lòng yêu thương cho trẻ. Cha mẹ không được chỉ thuyết giáo suông mà phải nói chuyện thẳng thắn với con. Ví dụ, những người thân, bạn bè xung quanh, ai đã giúp đỡ con, mọi người giúp đỡ lẫn nhau như thế nào, nhận được sự giúp đỡ thì phải biết ơn... dẫn dắt trẻ, để trẻ cùng cha mẹ cảm nhận niềm vui khi được người khác giúp đỡ và báo đáp người khác.

Lâu dần, trẻ sẽ có ý thức và thói quen nhớ tới lòng tốt của từng người. Một số trẻ khi nhỏ còn nhớ từng bộ quần, từng thứ đồ chơi, từng dụng cụ học tập là do cô, dì... nào đó mua cho; chúng còn nhớ rất rõ chú dạy học tiếng Anh, cô đưa đi viện bảo tàng.... Dần dần, trẻ cũng bắt chước người thân và những người xung quanh. Những trẻ có lòng yêu thương sẽ chủ động giúp đỡ người khác. Trong quá trình giúp đỡ người khác, trẻ cũng có được niềm vui và thái độ lạc quan.

Tự tin là cơ sở của niềm vui

Mark Twain đã từng nói: "Chỉ dựa vào một lời khen ngợi, tôi có thể sống thêm hai tháng". Câu nói này chứng tỏ sức mạnh của biểu dương và khen ngợi. Trẻ cũng vậy, cũng rất thích được biểu dương và khen ngợi. Cha mẹ hãy nhìn những ưu điểm

của trẻ với ánh mắt khen ngợi, khích lệ, biểu dương chúng thật nhiều. Bình thường, cha mẹ nên nói với trẻ những câu như “Dĩ nhiên rồi”, “Mẹ tin con”, “Hãy thử xem”... để chúng nhìn thấy ưu điểm của mình, từ đó tìm thấy sự tự tin.

Nhà phát minh Edison ngay từ khi còn nhỏ đã đam mê khám phá, thích nghiên cứu vấn đề. Ông đưa ra câu hỏi “vì sao $2 + 2 = 4$ ” với giáo viên, vì thế đã gây ra họa lớn. Mới vào trường ba tháng, Edison đã bị đuổi học. Mẹ ông vô cùng buồn bã, bà quyết tâm tự mình dạy con trưởng thành, tạo niềm tin cho con, dạy con văn học, vật lý, hóa học, bồi dưỡng thói quen yêu học tập, yêu khoa học. Vì thế, đam mê khám phá của Edison đã từng bước được khơi dậy. Cuối cùng, ông đã trở thành nhà phát minh nổi tiếng thế giới.

Có thể thấy, thành công bắt nguồn từ sự tự tin, xây dựng niềm tin bắt nguồn từ lời khen của những người xung quanh. Nếu ngay cả cha mẹ cũng không khen ngợi trẻ, vậy thì chúng sẽ lấy sự tự tin ở đâu? Với những trẻ phát triển kém, cha mẹ cần phải dùng “kính lúp” để tìm điểm sáng của chúng, giúp con tạo niềm tin khắc phục khó khăn. Khi trẻ cần giúp đỡ, cha mẹ phải có sự trợ giúp hợp lý, tuyệt đối không được làm thay trẻ. Chẳng hạn, khi trẻ không biết từ tiếng Anh này nghĩa là gì, có một số cha mẹ sẽ nói luôn đáp án cho trẻ, như thế là nhanh nhất nhưng lại không phải là cách hay nhất. Trong trường hợp này, có thể khích lệ trẻ: "Con thử tra từ điển xem, tra xong thì nói cho mẹ (bố) biết nghĩa của từ đó với nhé!", như vậy tuy có mất thời gian một chút nhưng bù lại sẽ bồi dưỡng cho trẻ khả năng tự giải quyết vấn đề, tự tìm hiểu và nắm bắt kiến thức. Chỉ có để trẻ tự suy nghĩ, thông qua sự nỗ lực của mình để đạt được thành công thì trẻ mới có thể cảm nhận được niềm vui của sự thành công, từ đó xây dựng niềm tin.

Tinh thần trách nhiệm là sự đảm bảo cho niềm vui

Kiên trì, không từ bỏ, có trách nhiệm với mọi việc là phẩm chất quan trọng để một người có thể đứng vững trong xã hội, có được thành công và hạnh phúc trong gia đình. Hiện nay, trẻ thiếu tinh thần trách nhiệm là một hiện tượng phổ biến. Một số trẻ không thích trực nhật, không thích làm việc nhà; làm việc không đến nơi đến chốn. Nguyên nhân của hiện tượng này là do rất nhiều mặt. Ví dụ, tính tự giác của trẻ vẫn chưa được hình thành, khả năng kiểm chế kém, không đủ kiên nhẫn... Đối với những hiện tượng kể trên, nhiệm vụ cấp bách của cha mẹ là chú trọng bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm cho con.

Cha mẹ cho trẻ sinh mệnh, nuôi dưỡng trẻ, là người bạn đồng hành trên con đường trưởng thành của trẻ. Nuôi dạy con cái là công việc vô cùng vất vả, giáo dục trẻ là một quá trình lâu dài, cha mẹ cần không ngừng điều chỉnh, hoàn thiện bản thân, cùng trẻ học tập, cùng trẻ trưởng thành, cùng trải nghiệm niềm vui và sự

thành công của trẻ.

03

Bồi dưỡng tâm thái lạc quan cho trẻ

Nếu trẻ suốt ngày chìm đắm trong u uất, muộn phiền thì rất khó có được thành công và nhận được sự khen ngợi của người khác. Cha mẹ phải bồi dưỡng cho trẻ thái độ lạc quan. Điều này vô cùng quan trọng với sự tự tin của trẻ.

Thực ra, không trẻ nào buồn bã bẩm sinh. Bởi vậy, chúng ta nên để tiếng cười theo suốt quá trình trưởng thành của trẻ. Như thế, cuộc sống của trẻ sẽ mãi mãi tràn ngập ánh nắng mặt trời. Một nhà giáo dục đã nói: “Bồi dưỡng nụ cười chính là bồi dưỡng tâm hồn”. Bồi dưỡng trẻ thành một người luôn tươi cười chính là một trong những điều kiện quan trọng để bồi dưỡng trẻ thành một người lạc quan, tích cực vươn lên.

Một người lạc quan vui vẻ cho dù phải đối mặt với cuộc sống như thế nào thì cũng có sức mạnh để bắt đầu lại, dù ở trong địa ngục cũng có thể bước vào thiên đường. Đối mặt với những biến chuyển trong cuộc sống, tính cách lạc quan sẽ giúp trẻ hình thành cơ hội bước tới thành công. Đây cũng là tài sản quan trọng hơn mọi thứ cho tất cả mọi người.

Trong quá trình bồi dưỡng tố chất tâm lý và tính cách cho trẻ, tính cách lạc quan là một thành phần cơ bản không thể thiếu. Tính cách lạc quan vui vẻ của trẻ không phải là bẩm sinh, sự giáo dục và bồi dưỡng của cha mẹ có vai trò vô cùng quan trọng với sự hình thành tính cách này.

Có thể có một số trẻ ngay từ khi sinh ra đã lạc quan nhưng một số trẻ thì ngược lại. Các nhà tâm lý học nói rằng, tư tưởng lạc quan có thể bồi dưỡng được, cho dù trẻ không có phẩm chất lạc quan bẩm sinh thì cũng có thể bồi dưỡng thông qua sự nỗ lực về sau.

Trước tiên cha mẹ cần có phương thức tư duy lạc quan

Trong quá trình trưởng thành, trẻ luôn nhìn cha mẹ. Nếu cha mẹ khi xử lý vấn đề của mình và các vấn đề trong gia đình, mà luôn giữ thái độ lạc quan, thì qua quá trình quan sát và bắt chước, trẻ sẽ dần dần hình thành phẩm chất ấy. Khi trẻ gặp chuyện không như ý hay bị quan, cha mẹ nên dạy trẻ suy nghĩ và cân nhắc vấn đề

theo nhiều hướng, đồng thời giúp trẻ hiểu ra những sai lầm trong cách nghĩ của mình.

Cha mẹ tự tin, lạc quan có thể bồi dưỡng được những đứa trẻ lạc quan. Lúc nào họ cũng có thể tạo ra không khí lạc quan cho trẻ. Vì thế, muốn bồi dưỡng thái độ lạc quan cho trẻ, cha mẹ cần phải làm gương, tạo ra không khí gia đình lạc quan, đầm ấm, để trẻ sống và học tập vui vẻ. Cha mẹ cần dạy trẻ đối mặt với những lời phê bình và trở ngại, giúp trẻ khắc phục các nhân tố bi quan, thường xuyên khen ngợi và khích lệ, cho trẻ tiếng cười và sự ấm áp. Khi nói chuyện hay làm việc, tất cả các thành viên trong gia đình nên giữ thái độ ôn hòa. Khi nói chuyện với trẻ, phải vui vẻ để trẻ cảm thấy thoải mái, không nên thường xuyên quát mắng, tránh để trẻ cảm thấy sợ hãi, tâm trạng lúc nào cũng ở trong trạng thái căng thẳng. Để làm được điều đó, cha mẹ phải tôn trọng nguyện vọng của trẻ, phải để chúng tự nảy sinh những cảm xúc tích cực.

Bảo vệ niềm vui của trẻ

Trong cuộc sống gia đình, nên thường xuyên tổ chức các hoạt động văn nghệ, thể thao mà trẻ yêu thích. Nếu trẻ thích sách đồng thời cũng yêu thích các hoạt động thể thao, nuôi vật nuôi hoặc tham gia học nhảy... thì cuộc sống của trẻ sẽ trở nên vô cùng phong phú, đa dạng; từ đó trẻ cũng vui vẻ hơn. Một số cha mẹ không ngừng đưa trẻ đến lớp này lớp kia khiến trẻ mất đi thời gian đọc sách, đánh bóng, kết bạn, ca hát.... Như thế rất dễ khiến trẻ cảm thấy mệt mỏi và chán ghét, tâm trạng sa sút, không có tinh thần học tập. Vì thế, trước khi cho trẻ học thứ gì đó, cha mẹ phải giải quyết hai vấn đề: Có phù hợp với hứng thú và khả năng của trẻ không? Có lấy đi niềm vui của trẻ không?

Cho phép trẻ phạm sai lầm

Khi trẻ có chuyện không vui, cha mẹ phải lập tức tìm cách để trẻ xua đi tâm trạng không tốt và vui vẻ trở lại. Cha mẹ đừng hi vọng con không gặp nhiều trở ngại, vì thế luôn giúp trẻ loại bỏ các trở ngại trong cuộc sống. Nhưng sau khi trẻ lớn lên, những vấn đề gặp phải ngày càng khó giải quyết. Vậy cha mẹ còn có đủ khả năng và sức lực để giúp chúng không? Đối với cha mẹ, điều quan trọng hơn là cho phép trẻ phạm lỗi, để trẻ hiểu mình sai ở đâu, có dũng khí và khả năng sửa chữa lỗi lầm. Tuy nhiên, trong thực tế, khả năng khắc phục trở ngại của trẻ tương đối yếu, hơn nữa, còn rất khó thừa nhận sai lầm. Chỉ có học cách điều chỉnh phương hướng sau khi thất bại thì mới cảm nhận được tầm quan trọng của cuộc sống vui vẻ. Để làm được điều này, phương pháp duy nhất là đi vào thực tiễn. Phương pháp giáo dục của cha mẹ có đúng đắn hay không ảnh hưởng rất rõ rệt đến tính cách của trẻ sau này. Vì

thế, cha mẹ nhất định phải tạo không khí gia đình lạc quan, hài hòa để trẻ dần tìm thấy sự tự tin trong niềm lạc quan.

04

Cha mẹ bớt giận dữ, con cái hăng hái hơn

Giáo dục là tôn trọng và đánh thức một cá thể, là khai phá và phát triển tiềm năng bên trong của mỗi người. Muốn giáo dục trẻ thật tốt, trước tiên phải để thể xác và tinh thần của trẻ trưởng thành lành mạnh. Muốn đạt được điều đó, cha mẹ và con cái cần không ngừng giao lưu với nhau, cha mẹ phải có tấm lòng rộng mở, có khả năng trí tuệ, có phương pháp giáo dục đúng đắn. Tất cả những điều này đều không thể tách khỏi một trái tim khoan dung.

Cha mẹ nào cũng hi vọng con cái thành tài, đều mong muốn con cái học tập theo ước nguyện của mình, không thua kém ai. Dĩ nhiên, trong cuộc sống hiện thực, có không ít trẻ mang lại niềm tự hào cho cha mẹ nhưng vẫn có những trẻ không chịu hăng hái vươn lên. Khi nghĩ rằng trẻ “vô dụng”, một số cha mẹ trách mắng trẻ, một số cha mẹ lại uy hiếp, dỗ dành, một số cha mẹ thậm chí còn đánh mắng trẻ. Những cách làm này không những không hiệu quả mà ngược lại càng làm tăng thêm tâm lý chống đối, khiến trẻ không có niềm tin với bản thân.

Thực ra, hăng hái hay không chỉ là tương đối, có thể chuyển biến được. Trẻ có hăng hái hay không, không phải là vấn đề của trẻ, chủ yếu là vấn đề của cha mẹ. Có rất ít bậc cha mẹ khi thấy thành tích của trẻ không tốt, biểu hiện không tốt khi ở trường mà có thể trò chuyện với trẻ với thái độ thấu hiểu và đồng cảm.

Muốn giải quyết những vấn đề này, cha mẹ và con cái cần xây dựng mối quan hệ gia đình hòa thuận. Trên cơ sở đó, trẻ mới có thể giao lưu với cha mẹ, vấn đề mới có thể từng bước được giải quyết. Cha mẹ hãy bớt tức giận, tìm những phương pháp tương ứng, điều này sẽ khiến trẻ hăng hái phấn đấu.

Cha mẹ nào cũng phải đi họp phụ huynh. Sau khi họp xong, lúc nào cũng nói cho con nghe những nhận xét của thầy cô, thậm chí coi những lời thầy cô nói là “vũ khí” để giáo dục con cái, chưa bao giờ đứng từ góc độ của trẻ để suy nghĩ về lòng tự tôn của chúng, càng không suy nghĩ đến hiệu quả thực tế. Nhưng ngược lại, một số cha mẹ lại không làm như thế. Chẳng hạn, có một em học sinh trong suốt quá trình học từ mầm non đến cấp ba, luôn luôn bị các thầy cô phê bình. Nhưng lần nào mẹ cậu cũng biến những lời phê bình ấy thành lời khích lệ, động viên. Cuối cùng, mẹ

cậu đã bồi dưỡng đứa con “vô dụng” thành sinh viên của một trường đại học danh tiếng. Từ đó có thể thấy, thái độ khoan dung, kỹ năng trò chuyện là điều kiện không thể thiếu để bồi dưỡng trẻ thành tài.

Trong quá trình trưởng thành, không phải lúc nào trẻ cũng có biểu hiện vô cùng xuất sắc. Điều này yêu cầu cha mẹ phải khoan dung với trẻ, thường xuyên mỉm cười với trẻ. Cha mẹ cho con sự tự tin để chúng tràn đầy niềm tin với bản thân, khích lệ và khen ngợi khiến trẻ cảm nhận được niềm vui trong học tập và trong cuộc sống. Như thế trẻ mới có thể trưởng thành lành mạnh, mới có thể khiến cha mẹ tự hào về mình.

Cha mẹ phải điều chỉnh tâm lý

Trước tiên, cha mẹ phải điều chỉnh tâm lý, phải ý thức được rằng, nguyên nhân gây ra tình trạng trước mắt chủ yếu là do trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ thiếu sự quan tâm hoặc kỳ vọng quá nhiều vào chúng. Cha mẹ phải thay đổi góc nhìn, coi trẻ là người bạn của mình, bắt đầu với những việc trẻ quan tâm và hứng thú. Ví dụ, thảo luận về bóng rổ, bóng đá hoặc mạng internet... cùng trò chuyện với trẻ, để trẻ có thể bày tỏ những gì mình biết. Như thế, cha mẹ có thể dần dần bước vào cuộc sống của trẻ; khi đã cùng chung ngôn ngữ, trẻ sẽ tin tưởng và nghe theo những lời khuyên của cha mẹ. Thái độ của cha mẹ trong giai đoạn này vô cùng quan trọng, nếu chỉ thuyết giáo và trách mắng thì sẽ khiến khoảng cách giữa cha mẹ và con cái càng ngày càng xa.

Tích cực trao đổi với giáo viên

Nguyên nhân trẻ chán học phần lớn là do không có được sự coi trọng của thầy cô và sự tôn trọng của bạn bè. Trẻ cảm thấy tự ti, từ đó sợ hãi và có ác cảm với trường học. Vì thế, cha mẹ phải trao đổi với các thầy cô giáo, đặc biệt là giáo viên chủ nhiệm để được hỗ trợ, giúp trẻ giải quyết vấn đề chán học. Đặc biệt, trẻ trong giai đoạn dậy thì rất chú trọng đến những lời đánh giá của người khác với mình. Những lời nói và hành vi khích lệ của giáo viên có thể ảnh hưởng rất tích cực tới trẻ.

Cha mẹ thường xuyên khích lệ trẻ

Cha mẹ nên thường xuyên dùng những từ ngữ khích lệ. Khi trẻ đạt được thành tích nho nhỏ với những việc mình hứng thú, cha mẹ nên dùng những câu nói như: "Con giỏi lắm", "Nhất định con sẽ làm được", "Thực ra con rất thông minh"... để khơi dậy tính tích cực của trẻ. Tránh dùng những câu nói dễ làm tổn thương đến lòng tự trọng của trẻ như: "Sao con ngu thế", "Ai cũng giỏi hơn con"...

Trong học tập, cha mẹ cần dạy trẻ xây dựng niềm tin, để chúng tin rằng mình có thể tiến bộ. Dĩ nhiên, tiến bộ không phải là một chốc một lát, vì thế cha mẹ không được nóng vội. Lúc đầu, có thể đặt mục tiêu thấp một chút. Cha mẹ phải dành thật nhiều thời gian cùng trẻ học tập, tìm hiểu xem vấn đề của trẻ là do trí nhớ hay cách tư duy, cùng giáo viên giúp trẻ giải quyết những khó khăn trong học tập, chỉ cần trẻ có tiến bộ nhỏ là phải khích lệ kịp thời. Sau đó đưa ra yêu cầu cao hơn một chút rồi cùng nỗ lực, hình thành một chu kỳ tốt đẹp.

Để giúp đỡ trẻ, cha mẹ cần nhẫn nại và bỏ ra nhiều thời gian hơn. Nếu cha mẹ tỏ ra thiếu tự tin thì trẻ sẽ nản chí, vì thế, phải kịp thời nhìn thấy tiến bộ của trẻ. Hãy nhớ, cha mẹ bớt giận dữ thì trẻ mới thêm hăng hái.

05

Lạc quan là một phương thức tư duy

Thái độ lạc quan là điều kiện để duy trì một cuộc sống vui vẻ, cũng là điều kiện quan trọng để có EQ cao. Một số cha mẹ khi nhắc tới con mình thì buồn phiền, không hiểu vì sao mình đã làm bao nhiêu việc mà vẫn không thể bồi dưỡng thái độ lạc quan cho con.

Rất nhiều cha mẹ đã bỏ qua một vấn đề, đó là thay đổi thế giới tinh thần của trẻ. Muốn thay đổi thái độ sống của trẻ, không thể chỉ dựa vào ảnh hưởng của cha mẹ, quan trọng nhất là thay đổi tư tưởng của trẻ, thay đổi cách nghĩ thì sẽ thay đổi thái độ, đồng thời cũng có được niềm vui.

Cha mẹ cần dạy trẻ hiểu rằng, cuộc đời là vậy, những người sống trên thế giới không thể trốn tránh những chuyện không vui và đau khổ. Vậy, phải làm thế nào để bản thân trải qua những chuyện đau lòng mà vẫn có thể vui vẻ trở lại? Rất đơn giản, hãy thay đổi phương thức tư duy của mình. Thực ra, niềm vui thực sự có được nhờ sự thấu hiểu những đau khổ. Bởi vì, những người chưa từng đau khổ sẽ không thể cảm nhận được niềm vui. Chỉ có đối mặt với đau khổ bằng lý trí, những gì cần khẳng định thì khẳng định, những gì cần phủ định thì phủ định; thì mới học được cách từ bỏ, mới biết trân trọng, mới có thể nhớ được những gì cần nhớ, quên đi những gì cần phải quên, mới có thể chấp nhận được nỗi đau khổ, để nó trở thành hồi ức trong cuộc đời. Làm được như thế thì tâm hồn sẽ thấy thanh thản và có được niềm vui thực sự chứ không phải trốn tránh và che giấu.

Cha mẹ có nghĩa vụ dạy trẻ biết rằng, mục đích con người sống là để được vui vẻ,

hạnh phúc. Muốn đạt được điều đó, bản thân cần phải nỗ lực, khát khao phấn đấu, cố gắng học tập, tìm niềm vui trong học tập, để bản thân vô ưu vô lo, cuộc sống bình an, vui tươi.

Vậy, cha mẹ phải làm thế nào mới có thể thay đổi được cách nghĩ của trẻ? Dưới đây là một vài phương pháp.

Tìm kiếm niềm vui

Để trẻ chủ động tìm kiếm, tạo ra niềm vui. Ví dụ như: Lấy việc giúp đỡ người khác làm niềm vui, lấy việc kết bạn làm niềm vui, lấy việc rèn luyện sức khỏe làm niềm vui, lấy lao động làm niềm vui...

Tự điều chỉnh

Mỗi người cần phải biết mình là ai, để trẻ học cách nhìn nhận bản thân, đánh giá bản thân một cách đúng đắn. Không được đánh giá quá cao, vì như vậy dễ nảy sinh tâm lý tự mãn, cũng không được đánh giá quá thấp để hình thành cảm giác tự ti. Tự giác điều chỉnh ý thức và hành vi của mình để bản thân luôn ở trong trạng thái ổn định.

Nhân nhện

Tục ngữ nói: Một điều nhện là chín điều lành. Vì thế, nhất định phải dạy trẻ học cách nhân nhện.

Tự an ủi

Trong cuộc sống, khi gặp chuyện không vui mà người khác không thể giúp được, tốt nhất là để trẻ tự học cách an ủi bản thân. Bởi vì, chỉ có mình mới hiểu mình nhất. Tìm ra gốc rễ của vấn đề rồi áp dụng phương pháp đúng đắn thì sẽ có thể biến những điều không vui thành niềm vui.

Thuận theo tự nhiên

Vạn vật trên thế gian đều có quy luật, tất cả đều phải thuận theo tự nhiên, phù hợp với quy luật khách quan. Mọi sự vật trên thế giới đều đang biến đổi, phải để trẻ học cách coi những biến đổi ấy là lẽ đương nhiên, để bản thân nhanh chóng thích ứng được với tình hình mới, tránh xảy ra xung đột tâm lý.

Khoan dung

Phải để trẻ học cách khoan hồng độ lượng, không tính toán chuyện nhỏ nhất, không tính toán thiệt hơn, lấy đại cục làm trọng, đoàn kết với tập thể.

Thổ lộ tâm tình

Khi có chuyện không vui, tâm trạng bất an hay buồn phiền thì không nên giấu trong lòng mà nên tâm sự với bạn bè để cùng chia sẻ, giúp đỡ lẫn nhau. Như thế, tâm trạng cũng thoải mái hơn.

Thấu hiểu

Biết cách thấu hiểu mới có thể hòa thuận, đoàn kết, thân thiện với người khác. Dạy trẻ thấu hiểu người khác thì người khác mới hiểu mình. Thấu hiểu lẫn nhau chính là hạnh phúc, là niềm vui.

Chuyển hướng

Trong cuộc sống sẽ có những chuyện không vui. Khi gặp tình huống như vậy, hãy để trẻ làm việc khác để chuyển hướng chú ý và cảm xúc.

Hài hước, dí dỏm

Hãy để trẻ kết bạn với những người hài hước hoặc khi trẻ gặp phiền phức, để trẻ đọc truyện cười, xem các tiết mục vui nhộn hay các vở kịch hài hước.

Tự tu dưỡng

Dạy trẻ biết giúp đỡ người khác một cách vô tư, không làm những chuyện thất đức, không làm những chuyện hổ thẹn với lương tâm, như thế sẽ được bạn bè và thầy cô yêu mến, mọi người cũng sẽ vui vẻ giúp đỡ mình, bản thân sẽ cảm nhận được niềm vui, hạnh phúc.

Tâm trạng xấu là "sát thủ" của niềm vui

EQ là khả năng tự quản lý cảm xúc, cụ thể gồm năm loại: một là khả năng hiểu cảm xúc của bản thân, hai là khả năng kiềm chế cảm xúc của bản thân, ba là khả năng khích lệ bản thân, bốn là khả năng hiểu cảm xúc của người khác, năm là khả năng duy trì và cải thiện các mối quan hệ xã hội.

Cảm xúc là phản ứng tâm lý bẩm sinh, chủ yếu do bốn cảm xúc cơ bản cấu thành: tức giận, lo sợ, bi thương và vui vẻ. Sự kết hợp khác nhau sẽ tạo thành trạng thái cảm xúc không giống nhau.

Cảm xúc đóng vai trò đặc biệt trong cuộc sống của chúng ta. Trong cuộc sống hàng ngày, sẽ có các loại cảm xúc ảnh hưởng tới mọi mặt của chúng ta. Trong đó, cảm xúc không tốt ảnh hưởng lớn nhất. Cảm xúc không tốt chỉ cảm xúc "phản ứng quá mức"; thực ra, không phải chỉ cụ thể cảm xúc nào là cảm xúc không tốt. Phản ứng cảm xúc không quá mức là cảm xúc bình thường; rất nhiều phản ứng cảm xúc đều có giá trị và tác dụng tích cực của nó. Ví dụ: ngạc nhiên, căng thẳng, tức giận... Quan trọng là chúng ta sử dụng nó như thế nào.

Từ trẻ con đến người già, ai cũng có tính cách riêng. Nhưng nếu một người không biết kiềm chế cảm xúc của mình, thì sẽ làm tổn thương rất nhiều người, bản thân cũng mất đi rất nhiều niềm vui.

Kiểm chế cảm xúc phải bắt đầu từ khi còn nhỏ. Trong cuộc đời, con người khó tránh khỏi gặp phải các biến cố, ví dụ bạn bè phản bội, cha mẹ ly hôn, thi trượt... Chỉ có những đứa trẻ tâm lý lành mạnh, tâm trạng tốt thì mới có thể đối mặt với tất cả bằng thái độ lạc quan, tích cực.

Đặc điểm nổi bật của những người lạc quan là có thể nhìn thấy ánh sáng trong bóng tối. Những thử thách trong cuộc sống có thể làm tăng thêm sự tự tin của bản thân họ. Khi đau khổ, khi tranh cãi, ốm đau hoặc cảm thấy sợ hãi... họ luôn có thể nhìn thấy mặt tích cực của sự vật. Những người lạc quan có thể biến cách nhìn tích cực thành hiện thực tích cực. Các nghiên cứu khoa học đã chứng thực điểm này. Giáo sư, nhà tâm lý học Sandra của trường đại học Pittsburgh - Mỹ đã tiến hành điều tra, kết quả cho thấy những bệnh nhân lạc quan sống tốt hơn và lâu hơn.

Tâm trạng xấu là sát thủ của niềm vui. Cha mẹ cần chú trọng bồi dưỡng cảm xúc cho trẻ qua những mặt sau:

Để trẻ bày tỏ cảm xúc của mình một cách hợp lý

Cha mẹ phải tôn trọng những nhu cầu tình cảm và trải nghiệm tình cảm của trẻ, để chúng có thể bày tỏ cảm xúc của mình một cách hợp lý. Đây chính là tiêu chí cho sự phát triển tâm lý lành mạnh của trẻ. Chỉ có hiểu, tôn trọng và đồng cảm với trẻ thì mới có thể tạo ra môi trường tin tưởng, dẫn dắt trẻ không giấu giếm mà bày tỏ những tâm trạng tiêu cực.

Cha mẹ phải thường xuyên trò chuyện, tâm sự với trẻ, để chúng học cách bày tỏ cảm xúc của mình. Qua đó, cha mẹ có thể hiểu trẻ nhiều hơn, và cũng có thể khiến trẻ nhận thức được nguyên nhân, từ đó học cách kiềm chế cảm xúc.

Thay đổi thái độ sống của trẻ

Thái độ sống của một người quyết định trực tiếp đến tâm trạng của người đó. Ví dụ, khi mất điện, một số người phàn nàn hoặc tâm trạng rất không tốt nhưng có người lại tận dụng cơ hội này châm một ngọn nến, tận hưởng một bữa tối đặc biệt. Trong rất nhiều tình huống, có không ít người khi gặp tai nạn bất ngờ hoặc mắc bệnh nặng không hề trở nên u uất mà coi tình huống này là một khởi đầu mới, đồng thời thông qua đó để hiểu nhiều hơn về cuộc sống của mình.

Ví thế, có thể bắt đầu từ việc thay đổi phương thức biểu đạt, chủ động bồi dưỡng thái độ tích cực của trẻ với cuộc sống.

Thường xuyên tiếp xúc với mọi người bằng sự ấm áp, nhiệt tình

Cha mẹ phải dạy trẻ cách nhìn thấy ánh sáng từ trong bóng tối. Trong tất cả mọi tình huống phải đối diện với sự mát mát, nên nghĩ đến việc bản thân sẽ nhận được gì, cho dù nhận được rất ít. Giống như xúc giác của người mù rất nhạy bén vậy. Cuộc sống là thế, khi nó lấy đi một thứ gì đó bên cạnh chúng ta thì sẽ để lại cho chúng ta một thứ khác.

Giảm bớt những lời phàn nàn và trách mắng không cần thiết

Cha mẹ phải dạy trẻ biết ơn và trân trọng tất cả những gì mình đang có. Đừng lúc nào cũng nghĩ rằng ông trời bất công với mình, cho mình tất cả những gì không như ý. Helen Keller đã từng nói: Nếu vào một thời điểm nào đó trong cuộc đời, để cho một người bình thường bị mù vài ngày, điếc vài ngày, vậy thì người đó sẽ càng trân trọng từng ngày trôi qua. Đúng vậy, so sánh với những người tàn tật, người bình thường sẽ cảm động vì những gì mình có.

Không được lùi bước trước khó khăn

Cha mẹ nên dạy trẻ coi khó khăn là một thử thách không thể tránh được, đồng thời coi mình là người có thể giải quyết những vấn đề này, thông qua sự nỗ lực của bản thân tìm thấy cách giải quyết khó khăn. Khi gặp trở ngại phải bình tĩnh đối mặt, thả lỏng tinh thần, chuyển hướng chú ý, làm những việc mình hứng thú như đọc sách, nghe nhạc để vui vẻ hơn.

Hiện nay, cha mẹ chỉ chú ý để trẻ ăn ngon, ăn no, dinh dưỡng hợp lý, không bị ốm mà không bận tâm đến sức khỏe tâm lý của trẻ, khiến chúng hình thành rất nhiều vấn đề tâm lý như: coi mình là trung tâm, ích kỷ, bướng bỉnh, thiếu ý chí kiên cường.... Nghiên cứu y học, tâm lý học chứng minh, nếu một người tích lũy tâm trạng tiêu cực trong thời gian dài, có quá nhiều nỗi u uất, lo lắng, sợ hãi thì sẽ bùng phát các loại bệnh tật, hơn nữa còn dẫn đến mất tập trung - nguyên nhân gây ra các tai nạn ngoài ý muốn. Khi trẻ gặp chuyện không như ý, nếu không được giải tỏa thì có thể sẽ dẫn đến hậu quả rất nghiêm trọng. Vì thế, cha mẹ phải dạy trẻ học cách tự điều chỉnh, bồi dưỡng trẻ thành một người vui vẻ, rộng lượng, tâm sinh lý phát triển lành mạnh.

07

Để nụ cười của trẻ rạng rỡ hơn

Món quà đáng quý nhất mà cha mẹ dành tặng trẻ không nhất thiết là khối tài sản khổng lồ hay sự giáo dục cao nhất mà là khả năng hồi phục khi đối mặt với trở ngại và thái độ lạc quan kiên định, khiến trẻ cho dù có gặp phải sự đả kích như thế nào cũng có thể vượt qua được.

Vasyl Olexandrovykh Sukhomlynsky - nhà giáo dục nhân văn nổi tiếng từng nói: "Đôi khi, khoan dung có sức mạnh lớn hơn nhiều so với trừng phạt". Sự khoan dung của cha mẹ không phải là nói lỏng yêu cầu với trẻ mà là nâng cao yêu cầu và tiêu chuẩn với chúng. Đối với những trẻ phạm sai lầm, lòng khoan dung của cha mẹ giống như biển cả, có thể tiếp nhận sai lầm và khuyết điểm của trẻ, xoa dịu mối quan hệ với trẻ, ngăn ngừa trẻ nảy sinh tâm trạng không tốt. Sự trưởng thành của trẻ là một quá trình trải nghiệm và không ngừng điều chỉnh. Trẻ học cách trưởng thành từ trong những sai lầm. Có thể nói, trên đời này không có đứa trẻ nào không phạm sai lầm, quan trọng là cha mẹ khéo léo xử lý vấn đề đó như thế nào.

Thông thường, cha mẹ nào cũng yêu con. Họ trách mắng, bắt mẫn với con cái chủ yếu là do sự so sánh với con của người khác, ôm kỳ vọng không thực tế với con của mình.

Mỗi người đều có ưu và nhược điểm, trên thế giới không có hai người hoàn toàn giống nhau. Mỗi người đều có những thiếu sót về một vài mặt nào đó nhưng lại có điểm mạnh ở những mặt khác. Muốn tất cả mọi ưu điểm tập trung ở một người là điều không thực tế, không thể làm được. Ngay cả ở cùng một sở trường nào đó thì trên thế giới cũng sẽ có rất nhiều người giỏi hơn, vô địch thế giới và kỷ lục thế giới tuyệt đối không thể vĩnh viễn ở một người. Tuy nhiên, rất nhiều cha mẹ quá nóng lòng, lúc nào cũng hi vọng con của mình “làm nên nghiệp lớn”. Ai cũng muốn “làm nên nghiệp lớn” thì những người khác sẽ ra sao?

Bởi vậy, cha mẹ nên đối mặt với hiện thực, khi nhìn nhận những vấn đề của trẻ cần lạc quan một chút, như thế trẻ mới có thật nhiều niềm vui.

Tôn trọng trẻ

Cho dù gặp vấn đề nan giải như thế nào, cha mẹ cũng nên đứng ở vị trí chủ đạo. Cho dù xử lý như thế nào cũng không được chạm vào trái tim của trẻ. Vết thương về tâm lý giống như một lưỡi kiếm vô hình, gây tổn thương rất lớn tới trẻ.

Lời nói, hành vi của cha mẹ ảnh hưởng rất sâu sắc đến trẻ. Tôn trọng trẻ cũng là tôn trọng mình. Khi xử lý những chuyện này, không nên làm tổn thương đến góc nhạy cảm nhất trong trái tim của trẻ - đó là lòng tự tôn. Cho dù gặp chuyện gì cũng phải đặt mình vào vị trí của trẻ, nghĩ cho trẻ một chút, không được lơ đi những thay đổi trong tư tưởng, tình cảm của con; không được chỉ dựa vào ấn tượng chủ quan, độc đoán, gây tâm lý bất mãn, thù hận ở trẻ. Với những trẻ phạm sai lầm, cần dùng thái độ bình tĩnh, phân tích nguyên nhân, tìm ra gốc rễ rồi cùng giải quyết vấn đề. Trẻ em hiện nay được lớn lên trong sự bao bọc và quan tâm của rất nhiều người, lòng tự tôn rất mạnh mẽ. Khi xảy ra chuyện này hoặc chuyện kia, nếu cha mẹ xử lý không thỏa đáng có thể sẽ gây phản tác dụng, ngược lại, nếu cha mẹ biết cách xử lý ôn hòa thì hiệu quả sẽ tăng lên bội phần.

Khoan dung với trẻ

Cha mẹ không những phải tôn trọng trẻ mà còn phải khoan dung với những lỗi lầm của trẻ. Khoan dung không phải là dung túng, nhân nhượng, bao che một cách vô nguyên tắc mà là khiến trẻ có thể tiếp nhận chân lý một cách hiệu quả, thừa nhận và sửa chữa sai lầm, khuyết điểm. Ví dụ, bình thường trẻ không muốn làm bài

tập về nhà, thường xuyên ngủ gật trong giờ học, trước tình huống này, cha mẹ không nên nóng vội phê bình trẻ, phải hỏi rõ nguyên nhân, ngoài ra có thể đến trường tìm hiểu tình hình qua thầy cô và bạn bè của trẻ rồi đưa ra kết luận. Dĩ nhiên, khoan dung cũng cần có mức độ, khi trẻ không bận tâm đến sự khoan dung của cha mẹ, vẫn tự làm theo ý mình, thì cha mẹ không được nhân nhượng với những tư tưởng, hành vi sai trái của trẻ mà phải để trẻ nhận thức được sai lầm của mình, từ đó khơi dậy tính tích cực của trẻ.

Khích lệ trẻ

Một số trẻ không tích cực trong học tập, không lạc quan trong cuộc sống, khi ở trường không muốn gần gũi với thầy cô, bạn bè. Vì thế, cha mẹ cần phải nghĩ cách để trẻ gần gũi với họ. Để làm được điều đó cần phải khơi dậy “điểm sáng” trong trẻ, phát huy tính tích cực để trẻ thể hiện tài năng, để chúng cảm nhận được niềm vui của sự thành công, từ đó xây dựng niềm tin. Ngoài ra, còn có thể phối hợp cùng giáo viên trong trường, dựa vào sức mạnh từ thầy cô và bạn bè để tạo dựng niềm tin cho trẻ.

Đối với những bậc làm cha làm mẹ, điều đáng tự hào nhất là con cái biết nghe lời, trở thành người bạn tri kỷ của mình. Bởi vậy, cha mẹ cần phải biết cách kết hợp giữa khoan dung và nghiêm khắc để tạo nên uy tín của mình. Uy tín là một hiện tượng tâm lý xã hội, là ảnh hưởng phi quyền lực. Trong khi đó, trẻ sợ cha mẹ lại ảnh hưởng của quyền lực, nếu quá mức thì sẽ mất đi sự tin tưởng với cha mẹ, ngày càng xa cách cha mẹ. Muốn đạt được mục đích giáo dục, cha mẹ phải có một trái tim khoan dung, để trẻ có thể cảm nhận được tình yêu và sự quan tâm của cha mẹ một cách sâu sắc. Vì thế, sự giáo dục của cha mẹ có thành công hay không phụ thuộc vào mức độ yêu thương của con cái dành cho cha mẹ. Hãy khoan dung với con của mình, chỉ có như vậy, nụ cười của trẻ mới càng rạng rỡ.

08

Trẻ có tính cách tốt sẽ có vận mệnh tốt

Trẻ vừa chào đời đã có những biểu hiện khác nhau về tính cách. Có trẻ vừa chào đời đã kêu gào, có trẻ thì khóc rất nhỏ. Mặc dù tính cách của trẻ chịu ảnh hưởng của nhân tố bẩm sinh nhưng sự bồi dưỡng sau này rất quan trọng. Nếu ngay từ nhỏ đã bồi dưỡng tính cách tốt đẹp cho trẻ, thì trẻ sẽ trở thành một người vui vẻ, lạc quan, tốt bụng với mọi người. Trẻ có tính cách tốt mới có vận mệnh tươi sáng.

Cha mẹ thấy rằng trẻ càng lớn thì tính khí càng khó chiều. Nếu lấy đồ trong tay trẻ, trẻ sẽ giận dỗi rất lâu, lại còn vung tay, ném đồ, đánh vào mặt mẹ. Nếu mẹ gọi điện cho cha, có trẻ sẽ chạy lại giăng điện thoại, nếu mẹ không đưa mà gọi điện xong mới đưa điện thoại cho trẻ, trẻ sẽ ném thẳng xuống đất không cần nữa. Với tình huống này, cha mẹ nên cho trẻ nghe nhạc, điều chỉnh tâm trạng, để trẻ có thể “tu thân dưỡng tính” ngay từ khi còn nhỏ.

Có một cậu bé rất xấu tính, bướng bỉnh. Một hôm, cha đưa cậu ra cạnh hàng rào sau vườn và nói: "Con trai, sau này mỗi lần nổi giận với mọi người, con hãy đóng một chiếc đinh vào hàng rào. Một thời gian sau, con hãy xem con nổi cáu bao nhiêu lần, được không?" Cậu bé nghĩ, sợ gì chứ? Mình sẽ thử xem sao. Về sau, mỗi lần nổi cáu, cậu lại đóng một chiếc đinh vào hàng rào. Một hôm, cậu ra xem thì thấy rất nhiều đinh, cũng có chút xấu hổ.

Cha cậu nói: "Con thấy mình phải kiềm chế rồi chứ? Nếu một ngày con không nổi cáu một lần nào, vậy thì có thể gỡ một chiếc đinh ra khỏi hàng rào". Cậu bé nghĩ, nổi cáu một lần thì đóng một chiếc đinh, cả ngày không nổi cáu mới được gỡ một chiếc đinh, thật là khó! Nhưng vì muốn giảm bớt số đinh, nên cậu phải liên tục kiềm chế bản thân.

Lúc bắt đầu, cậu cảm thấy rất khó, nhưng đợi đến khi gỡ hết số đinh đóng trên hàng rào xuống, đột nhiên cậu nhận ra mình đã học được cách kiềm chế. Cậu vui sướng nói với cha: "Cha mau nhìn xem, số đinh trên hàng rào đã được gỡ hết rồi, bây giờ con không nổi cáu nữa".

Cha cùng cậu đến bên hàng rào rồi nói: "Con nhìn này, đinh trên hàng rào đã được gỡ hết. Nhưng những cái lỗ này sẽ mãi mãi còn lại. Thực ra, mỗi khi con nổi cáu với người thân, bạn bè cũng có nghĩa là đã đóng một chiếc đinh vào tim họ. Gỡ đinh rồi, con có thể xin lỗi, nhưng không thể lấp đi lỗ trống ấy".

Thế nào là cảm xúc? Cảm xúc là cảm nhận của con người với sự vật, do kích thích từ bên ngoài hay trạng thái bên trong của cơ thể mà nảy sinh những phản ứng tình cảm phức tạp như vui, buồn, sợ hãi, đố kỵ, kinh ngạc... Những phản ứng này ảnh hưởng đến sự thay đổi tâm sinh lý của con người.

Ngoài ra, cảm xúc cũng là sự bày tỏ suy nghĩ bên trong, đặc biệt là khi hiện thực và suy nghĩ bên trong có sự khác biệt thì cảm xúc sẽ nảy sinh. Vì thế, cha mẹ sẽ phát hiện trẻ có những biểu hiện cảm xúc như cố chấp, ngoan ngỗn, bướng bỉnh.

Muốn trẻ thay đổi tính khí của mình, cha mẹ có thể áp dụng những phương pháp dưới đây.

Cha mẹ nên tìm nguyên nhân khiến trẻ hay nổi cáu

Cha mẹ nên tìm hiểu xem có phải là do khả năng điều tiết và biểu đạt tâm trạng của con kém, thiếu khả năng tự kiềm chế, gặp chuyện nhỏ cũng nổi cáu hay yêu cầu của trẻ với bản thân không hợp lý, thiếu khả năng phán đoán.

Kiểm tra thái độ của người lớn với trẻ

Khi trẻ nổi cáu, mọi người xung quanh bao che hay dạy dỗ trẻ? Nếu là bao che thì trẻ sẽ không sợ mà càng làm to chuyện lên. Cách làm đúng đắn là nên để trẻ hiểu và nhớ một điều: Nổi cáu, làm to chuyện lên cũng vô ích. Như thế có thể khiến trẻ hiểu rằng “lấy nổi cáu làm vũ khí” không có tác dụng gì. Sau vài lần như vậy, trẻ sẽ thay đổi được thói xấu này.

Cha mẹ và con cái thường xuyên trò chuyện với nhau

Cha mẹ phải thường xuyên trò chuyện với con, tìm hiểu nhu cầu của trẻ, quan tâm đến các mối quan hệ của chúng. Cha mẹ có thể tìm hiểu xem những đứa trẻ khác đang chơi gì, nghĩ gì, yêu cầu gì... Khi trẻ đưa ra yêu cầu của mình, cha mẹ so sánh và có thể hiểu được tâm trạng của trẻ, thêm vào đó là dẫn dắt và kiên trì giảng giải, như thế sẽ giúp xua đi tâm trạng buồn phiền của chúng.

Đừng để trẻ bắt chước bạn

Nhất định không được nghĩ rằng “trẻ nổi cáu là do bẩm sinh”, thậm chí, có cha mẹ thấy trẻ nổi cáu cũng nổi cáu theo. Cách hành động theo cảm tính này sẽ không thay đổi được thói quen thích nổi cáu của trẻ. Có mẹ khi thấy con nổi cáu liền đẩy sang cho cha, để cha dạy bảo. Như thế trẻ sẽ nghĩ rằng “mẹ bó tay trước sự nổi cáu của mình”, sau này trước mặt mẹ, trẻ càng bướng bỉnh hơn.

Bồi dưỡng tính linh hoạt của trẻ

Trẻ chơi đồ chơi, ăn cơm hay mặc quần áo không nên chỉ “cố định” một phương pháp hay mô thức mà phải “đa dạng hóa” ngay từ khi còn nhỏ. Đặc biệt, khi một thứ đồ chơi hay đồ ăn nào đó không hấp dẫn trẻ thì nên kịp thời hướng sự chú ý của trẻ sang một thứ đồ chơi hay đồ ăn nào khác. Khả năng điều tiết này càng tốt thì tính linh hoạt lại càng cao. Khi hứng thú của trẻ tăng lên thì cách xử lý khó khăn và vấn đề cũng linh hoạt hơn, thói quen nổi cáu cũng giảm đi.

Thực ra, cảm xúc của trẻ chịu ảnh hưởng qua cách chung sống giữa cha mẹ và con cái, nhưng người lớn rất ít khi chú tâm và tận dụng thời cơ để cùng trẻ xử lý những cảm xúc này. Vì thế, những mẫu cha mẹ dưới đây phải cần đặc biệt chú ý:

Không bận tâm: Coi cảm xúc của trẻ là chuyện nhỏ, chỉ cần một lúc là sẽ trở lại bình thường. Như vậy thì cha mẹ sẽ mất đi cơ hội cùng trẻ học tập, trải nghiệm cảm xúc.

Buông thả: Để mặc trẻ tự xử lý cảm xúc của mình. Khi trẻ có phản ứng tiêu cực, không nghĩ đến chuyện dạy bảo, hướng dẫn trẻ xử lý một cách hợp lý.

Quyền uy: Cha mẹ có quyền uy tuyệt đối với trẻ, không tôn trọng cảm nhận và suy nghĩ của trẻ. Cuối cùng, trẻ sẽ gây chuyện bên ngoài, đi vào con đường lầm lỗi, thậm chí tới mức không thể cứu vãn được.

09

Dạy trẻ giữ tâm thái hài hoà, hạnh phúc sẽ đến

Thực ra, vẻ bề ngoài của mỗi người hoàn toàn là do nội tâm không chế, những người có thái độ ôn hòa thì khi chung sống với người khác sẽ thân thiện, cởi mở, thậm chí có thể vượt qua bất kỳ trở ngại nào. Cha mẹ nào cũng kỳ vọng vào con cái, vì thế trẻ phải chịu rất nhiều áp lực. Do vậy, làm thế nào để trẻ giữ được tâm thái tốt trong quá trình trưởng thành mới là điều quan trọng nhất.

Tâm thái thể hiện trạng thái tinh thần của mỗi người. Chỉ có tâm thái tốt, trẻ mới có thể duy trì tâm trạng thoải mái mỗi ngày. Tâm thái tốt, may mắn sẽ đến. Tinh thần phấn chấn, vận may tự nhiên sẽ về. Cha mẹ phải để trẻ biết rằng, khi làm bất cứ việc gì cũng phải có tâm thái tích cực. Tâm thái tích cực thì cuộc sống và học tập sẽ có phương hướng. Chỉ cần không đánh mất phương hướng thì sẽ không đánh mất bản thân. Tâm thái tốt hay xấu là do sự điều chỉnh và tu luyện, lặp lại nhiều lần mà thành thói quen.

Có một cậu bé suốt ngày ca thán, lúc nào cũng thấy mọi chuyện không như ý. Thầy của cậu ta biết chuyện, liền bảo cậu bung một cốc nước, một gói muối tới. Ông bảo cậu bỏ muối vào trong nước, sau đó nói: “Con uống một ngụm, nói cho ta biết vị gì”. Cậu bé làm theo uống một ngụm: “Ôi, mặn quá”. Thầy cười và nói: “Đi theo ta”. Thầy đưa cậu bé tới bên hồ nước: “Con đổ muối xuống đây rồi lại uống một ngụm”. Cậu bé lại làm theo. “Vị gì vậy?”, “Không mặn nữa”. Thầy cầm tay cậu bé,

khẽ nói: “Trong cuộc đời nhất định sẽ có đau khổ, quyết định mức độ của sự đau khổ không phụ thuộc vào đau khổ nhiều hay ít mà là mức độ dung nạp đau khổ. Hãy gạt bỏ thái độ của con, thử tưởng tượng xem, thứ chứa đựng đau khổ và phiền não không phải một cốc nước mà là một hồ nước, như thế trái tim của con sẽ rộng mở hơn nhiều”.

Có một triết gia đã nói: “Nếu đã không thể thay đổi hiện thực, thì chỉ có thể thay đổi bản thân”. Thay đổi bản thân chính là điều chỉnh tâm thái của mình. Hãy chú ý đến ba điểm quan trọng tạo nên sự mất cân bằng trong tâm thái của trẻ. Một là không được có ham muốn quá lớn, một khi không thể thỏa mãn thì sẽ mất cân bằng. Hai là không được để trẻ có tư tưởng so sánh quá nặng nề. Ba là dạy trẻ học cách quên, không nên lúc nào cũng nghĩ tới những chuyện đã qua. Như thế mới giảm đi những điều phiền muộn, tâm trạng mới vui vẻ, thoải mái.

Vậy thì, cha mẹ phải làm thế nào để trẻ học cách điều chỉnh tâm thái?

Khoan dung với mọi người

Trong cuộc sống khó tránh khỏi nảy sinh các mâu thuẫn, cũng khó tránh khỏi tranh chấp. Lúc ấy, cha mẹ nên nói với trẻ nên khoan dung với mọi người, tuyệt đối không được vì một chuyện nhỏ mà nổi nóng, thậm chí đánh mắng, làm mất hòa khí.

Tâm sự với người khác

Tâm trạng không vui nhưng lại giấu trong lòng sẽ sinh bệnh. Có chuyện buồn nên học cách tâm sự với người khác. Trước tiên có thể tâm sự với bạn bè. Muốn làm được điều đó thì cần phải học cách kết bạn. Nếu không có bạn bè thì sẽ không có niềm vui. Không có bạn bè, khi gặp chuyện khó thì sẽ không có ai giúp đỡ, cũng không thể tìm thấy đối tượng chia sẻ. Có thể tâm sự nỗi buồn của mình với bạn tri kỷ, khi nhận được sự an ủi và tìm được cách giải quyết thì tâm trạng sẽ trở nên vui vẻ, thoải mái. Ngoài ra, còn có thể tâm sự với người thân, học cách tâm sự với cha mẹ và anh chị cũng có thể khiến tâm trạng mình thoải mái hơn.

Khơi dậy hứng thú

Hứng thú là điều kiện quan trọng bảo vệ trạng thái tâm lý tốt đẹp. Hứng thú càng rộng thì khả năng thích ứng càng tốt, áp lực tâm lý càng nhỏ. Khi tâm trạng của trẻ không tốt, có thể để trẻ làm những việc trẻ thích như: vẽ tranh, chơi đàn, câu cá... Tóm lại, hứng thú càng rộng thì cuộc sống càng phong phú, càng có sức sống.

Trẻ sẽ cảm thấy cuộc sống tràn ngập ánh nắng mặt trời.

Vui vẻ, quên đi muộn phiền

Phải để trẻ biết rằng, cuộc đời có lúc đầy chông gai, có lúc đầy hoa tươi, có lúc vui, có lúc buồn. Vì thế, phải học cách điều chỉnh tâm trạng, không được để nỗi buồn, sự sợ hãi, ưu phiền bao vây mình. Hãy thường xuyên nhớ lại những hồi ức hạnh phúc, tươi đẹp, vui vẻ, khích lệ bản thân khám phá tương lai. Khi gặp chuyện không vui, hãy cố gắng gạt chúng ra khỏi đầu, tuyệt đối không được vì nó mà mất đi động lực vươn lên.

Hướng tới tương lai

Theo đuổi tương lai tốt đẹp là bản tính của con người, cũng là động lực để con người sinh tồn và xã hội tiến bộ. Chỉ có thường xuyên nghĩ đến tương lai tốt đẹp thì con người mới giữ được trạng thái tinh thần tích cực, phấn đấu vươn lên. Cho dù hiện thực có tàn khốc như thế nào cũng nên tin rằng mọi khó khăn đều sẽ vượt qua, tương lai rồi cũng sẽ tươi sáng.

Tin tưởng bản thân

Trẻ có tâm trạng tốt thì cũng sẽ có tự tin. Tự tin là tiền đề cho sự thành công của trẻ, cũng là bí quyết của niềm vui. Chỉ tự tin mới có thể giúp trẻ lạc quan và chiến thắng mọi khó khăn và trở ngại. Tóm lại, phải nghĩ cách để trẻ tự tin. Tự tin thì sẽ có niềm vui, có niềm vui mới có thể khơi dậy tiềm năng, nâng cao hiệu quả làm việc.

10

Bồi dưỡng sự hài hước cho trẻ

Hài hước là một trong những bộ phận quan trọng của “EQ”. Những trẻ hài hước hầu hết đều vui vẻ, hoạt bát, vì thế rất được thầy cô yêu mến, các mối quan hệ xã hội cũng tốt đẹp hơn.

Một cậu bé bốn tuổi khi về nhà thì quần áo rất bẩn, cậu em sinh đôi của cậu liền nói: “Anh bị ngã, rất nhiều người nhìn anh cười”.

Cậu bé đặc chí: “Vì anh muốn mọi người được vui”.

Mẹ nói: “Người khác cười con vì con lau sàn rất sạch. Con có thể làm mẹ vui được không, giúp mẹ giặt chiếc quần bẩn của con?”

“Con không biết giặt. Con vẫn còn nhỏ”.

“Mua vui cho người khác còn để mẹ mình phải mệt. Con có nghĩ mình làm vậy đúng không?”

“Con sai rồi ạ. Con sẽ không như vậy nữa”.

Yêu con không có nghĩa là buông thả, cũng không nên đánh mắng. Đối với lỗi lầm của trẻ, biến những lời phê bình cứng nhắc thành những lời chỉ dẫn dí dỏm không chỉ bảo vệ lòng tự tôn của trẻ mà còn khiến trẻ ý thức được lỗi lầm của mình. Cách này hiệu quả hơn đánh mắng, chỉ trích.

Hài hước có ba phần là do bẩm sinh, bảy phần là nhờ vào sự bồi dưỡng sau này. Những trẻ hài hước có thể tích cực đối mặt với cuộc sống, lạc quan, vui vẻ, có duyên. Hơn nữa, không ai muốn kết bạn với những người suốt ngày nhăn nhó, nghiêm túc? Vậy, làm thế nào để bồi dưỡng sự hài hước cho trẻ?

Cha mẹ phải có tâm thái tích cực

Cha mẹ có tâm thái tích cực, tin rằng cho dù xảy ra chuyện gì cũng sẽ có cách giải quyết. Oe Kenzaburo - nhà văn lớn người Nhật Bản trong một bài viết của mình đã đề cập đến việc ngày nhỏ rất sợ chết, có một lần bị bệnh phải nhập viện đã khóc lóc thảm thiết, nhất quyết không cho người thân rời xa mình. Sau đó mẹ của ông nói: "Con yên tâm, nếu con chết thật, mẹ sẽ lại sinh con ra!" Thế là ông mới yên tâm. Một lúc sau, ông lại lo lắng: "Giả sử con lại được sinh ra, mẹ hãy nói là phải học tập con như bây giờ nhé!" Từ đó, ông bắt đầu chú ý mọi lời nói và hành vi của mình, để làm tấm gương tốt cho "bản thân khi được sinh ra lần nữa". Cách dẫn dắt của mẹ Oe Kenzaburo vô cùng thông minh, khiến cho tâm trạng tiêu cực của ông được chuyển hóa, ông không những không sợ chết mà còn tràn đầy hi vọng vào cuộc sống.

Có người nói: “Người tích cực giống như mặt trời, đi đến đâu tỏa sáng đến đó. Người tiêu cực giống như mặt trăng, mừng một ngày rằm không giống nhau”. Đối mặt với những khó khăn trong gia đình, trong học tập, trẻ cần phải học cách thay đổi hướng suy nghĩ. Cha mẹ không nên suốt ngày nhăn nhó, động một tý là tỏ thái độ tiêu cực trước mặt trẻ. Muốn dạy trẻ “mỉm cười với cuộc đời”, trước tiên, cha mẹ phải học cách “cười”, học cách mỉm cười trước công việc, trước mọi người. Những

cha mẹ thích cười sẽ khiến trẻ nhìn thấy mặt vui vẻ, tích cực của cuộc sống, khiến chúng tràn đầy tự tin với cuộc sống.

Thường xuyên chơi cùng trẻ

Cha mẹ phải thường xuyên chơi cùng trẻ để bồi dưỡng tính hài hước, dí dỏm cho trẻ. Nghiên cứu chứng minh, trẻ vừa chào đời hai ngày đã có thể bắt chước những nét mặt đơn giản của cha mẹ. Vì thế, cha mẹ có thể ngồi đối diện với trẻ, thay đổi nét mặt, ví dụ như: thè lưỡi, nheo mắt, nhăn mũi, còn có thể cố tình làm rối tóc... Bạn sẽ phát hiện trẻ sẽ khua chân múa tay, nhìn bạn cười.

Thường xuyên chơi những trò chơi gây cười, khiến tâm trạng thoải mái. Ví dụ bắt chước nét mặt, chơi trốn tìm... để gia đình luôn tràn ngập tiếng cười.

Dùng ngôn ngữ của trẻ, biến những vật thể vô tri thành những cá thể có sức sống

Chẳng hạn, khi trẻ quên đây nắp tuýp kem đánh răng, mẹ có thể nói: “Sao con không đội mũ cho tuýp kem đánh răng, nó sẽ bị cảm lạnh mắt?” Trẻ thường xuyên vút đồ đạc lung tung, mẹ có thể nói: “Đồ đạc không tìm thấy nhà, thật đáng thương?” Thực ra, mỗi đứa trẻ đều có một trái tim lương thiện. Hãy tận dụng tấm lòng yêu thương ấy của trẻ, không cần quát mắng, thuyết giáo cũng có thể bồi dưỡng thói quen tốt cho trẻ, khơi dậy trí tưởng tượng phong phú.

Kể cho trẻ nghe những câu chuyện hài hước

Bình thường, cha mẹ có thể kể cho trẻ nghe thật nhiều câu chuyện hài hước, trí tuệ, rèn luyện khả năng tư duy nhanh nhạy, làm phong phú vốn từ cho trẻ. Hài hước là biểu hiện của trí tuệ và sự tích lũy kiến thức. Muốn bồi dưỡng tính hài hước, nhất định phải dạy trẻ đọc thật nhiều, chú trọng tích lũy kiến thức. Trẻ đọc nhiều sách, kiến thức phong phú, khi thảo luận vấn đề có thể nói lưu loát, rành mạch. Nếu vốn từ nghèo nàn, khả năng biểu đạt ngôn ngữ quá kém thì không thể hài hước được. Cha mẹ không nên quá nóng vội, phải kiên nhẫn từng bước để làm phong phú thế giới nội tâm của trẻ.

Rèn luyện tư duy cho trẻ

Muốn bồi dưỡng tính hài hước cho trẻ, thì rèn luyện tư duy là rất quan trọng. Quan trọng là phá vỡ những quy tắc thường nhật, không được để tư duy quán tính

trời buộc. Hài hước cần trí tuệ, hơn nữa những người hài hước khi quan sát sự vật đều có góc độ khác người thường, có cách nhìn riêng với sự vật, quan điểm mới lạ, vì thế thường khiến mọi người ngạc nhiên.

11

Trẻ hài hước, biểu hiện của sự tự tin

Những trẻ hài hước luôn được mọi người yêu mến bởi lời nói của chúng đầy tự tin, trẻ có sức hút khiến mọi người xung quanh vui vẻ. Mặc dù những trẻ ở độ tuổi khác nhau có cách thể hiện sự hài hước khác nhau nhưng ảnh hưởng của sự hài hước đối với trẻ đều tích cực. Mặc dù trẻ không giỏi kể chuyện cười nhưng chúng cũng có thể trở thành một người thích hài hước. Bắt đầu từ bây giờ, cha mẹ hãy giúp trẻ nâng cao tính hài hước, bởi có hài hước thì sẽ tự tin.

Hài hước có sức hấp dẫn, nó là biểu trưng cho sự tự tin của trẻ, là chất xúc tác cho mối quan hệ tốt đẹp giữa trẻ với mọi người, là liều thuốc thư giãn để trẻ điều chỉnh tâm thái của mình. Có thể nói, hài hước là điều kiện cần thiết để trẻ sinh tồn và phát triển trong xã hội hiện đại. Trẻ có thể dùng sự hài hước để tăng cường sức sống, lấy sức mạnh từ trong sự hài hước để ứng phó với khó khăn, xua đi mọi phiền não, cuối cùng, chuyển hóa thành tự khích lệ bản thân.

Hài hước là một khí chất, thể hiện phong thái tinh thần khỏe mạnh, có sức hút. Trong khi đó, trẻ con rất hài hước, sự hài hước của chúng là tự nhiên nhất, ngây thơ nhất, thẳng thắn nhất, tươi đẹp nhất. Chỉ cần cha mẹ để ý phát hiện, cảm nhận và khơi dậy khả năng này. Vì thế, cha mẹ hãy chú trọng bồi dưỡng khí chất hài hước cho trẻ.

Hài hước sẽ hỗ trợ điều tiết tâm trạng của trẻ. Khả năng kiềm chế cảm xúc của trẻ còn yếu, rất dễ nảy sinh tâm trạng buồn phiền, bất an. Nếu có tính hài hước, trẻ có thể nhanh chóng điều tiết tâm trạng của mình, đối mặt với sự việc bằng thái độ hài hước, từ đó lạc quan nhìn nhận vấn đề. Quá trình tự điều tiết như thế cũng là quá trình không ngừng nâng cao khả năng chịu đựng và ý chí, để trẻ tăng cường sự tự tin, trưởng thành lành mạnh.

Hài hước là biểu hiện của trí tuệ, nó phải được xây dựng trên cơ sở kiến thức phong phú. Một người học rộng hiểu nhiều thì mới có thể đối đáp linh hoạt. Vì thế, cha mẹ muốn bồi dưỡng tính hài hước cho trẻ thì phải để trẻ không ngừng hoàn thiện bản thân, tích lũy tinh hoa qua các câu chuyện vui về những người nổi tiếng.

Có kiến thức phong phú, có hài hước thì trẻ sẽ có tự tin.

Hài hước là biểu hiện của tinh thần khoan dung. Muốn có được sự hài hước thì phải học cách khoan dung độ lượng, không so đo tính toán, đồng thời cần phải lạc quan. Vì thế, lạc quan và hài hước nên là những người bạn thân thiết của trẻ. Nếu trong cuộc sống có thêm một chút nụ cười và trò chơi, thêm một chút lạc quan và hài hước, thì không có khó khăn nào mà trẻ không thể khắc phục được, cũng sẽ không còn khuôn mặt suốt ngày lầm lì, lo âu mà là sự viên mãn của kẻ chiến thắng.

Sức hút của hài hước còn ở chỗ, nó làm tăng thêm sự hài hòa trong các mối quan hệ của trẻ. Khí chất hài hước giúp trẻ tỏa sáng, rút ngắn khoảng cách giữa trẻ với người khác, khiến trẻ có thêm sự tin cậy, bớt đi rất nhiều thù hận. Vì thế, những trẻ hài hước luôn được mọi người yêu mến và luôn tự tin trong cuộc sống.

Khí chất hài hước còn là yếu tố đảm bảo quan trọng cho sự hoàn thiện nhân cách của con người. Cá tính hài hước dí dỏm, khí chất lạc quan vui vẻ là một trong những tiêu chí quan trọng trong sức khỏe tâm lý. Những trẻ hài hước luôn lạc quan và tự tin, có thể đối xử với mọi người bằng tấm lòng khoan dung, bình tĩnh đối mặt với cuộc sống.

Giống như nhà văn Anton Pavlovich Chekhov đã nói: “Người không biết đùa là người không có hi vọng”. Những người hài hước sẽ luôn vui vẻ, nhìn mọi chuyện theo hướng tích cực khiến cuộc sống trở nên muôn màu, tràn đầy tự tin, tràn đầy sức sống.

Khoan dung là một thứ tình cảm vô cùng quý báu. Nó chủ yếu được biểu hiện ở sự tha thứ cho lỗi lầm của người khác. Những trẻ giàu lòng khoan dung luôn là những trẻ tốt bụng, tính tình ôn hòa, được mọi người yêu mến. Ngược lại, những trẻ thiếu lòng khoan dung thường có tính tình kỳ quái, không dễ gần gũi với mọi người.

Bài học thứ sáu

Phẩm chất tốt là cơ hội giúp trẻ thành công

Thế kỷ XXI là thời đại phát triển nhanh chóng, là thời đại mà lớp lớp nhân tài xuất hiện. Trong giai đoạn lịch sử quan trọng này, nếu có thể bồi dưỡng con của mình trở thành rường cột của xã hội thì cũng là sự cống hiến quan trọng đối với nhân loại. Tuy nhiên, không ít cha mẹ đã nỗ lực rất nhiều nhưng kết quả không được bao nhiêu. Nguyên nhân do phần lớn các bậc cha mẹ không biết bồi dưỡng phẩm chất tốt cho trẻ. Thực ra, những trẻ phẩm chất tốt đều có chung một ưu điểm, đó là khi chúng còn rất nhỏ, cha mẹ đã chú trọng bồi dưỡng phẩm chất tâm lý cho chúng, đặc biệt là ý thức và khả năng tự chủ. Vì vậy, muốn giáo dục trẻ thì phải bắt đầu ngay từ khi còn nhỏ, như thế trẻ mới gặt hái được nhiều thành công.

Phẩm chất tốt tạo nên tương lai tốt đẹp

Cha mẹ nào cũng hi vọng con trưởng thành khỏe mạnh, vì thế, cho dù là vật chất hay tinh thần, cha mẹ đều cố gắng thỏa mãn cho con. Tuy nhiên, nếu bạn là những ông bố bà mẹ xuất sắc, thì nên chú trọng bồi dưỡng EQ cho con, tặng cho con món quà tốt nhất – phẩm chất tốt. Bởi vì có phẩm chất tốt mới có thành công.

Phẩm chất bao gồm hai mặt là phẩm cách và tố chất. Phẩm cách được biểu hiện qua những thứ bên ngoài còn tố chất được biểu hiện qua sự tu dưỡng bên trong. Sự hình thành phẩm chất tốt đẹp của trẻ vừa chịu ảnh hưởng từ bản thân trẻ, vừa chịu ảnh hưởng từ các nhân tố bên ngoài như gia đình, xã hội.

Phẩm chất của một người như thế nào phụ thuộc rất lớn vào sự giáo dục từ khi còn nhỏ. Con cái là tấm gương phản chiếu sự giáo dục gia đình. Gia đình giáo dục tốt thì trẻ có thể trở thành “thiên thần”, giáo dục không tốt thì trẻ có thể trở thành kẻ phạm tội. Vì thế, giáo dục phẩm chất không chỉ liên quan đến sự trưởng thành của một con người, mà nó thậm chí còn liên quan đến vận mệnh của một quốc gia.

Xét từ góc độ giáo dục gia đình, cha mẹ muốn bồi dưỡng phẩm chất tốt cho trẻ, nên chú trọng những mặt sau:

Bắt đầu từ cuộc sống hàng ngày

Xét từ góc độ giáo dục gia đình, sự hình thành phẩm chất tốt của trẻ là dựa vào sự giáo dục hàng ngày của cha mẹ. Chỉ có trong giáo dục hàng ngày, trẻ mới hình thành nhân sinh quan, hình thành quan niệm về giá trị qua những gì mình nhìn thấy, nghe thấy, gặp phải; từ đó mới có thể hình thành phẩm chất tốt đẹp.

Trước tiên, cha mẹ phải bồi dưỡng thói quen sinh hoạt cho trẻ. Sinh hoạt là bài học đầu tiên, cũng là bài học cơ bản nhất. Thói quen sinh hoạt tốt hay xấu không chỉ ảnh hưởng đến sức khỏe mà còn là biểu hiện của tố chất tổng hợp. Nó bao gồm thói quen ăn uống, nghỉ ngơi, vệ sinh... Đi ngủ, thức dậy đúng giờ, giữ đúng tư thế ngủ, không bỏ ăn, không kén ăn, ăn chậm nhai kỹ, rửa tay trước khi ăn và sau khi đi vệ sinh, đánh răng buổi sáng và buổi tối, súc miệng sau khi ăn... Cha mẹ phải căn cứ vào độ tuổi của trẻ, đề ra những quy định thích hợp với trẻ. Ví dụ: Chơi xong phải để đồ chơi vào chỗ cũ, dần dần hình thành thói quen ngăn nắp, gọn gàng, sạch sẽ.

Thứ hai, để trẻ hình thành thói quen văn minh, lễ phép. Lễ phép có vẻ là biểu hiện của hành vi bên ngoài nhưng thực chất nó phản ánh sự tu dưỡng bên trong, thể hiện ý thức tự tôn và tôn trọng người khác. Cha mẹ phải dạy trẻ học cách sử

dụng những từ ngữ lịch sự, lễ phép; phải chú trọng bồi dưỡng cử chỉ văn minh cho trẻ, nhìn thấy người khác phải nhiệt tình chào hỏi, khi người khác hỏi phải lắng nghe, lễ phép trả lời...

Thứ ba, bồi dưỡng thói quen học tập. Thói quen học tập ảnh hưởng rất lớn đến hứng thú và thành tích học tập của trẻ. Nó bao gồm tự giác học tập, hợp tác trong học tập, đi sâu nghiên cứu. Những trẻ học giỏi luôn có thói quen học tập tốt. Những trẻ học kém phần lớn không phải vì kém thông minh mà là không có thói quen học tập tốt. Ví dụ không xem tivi, chơi game trong thời gian dài, không cần cha mẹ nhắc nhở mà tự giác học bài, chăm chỉ, chú tâm học hành, biết quý trọng thời gian...

Bắt đầu từ những việc nhỏ nhất

Phẩm chất tốt của trẻ do rất nhiều việc cụ thể, thậm chí nhỏ nhất tạo thành. Trẻ còn nhỏ, đôi khi nhìn thấy bạn có đồ dùng mới thì thấy thích thú. Vì chưa có khái niệm rõ rệt về khái niệm quyền sở hữu nên đã len đặt nó vào cặp sách của mình. Mặc dù không nên kết luận hành vi này của trẻ là “ăn trộm”, nhưng nếu không kịp thời chỉ ra và điều chỉnh thì sẽ ảnh hưởng đến sự hình thành phẩm chất tốt của trẻ.

Hình thành thói quen đạo đức tốt thì trẻ mới có thể thân thiện với mọi người, tích cực theo đuổi những sự vật tốt đẹp, tự giác tuân thủ những quy định của xã hội, có tinh thần trách nhiệm cao, sau này trở thành người đáng kính. Nó bao gồm các quy tắc hành vi; tôn trọng yêu quý người lớn tuổi, không phá hoại môi trường, bảo vệ tài sản công cộng, tuân thủ quy định giao thông, đoàn kết thân ái...

Thói quen tư duy tốt giúp trẻ suy nghĩ vấn đề một cách đúng đắn, hỗ trợ rèn luyện khả năng của trẻ, tiếp thu kiến thức và vận dụng những gì đã học để giải quyết vấn đề một cách linh hoạt. Ví dụ, biết cách quan sát, tích cực suy nghĩ, suy nghĩ vấn đề theo nhiều hướng, đặc biệt là có tinh thần sáng tạo và khả năng sáng tạo.

Cha mẹ phải dạy trẻ yêu quý thành quả lao động. Để trẻ lao động không phải là tạo ra của cải vật chất và tinh thần mà là bồi dưỡng thói quen lao động cho trẻ. Lao động cũng là một trong những phương pháp chủ yếu để trẻ nhận thức thế giới. Cha mẹ nên yêu cầu trẻ tự làm việc của mình: tự mặc quần áo, học cách gấp chăn, đệm...; ngoài ra, giúp cha mẹ làm một số việc nhà như: bày bát đĩa, lau bàn, quét nhà, đổ rác...

Bồi dưỡng cho trẻ tinh thần lấy việc giúp đỡ người khác làm niềm vui

Đại văn hào Nga Lev Tolstoy đã từng nói: “Một người cho đi quá ít nhưng lại yêu cầu bản thân quá nhiều thì người đó thật tồi tệ”. Lấy việc giúp đỡ người khác làm niềm vui là mang trong mình nghĩa vụ đạo đức, chủ động giúp đỡ người khác một cách vô tư, qua đó cảm nhận niềm vui và niềm hạnh phúc.

Thực ra, khi trẻ giúp đỡ người khác cũng là giúp chính mình. Khi giúp đỡ người khác, kiến thức và kỹ năng của trẻ cũng được nâng cao, đồng thời lại có thể nhận được những lời đánh giá tích cực của người khác.

Chuyện "Bốn năm công bạn đi học" có lẽ nhiều người đã biết, câu chuyện về Nguyễn Trường Thành ở huyện Chợ Mới, tỉnh An Giang. Thành bị liệt từ năm lên hai, đôi chân dần teo lại, phải lết đi nhưng em rất hiếu học và liên tục đạt danh hiệu học sinh giỏi.

Năm Thành lên cấp II, vì hoàn cảnh nghèo nên cha mẹ không thể đưa đón em đi học hằng ngày. Nhưng một người bạn rất tốt của em tên là Trần Hồ Hậu đã giúp em, bốn năm liền Hậu công Thành đi học. Đưa được bạn lên yên xe đạp đã khó, gặp những chiếc cầu cao, người bạn nhỏ 12 tuổi ấy gò lưng vì không muốn Trường Thành xuống xe lết qua cầu. Đến trường, gửi xe xong, Hậu đến bên bạn khom lưng thật sát đất cho tay Thành vòng qua cổ mình để công vào lớp học. Thi tốt nghiệp trung học cơ sở, hai bạn Thành và Hậu đều đỗ với kết quả cao, nhưng chỉ có riêng Thành vào lớp 10 vì nhà Hậu nghèo quá nên em phải nghỉ học giúp gia đình kiếm tiền.

Ai cũng cảm động trước hành động cao đẹp và hoàn cảnh của Hậu.

Những trẻ lấy việc giúp đỡ người khác làm niềm vui không chỉ nhận được sự yêu mến của bạn bè mà còn nhận được sự đánh giá cao của người lớn. Nếu cha mẹ hi vọng con của mình có phẩm chất này thì hãy thử những cách sau:

Cho trẻ cơ hội giúp đỡ người khác

Một số trẻ khi thấy người khác cần sự giúp đỡ thì tỏ ra hồ hững hoặc lúng túng. Lúc ấy, cha mẹ không được trách mắng trẻ. Nhiều lúc trẻ muốn giúp đỡ người khác, chỉ là không biết phải làm thế nào và không tin mình có khả năng giúp đỡ họ. Vì thế, cha mẹ phải thường xuyên tìm cơ hội để trẻ giúp đỡ mình, tăng thêm sự tự tin

cho trẻ. Ví dụ, khi nhặt rau, có thể nhờ trẻ lấy ghế cho mình. Khi trẻ giúp đỡ cha mẹ, cha mẹ phải “cảm ơn” trẻ, đồng thời nhắc nhở luôn: “Sau này mẹ nhặt rau, con có lấy ghế cho mẹ không?”, thông thường trẻ đều vui vẻ làm theo lời mẹ.

Trong cuộc sống, cha mẹ phải thường xuyên thông qua những sự việc cụ thể để trẻ cảm thấy mình có khả năng giúp đỡ người khác. Lúc thích hợp, cha mẹ có thể dạy trẻ biết trong cuộc sống có những việc gì mình tự làm được, việc gì cần sự giúp đỡ của người khác mới hoàn thành được. Dĩ nhiên, nếu trẻ biểu hiện tốt thì nhất định phải khích lệ và khen ngợi để chúng có thêm động lực giúp đỡ người khác.

Để trẻ nhìn thấy nhu cầu của người khác

Khi người khác cần giúp đỡ, một số trẻ có thể nhanh chóng phát hiện và giúp đỡ họ, nhưng lại có trẻ coi như không thấy. Với những trẻ này, cha mẹ phải trực tiếp dùng lời nói bày tỏ nhu cầu của mình và hi vọng nhận được sự giúp đỡ của trẻ. Ví dụ, trên đường đi mua đồ, mẹ có thể nhờ trẻ: ‘Một mình mẹ không thể xách được nhiều đồ thế này, con giúp mẹ nhé!’, nghe thấy mẹ nói vậy, chắc chắn trẻ sẽ hành động. Cha mẹ còn có thể tận dụng những sự việc trong cuộc sống, dạy trẻ nhận biết nhu cầu của đối phương thông qua nét mặt và hành vi, để trẻ quan tâm người khác và kịp thời giúp đỡ.

Giao nhiệm vụ cho trẻ

Để trẻ làm những việc có ích trong gia đình hoặc trường học, ví dụ nấu cơm, chăm sóc vật nuôi, quét nhà hoặc dạy các em nhỏ chơi trò chơi. Như thế có thể bồi dưỡng tinh thần giúp đỡ người khác cho trẻ. Dĩ nhiên, không phải mọi đứa trẻ đều tự giác làm những việc này, chúng cần có người khác chỉ bảo, khích lệ, thậm chí có lúc phải ép buộc.

Biết tự lượng sức

Đôi khi trẻ không kịp thời giúp đỡ người khác không phải vì trẻ không muốn giúp mà nghĩ rằng mình không giúp được gì. “Sức” ở đây chính là kỹ năng giúp đỡ người khác. Ví dụ, muốn giúp người khác buộc dây giày thì trước tiên bản thân phải biết buộc dây giày. Muốn đỡ bà xuống cầu thang thì bản thân phải bước thật vững. Trẻ không những phải có khả năng ứng biến mà phải có khả năng tự xử lý. Những khả năng này cần cha mẹ chỉ dẫn và bồi dưỡng trong cuộc sống hàng ngày.

Ích kỷ, tự lợi sẽ thiệt thòi

Tính cách của con người được hình thành trong môi trường gia đình và xã hội nhất định. Hiện nay, phần lớn trẻ đều được gia đình nuông chiều quá mức khiến chúng cảm thấy mình là trung tâm trong gia đình. Chúng sẽ làm mọi cách để thỏa mãn yêu cầu của mình. Sự nuông chiều, nhân nhượng quá mức này dần dần sẽ hình thành cho trẻ tính cách tự coi mình là trung tâm.

Một người “khỏe mạnh” cần không ngừng đấu tranh với sự ích kỷ, giảm thiểu và khắc phục tính ích kỷ sẽ giúp người đó thu được nhiều ích lợi trên con đường trưởng thành sau này.

Một buổi trưa mùa hè nóng nực, trời nắng như thiêu đốt, con trai khóc lóc đòi ăn dưa hấu. Tôi lập tức ra chợ mua cho con. Khi tôi đi giữa trời nắng chang chang, người ướm đầm mồ hôi mang quả dưa về nhà thì nó lại gào lên với tôi: "Mẹ, sao mẹ đi lâu thế? Con sắp chết khát rồi!" Tôi vội vàng đi vào nhà, rửa sạch rồi bỏ dưa, sau đó ném thử xem có ngọt không. Lúc ấy, bỗng nhiên tôi nghe thấy tiếng gào thét của con trai: "Ai cho mẹ ăn trước, mẹ nhổ ra ngay đi" Tôi tròn mắt đứng đó, quả thực không dám tin những lời nói đó được thốt ra từ miệng đứa con trai mà mình hết mực yêu thương nên không tìm được nước mắt. Có thể nó nhìn thấy tôi khác nên đã nói: "Thôi, lần này con tha cho mẹ, lần sau không cho phép mẹ làm như thế nữa!" Tôi không ngờ con trai lại đối xử với mình như thế, cũng không biết vì sao nó lại nói ra những lời như thế?

Hiện tượng này không còn là chuyện quá ngạc nhiên cho nhiều cha mẹ, đó đều là "trái đắng" do chính cho mẹ trồng. Hiện nay, rất nhiều gia đình đều có ít con, vì được nuông chiều quá mức nên trẻ đã dần dần hình thành tư tưởng ích kỷ. Vì thế, cha mẹ nhất định không được để cho trẻ nghĩ rằng mình là trung tâm, mọi người trong gia đình nên giúp trẻ thay đổi, giúp trẻ từ bỏ thói xấu độc chiếm và coi mình là trung tâm.

Trẻ ích kỷ, tự lợi thường biểu hiện là chỉ nghĩ đến bản thân mình, không quan tâm đến người khác, tham lam, keo kiệt, không muốn chia sẻ đồ của mình với mọi người nhưng lại thích lấy đồ của họ.

Những trẻ như thế thường bị người khác khinh ghét, xa lánh, vì thế rất khó có được những người bạn tri kỷ. Những trẻ quá ích kỷ, tự lợi còn thường xuyên nổi

nóng với cha mẹ khi cha mẹ bận rộn không quan tâm đến mình. Những chuyện như vậy thường xuyên xảy ra trong cuộc sống hiện thực. Nếu cha mẹ không sớm điều chỉnh, để trẻ tiếp tục có quan niệm này thì trẻ sẽ bị tính ích kỷ làm cho thất bại. Một người mẹ bất lực nói: "Nghỉ hè, tôi đưa con trai 4 tuổi của mình về quê chơi, phát hiện ra thằng bé này vô cùng ích kỷ, tự lợi. Nó không cho đứa trẻ khác động vào bất kỳ đồ chơi, đồ dùng nào của nó. Bình thường vợ chồng tôi không hề dạy con như vậy, không biết phải làm thế nào nữa?"

Vậy, phải làm thế nào mới có thể điều chỉnh được thói quen ích kỷ, tự lợi của trẻ?

Giúp trẻ xây dựng quan niệm vật chất đúng đắn

Để trẻ hình thành thói quen yêu lao động, cha mẹ có thể giao cho trẻ một số việc vừa với sức của chúng, không nên làm thay trẻ mọi việc, để trẻ tìm niềm vui trong lao động, cảm nhận được nỗi vất vả của cha mẹ. Khi làm việc nhà, cha mẹ có thể để trẻ cùng làm với mình. Ví dụ: quét nhà, đổ rác... Khi ăn uống, phải dạy cho trẻ thói quen biết nghĩ tới người khác, có đồ ăn ngon phải chia sẻ với người khác. Có thể chia đồ ăn thành nhiều phần, một phần cho bố, một phần cho mẹ, một phần cho ông (bà). Cha mẹ không được để trẻ chỉ biết ăn một mình mà không biết quan tâm đến ai.

Giúp trẻ nâng cao khả năng tự kiểm chế

Cùng với sự tăng lên của độ tuổi, trẻ đã có thể căn cứ vào tiêu chuẩn đạo đức nhất định để đánh giá phải - trái, tốt - xấu, đã có tình cảm yêu - ghét. Đồng thời, tình cảm của trẻ cũng ổn định hơn, khả năng kiểm chế cũng không ngừng được tăng cường. Lúc này, cha mẹ có thể để trẻ suy nghĩ một số vấn đề. Ví dụ: "Tùy tiện nổi nóng ảnh hưởng không tốt như thế nào?", "Người khác sẽ nhìn con như thế nào?", "Nếu đi đến đâu cũng không được chào đón thì con sẽ có cảm giác như thế nào?"... Để trẻ ý thức được việc phải học cách tự kiểm chế, sửa đổi những hành vi không tốt.

Dạy trẻ biết thông cảm cho người khác

Cha mẹ có thể tự tạo ra một vài trở ngại, qua đó hướng dẫn, giáo dục, giúp trẻ nhận thức được rằng, ích kỷ là một hành vi không được chào đón. Chỉ có thân thiện và giúp đỡ lẫn nhau mới được mọi người yêu mến. Ví dụ, khích lệ trẻ tham gia những trò chơi, hoạt động tập thể, để trẻ cảm nhận được niềm vui khi được tôn trọng, giúp đỡ, nhường nhịn và học được cách kiểm chế những cảm xúc không đúng

đần.

Khích lệ trẻ giúp đỡ người khác

Nếu người khác có nhu cầu mà trẻ có thể giúp được thì hãy để trẻ học cách giúp đỡ họ. Nếu điều kiện kinh tế cho phép, cha mẹ có thể dạy trẻ tham gia một vài hoạt động quyên góp, giúp đỡ những người gặp khó khăn trong cuộc sống, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức cao quý. Thông qua sự rèn luyện trong cuộc sống và sự hướng dẫn của cha mẹ, trẻ sẽ khắc phục được thói quen ích kỷ, tự lợi.

Cha mẹ phải thay đổi cách nuôi chiều con cái một cách mù quáng

Với những yêu cầu của trẻ, cha mẹ cần phải phân biệt rõ ràng xem yêu cầu đó có hợp lý hay không. Với những yêu cầu không hợp lý, cha mẹ phải từ chối dứt khoát, đồng thời kiên nhẫn giảng giải cho trẻ, chỉ ra những thiếu sót của chúng. Dĩ nhiên, bắt trẻ chấp nhận ngay là điều không thể, cần phải có một quá trình thích ứng. Vì thế, cha mẹ phải chuẩn bị tâm lý trước sự quấy khóc của trẻ, không được vì thấy trẻ làm ầm lên mà nhân nhượng một cách mù quáng, cũng không được vì thế mà nổi nóng. Hãy cho trẻ một không gian yên tĩnh, để chúng ý thức được rằng, khác không thể giải quyết được vấn đề.

Thông qua trò chơi dạy trẻ khắc phục thói ích kỷ, tự lợi

Cha mẹ có thể cùng trẻ chơi trò chơi, qua đó giáo dục trẻ. Ví dụ, phân vai cho từng thành viên trong gia đình, sau đó đưa ra tình huống mọi người cùng giúp đỡ lẫn nhau, để trẻ thông qua trò chơi hiểu được cách quan tâm đến người khác. Có thể đưa ra các tình huống: cha mẹ và con cái, giáo viên với học sinh, người bán hàng với khách hàng, bác sĩ với bệnh nhân... Qua những trò chơi này, trẻ có thể hiểu được các ngành nghề trong xã hội, biết cách quan tâm đến người khác, từ bỏ thói ích kỷ, tự lợi của mình.

04

Ý thức cạnh tranh

Ý thức cạnh tranh cao hay thấp quyết định EQ cao hay thấp. Vì thế, bồi dưỡng ý

thức cạnh tranh cho trẻ có ý nghĩa vô cùng quan trọng với sự phát triển lành mạnh của trẻ.

Ý thức cạnh tranh ở đây muốn nhấn mạnh đến tinh thần phấn đấu vươn lên trong công việc, trong sự nghiệp, trên con đường phát triển của cuộc đời. Sự tồn tại xã hội của con người quyết định ý thức xã hội của con người, ý thức cạnh tranh cũng nên nảy sinh phù hợp với nhịp sống của thời đại. Trong thời đại khoa học kỹ thuật ngày càng sáng tạo, kiến thiết hiện đại hóa phát triển nhanh chóng như ngày nay, không có ý thức cạnh tranh, thiếu khả năng và bản lĩnh cạnh tranh, rụt rè rụt cổ không vươn lên thì sẽ bị xã hội đào thải. Vì thế, ngay từ nhỏ, cha mẹ phải chú ý bồi dưỡng ý thức cạnh tranh cho trẻ, khích lệ hành vi cạnh tranh của con, hướng dẫn con nhìn nhận cạnh tranh và thực hiện cạnh tranh một cách đúng đắn.

Trước tiên, có thể khơi dậy ham muốn khám phá mãnh liệt của trẻ. Cạnh tranh sẽ khiến trẻ nhận thức được rằng, chỉ có kiến thức và năng lực mới có thể dẫn đầu. Vì thế, chúng sẽ nỗ lực học tập các kiến thức cơ sở và kỹ năng cơ bản.

Thứ hai, có thể tăng cường tinh thần tích cực của trẻ. Ý thức cạnh tranh có thể khắc phục tâm lý nhút nhát, tâm lý bảo thủ và tự ti của trẻ, nâng cao khả năng nắm lấy thời cơ.

Thứ ba, có thể tăng cường sự tự tin cho trẻ. Tinh thần và tài năng của trẻ thể hiện trong lúc cạnh tranh sẽ khiến chúng có được sự khẳng định với bản thân mình.

Cha mẹ nên đề ra những phương pháp và con đường đúng đắn để nâng cao ý thức cạnh tranh của trẻ. Một số cha mẹ thường so sánh con mình với những đứa trẻ ưu tú khác, chê con mình không bằng người khác. Kết quả là trẻ càng ngày càng thiếu tự tin, nghĩ rằng cha mẹ không yêu mình, từ đó nảy sinh tâm trạng tiêu cực. Cha mẹ có thể tham khảo những phương pháp dưới đây:

Bồi dưỡng ý thức cạnh tranh đúng đắn

Ý thức cạnh tranh và nhận thức liên quan chặt chẽ với nhau. Để phát triển tâm lý cá nhân cần phải có kinh nghiệm đặc biệt (khác với người khác), từ đó, thể hiện nhân cách độc lập của mình. Để thể hiện bản thân trước những đối tượng khác nhau, trẻ cần hiểu lời nói hành vi của mình sẽ ảnh hưởng đến hình tượng của mình trong mắt người khác như thế nào. Ý thức cạnh tranh chính là biểu hiện quan trọng của sự phát triển nhận thức ở trẻ. Cha mẹ nên kịp thời ủng hộ và chỉ dẫn.

Cho trẻ cơ hội hành động

Trẻ cạnh tranh hay không có nghĩa là trẻ có chủ động hay không. Vậy thì, trẻ có ý thức cạnh tranh hay không thì phải xem trẻ có tinh thần chủ động hay không. Thực ra, ngay từ nhỏ trẻ đã muốn tự mình làm: Khi tập đi, cho dù bước đi loạng choạng, trẻ cũng không chịu để người khác dắt; khi chơi đồ chơi cũng không muốn người khác can thiệp; nhưng cha mẹ lại nghĩ trẻ nhỏ tuổi, làm chậm nên làm thay trẻ.

Ví dụ khi làm thủ công, cha mẹ nhìn thấy trẻ luống cuống cắt gấp, thường sốt ruột làm ngay hộ trẻ. Thực ra, cha mẹ chỉ cần kiên nhẫn đứng một bên, hướng dẫn trẻ, để trẻ tự hoàn thành. Khi làm xong, trong nhà thường rất bừa bộn, vì thế cha mẹ thường hạn chế những hoạt động này. Điều đó không có lợi cho việc bồi dưỡng khả năng thực hành của trẻ, hạn chế tinh thần chủ động, không có lợi cho việc bồi dưỡng ý thức cạnh tranh cho trẻ.

Cách làm đúng đắn là không được hạn chế trẻ mà nên đưa ra yêu cầu cho chúng. Ví dụ yêu cầu trẻ sau khi chơi xong phải dọn bàn sạch sẽ, để đồ vào chỗ cũ... Như vậy, lần sau, khi làm xong một việc gì đó, trẻ sẽ chủ động dọn dẹp sạch sẽ.

Điều chỉnh thái độ cạnh tranh của trẻ

Nếu cha mẹ cảm thấy lo lắng vì ham muốn cạnh tranh quá lớn của trẻ thì nên giúp trẻ điều chỉnh, để chúng hiểu rằng cạnh tranh là cơ hội thể hiện thực lực của bản thân, là một việc làm tốt đẹp, không nên đổ kỵ và tức giận. Một trong những ý thức tham gia cạnh tranh là học cách chấp nhận thất bại và thật lòng chúc mừng đối phương. Hãy nói với trẻ, chiến thắng trong cạnh tranh rất đáng tự hào nhưng tinh thần đoàn kết, hợp tác cũng là phẩm chất không thể thiếu trong cuộc sống hiện đại. Cha mẹ có thể dùng hành động thực tế để làm gương cho trẻ.

Để trẻ tin vào bản thân mình

Khi dạy trẻ ý thức cạnh tranh, cha mẹ nên để trẻ hiểu rằng, có thể trong học tập mình không bằng người khác nhưng trong thể thao hoặc âm nhạc mình lại hơn người khác. Cha mẹ phải giúp trẻ biết được thiếu sót và ưu điểm của bản thân, từ đó tăng thêm niềm tin. Phải để trẻ hiểu rằng, sau khi nỗ lực hết sức thì mình đã trở thành người chiến thắng, không nên quá chú trọng đến sự cạnh tranh.

Bồi dưỡng tư duy sáng tạo cho trẻ

Trong giáo dục gia đình truyền thống, trẻ chỉ cần ngoan ngoãn nghe lời cha mẹ, thầy cô, bất kể là có hợp lý hay không, chỉ cần nghe theo mong muốn của họ thì được coi là con ngoan. Kết quả là bắt ép trẻ nghe theo nguyện vọng và hứng thú, tư duy và ý chí của cha mẹ, từ đó bóp nghẹt ý thức sáng tạo của trẻ. Nhưng nhiều khi, lúc trẻ có hứng thú học hỏi thì lại nhận được những câu trả lời như “Sao con hỏi nhiều thế?”, “Con không thấy mẹ đang bận sao?”, “Sao con lại hỏi những câu hỏi kỳ lạ như vậy?”... Thậm chí, một số cha mẹ không thể trả lời được những câu hỏi của trẻ nhưng lại sợ mất mặt nên trả lời một cách tùy tiện. Điều đó không những ảnh hưởng đến sự phát triển tư duy của trẻ mà còn ảnh hưởng đến uy tín của cha mẹ. Vì thế, cha mẹ phải chú trọng ý thức sáng tạo của trẻ.

Tìm lại, cha mẹ nên dạy trẻ một số quan niệm cạnh tranh nhưng cần phải đúng đắn, hợp lý.

05

Khiêm tốn giúp con người tiến bộ

Khiêm tốn là một phẩm chất cơ bản mà một người cần có. Những người khiêm tốn sẽ được mọi người yêu quý. Hiện nay, rất nhiều trẻ vì được nuông chiều quá mức mà không biết khiêm tốn là gì. Cha mẹ nên bồi dưỡng phẩm chất khiêm tốn cho trẻ từ khi còn nhỏ, để trẻ trở thành một con người hoàn thiện.

Khiêm tốn là một phẩm chất tốt đẹp, là một nhân tố thành tài. Bởi vì quá trình thành tài rất phức tạp, bất kỳ khâu nào bị “lệch” cũng có thể khiến quá trình này bị kìm hãm, không thể phát triển. Chỉ có khiêm tốn mới có thể nhận ra được những thiếu sót của bản thân, từ đó không ngừng học tập, không ngừng làm phong phú kiến thức, nâng cao tố chất của bản thân.

Tạ Linh Vận là một nhà thơ vô cùng nổi tiếng ở Trung Quốc thời xưa. Ông là người đầu tiên dùng thơ để tả non tả nước. Thơ của ông rất hay, đọc thơ ông giống như nhìn thấy một bức tranh sơn thủy, khiến người nghe vô cùng thích thú. Mỗi khi ông có bài thơ mới, mọi người lại tranh nhau chép, đọc đi đọc lại. Ông không những biết làm thơ mà còn rất giỏi lịch sử, biết thư pháp và vẽ tranh, rất tài hoa. Ngay cả Hồng Đế cũng muốn hàng ngày được nhìn thấy thơ và chữ của ông. Tạ Linh Vận cảm thấy mình giỏi, nhưng ông cho rằng vẫn có

một người giỏi hơn mình. Người đó chính là Tào Trục, con của Tào Tháo. Ông cho rằng Tào Trục là người tài hoa nhất trong thiên hạ. Ông nói: "Nếu tài hoa của người đọc sách trong thiên hạ cộng lại là mười đấu, thì Tào Trục có thể được tám đấu. Còn tôi ư? Nhiều nhất có thể được một đấu, những người còn lại cộng tất cả cũng mới được một đấu!"

Tạ Linh Vận trong câu chuyện mặc dù tài hoa hơn người nhưng lại cho rằng mình không bằng một phần tám của Tào Trục. Ông không vì sự yêu mến và khen ngợi của người khác mà kiêu ngạo, vẫn khiêm tốn cho rằng mình còn kém xa Tào Trục. Tinh thần khiêm tốn này đáng để chúng ta học tập.

Trong xã hội hiện nay, một số trẻ không thể nhận thức bản thân một cách đúng đắn, có trẻ kiêu ngạo, tự đại, coi thường người khác, có trẻ tự mãn một cách mù quáng, có chút thành tích là vênh vênh tự đắc, có trẻ coi thành tích tập thể là thành tích cá nhân. Điều này sẽ ảnh hưởng đến sự tiến bộ của trẻ, thậm chí xa rời bạn bè, tập thể, mất đi mục tiêu, trở thành một người lạc hậu.

Vì thế, cha mẹ phải bồi dưỡng phẩm chất khiêm tốn cẩn thận cho trẻ.

Cha mẹ phải giúp trẻ hiểu: Khiêm tốn khiến con người tiến bộ, kiêu ngạo khiến con người lạc hậu

Một người nếu biết khiêm tốn thì sẽ không bao giờ biết đủ, sẽ không ngừng học hỏi kiến thức mới, sự vật mới, học tập ưu điểm và kinh nghiệm tiên tiến của người khác để bản thân không ngừng tiến bộ. Còn một người kiêu ngạo sẽ luôn tự mãn, không học tập ưu điểm của người khác, không học tập sự vật mới và sẽ giậm chân tại chỗ, tụt lại phía sau. Ngồi ra, người khiêm tốn sẽ ham học hỏi, tôn trọng người khác, đồn kết với mọi người, kết quả là có thể tập hợp sức mạnh lớn hơn, đạt được tiến bộ lớn hơn. Ngược lại, người kiêu ngạo, tự mãn, coi thường người khác, lúc nào cũng tự cho mình là đúng... sẽ có thể làm hại người khác, ảnh hưởng đến sự đồn kết, dẫn đến thất bại.

Giúp trẻ học cách tích cực tìm ra nguyên nhân, nhận thức bản thân một cách đúng đắn

Sự tự nhận thức của trẻ chịu ảnh hưởng rất lớn từ sự đánh giá của người lớn. Điều này yêu cầu cha mẹ khi đánh giá trẻ phải khách quan, tồn diện, không được chỉ nhìn thấy ưu điểm, quan trọng là phải chỉ ra khuyết điểm, không được lờ đi, thu nhỏ, thậm chí giúp trẻ lấp liếm khuyết điểm. Khen ngợi ưu điểm cũng phải hợp lý. Cần phải để trẻ ý thức được rằng mình là thành viên của gia đình, nhà

trường, xã hội, phải có những biểu hiện đúng mực. Cha mẹ cần nhắc nhở những trẻ tự phụ, khi nhìn nhận sự việc phải căn cứ vào tình hình thực tế, phải nhận thức được vai trò của thầy cô, bạn bè và tác dụng của một vài điều kiện khách quan, tuyệt đối không được vì một chút thành công mà huyênh hoang tự đắc.

Kiên nhẫn dạy bảo, để trẻ đánh giá bản thân một cách đúng đắn

Trẻ kiêu ngạo, tự đại thường là do đánh giá bản thân quá cao, cho rằng mình mạnh hơn người khác, chỉ nhìn thấy ưu điểm mà không thấy nhược điểm của mình, lúc nào cũng lấy điểm mạnh của mình để so sánh với điểm yếu của người khác. Như thế trẻ sẽ tự coi mình là trung tâm, muốn làm gì thì làm, không đặt mình vào hoàn cảnh của người khác.

Cha mẹ nên kiên nhẫn giáo dục trẻ, học cách đánh giá bản thân một cách đúng đắn, nhận thức được ưu điểm và thiếu sót của mình. Ngoài ra, cần điều chỉnh hành vi của trẻ, đơn đốc trẻ sửa đổi tật kiêu ngạo của mình, nói cho trẻ biết khi kết bạn nên và không nên làm gì, đồng thời tăng cường rèn luyện và hướng dẫn để trẻ hình thành thói quen hành vi tốt đẹp. Có như vậy, trẻ mới được mọi người yêu mến.

Dạy trẻ học cách khen ngợi người khác

Học cách khen ngợi người khác, như vậy mới không đánh giá bản thân quá cao. Cha mẹ nên dạy trẻ học cách khen ngợi người khác, nói với trẻ rằng, đây không phải là chuyện dễ nhưng chỉ cần chú ý, bắt đầu từ những chuyện nhỏ nhất thì dần dần sẽ làm được. Chẳng hạn như, học cách khoan dung, học cách lắng nghe, học cách tôn trọng và thấu hiểu, học cách quan tâm, bảo vệ người khác. Ngoài ra, cha mẹ cần dạy trẻ học cách tìm ra điểm khác biệt khi giao lưu với người khác, xác định bản thân nên học ở người khác những điều gì để bù đắp thiếu sót của mình.

06

Tính sĩ diện là thuốc độc

Tật xấu lớn nhất của con người là sĩ diện. Vì thế, những người sĩ diện rất thích người khác tặng bốc, xu nịnh mình. Có một số người khi được người khác tặng bốc nhưng không nhận ra đó là sự chế giễu, còn tưởng là thật. Tính sĩ diện sẽ khiến trẻ nảy sinh những vấn đề tâm lý khác như đổ kỵ, tự ti, nhạy cảm... gây cản trở đến sự phát triển của trẻ.

Xét từ góc độ tâm lý học, tính sĩ diện là một thiếu hụt trong tính cách, là lòng tự tôn bị bóp méo. Những người sĩ diện không thông qua sự nỗ lực của bản thân mà mưu đồ, đàn áp người khác để giành lấy thành công. Con người không thể không có một chút sĩ diện, nhưng khi nó vượt quá mức độ nhất định thì sẽ có hại chứ không có lợi. Tính sĩ diện của trẻ thường bộc lộ qua cuộc sống hàng ngày, nếu cha mẹ có thể kịp thời nắm bắt được thì có thể lập tức áp dụng phương pháp tương ứng để giáo dục và chỉ dạy.

Tính sĩ diện quá cao thường được biểu hiện ở những mặt sau: Đánh giá quá cao khả năng và trình độ của bản thân, thường xuyên khoe khoang sở trường và thành tích của mình trước mặt người khác; nghe thấy lời khen là đắc chí, không bận tâm tới những lời phê bình; thường xuyên khoe khoang với bạn bè về địa vị của cha mẹ hay sự giàu có của gia đình; lúc nào cũng tỏ ra hiểu biết, tự cho mình là đúng. Nếu người khác chỉ ra sai lầm của mình thì tức giận, kiên quyết nói không thành có; đặc biệt chú trọng cách ăn mặc, không quan tâm quần áo có hợp với mình hay không, chỉ quan tâm quần áo có phải là hàng hiệu hay không; không bao giờ khen ngợi tài năng của người khác, ngược lại rất thích soi mói, bới lông tìm vết.

Những trẻ thích sĩ diện thường gặp rất nhiều vấn đề trong quá trình trưởng thành. Ví dụ như: Để thỏa mãn tính sĩ diện của mình mà thường xuyên nói dối, tâm trạng không ổn định, không chăm chỉ học hành, thiếu ý chí... Tính sĩ diện quá cao là một tâm lý đáng sợ, giống như thuốc độc hủy hoại trẻ. Trẻ thích sĩ diện sẽ ảnh hưởng đến sự tiến bộ bình thường, thậm chí hình thành tích cách đố kỵ, lạnh lùng, vô tình. Vì thế, cha mẹ phải tìm cách điều chỉnh kịp thời.

Tính sĩ diện chịu ảnh hưởng từ tập thể

Ví dụ, khi tiếp nhận một quan điểm mới nào đó, phần lớn mọi người đều tỏ ra hiểu và ủng hộ còn bản thân mình không thể tán thành. Nhưng vì sĩ diện nên đành phải đứng trong hàng ngũ những người ủng hộ. Tính sĩ diện này là do ý chí của trẻ còn yếu, niềm tin không kiên định, do áp lực hoặc ảnh hưởng của bên ngoài mà biểu lộ ra. Đây cũng là biểu hiện theo số đông. Tức là chịu áp lực từ tập thể mà có những hành vi giống với mọi người. Tính sĩ diện và tâm lý theo số đông vừa khác nhau lại vừa liên quan đến nhau. Nhưng cho dù là loại bỏ tính sĩ diện hay khắc phục tâm lý theo số đông thì đều cần trẻ phải suy nghĩ vấn đề một cách tồn diện, phân tích lợi hại. Xét từ góc độ này thì ý chí dũng cảm và niềm tin kiên định là phương thuốc hữu hiệu cho tính sĩ diện.

Chú ý những thay đổi trong thái độ của trẻ, giảng giải đạo lý cho

Có cha mẹ vì không muốn con phải âm ức nên luôn thỏa mãn những yêu cầu của trẻ. Có cha mẹ hết quát lại đánh khiến trẻ có lý lẽ mà không thể nói ra được. Thực ra, cách làm tốt nhất là thường xuyên giảng giải đạo lý cho trẻ. Cha mẹ nên nói với trẻ là không nên so sánh với người khác, có hàng hiệu không có nghĩa là có địa vị cao, chỉ có dựa vào sự nỗ lực của bản thân để thành công thì mới có thể nhận được sự tôn trọng của người khác. Cha mẹ nên dạy trẻ căn cứ vào nhu cầu của mình để mua đồ chứ không phải vì so sánh với các bạn mà mua thứ mình không cần. Để trẻ học cách chi tiêu hợp lý, có thể nói cho trẻ nghe về thu nhập và chi tiêu trong gia đình.

Đánh giá trẻ một cách khách quan

Cha mẹ không nên phóng đại ưu điểm của con một cách quá mức, cũng không nên che giấu khuyết điểm của con. Đối với những hành vi phù hợp với tiêu chuẩn đạo đức, cha mẹ nên khen ngợi, nhưng phải đúng mực. Vì thường xuyên khen ngợi sẽ khiến trẻ nghĩ rằng những việc này không phải là những việc mình nên làm, chỉ cần làm như vậy sẽ nhận được phần thưởng. Lâu dần, trẻ sẽ hình thành thói quen sĩ diện, hơn nữa, càng ngày càng nghiêm trọng. Với những khuyết điểm của trẻ phải kịp thời chỉ ra, giúp trẻ phân tích nguyên nhân, khích lệ trẻ khắc phục.

07

Giáo dục trẻ trở thành một người chân thành

Chân thành là cơ sở của việc giữ chữ tín. Cha mẹ “gieo mầm” chân thành, phẩm chất và tính cách tốt đẹp của trẻ mới được hình thành, sự thành công của trẻ mới được đảm bảo.

Chân thành là trách nhiệm của một người đối với xã hội. “Con người là tổng hợp các mối quan hệ xã hội”. Xét về bản chất, xã hội loài người là một cộng đồng cùng chung lợi ích; trong quan hệ xã hội, con người có tính đồng nhất, tính dựa dẫm. Điều này phản ánh trong ý thức của con người, biểu hiện là lương tâm, lòng đồng cảm, tinh thần trách nhiệm, tinh thần hợp tác. Vì thế, cha mẹ phải thường xuyên tận dụng thời cơ phát huy phẩm chất tốt đẹp của trẻ, hình thành nhân cách lành mạnh và hoàn thiện cho trẻ.

“Nhân chi sơ, tính bản thiện”. Trẻ nhỏ rất ngây thơ, trong sáng. Nếu ngay từ khi còn nhỏ, cha mẹ đã chú trọng bồi dưỡng phẩm chất chân thành thì sẽ rất có lợi cho trẻ sau này.

Ngày xưa có một quốc vương rất anh minh, tuổi đã cao mà vẫn chưa có con. Thế nên ông ta muốn nhận nuôi một đứa trẻ làm hồng tử để kế thừa ngôi vị của mình. Ông ta có một yêu cầu duy nhất đối với hồng tử, đó là thành thực.

Một hôm, quốc vương tuyên bố: "Ta muốn đích thân lựa chọn một đứa trẻ thành thực để nhận làm con nuôi". Sau đó ông sai người đưa cho mỗi đứa trẻ một ít hạt giống và tuyên bố: "Nếu ai có thể dùng những hạt giống này để trồng được những bông hoa đẹp nhất, thì người đó sẽ là hồng tử kế thừa ngôi vị". Tất cả trẻ con đều gieo những hạt giống này. Chúng chăm chỉ tưới nước, bón phân, xới đất, chăm sóc rất chu đáo.

Một cậu bé rất chăm chỉ chăm sóc cho hoa nhưng mười ngày, rồi nửa tháng, một tháng đã qua đi mà hạt giống trong chậu hoa vẫn như vậy, không nảy mầm. "Thật kỳ lạ!", cậu bé rất buồn. Cuối cùng, cậu hỏi mẹ:

"Mẹ ơi, vì sao hoa con trồng không nảy mầm?" Mẹ khuyên cậu thay đất cho hoa và nói: "Con thử thay đất trong chậu xem có được không?" Cậu bé thấy mẹ nói rất có lý liền gieo những hạt mầm vào những chậu đất mới tơi xốp. Nhưng chúng vẫn không nảy mầm. Ngày quốc vương quyết định dâng hoa đã tới. Những cậu bé ăn mặc đẹp đẽ đổ ra đường, trên tay chúng là những chậu hoa tươi thắm, rực rỡ. Nhưng không biết vì sao nhìn thấy cảnh tượng ấy, quốc vương không thấy vui chút nào. Bỗng nhiên, quốc vương nhìn thấy một cậu bé đang khác. Cậu ôm chậu hoa không đứng đó. Quốc vương liền sai người gọi cậu đến trước mặt và hỏi: "Vì sao cháu lại bung chậu không đến đây?" Cậu bé vừa khóc vừa kể cho quốc vương nghe mình đã trồng hoa như thế nào nhưng hoa không nảy mầm. Cậu còn nói có thể đây là quả báo bởi vì mình đã từng hái trộm hoa trong vườn nhà người khác.

Nghe cậu nói vậy, quốc vương vui mừng cầm tay cậu và lớn tiếng nói: "Con chính là hồng tử mà ta cần tìm!".

Vì sao quốc vương lại chọn cậu bé mang chậu không có hoa làm con nuôi? Thực ra, nguyên nhân rất đơn giản, đó là bởi vì những hạt giống mà quốc vương phát cho họ đều là những hạt giống đã luộc chín, không thể nảy mầm được. Vì thế, những đứa trẻ mang những chậu hoa đẹp nhất tới đều không phải là những đứa trẻ chân thành mà quốc vương cần.

Ở châu Âu có một câu ngạn ngữ: Chân thành là mảnh đất của cuộc đời. Cuộc đời rất dài, hãy để trẻ dùng sự chân thành để bày tỏ sự tôn trọng với sinh mệnh, tôn trọng cuộc sống.

Vậy, cha mẹ phải giáo dục trẻ trở thành người chân thành như thế nào?

Tạo cho trẻ môi trường sống chân thành

Trong giáo dục gia đình, người lớn đóng vai trò rất quan trọng. Đặc biệt là trong quá trình giáo dục đức tính thành thực, càng cần phải chú ý tới hành vi của người lớn, qua đó làm gương cho trẻ noi theo. Sự chân thành của một người phải trải qua quá trình từ bất chước đến hành động, cũng chính là một quá trình hình thành từng bước. Những lời nói cử chỉ chân thành hay “dối trá” đầu tiên mà trẻ biểu hiện đều là do môi trường sống tạo nên. Trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ là người thầy đầu tiên, là đối tượng để trẻ bắt chước. Mức độ chân thành trong lời nói và cử chỉ của cha mẹ sẽ ảnh hưởng sâu sắc tới sự nảy sinh và phát triển phẩm chất thành thực của trẻ.

Làm gương cho trẻ

Muốn trẻ thành thực, giữ chữ tín thì trước tiên cha mẹ phải làm được điều đó. Cha mẹ nhất định phải hiểu rằng: Không phải cứ giảng giải những đạo lý về sự chân thành trước mặt trẻ là trẻ sẽ học được chân thành và giữ chữ tín. Đừng tưởng rằng nói một đằng làm một nẻo là trẻ sẽ không nhận ra. Nếu cha mẹ hi vọng trẻ trở thành một người chân thành, giữ chữ tín, thì đừng chỉ gửi niềm hi vọng vào lời nói mà còn phải lấy mình làm gương, nói đi đôi với làm.

08

Giữ chữ tín

Đối với trẻ, “thành thực giữ chữ tín” không chỉ là phẩm chất tốt đẹp mà còn là một nhu cầu đạo đức cần thiết cho sự phát triển của xã hội. Cha mẹ phải giáo dục trẻ thành thực, giữ chữ tín, dạy trẻ nói thật, không được nói dối, làm sai thì phải dũng cảm nhận lỗi và sửa chữa, không tùy tiện lấy đồ của người khác, mượn đồ của người khác phải trả lại, nhặt được của rơi trả lại người đánh mất... Bồi dưỡng trẻ trở thành một người quang minh chính đại, như thế trẻ mới có tiền đồ tươi sáng được.

Một tiểu đoàn luyện tập ở vùng ngoại ô. Một hôm, sĩ quan nói với các binh sĩ: "Hôm nay, chúng ta sẽ tổ chức một cuộc thi chạy việt dã. Hi vọng mọi người có thể phát huy tài năng thực sự của mình, giành được thành tích cao".

Cuộc thi bắt đầu, mọi người đều dốc sức chạy về phía trước. Nhưng có một binh sĩ, anh ta không giỏi chạy bền. Vừa mới bắt đầu đã bị bỏ lại phía sau. Nhưng anh vẫn kiên trì chạy. Anh ta biết rằng, mình đã bị bỏ lại rất xa nhưng vẫn không ngừng khích lệ bản thân: Kiên quyết không được từ bỏ! Binh sĩ này tiếp tục chạy về phía trước. Anh ta chạy mãi, chạy mãi, gặp một ngã rẽ. Bên trái ngã rẽ này là đường lớn dành cho sĩ quan, còn bên phải là đường nhỏ dành cho binh sĩ. Nhìn thấy biển chỉ đường, anh ta thầm nghĩ: Chạy theo đường lớn chắc chắn sẽ đỡ tốn sức, nhưng nếu như vậy thì mình không phải là một binh sĩ thành thật, cho dù đến đích trước người khác thì cũng không phải là thành tích của mình. Vì thế, binh sĩ này vẫn quyết định chạy đường nhỏ. Anh ta chạy thêm nửa tiếng nữa, cuối cùng đã đến đích. Kỳ lạ là ngài sĩ quan, anh không nhìn thấy bóng của bất kỳ binh sĩ nào. Anh ta cho rằng: Nhất định là mình đã đến quá muộn, người khác đã đi hết rồi. Không ngờ người sĩ quan lại mỉm cười nói với anh ta: "Chúc mừng đồng chí, đồng chí là quán quân của cuộc thi này. Những người khác vẫn chưa đến". Binh sĩ vô cùng ngạc nhiên, quả thực anh chạy chậm hơn người khác rất nhiều. Đúng lúc ấy, các binh sĩ khác chạy đến đích. Thì ra đường dành cho sĩ quan xa hơn đường dành cho binh sĩ rất nhiều. Sĩ quan chỉ muốn thử xem các binh sĩ có thành thực hay không.

Cuối cùng, ngài sĩ quan tuyên bố: "Hôm nay chỉ có một binh sĩ vượt qua cuộc thi. Đồng chí ấy đứng đầu, bởi vì chỉ có đồng chí ấy là thành thật nhất. Đồng chí ấy mới là binh sĩ thật sự!".

Câu chuyện này nói với chúng ta rằng, thắng lợi là nhờ vào sự nỗ lực, chân thành và giữ chữ tín.

Thành thực giữ chữ tín là cơ sở để một người đứng vững trong xã hội và phát triển trong sự nghiệp. Muốn trẻ không thất bại trong xã hội cạnh tranh khốc liệt thì phải để trẻ có phẩm chất thành thực, giữ chữ tín. Hãy tin rằng, phẩm chất này sẽ mang lại cho trẻ cuộc đời rực rỡ. Vậy, cha mẹ phải bồi dưỡng phẩm chất này cho trẻ như thế nào?

Cha mẹ phải giữ lời

Cha mẹ nói phải giữ lời, như thế trẻ mới tin tưởng cha mẹ, có chuyện gì cũng muốn nói với cha mẹ. Cha mẹ và con cái hình thành mối quan hệ chân thành và tin

tưởng chính là điều kiện quan trọng để bồi dưỡng phẩm chất thành thực, giữ chữ tín cho trẻ. Nếu lời nói và hành động của cha mẹ không đi đôi với nhau, thái độ không thành thực thì không chỉ thất bại trong việc giáo dục đức tính thành thực cho trẻ mà còn biến trẻ trở thành người không thành thực.

Cha mẹ phải chú trọng giáo dục đạo đức

Cha mẹ nên thay đổi quan niệm, không nên chỉ chú trọng thành tích học tập của trẻ mà quên đi giáo dục đạo đức. Cha mẹ nào cũng muốn con thành tài, gần như cha mẹ nào cũng chú trọng thành tích học tập của con. Điều này rất dễ hiểu bởi vì suy cho cùng, học tập là một phần quan trọng không thể thiếu trong quá trình trưởng thành của trẻ. Nhưng nếu chỉ chú trọng thành tích học tập mà bỏ qua bồi dưỡng phẩm chất đạo đức, bồi dưỡng cách đối nhân xử thế, ý chí, năng lực thì sau này trẻ sẽ không thể trở thành một người chân thành, càng không thể yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, hiếu kính với cha mẹ, nhiệt tình giúp đỡ người khác. Ngòi ra, trẻ còn có thể vì thành tích thi mà dùng thủ đoạn xấu. Từ đó rất dễ khiến trẻ trở thành một người không chịu vươn lên, tự tư tự lợi. Vì thế, chúng ta phải đổi mới quan niệm, không thể chỉ dựa vào điểm số mà đánh giá trẻ.

Dạy trẻ đối xử tốt với mọi người

Cha mẹ nên dạy trẻ khi xử lý mối quan hệ giữa cá nhân với lớp học, cá nhân với trường học và mối quan hệ với các bạn trong lớp nên thành tâm thành ý, đồn kết giúp đỡ lẫn nhau; phải thành thực giữ chữ tín, nhận lời với người khác thì phải giữ lời; mượn đồ của người khác phải trả lại, làm hỏng thì phải chủ động bồi thường; phải chủ động tham gia các hoạt động công ích xã hội; thành thực, giữ chữ tín, có tinh thần trách nhiệm với xã hội.

Dạy trẻ giữ chữ tín

Dạy trẻ trước khi nhận lời người khác cần phải suy nghĩ cẩn thận xem mình có khả năng làm được hay không. Nếu không làm được thì không nên tùy tiện nhận lời. Với những việc mình có thể làm được cũng cần giữ đúng mực, không nên ôm đồm quá nhiều. Cha mẹ cần dạy trẻ phải suy nghĩ thận trọng xem có nên nhận lời hay không, để trẻ biết rằng làm việc theo cảm tính, giữ “nghĩa khí” và giữ chữ tín là khác nhau. Khi trẻ thành thực, giữ chữ tín, cha mẹ phải kịp thời khích lệ trẻ.

Thành thực giữ chữ tín là một tố chất cần thiết trong quá trình trưởng thành của trẻ, cần được hình thành và tích lũy. Vì thế, giáo dục để trẻ thành thực giữ chữ tín phải bắt đầu từ nhỏ.

Đố kỵ không có lợi cho sự trưởng thành của trẻ

Tâm lý đố kỵ là một cảm xúc tiêu cực, nảy sinh khi người khác hơn mình, bao gồm: tâm lý mất cân bằng, sa sút, thậm chí ố hận. Nghiên cứu chứng minh, tâm lý đố kỵ xuất hiện ngay trong thời kỳ sơ sinh, trước khi trẻ tập đi. Khi trẻ phát hiện người khác có thứ mà mình muốn có, cho dù là đồ chơi, lời khen hay sự chú ý của người lớn, trong lòng chúng sẽ nảy sinh sự đố kỵ. Nếu tâm lý này quá lớn, duy trì trong thời gian dài thì có thể sẽ trở thành một phần tính cách của trẻ, khiến trẻ biến thành một người ích kỷ, hẹp hòi, tiêu cực, ảnh hưởng đến sức khỏe tâm lý của trẻ.

Có rất nhiều nguyên nhân khiến trẻ nảy sinh tâm lý đố kỵ, nhưng chủ yếu gồm ba nguyên nhân dưới đây.

(1) Ảnh hưởng từ môi trường: Nếu trong nhà, người lớn nghi kỵ, coi thường lẫn nhau hoặc bình phẩm và hạ thấp người khác trước mặt trẻ thì vô hình trung sẽ ảnh hưởng đến tâm lý của trẻ. Nếu ở trường, giáo viên bao che cho học sinh, không chú ý phát hiện ưu điểm của từng học sinh, khiến một số học sinh bị kìm hãm thì cũng khiến những học sinh khác trở nên hẹp hòi, đố kỵ.

(2) Phương pháp giáo dục không thích hợp: Có cha mẹ thường xuyên nói trẻ không bằng các bạn khác ở một số mặt, khiến trẻ tưởng rằng cha mẹ thích người khác chứ không yêu mình. Vì bất mãn mà nảy sinh tâm lý đố kỵ.

(3) Sự khác biệt về khả năng: Mỗi đứa trẻ đều có lòng tự tôn rất lớn, đều có điểm yếu và điểm mạnh riêng. Nếu khả năng của trẻ ở một mặt nào đó không bằng người khác thì rất có thể vì ngưỡng mộ mà nảy sinh lòng đố kỵ. Đặc biệt là những trẻ thường xuyên được khen ngợi, được cha mẹ nuông chiều thì càng dễ xuất hiện vấn đề này.

Những trẻ đố kỵ thường có lòng tự tôn và tính sĩ diện rất cao. Như vậy, tâm lý đố kỵ có rất nhiều nhân tố tiêu cực.

Đố kỵ khiến con người trở nên hẹp hòi, không cho phép người khác hơn mình, ích kỷ, không quan tâm đến người khác. Đố kỵ sẽ làm nảy sinh mâu thuẫn, ảnh hưởng đến sự đoàn kết. Đố kỵ sẽ cơ lập bản thân, không có lợi cho sự trưởng thành lành mạnh. Đố kỵ quá mức sẽ biến thành thù hận, có thể khiến trẻ có hành động trả thù. Những trẻ đố kỵ quá mức sẽ sinh tính tự tin quá mức, tự đại, thậm chí có thể

dùng những thủ đoạn xấu xa để làm hại người khác.

Những trẻ có lòng đố kỵ không được chào đón trong cuộc sống tập thể. Khi một người đố kỵ với người khác thì sẽ không thân thiện, nhiệt tình với người đó, quan hệ giữa hai người sẽ rất lạnh nhạt. Trẻ càng đố kỵ với nhiều người thì càng có ít mối quan hệ tốt đẹp. Như thế sẽ gây trở ngại rất lớn cho sự phát triển khả năng giao tiếp của trẻ.

Lòng đố kỵ ảnh hưởng đến sức khỏe tâm lý của trẻ, có thể áp dụng những phương pháp dưới đây để điều chỉnh.

Giáo dục trẻ tích cực vươn lên

Với những trẻ có lòng tự tôn và tính sĩ diện cao, cha mẹ có thể lợi dụng tính sĩ diện và lòng tự tôn để khích lệ ý thức cạnh tranh, khiến trẻ tích cực nỗ lực. Như thế mới có thể vượt qua người khác. Cha mẹ nên nói với trẻ rằng: “Con hi vọng nhận được sự biểu dương của thầy cô, các bạn khác cũng hi vọng như thế. Mọi người cùng nỗ lực, kết quả có thể là lần này con thắng, lần sau sẽ là người khác thắng. Không vấn đề gì cả”.

Hướng dẫn trẻ cạnh tranh một cách đúng đắn

Khi trẻ nảy sinh tâm lý đố kỵ, cha mẹ hãy hướng dẫn trẻ xây dựng ý thức cạnh tranh đúng đắn. Có thể nói với trẻ rằng, khi người khác giành chiến thắng, việc mình cần làm không phải là tức giận mà nên khơi dậy ý chí chiến đấu, dám cạnh tranh với đối phương. Đồng thời, nên nói với trẻ: Người khác thành công chắc chắn có rất nhiều ưu điểm đáng để mình học tập, mình cần phải học được những điểm mạnh của đối phương. Như thế bản thân mới không ngừng tiến bộ, giành được thành công.

Bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ

Cần phải bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ, thường xuyên khích lệ, biểu dương trẻ. Dĩ nhiên khích lệ, khen ngợi cũng phải đúng mực, không được khoa trương quá mức. Những trẻ tự tin thường rất lạc quan, bình thản trước thành công của người khác và tin rằng mình cũng sẽ thành công.

Giúp trẻ khắc phục thiếu sót

Những trẻ hay đố kỵ thường là do bản thân có thiếu sót ở một mặt nào đó nên

nảy sinh lòng đố kỵ, cần phải giúp trẻ tìm ra thiếu sót của bản thân, giúp chúng nỗ lực khắc phục. Nếu trẻ nhìn thấy bạn khác vẽ đẹp hơn mình mà nảy sinh lòng đố kỵ, có thể giúp trẻ nâng cao khả năng hội họa. Như thế khi vẽ thi với người khác, trẻ sẽ có đủ tự tin. Chỉ cần khả năng vẽ mọi mặt của trẻ đều phát triển thì trẻ sẽ không còn đố kỵ nữa.

10

Để trẻ tràn đầy niềm tin

Đối với một người, một gia đình, một tập thể, thậm chí một quốc gia, niềm tin vô cùng quan trọng. Một đứa trẻ mất đi niềm tin sẽ mất đi cơ hội giao lưu, học tập, không có lợi cho sự trưởng thành của bản thân. Cha mẹ mất đi niềm tin của con cái thì sẽ dẫn đến rất nhiều vấn đề gia đình. Cha mẹ lúc nào cũng đánh giá hành vi của trẻ, bình luận xem trẻ đúng hay sai nhưng đã bao giờ tự kiểm điểm bản thân chưa?

Nếu cha mẹ thường xuyên tự kiểm điểm thì sẽ thấy, thực ra, trong tiềm thức, trẻ có niềm tin đặc biệt với cha mẹ. Trẻ luôn coi cha mẹ là người thầy đầu tiên, là tấm gương để mình noi theo. Trẻ cũng rất hi vọng có được sự tin tưởng của cha mẹ, cùng trò chuyện với cha mẹ giống như những người bạn. Chúng cho rằng, chỉ có sự tin tưởng của cha mẹ mới là chân thực và đáng tin. Sự tin tưởng của cha mẹ đồng nghĩa với coi trọng và khích lệ. Đó mới là động lực thật sự. Xét từ hiệu quả giáo dục, tin tưởng là một phương thức giáo dục có tác dụng cổ vũ, cũng là một phương pháp hữu hiệu thay đổi hành vi không nghe lời của trẻ.

Trong giáo dục gia đình, sự tin tưởng của cha mẹ khiến con cái cảm thấy mình bình đẳng với cha mẹ, từ đó càng tôn trọng, kính yêu, thân thiết, phục tùng cha mẹ hơn, muốn tâm sự những điều thầm kín với cha mẹ. Như thế khiến cha mẹ hiểu rõ hơn về thế giới nội tâm của con cái, điều chỉnh được hành vi không nghe lời của chúng. Ngược lại, nếu cha mẹ tỏ thái độ không tin tưởng trẻ, hơn nữa còn ép trẻ làm theo mong muốn chủ quan của mình thì sẽ không thể hiểu được nguyện vọng và yêu cầu của con, lòng tự tôn và sự tự tin của trẻ sẽ bị tổn thương, trẻ sẽ không tin tưởng cha mẹ, thậm chí chống đối, không nghe lời.

My vui sướng chạy về phía mẹ: "Mẹ ơi, con được...", chưa nói xong thì cô bé bị dây giày buộc chưa gọn gàng làm cho vấp ngã. Mẹ vội đỡ My dậy, phủi quần và nói: "Có bị xây sát ở đâu không? Có đau không?"

My vẫn phẫn khích nói: "Mẹ ơi, hôm nay con được một bông hoa".

"Được một bông hoa thì có gì giỏi giang, Mai ngày nào cũng được hoa kia kìa!" Đầu óc mẹ vẫn tập trung vào đầu gối của My, đôi giày mới mua lại rách rồi.

My nói: "Mẹ ơi, con được hoa thật mà, hôm nay con dùng mười bông hoa nhỏ đổi lấy một bông hoa to!"

Mẹ nói: "Biết rồi! Mau đi đi, hôm nay mẹ phải đi ăn cơm với mấy cô".

Lúc này, khuôn mặt của My mất hẳn đi nét vui tươi lúc nãy.

Có những chuyện mà cha mẹ coi là nhỏ nhặt, thì trẻ lại ghi nhớ rất lâu trong lòng, lâu dần sẽ xuất hiện khoảng cách với bố mẹ.

Để có được niềm tin của trẻ, cha mẹ có thể áp dụng những phương pháp sau:

Trước tiên hãy làm bạn, sau đó mới làm cha mẹ

Cha mẹ nên đối xử với trẻ như những người bạn chứ không phải dùng thân phận của người bề trên để ép buộc hay dùng đũa roi giáo dục trẻ. Đối xử với trẻ như những người bạn không có nghĩa là cha mẹ không giúp đỡ, phê bình hay khuyên bảo trẻ. Quan trọng là cha mẹ dùng phương pháp giáo dục dân chủ, cho trẻ cơ hội lựa chọn và giải thích. Khi trẻ cảm thấy cha mẹ không dùng thân phận của người bề trên và những lời nói quyền uy để dạy dỗ mình thì trẻ sẽ dễ dàng tiếp thu ý kiến của cha mẹ.

Chẳng hạn như khi nói chuyện với trẻ, cha mẹ thường dùng những từ như: "Con nên thế này", "Con phải thế kia". Đây là mệnh lệnh ép buộc. Nếu có thể chuyển thành "Con có thể làm thế này", "Con hãy thử làm thế này"... thì trẻ sẽ dễ dàng tiếp nhận. Cha mẹ có thể nói chuyện với trẻ trong lúc chơi, lúc làm việc nhà, như thế trẻ sẽ cảm thấy thoải mái, tự nhiên hơn.

Khen ngợi trẻ

Với những thành công của trẻ, cha mẹ cần kịp thời khích lệ, bồi dưỡng niềm tin cho trẻ. Không được so sánh con mình với những đứa trẻ khác mà nên cảm thấy tự hào với từng chút tiến bộ của con. Tin tưởng và tự tin là động lực để con người không ngừng phấn đấu. Đứa trẻ nào cũng hi vọng nhận được sự khen ngợi và khẳng định.

Vì thế, khi trẻ thất bại, mất đi sự tự tin; thì một nụ cười, một lời khen ngợi, một

câu động viên của cha mẹ có thể khiến trẻ phản chấn trở lại. Đáng tiếc là trong những tình huống như thế, phần lớn cha mẹ không khích lệ, thừa nhận, khen ngợi mà lại chỉ trích và mắng mỏ, khiến trẻ mất đi niềm tin.

Tôn trọng sự riêng tư của trẻ

Cùng với sự tăng lên của độ tuổi, trẻ sẽ có những bí mật của mình, khao khát có một khoảng trời riêng. Lúc ấy, rất nhiều cha mẹ cảm thấy khó chấp nhận. Họ nóng lòng muốn thăm dò sự riêng tư của trẻ để hiểu chúng hơn. Nhưng nếu sự riêng tư của trẻ bị xâm phạm mà cha mẹ lại không biết cách cứu vãn, thì sẽ khiến trẻ phản cảm và mất đi niềm tin với cha mẹ. Trẻ sẽ nghĩ rằng, cha mẹ không tôn trọng nhân cách của mình và cảm thấy bất mãn với cha mẹ.

Giữ lời hứa với trẻ

Một số cha mẹ nói một đằng làm một nẻo, đã hứa với trẻ là hôm nay đi công viên nhưng lại không giữ lời. Hết lần này đến lần khác, trẻ sẽ dần mất đi sự tin tưởng với cha mẹ. Cha mẹ yêu cầu trẻ phải thành thật giữ chữ tín nhưng bản thân lại làm ngược lại sẽ phản tác dụng. Vì thế, khi giáo dục trẻ, cha mẹ phải không ngừng nâng cao tố chất và phẩm chất đạo đức của bản thân, lấy hành động thực tế làm gương cho trẻ. Phải thành thật giữ chữ tín, nhất định không được tùy tiện nói dối trẻ.

11

Nhận thức bản thân, bước tới thành công

Tự ý thức là một người tự nhận thức, đánh giá và kỳ vọng vào bản thân. Tự ý thức bao gồm kỳ vọng mình trở thành người như thế nào? Đạt được mục tiêu như thế nào? Trên cơ sở nhận thức bản thân một cách đầy đủ, đề ra kế hoạch tương lai ra sao? Trẻ có nhận thức, đánh giá bản thân một cách đúng đắn hay không là một chỉ tiêu quan trọng trong sức khỏe tâm lý của trẻ, cũng là tiền đề để trẻ bước tới thành công.

Trẻ trong độ tuổi dậy thì khao khát hiểu bản thân hơn bất cứ lúc nào. Vì sự tự đánh giá và những lời đánh giá của những người xung quanh với mình không giống nhau dẫn đến mối quan hệ với những người xung quanh mất cân bằng. Điều này sẽ ảnh hưởng tới tâm lý lành mạnh của trẻ, không có lợi cho sự trưởng

thành tâm lý của trẻ.

Nhận thức bản thân là một quá trình tự suy ngẫm về những quyết định, hành vi của mình sau khi trải qua một khoảng thời gian, trải qua một vài sự việc.

Trước tiên, nhận thức bản thân có thể khiến trẻ xác định được vị trí của bản thân một cách đúng đắn, nắm được hướng phấn đấu của mình. Khi làm việc gì đó, không được để trẻ chỉ lấy hứng thú làm mục tiêu mà phải xác định rõ khả năng và sở trường của trẻ, lựa chọn phương hướng thích hợp với bản thân để hoàn thành mục tiêu.

Thứ hai, nhận thức bản thân có thể mang tới động lực phấn đấu cho trẻ. Tự nhận thức không nhất thiết là phê bình bản thân, mà nên khen ngợi sự nỗ lực của bản thân để có tự tin và động lực tiến lên phía trước.

Cuối cùng, một điểm rất quan trọng là tự ý thức có thể hoàn thiện nhân cách. Không ai ngay từ khi sinh ra đã ưu tú, phải trải qua sự nỗ lực và không ngừng tự kiểm điểm mới có thể đạt được điều đó.

Đã hiểu được tầm quan trọng của sự tự nhận thức. Vậy, cha mẹ phải làm thế nào để trẻ nhận thức bản thân?

Kiểm điểm bản thân

Rất nhiều nhân vật kiệt xuất đều đã từng phân tích bản thân một cách sâu sắc, tòn diện. Chỉ có tự kiểm điểm mới có thể hiểu bản thân, nhận thức và đánh giá bản thân một cách đúng đắn. Cũng chỉ có như thế mới có thể không ngừng hoàn thiện bản thân, để cuộc đời bớt đi trở ngại và có thêm nhiều thành công. Kiểm điểm là một phương pháp hữu hiệu để nhận thức bản thân. Quá trình trưởng thành là quá trình tự kiểm điểm. Vì thế, trẻ có thể rút kinh nghiệm sau mỗi lần thành công và thất bại, qua đó tiến hành kiểm điểm một cách hệ thống, nhận thức rõ ưu - khuyết điểm của mình, giúp bản thân nắm được phương hướng của cuộc sống.

Sự đánh giá của người khác

Có thể căn cứ vào thái độ và sự đánh giá của người khác với mình để nhận thức bản thân. Thông qua sự đánh giá của người khác có thể tạo cơ sở để nhận thức bản thân. Nếu sự tự đánh giá của bản thân và những lời đánh giá của mọi người xung quanh về mình khá giống nhau, thì chứng tỏ khả năng tự nhận thức khá tốt, tâm trạng cũng ổn định. Nếu đánh giá khách quan và đánh giá chủ quan có sự khác biệt thì chứng tỏ khả năng tự nhận thức chưa đúng đắn, cần phải điều chỉnh.

Cha mẹ phải dạy trẻ học cách phân biệt những lời đánh giá đúng đắn với những lời đánh giá lệch lạc, sai lầm. Với những lời đánh giá đúng đắn của người khác, phải coi đó là vật báu, là món quà tốt nhất và vui vẻ đón nhận. Bởi vì điều đó có lợi cho sự tiến bộ của bản thân. Với những lời đánh giá lệch lạc có phần đúng có phần sai, thì nên tiếp nhận phần đúng đắn. Với những lời đánh giá hoàn toàn sai lầm cũng không nên loại bỏ hoàn toàn mà trước tiên cần phân tích xem nó có ý tốt hay ý xấu: Nếu xuất phát điểm là có ý tốt thì cần phải vui vẻ tiếp nhận và có sự điều chỉnh; nếu có ý cố tình công kích thì hãy mỉm cười cho qua, đừng để tâm. Hãy tự vui vẻ để khiến kẻ công kích gián tiếp bị tổn thương.

Nhận thức thực tiễn

Nếu không thể khẳng định tính cách, tài năng và ưu điểm của trẻ, thì hãy tìm cơ hội để trẻ thể hiện. Trong thực tiễn, trẻ có thể phát hiện tồn tại tài năng và sở trường của mình, biết được ưu - khuyết điểm của bản thân, từ đó tìm cách tự hoàn thiện mình. Cha mẹ hãy dạy trẻ biết lắng nghe ý kiến của người khác, nhìn thấy ưu điểm của người khác, nghĩ cách phát huy ưu điểm của mình, bù đắp khuyết điểm, hội nhập vào cuộc sống tập thể, trở thành một người độc lập, kiên cường, có nhân cách hoàn thiện.

Một triết gia đã nói: Nếu bạn không thể trở thành đường lớn, thì hãy làm một con đường nhỏ. Nếu bạn không thể trở thành mặt trời, thì hãy trở thành một ngôi sao. Quyết định thành bại không phải là ở kích thước lớn hay nhỏ mà ở chỗ bạn có thể là chính mình hay không. Một người thành công đã từng nói: “Người có thể tìm thấy phương hướng của mình và dẫn mình tiến lên phía trước thì cả thế giới sẽ nhường đường cho người đó. Vì thế, những người khao khát thành công nên nhận thức bản thân, thả lỏng lý tưởng, đối mặt với hiện thực. Chỉ có như vậy mới có thể đến được bến bờ của thành công!”

Vì thế, nhận thức bản thân là có thể nhận thức thế giới. Hiểu được bản thân thì có thể thay đổi bản thân. Một khi trong lòng có điểm tựa thì sẽ có được sức mạnh nội tại thực sự. Sức mạnh này sẽ không ngừng khích lệ và thúc đẩy trẻ tiến tới thành công.

Ngăn chặn thói quen nói xấu của trẻ

Sự trưởng thành của trẻ là một quá trình không ngừng phạm lỗi, không ngừng cải thiện. Cha mẹ phải bồi dưỡng khả năng kiểm điểm lỗi lầm của trẻ. Điều đó hiệu quả hơn là cha mẹ hay người khác chỉ ra sai lầm rồi sửa chữa. Ai cũng sẽ phạm sai lầm, nhưng sai lầm có thể dạy chúng ta những điều mà chúng ta không thể học được ở bất cứ nơi đâu. Đôi khi trẻ không biết những thứ gì mình nhận thức là sai lầm, cũng không biết mình đã làm sai. Cách nhìn nhận và suy nghĩ của trẻ khó tránh khỏi bị hạn chế. Trẻ nói dối phần lớn không hề có ác ý, một số trường hợp có thể vì ý thức tự bảo vệ, sợ mình bị trừng phạt hoặc vì muốn gây chú ý với người khác, không phân biệt được hiện thực và ảo tưởng. Vì thế, cha mẹ nên tìm hiểu nguyên nhân trẻ nói dối để áp dụng phương pháp cụ thể, hình thành thói quen thành thực cho trẻ.

Trẻ nói dối không có ác ý nhưng nói dối nhiều lần có thể sẽ trở thành thói quen. Vì thế, muốn trẻ không có thói quen nói dối thì cần phải tìm hiểu nguyên nhân vì sao trẻ nói dối?

(1) Trẻ sợ cha mẹ hoặc thầy cô trách mắng: Một số cha mẹ mỗi lần trẻ làm sai chuyện gì là liền đánh mắng trẻ. Trẻ sợ bị đánh, bị mắng, liền dùng cách nói dối để che đậy lỗi lầm của mình. Cách làm này có thể nhận được sự tha thứ của cha mẹ, thầy cô. Thế là lần thứ hai, lần thứ ba làm sai, trẻ lại nói dối để nhận được sự tha thứ.

(2) Trốn tránh hiện thực: Đôi khi vì không muốn làm hay không thể làm chuyện gì đó, trẻ liền kêu đau đầu, đau bụng. Cách nói dối này thường nhận được sự đồng tình của cha mẹ hoặc thầy cô, vì thế về sau trẻ thường nói dối.

(3) Thích hư danh, sĩ diện: Bản thân không làm một chuyện gì đó nhưng lại nói là mình làm để được khen ngợi, được hãnh diện với mọi người. Cũng có thể bản thân làm một chuyện gì đó nhưng làm không tốt, sợ xấu hổ với mọi người nên nói mình không làm để tránh bị chê bai.

(4) Hám lợi: Rất nhiều trẻ vì thèm ăn nên đã nói dối. Một số trẻ vì muốn có được điểm cao hoặc phần thưởng nên đã quay cóp trong khi thi, lại còn nói mình giỏi giang. Tất cả đều là do hám lợi.

Cha mẹ đã biết được nguyên nhân trẻ nói dối. Vậy, phải làm thế nào để ngăn chặn thói quen nói dối của trẻ?

Không được tùy tiện đưa ra kết luận

Nếu trẻ nói dối, cha mẹ cần phải nghiêm túc điều chỉnh, không được nổi giận

đánh mắng, cũng không được thản nhiên như không, càng không được khích lệ trẻ. Với những hành vi nói dối vô tình hoặc mới là lần đầu, cha mẹ không được quá nóng giận, càng không được đánh trẻ, nên kìm nén sự tức giận, phân tích lỗi lầm của trẻ. Nếu trẻ nói dối là vì tị mị, nghịch ngợm, không cẩn thận mà vô tình làm sai thì tuyệt đối không được thô bạo đánh đập trẻ, nên kiên nhẫn dạy bảo chúng. Trước tiên, cần tỏ ra không hài lòng với hành vi nói dối của trẻ, bày tỏ thái độ căm ghét, phản cảm với hành vi nói dối. Sau đó giáo dục trẻ sau này phải chú ý lời nói, hành vi của mình, không được nói dối nữa. Nếu nói dối thì phải lập tức thừa nhận lỗi lầm.

Không được trách mắng trẻ một cách mù quáng

Cha mẹ phải căn cứ vào vấn đề để giải quyết chứ không nên chỉ phê bình, khiến trẻ mất đi lòng tự tôn. Cha mẹ có thể cùng trẻ thảo luận, cho trẻ một chút không gian để kiểm điểm lại, đồng thời ổn định tâm trạng của mình. Nếu lớn tiếng trách mắng hoặc nổi nóng thì trẻ sẽ sợ hãi. Như thế sẽ không thể biết được mục đích và động cơ trẻ nói dối. Phải tạo không khí khách quan, bình tĩnh thì mối quan hệ tương tác giữa cha mẹ và con cái mới phát triển đúng hướng.

Không được trút giận lên người trẻ, đánh mắng trẻ, như thế sẽ làm mất đi cơ hội giáo dục chúng. Ai cũng sẽ có một vài lần nói dối, vì thế không nên trách móc hành vi của trẻ một cách quá mức, cho trẻ chút không gian, quan tâm và giúp đỡ trẻ, tin rằng trẻ sẽ trở thành người mà cha mẹ kỳ vọng.

Khen thưởng và trừng phạt một cách đúng đắn

Giúp trẻ nhận thức được rằng nói dối là sai, chính là không ngừng giáo dục trẻ phải thành thực. Khi trẻ thành thực cần kịp thời khích lệ và khen ngợi trẻ. Nếu trẻ đã quen nói dối, nhiều lần không sửa đổi, thậm chí có hành vi làm hại người khác thì ngồi những lời phê bình nghiêm khắc, cần phải trừng phạt một cách thích đáng để loại bỏ tật xấu này của trẻ. Ví dụ, trẻ ham xem tivi, không làm bài tập nhưng lại nói dối là làm xong rồi. Khi phát hiện ra, trước tiên cha mẹ phải yêu cầu trẻ làm bài tập, sau đó không cho trẻ xem tivi ba ngày hoặc trong ba ngày không cho trẻ chơi đồ chơi mà trẻ thích. Nhưng khi trừng phạt, cha mẹ phải chú ý, trừng phạt sao cho vừa để trẻ cảm thấy đau khổ và nhận thức được tính nghiêm trọng của sự việc lại vừa không làm tổn hại đến thân thể trẻ. Không được bắt trẻ quỳ hay đánh mắng trẻ, vì làm như vậy không những không hiệu quả mà còn gây tâm lý chống đối.

Dạy trẻ quan niệm đạo đức đúng đắn

Cha mẹ không được bỏ qua tính nghiêm trọng của việc nói dối, đặc biệt là lúc đầu, khi trẻ thỉnh thoảng nói dối về những việc nhỏ nhất, cha mẹ không được mỉm cười cho qua, nếu không thì chẳng khác gì khích lệ hành vi này của trẻ. Cha mẹ phải dùng lời nói và hành động để giáo dục trẻ nhận thức được rằng, bất cứ sự không trung thực nào đều là vô đạo đức, có hại cho mình và người khác. Dạy trẻ biết tôn trọng người khác, cơ sở của sự tin tưởng là thành thực. Kể cho trẻ một số câu chuyện sinh động về tính trung thực để trẻ biết rằng, những người thường xuyên nói dối cuối cùng sẽ không được ai tin tưởng.

Bài học thứ bảy

Độc lập là tài sản suốt đời của trẻ

Trên thực tế, “độc lập” bao hàm hai tầng ý nghĩa: “Độc lập” là mục tiêu chủ yếu của sự trưởng thành, phải trở thành một người độc lập, có khả năng phát triển bản thân. “Độc lập” là điều kiện cần thiết cho sự trưởng thành. Nó đại diện cho sự hoàn thiện của các chức năng sinh lý, tâm lý. “Độc lập” là từ đồng nghĩa với tự lập, là tài sản quý báu của cuộc đời. Erich Fromm - nhà tâm lý học người Mỹ cho rằng, có một cách đáng tin cậy để kiểm nghiệm về tình yêu của cha mẹ dành cho con cái, chính là xem cha mẹ có ý định buông tay trẻ hay không, có ý định thúc đẩy trẻ độc lập tự chủ hay không. Yêu trẻ, hãy đừng cầm buông tay để khích lệ trẻ tự chủ và độc lập.

Hoa trong nhà kính, đẹp nhưng yếu ớt

Những bông hoa trong nhà kính được chủ nhân chăm sóc tỉ mỉ, được cung cấp dưỡng chất đầy đủ. Lâu dần, hoa lớn rất nhanh, nở ra những bông hoa rực rỡ. Nhưng chỉ cần đặt nó dưới gió bão, thì nó sẽ bị vùi dập.

Con người cũng vậy. Đời sống vật chất không ngừng nâng cao, cha mẹ nuông chiều con cái, trẻ muốn thứ gì là được thứ ấy. Nhưng con người ai cũng sẽ già đi. Cha mẹ cũng không thể chăm sóc con cái suốt đời được. Cũng không thể cho trẻ những thứ trẻ cần suốt đời được. Thực tiễn chứng minh, những bông hoa trồng trong nhà kính không thể vượt qua sóng gió. Nếu con người chỉ biết dựa dẫm vào người khác thì sẽ vĩnh viễn không học được cách bước đi, vấp ngã cũng không tự đứng dậy được. Trẻ lớn lên dưới sự nuông chiều của cha mẹ, tuy người cao lớn nhưng tâm lý yếu đuối, EQ không cao, không vượt qua được sóng gió của cuộc đời. Như vậy thì khó có thể thích ứng được với xã hội cạnh tranh khốc liệt như hiện nay.

Ivan Sergeyevich Turgenev đã từng nói: "Bạn muốn trở thành người hạnh phúc ư? Nhưng trước tiên bạn phải học cách nếm trải mùi vị của cay đắng". Những người thành công là những người hạnh phúc nhưng hầu hết những người hạnh phúc đều phải trải qua gian khổ. Gian khổ không chỉ gieo mầm hi vọng mà còn gieo mầm thành công, hạnh phúc. Chỉ có trải qua gian khổ thì mới có cuộc đời rực rỡ, muôn màu.

Ông sinh ra trong một gia đình nông dân nghèo khổ. Khi còn nhỏ, thứ mà ông nhớ nhất chỉ có hai chữ: một là nghèo, hai là khổ. Hồi ấy, gia đình ông rất nghèo. Tài sản duy nhất chính là một chiếc cối xay. Cả nhà đều phải dựa vào nó để duy trì cuộc sống. Nghèo khổ gần như nhấn chìm tất cả niềm vui thời thơ ấu của ông, cũng cướp đi quyền học tập của ông. Chưa học xong cấp hai ông đã buộc phải thôi học. Từ đó, ông bắt đầu cuộc sống làm thuê vất vả. Nhưng mấy năm sau, cái nghèo không những không đi mà còn giống như con rắn quấn chặt lấy ông.

Vì chuyện đó mà cha ông đã nói: “Con đừng cố nữa, hãy chấp nhận số phận đi!” Nhưng ông nói: “Con tuyệt đối sẽ không giống như cha, suốt đời quanh quẩn bên chiếc cối xay”. Nghe vậy, cha ông cũng chỉ có thể buồn rầu thở dài: “Haizzz, thế con có thể làm gì? Chẳng phải trước đây cũng sống thế này sao? Lẽ nào con còn có thể tìm ra vàng trong chiếc cối xay?” Ông phản bác: “Trước đây là trước đây, sau này con sẽ sống cuộc sống của riêng con”.

Để thay đổi vận mệnh nghèo khổ của mình, có được cuộc sống mà mình muốn, ông đã vắt óc suy nghĩ. Nhưng kết quả đều thất bại. Lúc ấy, cha ông cũng qua đời vì bệnh nặng, để lại cho ông tài sản duy nhất là chiếc cối xay cũ kỹ. Sau này, ông thường ngồi người ngồi bên chiếc cối xay, suy nghĩ phải làm thế nào mới có được cuộc sống hạnh phúc, viên mãn. Năm ông 20 tuổi, câu nói của một người bạn đã đánh thức ông, cuối cùng ông đã tìm thấy chiếc chìa khóa mở ra kho báu cuộc đời. Hôm ấy, ông nói chuyện với một người bạn thân làm bác sĩ. Khi nói đến giá trị dinh dưỡng của rau củ, bác sĩ đã nói: “Rau củ khô không mất đi thành phần dinh dưỡng”. Chính câu nói ấy đã khiến ông nảy ra một ý rất hay: “Nếu xay lẫn rau củ khô với các loại đậu thì sẽ thế nào nhỉ? Không biết chừng sẽ có được một gia vị giàu dinh dưỡng!”.

Nói là làm, ông lập tức bắt tay vào làm loại gia vị trong tưởng tượng của mình. Kết quả đã thu được thành công. Loại gia vị này vừa mới được đưa ra thị trường đã rất được ưa chuộng vì nhanh gọn, tiện dụng.

Ông chính là Julius Maggi.

Trên đường đời, rất ít người có thể thuận buồm xuôi gió, hầu hết mọi người đều phải gặp trở ngại, đối mặt với trở ngại. Có người coi đó là chướng ngại vật trong cuộc đời, thường xuyên bị khó khăn đánh bại, sống dưới cái bóng của nó. Có người thì đón nhận trở ngại, đối mặt với nó để có được tương lai huy hoàng. Vì thế, cha mẹ hãy để trẻ đối mặt với trở ngại, tôi luyện trong khó khăn, như thế trẻ mới mạnh mẽ, kiên cường. Một đứa trẻ nếu không trải qua thử thách gian khổ thì sẽ không có ý chí kiên cường, càng không có được thành công. Chỉ có gian khổ mới có thể khiến con người có ý chí kiên cường và sức mạnh to lớn. Chỉ có trải qua những ngày tháng gian khổ thì mới có thành công huy hoàng ngày hôm nay.

02

Bảo vệ quá mức chính là ngăn cản sự trưởng thành của trẻ

Cha mẹ chăm sóc, bảo vệ trẻ quá mức, có vẻ là tốt cho trẻ nhưng thực chất sẽ khiến trẻ mất đi cơ hội độc lập giải quyết vấn đề, hạn chế sự phát triển, khiến trẻ trở nên vô dụng.

Trong xã hội cạnh tranh khốc liệt, “vệ sĩ” tốt nhất chính là bản thân mình. Trẻ

có thể đứng vững trong xã hội hay không phụ thuộc vào việc trẻ có khả năng độc lập giải quyết, xử lý vấn đề hay không. Có cha mẹ bảo vệ trẻ quá mức khiến trẻ trở thành những bông hoa trong nhà kính, không phát triển được khả năng của mình. Ngược lại, những cha mẹ có tầm nhìn xa thì ngay từ khi trẻ còn rất nhỏ đã có ý thức bồi dưỡng khả năng độc lập sinh tồn và phát triển cho trẻ.

Trong cuộc sống hiện nay chúng ta thường thấy, nhiều cha mẹ sợ con bị thương mà không cho con tập đi xe đạp, sợ con làm đồ đồ ăn mà không cho con bung nồi canh, bát com....

Tạo nên đứa trẻ như thế nào, quyền chủ động nằm trong tay cha mẹ. Alfred Adler - nhà tâm lý học nổi tiếng đã từng nói: Có hai loại hành vi của cha mẹ mà chắc chắn sẽ ảnh hưởng tới nhân cách của trẻ sau này, đó chính là quá cưng chiều và coi nhẹ.

Cha mẹ quan tâm quá nhiều và bảo vệ trẻ quá mức chính là nuông chiều. Sự nuông chiều này cướp đi tính độc lập mà trẻ cần có trong quá trình trưởng thành, gây ra tâm lý tự ti, dẫn đến các vấn đề nhân cách của trẻ sau này. Ví dụ, với những hành vi “nghịch ngợm” của trẻ, có cha mẹ thì không bận tâm, có cha mẹ thì hạn chế, cấm đoán. Lúc nào họ cũng bảo vệ trẻ tránh cái này, tránh cái kia, không được làm thế này, không được làm thế kia. Kết quả là khi trưởng thành, trẻ không có khả năng ứng phó với các vấn đề trong cuộc sống, không thể tự mưu sinh, không thể tự quyết định, không thể ứng phó với trở ngại trong cuộc đời.

Những trẻ được bảo vệ quá mức sẽ thiếu kinh nghiệm, từ đó cảm thấy tự ti và sợ thử thách. Làm hộ trẻ hay nói trước với trẻ chẳng khác nào muốn nói với trẻ rằng: “Một mình con không làm được”. Trước thái độ đó của cha mẹ, trẻ sẽ mất đi niềm tin, dễ dàng từ bỏ. Vì thế, cha mẹ bảo vệ quá mức sẽ ảnh hưởng không tốt đến sức khỏe tâm lý của trẻ.

Sự bao bọc quá mức của cha mẹ với trẻ sẽ có những tác động không tốt như thế nào đến sự phát triển tâm lý của chúng?

Ảnh hưởng đến tính xã hội của trẻ

Quá trình xã hội hóa của trẻ tức là quá trình trưởng thành về tâm lý. Tính xã hội của trẻ sẽ được hình thành trong hoạt động này. Trẻ rời khỏi vòng tay của mẹ bước vào thế giới bạn bè, mối quan hệ mẹ con là quan hệ bảo vệ và được bảo vệ, còn mối quan hệ bạn bè là mối quan hệ thân thiện, tin tưởng, hỗ trợ. Để duy trì mối quan hệ bạn bè tốt đẹp, trẻ phải học một vài phẩm chất cần thiết, phát triển khả năng tự ý thức, tự đánh giá, tự kiểm chế, đồng thời phát triển tính độc lập,

cảm nhận được rằng, bản thân là một thành viên trong xã hội, từ đó chủ động gánh vác nghĩa vụ của mình. Những trẻ được bảo vệ quá mức, các mối quan hệ chỉ hạn chế trong gia đình, cha mẹ và người thân, không thể có được những mối quan hệ rộng rãi, nhận biết được tình cảm, ý thức và quan điểm giá trị của người khác. Khi đi học, trẻ sẽ không biết cách giao tiếp với người khác, từ đó hình thành tính cách cơ độc, dựa dẫm, trầm cảm, thậm chí nảy sinh các vấn đề về hành vi xã hội nghiêm trọng.

Ảnh hưởng đến sự phát triển trí tuệ của trẻ

Trí tuệ của con người được phát triển trong hoạt động xã hội, bảo vệ quá mức thực chất là hạn chế sự phát triển của hoạt động trí tuệ và tâm lý. Những trẻ được bảo vệ quá mức có rất ít cơ hội để tìm tòi, nỗ lực phát triển và thể hiện trí tuệ của mình. Tệ hơn là vì rất ít khi phải động não suy nghĩ, bắt tay thực hành nên khi bước vào xã hội, trẻ thường tỏ ra yếu đuối, lười biếng, không thể tự làm bài tập, không muốn suy nghĩ.

Bảo vệ quá mức sẽ khiến trẻ mất đi tính chủ động và tự giác trong học tập

Rất nhiều cha mẹ không muốn trẻ làm sai, bị điểm kém, xấu hổ với bạn bè, thầy cô nên đã làm thay trẻ. Cha mẹ phải để trẻ học cách tự chịu trách nhiệm. Trẻ không chịu chú ý nghe giảng, làm bài không nghiêm túc, không nắm vững kiến thức, không đạt thành tích cao, trẻ làm sai chỗ nào thì lần sau sẽ chú ý chỗ đó. Nhưng nếu cha mẹ làm thay sẽ khiến trẻ mất đi tinh thần trách nhiệm, sau này vẫn làm sai. Nếu trẻ tự mình hoàn thành bài tập và đạt thành tích cao thì chúng sẽ cảm thấy rất vui và có động lực để phấn đấu.

Cha mẹ là ánh mặt trời trên con đường trưởng thành của trẻ, bất kể lúc nào cũng nên để trẻ cảm nhận được tình yêu của cha mẹ. Nhưng yêu không có nghĩa là nuông chiều và thay thế. Nuông chiều không phải là yêu mà là hại trẻ. Mỗi cha mẹ đều phải nắm được mức độ trong giáo dục gia đình. Nội dung và phương pháp giáo dục phải phù hợp với sự thay đổi của trẻ. Chỉ cần mục tiêu giáo dục của chúng ta không quá cao, thái độ giáo dục không thái quá, chú ý nghiên cứu đặc điểm của trẻ, nhìn thấy ưu thế và thiếu sót của trẻ, khách quan nhìn nhận sự việc thì sẽ dễ dàng tạo được niềm tin, khơi dậy dũng khí và quyết tâm tích cực vươn lên của trẻ. Những cha mẹ thông minh nên học cách để trẻ tự giải quyết vấn đề, tự quyết định, cho dù đôi khi trẻ làm sai thì cũng rất có lợi cho tương lai của chúng.

Độc lập, tự chủ

Độc lập, tự chủ là một trong những biểu hiện của nhân cách lành mạnh, cũng là một trong những biểu hiện của EQ. Nó có tầm ảnh hưởng vô cùng quan trọng đối với cuộc sống, học tập, sự thành công trong sự nghiệp và hạnh phúc gia đình của mỗi người. Hiện nay, hầu hết trẻ đều thiếu ý thức độc lập, tự chủ. Không như trước đây, những đứa trẻ con nhà nghèo từ nhỏ phải sống vất vả, gian khổ nên đã sớm hiểu chuyện, có thể thông cảm cho cha mẹ, biết phấn đấu vươn lên, trân trọng tất cả những thứ mình có; vì thế, có thể sớm gánh vác được trách nhiệm gia đình, chia sẻ gánh nặng với cha mẹ.

Xã hội ngày càng phát triển, đời sống vật chất không ngừng nâng cao, vì thế, trẻ ngày càng thiếu ý thức độc lập. Cha mẹ không chỉ cần quan tâm đến biểu hiện của trẻ trong học tập mà còn phải quan tâm đến sự tiến bộ trong tư tưởng của trẻ. Không chỉ quan tâm tới việc trẻ là một cá thể đang trưởng thành, phát triển mà còn phải quan tâm tới việc sau này trẻ có thể trở thành một người có ích cho xã hội hay không.

Rất nhiều cha mẹ chỉ chú ý đến điểm số của trẻ, chỉ muốn trẻ chăm chỉ học hành, sau này có một công việc tốt, có thu nhập cao; nhưng họ lại quên rằng, trẻ là một thành viên trong xã hội, phải gánh vác một phần trách nhiệm, không phải chỉ cần học tập là có thể ứng phó được.

Không phải trẻ không biết lo liệu việc gia đình mà là không có cơ hội. Sự nuông chiều quá mức của cha mẹ khiến trẻ mất đi rất nhiều cơ hội rèn luyện. Vậy, chúng ta phải làm thế nào để bồi dưỡng ý thức tự chủ cho trẻ, để trẻ tự tin trở thành “người chủ gia đình”?

Bồi dưỡng khả năng sinh hoạt cho trẻ

Bồi dưỡng ý thức tự chủ cho trẻ phải bắt đầu từ những việc nhỏ trong cuộc sống như: mặc quần áo, đi giày, gấp chăn màn; học cách rửa mặt, đánh răng, rửa tay, rửa chân; học cách dọn bát đĩa, rửa bát, bung thức ăn, dọn bàn ăn; học cách giặt quần áo... Cha mẹ nên có ý thức bồi dưỡng thói quen ngăn nắp cho trẻ. Ví dụ, quần áo gấp xong rồi nên để ở đâu, nên cất đồ chơi ở đâu... Mua cho trẻ một chiếc túi nhỏ, để chúng đặt đồ của mình vào đó, dạy trẻ thói quen ngăn nắp. Yêu cầu trẻ sắp xếp xong mọi thứ mới được ăn cơm. Cách một thời gian lại yêu cầu trẻ sắp xếp

đồ của mình một lần. Như thế mới có thể hình thành khả năng sinh hoạt độc lập, bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ. Cho dù trẻ không làm nhanh, làm sạch nhưng chỉ cần hình thành được thói quen thì sẽ có ảnh hưởng tích cực tới tính cách của trẻ, thúc đẩy bồi dưỡng tinh thần vươn lên, lòng yêu thương, tinh thần trách nhiệm. Cha mẹ không nên quyết định thay trẻ mà nên hướng dẫn trẻ tự đưa ra sự lựa chọn.

Giảm sự chuyên quyền của người lớn, dạy trẻ học cách tự xử lý vấn đề

Bồi dưỡng ý thức tự chủ cho trẻ cần một không khí gia đình thoải mái, hài hòa. Cha mẹ phải tuân theo nguyên tắc tôn trọng, bình đẳng, cho trẻ cơ hội tự do phát biểu ý kiến và quyền tự chủ, tôn trọng sự lựa chọn của trẻ, tránh dùng cách ép buộc. Không cần chuyện gì cũng phải nói với trẻ đúng hay sai, tốt hay xấu, chuyện gì có thể làm, chuyện gì không thể làm, nên làm như thế nào... mà nên khích lệ trẻ nghĩ nhiều, làm nhiều, vấn đề có thể giải quyết thì tự mình giải quyết. Ví dụ, khi trang trí phòng cho trẻ, có thể hướng dẫn trẻ chọn đồ và cách bày biện.

Cho phép trẻ phạm lỗi

Phạm lỗi là điều tất yếu phải trải qua trong quá trình trưởng thành, là một hình thái của sự trưởng thành. Cho dù trẻ có sai thật thì cũng không được lấy đi cơ hội phạm lỗi của trẻ mà hãy để chúng tự trải nghiệm và cảm nhận sai lầm của mình, cho chúng một cơ hội nhận thức đúng và sai. Như thế sẽ hiệu quả hơn rất nhiều so với việc trực tiếp nói với trẻ. Khi cha mẹ thao thao bất tuyệt phê bình trẻ cái này không đúng, cái kia không đúng thì cũng có nghĩa là làm cho trẻ tự trói buộc bản thân. Cha mẹ không cho trẻ phạm sai lầm cũng có nghĩa là cướp đi cơ hội thành công của trẻ.

Học cách tỏ ra yếu đuối trước mặt trẻ

Khi trẻ đứng trước một người không có gì là không thể làm được thì chúng sẽ nảy sinh tâm lý dựa dẫm. Ngược lại, nếu trước mặt trẻ, người lớn tỏ ra mềm yếu một chút thì trẻ sẽ trở nên khoan dung, kiên cường, trở thành người có thể đối mặt với khó khăn và thử thách, dũng cảm gánh vác trách nhiệm. Đây là một trong những bí quyết để trẻ trưởng thành nhanh chóng. Vì thế, trong một số tình huống, cha mẹ hãy học cách vứt bỏ sự uy nghiêm của mình để con cái trở nên lớn mạnh, tự tin hơn.

Để trẻ từ bỏ thói quen dựa dẫm

Hiện nay, phần lớn trẻ đều là “mặt trời nhỏ” trong gia đình. Khi trẻ có ý thức và hành động muốn khám phá thế giới kỳ bí thì cha mẹ thường xuyên dùng mọi lý do để ngăn bước tiến của trẻ, chuyện gì cũng không cho trẻ động tay vào, cũng không cho trẻ cơ hội thực hành. Lẽ nào đây lại là cách tốt nhất mà cha mẹ muốn làm cho trẻ? Vậy thì khi trao yêu thương như vậy cho trẻ, cha mẹ đã bao giờ nghĩ rằng tình yêu này sẽ mang lại hậu quả như thế nào với trẻ chưa?

Cha mẹ nào cũng yêu con nhưng ngược lại thì sao? Cha mẹ hi sinh rất nhiều nhưng không được báo đáp. Dĩ nhiên không thể trách trẻ, trên đời không có trẻ hư, chỉ có cha mẹ làm cho con hư. Tính ỷ lại của trẻ trong xã hội hiện đại đã trở thành một vấn đề xã hội nghiêm trọng.

Dựa dẫm là một giai đoạn mà đứa trẻ nào cũng phải trải qua. Nếu trẻ không dựa dẫm vào cha mẹ một chút nào thì cha mẹ cũng phải suy nghĩ. Ở một mức độ nào đó, cha mẹ cũng nên dựa dẫm vào con về tình cảm, coi sự dựa dẫm ấy là một sự mong đợi của bản thân. Mấu chốt của vấn đề là cha mẹ phải làm thế nào để nắm được mức độ dựa dẫm và tự lập của trẻ.

Mẹ của Minh làm người phụ nữ của gia đình thật không dễ dàng. Hàng ngày đi làm về phải phục vụ mẹ chồng già yếu, chăm lo việc ăn uống đi lại cho cả nhà, còn phải chăm sóc cậu con trai học tiểu học. Ngày nào của mẹ cũng là: “Mệt”. Đặc biệt là cậu con trai cưng đã 9 tuổi rồi nhưng không biết làm gì, mọi việc lớn nhỏ đều do mẹ lo. Mẹ Minh cố gắng chuẩn bị sẵn tất cả mọi thứ cho con, nhưng thỉnh thoảng “lơ là” là sẽ bị cậu làm cho cuống quýt cả lên. Có một hôm mẹ đi làm thêm, về nhà đã rất muộn rồi, quên không chuẩn bị quần áo ngày hôm sau cho Minh. Hôm sau ngủ dậy, Minh hét lên với mẹ đang bận rộn trong bếp: “Mẹ, hôm nay mặc áo nào?”, “Mẹ, mặc quần nào?”, “Mẹ, đi giày nào?”, “Lại đây giúp con đi giày với”. Mẹ bận tốt mồ hơi không khỏi than phiền: “Haizz, thằng bé này cứ ỷ lại vào người lớn, không người lớn chút nào!”.

Cha mẹ quan tâm, bảo vệ trẻ không phải là sai, thỏa mãn nhu cầu tâm sinh lý để trẻ phát triển bình thường cũng là trách nhiệm của cha mẹ, nhưng cha mẹ phải nắm được mức độ thích hợp. Nếu chuyện gì cha mẹ cũng làm thay trẻ thì không chỉ khiến cha mẹ mệt mỏi mà còn trói buộc tay chân và đầu óc của trẻ. Lâu dần sẽ khiến trẻ hình thành tâm lý ỷ lại. Khả năng tự lập và khả năng sinh tồn của trẻ

không được rèn luyện, sau này bước ra xã hội sẽ bị đào thải.

Vậy, phải làm thế nào để trẻ từ bỏ thói quen dựa dẫm?

Không nên bảo vệ trẻ quá mức

Trẻ thiếu khả năng bảo vệ bản thân là điều dễ nhận thấy nhưng cha mẹ bảo vệ trẻ cũng nên có mức độ nhất định. Cha mẹ nuông chiều, bảo vệ, chăm sóc trẻ quá mức, đề ra kỳ vọng quá cao sẽ ảnh hưởng tới tính tự lập của trẻ. Cha mẹ yêu thương con cái, con cái dựa dẫm vào cha mẹ cũng là chuyện thường tình, là bản năng của con người. Nhưng nếu sự dựa dẫm của trẻ ảnh hưởng đến cuộc sống độc lập của trẻ, khiến chúng không thể xây dựng mối quan hệ xã giao bình thường, không thể học tập và sinh hoạt bình thường thì sẽ đi ngược lại với ý nguyện của cha mẹ. Nếu cha mẹ yêu trẻ thì trước tiên hãy để trẻ trở thành người độc lập.

Không ngừng tăng cường khả năng thích ứng của trẻ

Cha mẹ có thể để trẻ làm một số việc trong gia đình như: đổ rác, gấp chăn, dọn vệ sinh, rửa rau... Như thế có thể tăng cường khả năng làm việc độc lập của trẻ, từ bỏ thói quen có chuyện gì cũng ỷ lại vào cha mẹ. Cha mẹ nhất định không được nghĩ rằng, trẻ làm quá chậm nên không cho trẻ làm việc nhà. Như thế sẽ khiến trẻ mất đi tinh thần trách nhiệm với gia đình.

Dùng gương người tốt việc tốt khích lệ trẻ

Có thể thường xuyên kể cho trẻ nghe câu chuyện về tính tự lập của những người nổi tiếng. Điều đó có tác dụng tích cực giúp trẻ từ bỏ tính ỷ lại và trở nên độc lập, tự chủ. Khi trẻ làm việc gì đó, cha mẹ nên tích cực khích lệ trẻ, tăng cường sự tự tin và lòng nhiệt tình của trẻ.

Làm việc độc lập

Bình thường, cha mẹ nên tạo cho trẻ cơ hội làm việc độc lập. Cha mẹ càng lo lắng thì trẻ càng không thể tự lập.

Khích lệ

Khi trẻ có hành vi độc lập, cha mẹ nên lập tức khích lệ trẻ. Có thể mỉm cười, khen ngợi hoặc vỗ vai, xoa đầu, để trẻ cảm thấy tự tin. Chỉ cần cha mẹ làm như vậy

thì thói quen ỷ lại của trẻ sẽ được khắc phục.

Trưởng thành là một quá trình có trình tự, cha mẹ không được sợ phiền phức, cũng không được chê trẻ làm chậm, mất thời gian, làm không tốt. Chỉ cần trẻ tích cực tham gia thì nên khích lệ trẻ, khẳng định sự tiến bộ của trẻ, khích lệ trẻ lần sau làm tốt hơn. Phải biết rằng, cha mẹ không thể giúp trẻ cả đời được. Làm như vậy vừa giảm bớt áp lực cho cha mẹ lại vừa tạo cơ sở để trẻ độc lập bước vào xã hội.

05

Dạy trẻ ý thức quản lý tài chính ngay từ khi còn nhỏ

Một người muốn thành công thì cần có IQ, EQ cao. IQ là khả năng học tập kiến thức. EQ là khả năng xử lý quan hệ xã hội, quản lý tiền bạc. Hiện nay, cha mẹ thường chú trọng bồi dưỡng IQ mà không chú ý bồi dưỡng EQ cho trẻ. Trong xã hội hiện đại, EQ quan trọng hơn IQ rất nhiều. Một người có thành công hay không chủ yếu là xem khả năng xử lý các mối quan hệ xã hội và khả năng quản lý tài chính. Cha mẹ chỉ chú trọng bồi dưỡng IQ, bỏ qua bồi dưỡng EQ dẫn đến tình trạng IQ cao, EQ thấp.

Làm thế nào để giáo dục trẻ sử dụng đồng tiền một cách đúng đắn là vấn đề mà cha mẹ cần phải chú ý trong giáo dục EQ. Từ trước tới nay, lúc nào cha mẹ cũng hi vọng trẻ có thể nắm được thật nhiều kỹ năng, sau này trưởng thành có ưu thế cạnh tranh, có thể tìm được công việc tốt, giành được thành công trong cuộc đời, nhưng lại không chú ý tới việc sau khi có được những thành tựu này phải làm thế nào để duy trì chúng.

Trong xã hội hiện nay, ở một bộ phận khá giả, tình trạng tiêu tiền như nước đang trở nên rất trầm trọng, gây ra quan niệm không tốt về tiền bạc. Hiện tượng khoe khoang của thế hệ 9X chính là biểu hiện của quan niệm tài chính lệch lạc. Bồi dưỡng quan niệm tài chính đúng đắn ngay từ khi còn nhỏ là vô cùng cần thiết. Nhưng quản lý như thế nào, dĩ nhiên không yêu cầu trẻ nắm được bao nhiêu kỹ năng quản lý tài chính, chỉ cần trẻ có ý thức đúng đắn về tiền bạc là được. Ví dụ: Tiền do đâu mà có? Phải đề ra kế hoạch chi tiêu hợp lý như thế nào? Không đủ tiền tiêu phải làm thế nào?... Bồi dưỡng ý thức về quản lý tài chính có liên quan mật thiết với giá trị của cuộc đời. Chỉ có xây dựng quan niệm tài chính đúng đắn, bồi dưỡng thói quen chi tiêu hợp lý thì mới có thể hình thành quan niệm giá trị

đúng đắn. Vậy, cha mẹ phải làm thế nào?

Dạy trẻ càng sớm càng tốt khái niệm về các con số

Đối với trẻ, cho dù biết đếm số thì cũng chưa chắc đã biết đếm tiền. Bởi đó chỉ là âm thanh hoặc chữ viết trừu tượng, phải để trẻ cảm nhận được rằng số nhiều hay ít có gì khác nhau, như thế mới có thể xây dựng quan niệm tiền bạc đúng đắn. Ví dụ, khi đưa trẻ đến siêu thị mua đồ, có thể để trẻ trả tiền, một mặt trẻ sẽ tăng thêm kinh nghiệm tiếp xúc với người khác, mặt khác trẻ có nhận thức thực tế về tiền bạc.

Dạy trẻ cách tính toán

Cha mẹ phải dạy trẻ hình thành thói quen ghi sổ, bồi dưỡng quan niệm quản lý tài chính, đồng thời có thể khống chế chi tiêu của mình. Ví dụ, để trẻ học cách lập bảng chi tiêu, căn cứ vào nhu cầu thực tế, dự trù chi tiêu trong một tuần hoặc một tháng. Khi cho trẻ tiền tiêu vặt, cha mẹ phải yêu cầu trẻ tính toán thật kỹ. Để trẻ học cách ghi sổ, chuẩn bị cho trẻ một cuốn sổ nhỏ, mỗi tuần hoặc mỗi tháng chi tiêu như thế nào đều phải ghi chép thật tỉ mỉ. Cha mẹ phải định kỳ kiểm tra chi tiêu của trẻ, giám sát trẻ chi tiêu có hợp lý hay không, nếu vượt quá mức cần thiết thì phải nghe trẻ giải thích.

Lập tài khoản ngân hàng cho trẻ

Dạy trẻ tiết kiệm, thông thường đều bắt đầu từ ống tiết kiệm. Nhưng khi ống tiết kiệm của trẻ đã có khoản tiết kiệm không ít, cha mẹ hãy cùng trẻ đến ngân hàng mở tài khoản cho trẻ, tốt nhất để trẻ tự bảo quản sổ tiết kiệm. Nếu không yên tâm thì ít nhất cũng nên để trẻ biết cha mẹ sẽ cất sổ ở đâu.

Sau khi trẻ có tài khoản, cho dù là gửi tiền hay rút tiền, tốt nhất để trẻ tự làm, để trẻ hiểu được chức năng của ngân hàng. Cha mẹ nên khích lệ trẻ gửi tiền mừng tuổi và tiền tiết kiệm vào ngân hàng.

Cho trẻ vay tiền để trẻ có quan niệm vay

Bình thường, cha mẹ đưa trẻ đi mua đồ, có thể để trẻ mang theo tiền tiêu vặt của mình, nếu thích thứ gì thì dùng tiền của mình mua. Nếu trẻ không đủ tiền, có thể cho trẻ ứng trước tiền tiêu vặt của tháng sau.

Cho trẻ tham gia vào quản lý tài chính trong gia đình

Ngồi việc dạy trẻ học cách tiết kiệm, cha mẹ còn nên để trẻ tham gia vào việc quản lý tài chính trong gia đình. Để trẻ hiểu tác dụng của đồng tiền và mối quan hệ giữa thu và chi trong gia đình. Để trẻ biết được tình hình kinh tế gia đình và nhu cầu thu chi, như thế trẻ có thể nhận thức được nỗi vất vả của cha mẹ, giảm bớt những chi tiêu không cần thiết hàng ngày, cùng cha mẹ gánh vác trách nhiệm gia đình, tăng thêm sự tự tin cho trẻ.

Quản lý tài chính không chỉ là một trong những bài học cần thiết của người lớn mà còn không thể thiếu với trẻ. Quản lý tài chính có thể bồi dưỡng khả năng độc lập, tự chủ của trẻ. Hình thành quan niệm tiền bạc đúng đắn ngay từ khi còn nhỏ sẽ rất có lợi cho sự nghiệp, cuộc sống của trẻ sau này. Cha mẹ có thể kể cho trẻ nghe những câu chuyện giàu ý nghĩa về tiền bạc hoặc đưa trẻ đi chơi, kể cho trẻ những kinh nghiệm chi tiêu hàng ngày, đồng thời dạy trẻ chi tiêu hợp lý, không được tiêu tiền bừa bãi.

06

Bồi dưỡng ý thức tự chủ để trẻ có chủ kiến khi gặp chuyện gì đó

Cha mẹ thường xuyên than phiền trẻ con bây giờ không có chủ kiến, chỉ thích ỷ lại vào người khác. Nhưng rất nhiều bà mẹ không nhận thức được rằng, tính ỷ lại này là do họ thích làm thay trẻ mọi việc. Do chịu ảnh hưởng của tâm lý “đặc quyền”, rất nhiều bà mẹ thường xuyên áp đặt những điều mình muốn với con mà không hề suy nghĩ đến tình hình thực tế của trẻ.

Trẻ nghe lời, ngoan ngoãn có thể khiến cha mẹ đỡ tốn sức, hơn nữa không cần lo lắng trẻ nảy sinh mâu thuẫn với người khác. Nhưng nếu trẻ tỏ ra quá “nghe lời”, không có chủ kiến, lúc nào cũng bắt chước người khác thì không phải là một việc tốt. Điều này rất bất lợi cho sự phát triển tính cách của trẻ sau này.

Nguyên nhân khiến trẻ thiếu chủ kiến chủ yếu gồm có: Thứ nhất, trẻ thích bắt chước. Thứ hai, cha mẹ, giáo viên là người có quyền uy nhất trong mắt trẻ, thêm vào đó một số cha mẹ quen làm thay trẻ tất cả, vì thế rất dễ khiến trẻ chỉ biết nghe theo mệnh lệnh, không dám làm thậm chí không dám nghĩ đến việc làm trái với mong muốn của cha mẹ hoặc thầy cô. Thứ ba, một số cha mẹ vì công việc bận rộn nên không quan tâm đến con cái, không hiểu con cái, tạo cho trẻ tâm lý sợ hãi, khiến chúng không dám nói, không dám làm những việc mình muốn.

Vy là cục cưng của cả nhà, từng hành vi lời nói của cô bé đều được ông bà, bố mẹ quan tâm. Vy khát nước, ông nội bảo cho cô bé uống nước lọc, bà nội bảo uống nước cam tươi mới có dinh dưỡng, còn bố nói có thể cô bé thích uống coca hơn. Lâu dần, Vy trở nên bất cần với rất nhiều việc, hỏi uống gì, cô bé sẽ nói: “Tùy ạ!”. Hỏi chuyện này thế nào, cô bé sẽ nói: “Cũng được”. Bố mẹ cảm thấy Vy là đứa trẻ không có chủ kiến. Trên thực tế, vì sự quan tâm quá mức của họ, nên Vy không được bày tỏ suy nghĩ thật của mình. Trẻ con rất nhạy cảm, chúng có thể cảm nhận được mâu thuẫn giữa người lớn, không chịu bày tỏ suy nghĩ thực sự của mình chính là để bảo vệ cảm nhận của mỗi người. Cách làm này dần dần hình thành thói quen không có chủ kiến và lạnh nhạt của trẻ giống như Vy.

Vậy, cha mẹ phải làm thế nào để bồi dưỡng trẻ trở thành một người có chủ kiến?

Cho trẻ cơ hội làm chủ

Cha mẹ làm thay trẻ mọi việc, trẻ cảm thấy rất vui. Tuy nhiên, khi bước vào tập thể, nhược điểm của trẻ nhanh chóng lộ ra. Có trẻ làm gì cũng theo thầy cô, bạn bè bảo gì thì tin cái đó. Ở nhà, cha mẹ cho rằng trẻ nghe lời là con ngoan nhưng trong cuộc sống tập thể, điều đó sẽ ảnh hưởng xấu tới sự phát triển của trẻ. Vì thế, cha mẹ nên cho trẻ cơ hội thực tập. Ví dụ: Khi mua quần áo, để trẻ xem và tự chọn kiểu dáng, màu sắc, giá cả; khi mua cặp sách, để trẻ tự chọn kiểu dáng, mẫu mã. Nếu trẻ không quyết định được thì cha mẹ có thể nói: “Chuyện của con con hãy tự quyết định, hãy tin vào mắt mình”. Trẻ sẽ nhanh chóng học được cách tự lập, dần dần sẽ có chủ kiến của mình.

Cho trẻ cơ hội tham gia

Trẻ thiếu chủ kiến là do cha mẹ không thường xuyên trị chuyện với chúng, không chú ý tôn trọng chúng. Trẻ mất đi khả năng phán đoán thì sẽ ỷ lại, dựa dẫm vào người khác, không có chủ kiến.

Cha mẹ nên cho trẻ cơ hội bày tỏ nguyện vọng của mình, cho trẻ cơ hội suy nghĩ độc lập. Ví dụ, khi sửa nhà, cha mẹ có thể hỏi ý kiến của trẻ xem nên thiết kế như thế nào, trẻ thích sơn phòng của mình màu gì, thích để giá sách ở đâu, thích đồ dùng như thế nào. Nếu trẻ không quyết định được, cha mẹ có thể gợi ý, chẳng hạn như “Nếu là con, con sẽ làm thế nào?”, “Mẹ muốn nghe ý kiến của con”. Như thế sẽ khiến trẻ cảm thấy mình được người lớn tôn trọng.

Khích lệ trẻ dám thách thức

Một số trẻ rất nghe lời, người lớn nói gì hoặc nhìn thấy gì trong sách, báo, tivi, chúng đều cho là thật, là đúng, thế nên không dám vượt quá giới hạn. Những trẻ như thế rất được yêu mến. Nhưng xã hội hiện đại cần những người có cá tính. Vì thế, cha mẹ phải khích lệ trẻ học cách phân tích, có chủ kiến riêng của mình.

Dạy trẻ học cách nói “không”

Một số trẻ ngay cả đồ chơi cũng phải để cha mẹ chọn. Với những trẻ như vậy, cha mẹ phải nói với chúng rằng, con đã lớn rồi, chuyện gì cũng phải có chủ kiến của mình. Ví dụ chơi đồ chơi, ăn hoa quả, mặc quần áo, bố mẹ chỉ hỗ trợ chứ không làm thay. Đồng thời nói với trẻ, nếu có điều gì chúng cảm thấy không hài lòng thì phải nói ra. Ví dụ “Con no rồi, không muốn ăn nữa”, “Con không thích ăn táo. Con thích ăn cam”, “Con thích chơi trốn tìm, không thích đánh bịt”... Cha mẹ phải cho phép trẻ bày tỏ suy nghĩ của mình. Dĩ nhiên, khi trẻ nói không đúng, cha mẹ cần kiên trì giảng giải và điều chỉnh lại cho đúng.

Tự tin mới có thể tự chủ

Cha mẹ có thể kể những câu chuyện nhỏ về tự tin và tự chủ cho trẻ nghe để bồi dưỡng tính tự chủ cho con.

07

Tự làm việc của mình

Cha mẹ nào cũng hi vọng con cái trưởng thành khỏe mạnh, sau này lớn lên có thể thành tài, nhưng đã bao giờ bạn nghĩ đến tầm quan trọng của việc “để trẻ tự làm việc của mình” chưa?

Tình huống 1: Một cô bé đang cầm cúi khâu một chiếc túi. Cô bé đang làm gì vậy? Thì ra, cô muốn gửi quần áo bẩn về nhà. Sao thế nhỉ? Phải chăng vì học hành căng thẳng nên cô không có thời gian giặt quần áo? Không phải. Theo lời cô bé nói thì từ nhỏ đến lớn, quần áo đều do mẹ giặt. Thậm chí, cô chưa từng biết sử dụng bột giặt là như thế nào.

Tình huống 2: Một cậu bé gọi điện thoại. Cậu bước đến cạnh chiếc điện thoại, giờ tay nhấn số tanh tách, sau đó nhắc ông nghe, chỉ nghe thấy tiếng ù ù. Cứ như vậy cậu gọi điện hơn một giờ đồng hồ mà vẫn không kết nối được. Là do cậu

không hiểu về khoa học sao? Không phải, nhắc đến kiến thức vật lý, cậu có thể nói vanh vách. Nhưng đây là lần đầu tiên cậu tự mình gọi điện thoại.

Hai ví dụ trên có thể xảy ra xung quanh chúng ta. Những chuyện như thế này chẳng lẽ không khiến cha mẹ lo lắng?

Trẻ không thể sống suốt đời với cha mẹ. Nếu lúc nào cha mẹ cũng không yên tâm, làm thay trẻ tất cả mọi chuyện thì trẻ sẽ không thể lớn được. Vì được nuông chiều quá mức, trẻ không biết đến nỗi vất vả của cha mẹ, không cảm nhận được tầm quan trọng của khả năng tự lập, cho rằng tất cả mọi thứ trong cuộc sống đều là tự nhiên, thật dễ dàng. Lâu dần, trẻ sẽ trở nên tham lam, không tích cực vươn lên, không có lợi cho sự phát triển sau này. Vì thế, ngay từ khi trẻ còn nhỏ, cha mẹ phải yêu cầu thật nghiêm khắc, bồi dưỡng và rèn luyện khả năng tự lập, để trẻ tự làm việc của mình, hình thành thói quen tự quản lý, yêu lao động.

Vậy, cha mẹ nên bắt đầu từ đâu để trẻ học được thói quen tự lập?

Dẫn dắt trẻ hình thành ý thức tự làm việc của mình

Một mặt, cha mẹ phải thay đổi cách làm của mình, không làm thay trẻ mọi việc. Mặt khác, cha mẹ phải bồi dưỡng và tăng cường ý thức tự quản lý cho trẻ. Bắt đầu từ ngày đầu tiên trẻ đi học, phải để trẻ nhận thức được rằng, mình không phải là một đứa trẻ được tự do vui chơi như trước nữa. Mình đã là một học sinh tiểu học, việc học tập của mình quan trọng giống như công việc của người lớn. Công việc của người lớn phải dựa vào sự nỗ lực của bản thân để tự hoàn thành, học sinh tiểu học cũng phải học cách quản lý việc học tập của mình, không được dựa dẫm vào cha mẹ hay người khác. Trong cuộc sống, cha mẹ cũng nên sắp xếp cho trẻ làm những việc vừa với sức của chúng. Ví dụ, yêu cầu trẻ tự mặc quần áo, ăn cơm, gấp chăn, sắp xếp đồ dùng học tập... Như thế, ý thức tự giác của trẻ sẽ dần dần hình thành.

Tự lập bắt đầu từ tự gánh vác

Thực ra, mỗi đứa trẻ đều mong muốn được tự tay làm gì đó. Những trẻ ở độ tuổi khác nhau có những biểu hiện khác nhau. Ví dụ, trẻ hơn 1 tuổi thích gạt tay người lớn để tự bước đi, tự bốc cơm, tự đi giày... Bởi vì chúng rất tò mò về thế giới thần kỳ, muốn dùng đôi bàn tay của mình để khám phá. Khi trẻ có những biểu hiện như vậy, cha mẹ hãy mỉm cười khích lệ chúng mạnh dạn làm. Dĩ nhiên, cần phải đảm bảo an toàn cho trẻ. Khi trẻ muốn làm một việc gì đó, đầu tiên phải nghĩ xem việc đó có nguy hiểm hoặc có thể làm được hay không. Sau đó, nghĩ cách giúp đỡ trẻ.

Cha mẹ làm gương cho trẻ

Trẻ thường hay bắt chước hành vi của cha mẹ. Vì thế, trước tiên cha mẹ phải giữ nhà cửa gọn gàng, dọn dẹp vệ sinh sạch sẽ. Phải chú ý đến cách ăn mặc hàng ngày. Cha mẹ phải làm gương thì mới có thể giáo dục được trẻ, tác động đến trẻ.

Cha mẹ phải có đủ kiên nhẫn

Có trẻ loay hoay mãi mà không đi được đôi giày, mẹ chạy tới, vừa mắng vừa đi giúp trẻ. Trẻ làm chậm là bởi vì thế giới này rất mới mẻ với chúng. Có những thứ nhìn thì rất đơn giản nhưng với chúng thì khác. Chúng phải học, phải luyện tập nhiều lần mới có thể làm được. Vì thế, cha mẹ phải có đủ kiên nhẫn. Những trẻ thiếu khả năng tự giác khi đối mặt với khó khăn sẽ tỏ ra thiếu tự tin và độc lập. So với những trẻ được chú trọng bồi dưỡng khả năng tự giác ngay từ khi còn nhỏ thì chúng dễ dàng nảy sinh tâm trạng lo lắng, tiêu cực.

Khích lệ trẻ thử sức

Những việc trẻ muốn làm, cha mẹ không nên ngăn cấm một cách tùy tiện. Ví dụ, trẻ thích âm nhạc, cha mẹ hãy để trẻ sáng tác. Trẻ thích nhảy, hãy để trẻ thử các động tác...

Để trẻ tự lập về tinh thần

Thỏa mãn cuộc sống vật chất của trẻ là chưa đủ, cần phải để trẻ tự lập về tinh thần. Một số việc nhỏ trong gia đình trẻ có thể làm chủ thì phải hỏi ý kiến của trẻ, để chúng nói lên suy nghĩ và chủ kiến của mình. Ví dụ: tự trang trí phòng, tự sắp xếp kế hoạch học tập...

Tóm lại, bồi dưỡng thói quen tự làm việc của mình là vô cùng quan trọng. Điều đó phụ thuộc vào việc cha mẹ phải đưa ra những yêu cầu rõ ràng và hướng dẫn trẻ một cách hợp lý.

Từ trước tới nay, những trẻ nghe lời là những trẻ được cha mẹ yêu quý, được thầy cô khen ngợi. Nhưng cha mẹ, thầy cô không biết rằng, thực ra, những trẻ nghe lời rất đáng thương. Chúng không dám tự mình lựa chọn, không muốn tự lựa chọn, không biết phải lựa chọn như thế nào. Lúc nào cũng thích mình “bị lựa chọn”, trao quyền quyết định vận mệnh của mình cho người khác. Mất đi quyền lựa chọn cũng có nghĩa là EQ của trẻ sẽ không cao.

Muốn trẻ thích ứng được với yêu cầu của thời đại, bồi dưỡng chúng thành một người phát triển toàn diện, chúng ta nên học tập kinh nghiệm của nước ngoài, áp dụng những quan niệm giáo dục tiên tiến, để trẻ có quyền tự do lựa chọn – cha mẹ không được lựa chọn thay trẻ mà nên trở thành người chỉ đạo và hỗ trợ để trẻ đưa ra sự lựa chọn của mình.

Ở Mỹ, để trẻ cảm nhận được rằng mình làm chủ bản thân mình, thì cả cha mẹ hay giáo viên đều không có quyền chỉ phối hay hạn chế hành vi của trẻ. Trong hầu hết mọi tình huống, cha mẹ không thể thay trẻ lựa chọn những sự vật khách quan. Họ cho rằng, trẻ muốn làm gì hoặc muốn xem gì, chỉ cần trẻ có nhu cầu thì đều có quyền tự quyết định. Không có lý do gì để người ngoài lựa chọn thay trẻ, chỉ có thể giải thích và thuyết minh để hướng dẫn trẻ mà thôi.

So sánh mới thấy, trẻ con nước ta không biết thế nào là quyền lựa chọn. Phương thức giáo dục khác nhau dẫn đến nhận thức cũng khác nhau.

Có cha mẹ than phiền: Con cái không nghe lời, bảo nó vẽ máy bay nó lại vẽ ô tô; bảo nó mặc áo nó lại mặc quần trước... khiến họ nghĩ rằng con mình rất khó bảo. Nhưng cha mẹ không nghĩ rằng, liệu trẻ làm như vậy là có lý do và suy nghĩ riêng của chúng không? Trẻ cũng có quyền lựa chọn, cũng có cách bày tỏ của mình.

Nếu cha mẹ sợ trẻ có quyền lợi rồi sẽ lạm dụng chức quyền, có thể tìm mức độ phù hợp, căn cứ vào đặc điểm của trẻ để đưa ra sự lựa chọn. Cho dù là lựa chọn như thế nào thì chỉ cần để trẻ ý thức được rằng, việc mình làm là kết quả sự lựa chọn của mình là được. Làm như thế mới có thể khiến trẻ bó buộc hành vi của chúng, mới có thể bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm và sự tự tin cho trẻ.

Nếu đã là lựa chọn thì phải có mục lựa chọn. Khi trẻ còn nhỏ, cha mẹ có thể đưa ra những mục để trẻ lựa chọn, không được để chúng lựa chọn một cách tùy tiện. Khi trẻ lớn dần thì không cần phải đưa ra các mục để lựa chọn nữa bởi vì chúng đã học được cách lựa chọn trong một phạm vi nào đó. Ví dụ, không ít cha mẹ hi vọng trẻ học vẽ nhưng có thể trẻ không hứng thú với hội họa. Lúc ấy, cha mẹ nên hiểu rằng, mục đích học vẽ không phải là học kỹ năng mà là bồi dưỡng tố chất nghệ thuật cho trẻ. Tố chất nghệ thuật ảnh hưởng rất tích cực đến cuộc đời

con người. Nếu trẻ không thích học vẽ thì sẽ có hai cách: Một là ép buộc, như thế chỉ khiến trẻ nảy sinh tâm lý chán ghét; hai là từ bỏ, như thế sẽ mất đi thời kỳ quan trọng bồi dưỡng tố chất nghệ thuật cho trẻ. Cách tốt nhất là cho trẻ vài sự lựa chọn để trẻ tự quyết định. Ví dụ học vẽ, hát, múa, văn học... Có lẽ, lúc đầu trẻ sẽ không biết rốt cuộc mình thích gì, cha mẹ có thể cho trẻ thử sức, chú ý quan sát rồi cùng bàn bạc với trẻ, để chúng tự đưa ra sự lựa chọn. Đồng thời, cũng phải nói với trẻ rằng, nhất định phải kiên trì đến cùng với sự lựa chọn của mình; trừ phi là tình huống đặc biệt, nếu không, không được bỏ dở giữa chừng.

Những cha mẹ biết thương lượng với trẻ có thể hiểu được tâm lý của trẻ, đối xử với trẻ một cách bình đẳng, lời nói và việc làm đều phù hợp với đặc điểm tâm lý của trẻ, không ép buộc trẻ làm theo suy nghĩ của người lớn. Nếu cha mẹ nhìn thế giới bằng con mắt của trẻ, đồng thời hướng dẫn một cách đúng đắn thì sẽ khiến trẻ học được nhiều kiến thức thông qua kinh nghiệm của mình. Nếu cha mẹ đứng trên lập trường của người lớn, dùng phương thức tư duy của người lớn để phân tích vấn đề của trẻ, chỉ ra phương hướng, nói với trẻ nên làm như thế nào thì sẽ khiến chúng mất đi quyền làm chủ. Nếu cha mẹ kiên quyết cho rằng mình có lý, không ngừng thuyết giáo cho trẻ thì cũng sẽ hạn chế quyền làm chủ ấy.

Ở những giai đoạn khác nhau, trẻ sẽ phải đối mặt với rất nhiều cơ hội lựa chọn. Để trẻ trải qua sự lựa chọn, năng lực của trẻ sẽ không ngừng được nâng cao. Mỗi một lần lựa chọn, kinh nghiệm và năng lực của trẻ sẽ càng thêm tiến bộ. Vì thế, cha mẹ phải cho trẻ cơ hội, không được làm thay trẻ tất cả để chúng trở thành người tiếp nhận.

Cha mẹ hãy dạy trẻ học cách lựa chọn ngay từ khi còn nhỏ. Khi lựa chọn, cha mẹ là người hướng dẫn, chỉ bảo, đưa ra ý kiến chứ không phải là người lựa chọn. Hãy trả lại trẻ quyền lựa chọn, để trẻ không ngừng trưởng thành qua những lần chọn lựa.

09

Quan tâm tới trẻ quá mức, trẻ sẽ mất đi “sức đề kháng”

Cha mẹ nào cũng yêu con cái, hi vọng con cái thành tài. Rất nhiều cha mẹ hi sinh sở thích và niềm đam mê của mình, hi sinh thời gian rảnh rỗi để đưa con đi học các lớp học thêm, lớp năng khiếu; đến ngày nghỉ, ngày lễ tết còn bận rộn hơn cả

ngày thường. Sự vất vả của trẻ càng khiến cha mẹ thương con hơn, vì thế mà đã làm thay trẻ tất cả mọi chuyện, những chuyện cần trẻ phải tự giác thì cha mẹ đều làm hộ hết. Rất nhiều trẻ sau khi lên tiểu học, việc ăn cơm, mặc quần áo, sắp xếp đồ dùng học tập đều là do cha mẹ làm thay. Đồng thời, việc vui chơi, kết bạn và sự phát triển tính cách của trẻ bị hạn chế.

Cha mẹ không muốn trẻ phải chịu bất kỳ tổn thương nào. Nhưng khi họ bảo vệ trẻ quá mức thì cũng có nghĩa là đang ngăn cản sự trưởng thành lành mạnh của trẻ.

Khả năng sinh hoạt độc lập kém

Do được cha mẹ làm thay mọi chuyện, trẻ không có cơ hội thực hành và rèn luyện nên động tác chậm chạp, tư duy non kém, ngay cả cuộc sống cá nhân cũng không biết lo liệu. Một số học sinh trung học, thậm chí đến sinh viên đại học cũng không biết giặt quần áo, không biết nấu ăn, không biết đi chợ mua đồ...

Tự coi mình là trung tâm

Trẻ được nuông chiều, lúc nào cũng được coi là số một, điều đó khiến trẻ nảy sinh ý nghĩ tự coi mình là trung tâm, không quan tâm đến người khác, không bao giờ đặt mình vào hoàn cảnh của người khác. Điều này sẽ ảnh hưởng tiêu cực đến sự hình thành tính cách sau này.

Thiếu sự “xã hội hóa”

Cha mẹ bảo vệ trẻ quá mức thực ra là cô lập trẻ, khiến trẻ mất đi cơ hội học cách giao lưu với người khác. Trong thế giới của trẻ, chỉ có cha mẹ mà không có bất kỳ quan niệm tập thể nào. Như vậy, trẻ sẽ không chỉ mất đi tình bạn mà quan trọng hơn là mất đi khả năng giao tiếp. Trẻ không biết cách giao tiếp với người khác thì sẽ bị xã hội và tập thể đào thải.

Hành vi vô trách nhiệm

Bị không chế một cách quá mức khiến trẻ bị đè nén, có lúc sẽ bùng phát thành những hành vi không thể kiềm chế, trái với đạo đức hay pháp luật. Những hành vi như trôn học, đánh nhau, dối trá, trộm cắp thường xuyên xảy ra với những trẻ được nuông chiều quá mức. Trẻ sống dưới sự bảo vệ mù quáng của cha mẹ, gần như thứ gì cũng được thỏa mãn, nên khi phải hi sinh độc lập và tự do của bản thân thì trẻ cảm thấy không vui, không thoải mái. Nhưng cha mẹ lại không biết vì sao trẻ có

tâm trạng đó.

Bởi vậy, những trẻ này thường có những hành vi phá hoại hoặc công kích một cách mù quáng. Sau khi sự việc xảy ra, trẻ cũng biết là không đúng nhưng một thời gian sau vẫn tái phạm. Liên tiếp phạm sai lầm nhưng không biết vì sao, muốn sửa đổi cũng không biết phải bắt đầu từ đâu, thậm chí, cha mẹ và thầy cô cũng không biết phải làm thế nào. Nếu để trẻ xa cha mẹ một thời gian, ví dụ đến doanh trại sống vài tuần thì tinh thần độc lập, tự chủ của trẻ sẽ được phát huy, trí tò mò và óc sáng tạo được kích lệ, hành vi vô trách nhiệm sẽ giảm đi, thậm chí biến mất.

Ỡ lại

Bảo vệ quá mức sẽ khiến trẻ dựa dẫm vào cha mẹ. Chuyện gì cũng phải nhờ đến cha mẹ, dựa dẫm vào cha mẹ cả về vật chất lẫn tình cảm. Những trẻ này nếu phải xa cha mẹ có thể mắc chứng trầm cảm, biểu hiện là tâm trạng sa sút, buồn phiền, lo âu... Khi được về nhà với cha mẹ thì lại trở lại bình thường.

Một số cha mẹ không chỉ làm thay trẻ mọi việc mà còn can thiệp và hạn chế sự tự do của trẻ một cách quá mức. Điều đó khiến trẻ cảm thấy không vui và bất mãn với cha mẹ. Dựa dẫm quá mức và bất mãn cao độ cùng tồn tại song song. Tâm lý này thường được hình thành từ khi còn nhỏ, đến thời kỳ thiếu niên bắt đầu biểu hiện rõ rệt, rất dễ có những xung đột tâm lý trầm trọng.

Bài học thứ tám

Kiên trì đến cùng, bồi dưỡng ý chí kiên cường cho trẻ

Ý chí kiên cường là tài sản quý báu của trẻ, theo suốt quá trình trưởng thành của trẻ. Ngọc không mài không thành đồ vật, cây trồng trong nhà kính không thể thành đại thụ. Muốn có được ý chí kiên cường cần phải bồi dưỡng và tôi luyện trong thời gian dài. Trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ phải đặc biệt chú ý thông qua những sự việc trong cuộc sống hàng ngày để dẫn dắt, khích lệ trẻ hình thành nghị lực và ý chí kiên cường, dũng cảm đối mặt với trở ngại, khắc phục khó khăn.

01

Khích lệ trẻ kiên trì thêm chút nữa

Một ông bố nói, mặc dù con của mình đã lên cấp hai rồi nhưng làm việc vẫn không kiên trì, lúc làm cái này, lúc làm cái kia. Học tập cũng vậy, mặc dù cứ đi học về là bắt đầu làm bài tập nhưng chưa làm xong bài tập tốn đã muốn học tiếng Anh, chưa học xong tiếng Anh lại nghĩ nên làm ngữ văn trước. Khi làm bài tập, mặc dù ở trong phòng nhưng lại không thể kiên trì học được nửa tiếng. Cứ đọc sách được một chút thì phải nghe nhạc một lúc, lát sau lại nằm xuống, thật không biết phải làm thế nào.

Các nhà tâm lý học của Mỹ đã tiến hành nghiên cứu với 150 người EQ cao và thành công, phát hiện sự thành công của họ liên quan đến ba phẩm chất tính cách: một là kiên trì, hai là không ngừng tích lũy để thực hiện mục tiêu, ba là tự tin.

Những trẻ kiên trì sẽ luôn nghiêm túc với từng môn học, chăm chỉ hoàn thành từng bài tập, nhờ vậy mà có thành tích cao. Những trẻ thiếu kiên trì thì thường tỏ ra không đủ kiên nhẫn, không thể kiên trì hoàn thành một việc gì. Điều này sẽ mang lại rất nhiều khó khăn cho cuộc sống và học tập của trẻ.

Lòng kiên trì được coi là một trong những tiêu chuẩn để đánh giá tố chất và sức khỏe tâm lý của một người, cũng là một trong những nhân tố quan trọng quyết định sự thành công của trẻ trong tương lai. Bồi dưỡng lòng kiên trì sẽ ảnh hưởng rất lớn đến cuộc đời của trẻ sau này.

Cha mẹ phải có lòng kiên trì

Để rèn luyện lòng kiên trì cho trẻ, trước tiên, cha mẹ phải là người có lòng kiên trì. Hiện tượng trẻ làm việc thiếu kiên nhẫn, không đến nơi đến chốn hoặc nhút nhát, yếu đuối rất phổ biến. Khi trẻ không đủ kiên nhẫn, không thể kiên trì đến cùng, cha mẹ nhất định phải kiên trì, không được nhượng bộ trước yêu cầu của trẻ. Nếu lần nào trẻ yêu cầu cha mẹ cũng nhượng bộ, thì trẻ có thể sẽ nghĩ rằng: “Cha mẹ lúc nào cũng nghe mình, mình muốn làm thế nào thì làm”. Như thế, càng ngày chúng sẽ càng không kiên nhẫn, gặp chút khó khăn là né tránh.

Đặt ra mục tiêu cho trẻ

Cha mẹ yêu cầu trẻ nói ra mục tiêu của mình, đề ra mục tiêu phù hợp, đồng thời giúp trẻ thực hiện đến cùng. Cách làm tốt nhất là để trẻ không ngừng nhắc lại mục tiêu của mình, để chúng luôn tự nhủ mình phải giữ lời hứa, từ đó thúc đẩy ý chí kiên cường.

Phân chia mục tiêu lớn thành những mục tiêu theo từng giai đoạn

Rất nhiều mục tiêu không thể cùng thực hiện một lúc được. Lúc ấy, để giảm bớt áp lực và tâm lý chống đối của trẻ, cha mẹ phải biết cách phân chia mục tiêu lớn thành nhiều mục tiêu nhỏ, dễ dàng thực hiện, phân chia những mục tiêu lâu dài thành những mục tiêu theo từng giai đoạn. Chỉ có như vậy, trẻ mới có thể cảm nhận được niềm vui khi không ngừng đạt được mục tiêu, từ đó mới tràn đầy nhiệt tình khắc phục khó khăn, nỗ lực không biết mệt mỏi.

Cha mẹ phải kiên định khi đưa ra yêu cầu với trẻ

Cha mẹ phải để trẻ biết được rằng, đây là một chuyện quan trọng, không được làm một cách qua loa, tùy tiện, nhưng cũng không được suốt ngày căn nhắc hay đánh mắng trẻ. Bồi dưỡng tính kiên trì cho trẻ là một quá trình. Trong cuộc sống, cha mẹ có thể tận dụng các cơ hội để bồi dưỡng tính kiên trì cho trẻ. Ví dụ, trẻ thích hoa cỏ, cha mẹ có thể mua chậu hoa và hạt giống, dạy trẻ trồng hoa, để trẻ quan sát quá trình nó lớn lên như: nảy mầm, mọc lá, đơm hoa, cảm nhận được sự trưởng thành của một sinh mệnh. Trong quá trình này, để trẻ hiểu rằng: Cho dù có nóng vội đến đâu thì hôm nay gieo hạt, ngày mai nó không thể lớn ngay được. Muốn thu hoa thì phải kiên trì chờ đợi, không ngừng chăm bón cho cây.

Khen thưởng nếu trẻ đạt được mục tiêu

Có mục tiêu thì dĩ nhiên sẽ có nghị lực. Khi trẻ khao khát có được thứ gì đó, cha mẹ có thể yêu cầu trẻ cố gắng đạt được mục tiêu nào đó rồi sẽ khen thưởng cho trẻ. Trẻ lớn lên, yêu cầu có thể cao hơn một chút. Quan trọng là mục tiêu đề ra phải rõ ràng và hợp lý.

Tham gia vào các hoạt động thử thách

Hứng thú càng rộng thì càng dễ dàng tôi luyện tính bền bỉ của trẻ. Thực ra, bồi dưỡng tính kiên trì cho trẻ chính là hình thành khả năng trì hoãn thỏa mãn ham muốn. Trong quá trình này, thời gian và tinh lực dễ dàng tiêu hao, tâm trạng không dao động nhiều, tính kiên trì cũng được hình thành.

Đề trẻ chịu khổ một chút

Hầu hết những trẻ lớn lên trong môi trường điều kiện vật chất quá đầy đủ đều thiếu nghị lực. Vì thế, cha mẹ nên cho trẻ chịu khổ một chút. Người Nhật Bản rất chú trọng “giáo dục gian khổ” cho trẻ. Dù giàu có đến đâu cũng phải cho trẻ hiểu thế nào là gian khổ. Học sinh tiểu học ở Nhật Bản phải đối mặt với môi trường khắc nghiệt, tài nguyên cạn kiệt, nguồn nước khan hiếm. Khi không có sự dẫn dắt của giáo viên, các em phải tự dựng lều trại, tìm quả dại, tìm nguồn nước. Trong điều kiện khắc nghiệt như vậy, các em vẫn có thể kiên trì đến cùng và khắc phục được chúng.

02

Gian khổ mới thành công

Chim ưng con đang đôi cánh nặng nề, lảo đảo trên không trung. Vì muốn chim ưng con bay cao hơn, chim mẹ bắt chập những giọt máu tươi chảy trên lông và ánh mắt đau khổ của con, tàn nhẫn đẩy chim ưng con xuống vách núi. Không có thời gian để ý tới sự tàn nhẫn của chim mẹ, chim ưng con chỉ có thể cố gắng vẫy cánh. Mặc dù cố chịu đau đớn, nhưng nó không từ bỏ, bởi vì nó tin rằng chiến thắng từng trở ngại chính là đang trải nghiệm niềm vui của thành công.

Trở ngại là một phần trong cuộc đời mỗi người. Bắt đầu từ khi chúng ta tập đi, học nói, học viết đã phải trải qua trở ngại và trưởng thành qua những lần chiến thắng trở ngại. Trở ngại sẽ ngăn bước tiến của chúng ta. Nhưng không có nó chúng ta sẽ không kiên cường. Không có nó chúng ta sẽ không có ý chí chiến đấu. Không có nó, chúng ta sẽ không thể đứng vững trong xã hội. Thất bại và trở ngại có thể tôi luyện con người. Có gian khổ mới có thành công.

Thực ra, trở ngại không đáng sợ, chỉ là cách nhìn nhận của mỗi người không giống nhau. Vì thế, rất nhiều người lùi bước trước trở ngại. Sở dĩ có người thành công chính là vì họ coi một lần vấp ngã là một thành công nho nhỏ.

Ngay từ khi trẻ còn nhỏ, cha mẹ phải dạy trẻ hiểu rằng, thực ra, trở ngại cũng là một thành công. Chỉ có nhận thức được điều này thì khi gặp trở ngại trẻ mới không dễ dàng lùi bước, trốn chạy.

Cha mẹ phải nói với trẻ rằng, trở ngại không đáng sợ, trở ngại không phải là chuyện tồi tệ. Ví dụ khi bạn bị ngã, hãy đứng dậy và bình tĩnh suy nghĩ xem: “Vì sao bị ngã”, “Phải làm thế nào mới tránh không để bị ngã”, bạn sẽ tìm ra được nguyên nhân và học cách tránh để bị ngã, từ đó bạn cũng sẽ không bị ngã hoặc ít bị ngã

hơn. Như vậy trở ngại đã trở thành một chuyện tốt rồi.

Cha mẹ phải nói với trẻ rằng, nhiều lúc chúng ta không thể đối mặt với trở ngại bằng thái độ hài hòa, không thể thoát ra khỏi cái bóng của nó. Nhưng nếu chúng ta để ý thì sẽ phát hiện trở ngại mang tới rất nhiều ích lợi cho chúng ta. Có thể chúng ta sẽ cảm ơn nó. Nếu đã gặp trở ngại thì không được than phiền số phận bất công. Số phận đang thử thách ý chí của bạn. Trở ngại rèn luyện chúng ta. Đối mặt với trở ngại, hãy nghĩ đến những lợi ích mà nó mang lại. Đối mặt với trở ngại, hãy kiên trì đến cùng, hãy tin rằng sau cơn mưa trời lại sáng.

Cha mẹ nhất định phải đề trẻ:

Cảm ơn trở ngại vì nó làm trẻ phấn chấn;

Cảm ơn trở ngại vì nó làm trẻ trở nên chín chắn;

Cảm ơn trở ngại vì nó soi sáng con đường thành công.

03

Chấp nhận thất bại, đón nhận thành công

Mỗi người đều phải gặp thất bại, thất bại là mẹ thành công. Nếu không có thất bại thì sẽ không có thành công. Đúng vậy, những người thành công thật hạnh phúc, họ có hoa tươi, có những tiếng vỗ tay tán thưởng. Còn những người thất bại thì chỉ có sự cô đơn và xa lánh. Thực ra, chúng ta càng nên tôn trọng những người thất bại, vì có thất bại mới có thành công. Bởi vậy, trong cuộc sống, không phải những trẻ thành công mới đáng được cha mẹ tự hào. Những trẻ dám đối mặt với thất bại mới càng khiến cha mẹ tự hào hơn. Chỉ có những trẻ biết chấp nhận thất bại, đón nhận thành công mới là những trẻ có EQ cao.

Những trẻ EQ cao khi đối mặt với thất bại đều có những thái độ đúng đắn như sau:

Không khuất phục trước thất bại

Thái độ đúng đắn khi đối mặt với thất bại trước tiên biểu hiện ở việc không sợ những trở ngại do thất bại gây nên. Trẻ mạnh hay yếu là phụ thuộc vào thái độ trước thất bại.

Thất bại thường “đổi đầu” với những trẻ kiên cường. Lý do rất đơn giản: Mục tiêu thấp thì dễ dàng đạt được, những trẻ yếu đuối không có chí lớn, gần như không phải trải qua thất bại nào cũng có thể đạt được ước nguyện. Còn mục tiêu cao sẽ khó hơn, cơ hội thất bại càng nhiều hơn. Có trẻ cũng mong trở thành kẻ mạnh nhưng lại không vượt qua được thất bại, sau khi gặp hết thất bại này đến thất bại khác, chúng nản chí và cuối cùng chỉ có thể đứng trong hàng ngũ của kẻ yếu. Một số trẻ cho rằng, trải qua hàng chục, hàng trăm lần thất bại mà tinh thần vẫn vững vàng thì cần có nghị lực phi thường, người bình thường khó mà làm được, vì thế mà dễ dàng từ bỏ.

Nghị lực của những trẻ kiên cường không phải đơn thuần là sự chịu đựng. Nghị lực chấp nhận thất bại chủ yếu là do sự nhận thức và đánh giá đúng đắn về thất bại. Những trẻ kiên cường nhận thức được rằng “thất bại là mẹ thành công”, nhận thức được rằng không có thất bại thì sẽ không có thành công, vì thế chuẩn bị tâm lý sẵn sàng cho thất bại. Họ cũng nhận thức được rằng, một lần thất bại là một lần tích lũy kinh nghiệm, vì thế, có thể nhìn thấy ánh sáng của thành công từ trong thất bại.

Dũng cảm đối mặt với khó khăn

Thái độ đúng đắn của trẻ với thất bại còn biểu hiện ở việc có thể dũng cảm đối mặt với khó khăn. Có những trẻ bình thường không sợ khó khăn, nhưng nếu gặp quá nhiều khó khăn thì lại bị khuất phục. Thực ra, chúng không vượt qua được khó khăn là bởi vì chúng không vượt qua được chính bản thân mình: Chúng sợ ồm, sợ khổ, sợ mệt, sợ thiệt thòi, thêm vào đó là lòng biếng, nóng vội, chậm chạp. Vậy thì lấy đâu ra dũng khí và nghị lực? Nếu biết dũng cảm đối mặt với khó khăn thì chúng ta sẽ có sức mạnh chinh phục khó khăn.

Kiên cường đối mặt với số phận

Thái độ đúng đắn của trẻ với thất bại cũng biểu hiện ở việc khi gặp khó khăn, bất hạnh và đả kích, không nụt chí, không dao động, không bi quan, ngoan cường đấu tranh với số phận. Khi khó khăn, bất hạnh, đả kích đến với trẻ, có trẻ chỉ biết than thở, bi quan thất vọng. Bi quan trước trở ngại thực chất chính là hạ gục mình, đã thất bại càng thêm thất bại, đã đau khổ càng thêm đau khổ. Than thân trách phận, nguyên rủa số phận nhưng hiện thực là hiện thực, nó sẽ không thay đổi vì sự ối trách của chúng ta. Ngược lại, có những trẻ sẽ bình tĩnh xử lý, rút kinh nghiệm qua những lần thất bại, thì sẽ có một ngày nhận được thành công.

Để trẻ coi trọng việc nhỏ, bắt đầu kiên trì từ việc nhỏ

Hiện nay, trẻ được cha mẹ chăm lo quá mức, hình thành thói quen ỷ lại, ảnh hưởng đến sự trưởng thành lành mạnh của trẻ. Cha mẹ chỉ yêu cầu trẻ học hành, không để trẻ làm những việc nhỏ vừa với sức của mình. Vì thế, ngay cả những điều cơ bản nhất trong cuộc sống, trẻ cũng không thể tự lo liệu được.

Việc lớn bắt đầu từ những việc nhỏ. Nếu không chịu làm việc nhỏ, thì làm sao có thể làm được việc lớn? Nếu cha mẹ thật sự muốn trẻ thành công, thì nhất định không được coi thường những việc nhỏ xung quanh trẻ, nên để trẻ bắt đầu từ việc nhỏ.

Rất nhiều cha mẹ có suy nghĩ sai lầm rằng, nếu trẻ đã lập chí muốn thành công, thì nên làm việc lớn, không nên làm những việc nhỏ, lãng phí thời gian.

Đối với trẻ, bắt đầu làm từ những việc nhỏ vô cùng quan trọng và cần thiết. Bởi vì nó ẩn chứa rất nhiều yếu tố quyết định quá trình trưởng thành.

Bắt đầu từ việc nhỏ là một thói quen tốt

Việc nhỏ sẽ giúp trẻ không lãng phí thời gian, biết quý trọng thời gian. Cha mẹ phải để trẻ học cách không lãng phí lương thực. Để trẻ học cách chịu trách nhiệm, ngay cả trong những chuyện nhỏ nhất, không liên quan đến mình cũng có thể tỏ ra ân cần và quan tâm tới người khác. Cơ hội thành công tiềm ẩn trong các chi tiết nhỏ nhất. Dĩ nhiên, nếu trẻ làm tốt thì chưa chắc đã có thể gặp được cơ hội thành công. Nhưng nếu không làm thì vĩnh viễn sẽ không có cơ hội thành công.

Bắt đầu từ việc nhỏ là một thái độ đúng đắn

Việc nhỏ yêu cầu trẻ không mơ ước hão huyền. Không phải bất cứ người nào cũng có cơ hội làm việc lớn. Muốn trẻ thành công thì phải lấy thái độ làm việc lớn để làm việc nhỏ, để trẻ làm tốt những việc nhỏ. Những việc nhỏ là cơ sở, cơ sở vững chắc mới có thể tiến xa. Dạy trẻ hiểu rằng, có được thành công không phải là chuyện dễ dàng, cần phải nỗ lực, kiên trì không biết mệt mỏi trong thời gian dài mới có thể có được. Dạy trẻ khi gặp khó khăn không được nhụt chí, không được từ

bỏ. Bởi vì, chỉ cần mỗi ngày tích lũy một chút thì nhất định sẽ thành công.

Bắt đầu từ việc nhỏ là một phẩm chất ưu tú

Việc nhỏ khích lệ trẻ quan tâm đến người khác một cách tỉ mỉ, chu đáo. Khích lệ trẻ trung thực, giữ chữ tín. Ví dụ, để trẻ bảo vệ môi trường, để cây cối luôn tươi xanh, để mọi người xung quanh sống khỏe mạnh. Những hành vi nhỏ này của trẻ cũng sẽ giúp chúng ta hiểu rằng: Bảo vệ môi trường bắt đầu từ mỗi người, phải bắt đầu từ việc nhỏ, bắt đầu từ bây giờ. Chỉ cần mỗi người có ý thức bảo vệ môi trường một chút thì thế giới sẽ bớt đi một phần ô nhiễm.

Bắt đầu từ việc nhỏ là một thái độ nhân sinh

Làm việc nhỏ không chỉ là một phương pháp làm việc, mà hơn cả nó còn là một thái độ nhân sinh. Học lực cao hay thấp chỉ có thể chứng minh trình độ văn hóa của trẻ, không thể nói lên được năng lực của chúng. Khi tuyển người, các doanh nghiệp không chỉ xem xét về trình độ nhận thức mà còn rất chú trọng đến năng lực làm việc của ứng viên. Nếu trẻ không biết làm những việc nhỏ thì chắc chắn cũng sẽ không làm được những việc lớn. Bởi vậy, cha mẹ nên bắt đầu từ ngay bây giờ, để trẻ làm những việc nhỏ. Trong quá trình rèn luyện, khi tự làm những việc nhỏ ấy, trẻ sẽ sớm tích lũy được được những kỹ năng cần có.

05

Rèn luyện khả năng chịu đựng áp lực cho trẻ

Trong xã hội cạnh tranh khốc liệt như hiện nay, áp lực cuộc sống và áp lực xã hội của mỗi người đều tăng lên. Điều này ảnh hưởng đến tư duy và hành vi của mỗi người. Với những người không có khả năng chống lại áp lực thì rất dễ bất mãn với xã hội, trả thù xã hội bằng những hành vi hủy diệt.

Từ khi trẻ chào đời, điều đầu tiên mà cha mẹ nghĩ tới là mong trẻ khỏe mạnh, trưởng thành vui vẻ. Nhưng gần đây, số trẻ vị thành niên tự sát không ngừng tăng lên. Điều này quả thực khiến chúng ta phải suy nghĩ.

Ngược lại, có những trẻ từ nhỏ đã phải chịu những áp lực rất lớn, có những người đã từng trải qua những khó khăn, gian khổ mà người bình thường không thể chịu đựng được, nhưng họ không suy sụp mà trở nên kiên cường hơn.

Vì sao có những trẻ gặp một chút trở ngại, một chút áp lực đã không chịu đựng được. Có những trẻ thì lại trở nên kiên cường? Điều quan trọng là cha mẹ và giáo viên phải tăng cường bồi dưỡng khả năng chịu đựng áp lực cho trẻ, bồi dưỡng tính cách kiên cường cho chúng.

Trẻ được cha mẹ quá nuông chiều, chăm sóc quá chu đáo, khiến chúng hình thành thói quen lười biếng, khả năng chịu đựng áp lực rất kém, mang lại rất nhiều khó khăn cho học tập và cuộc sống sau này. Vậy, cha mẹ phải làm thế nào để ngăn ngừa tình trạng này?

Không làm người phục vụ của trẻ

Với những trẻ lười biếng, khả năng chịu đựng áp lực kém, cách tốt nhất là không làm thay chúng quá nhiều. Sắp xếp tất cả mọi chuyện cho trẻ thực chất là hại trẻ. Hãy để chúng tự đối mặt với những việc cần thiết trong cuộc sống.

Cha mẹ đều có một suy nghĩ sai lầm rằng chuẩn bị cho trẻ tất cả, để trẻ hưởng thụ những thứ đã có sẵn chính là tình yêu lớn nhất. Thực ra, làm như vậy là hại trẻ. Trẻ hưởng thụ càng nhiều thì sẽ càng nghĩ rằng, xã hội phải phục vụ mình. Sau này lớn lên, đối mặt với hiện thực khắc nghiệt, chúng sẽ nghĩ rằng xã hội nợ mình, sẽ trả thù xã hội.

Cha mẹ nên để trẻ tự làm việc của chúng ngay từ khi còn nhỏ chứ không phải là ngăn cấm chúng làm những việc chúng muốn làm. Rất nhiều cha mẹ sợ trẻ làm hỏng việc nên cái này không cho làm, cái kia cũng không cho làm. Cha mẹ nên nhớ rằng, chỉ cần không nguy hiểm đến tính mạng thì nên cố gắng để trẻ tự làm, tự trải nghiệm. Cho dù có xảy ra những tai nạn nhỏ nhỏ thì đó cũng là điều cần thiết cho quá trình trưởng thành của trẻ.

06

Để trẻ kiên trì làm việc

Có một câu chuyện kinh điển:

Một ngày mùa đông lạnh lẽo, một thành phố bị bao vây. Tướng giữ thành phái một binh sĩ sang một thành phố ở bờ bên kia cầu cứu. Nếu trước chiều hôm sau không đưa quân cứu viện tới thì thành phố sẽ bị chiếm đóng.

Nhưng do hoảng loạn, khi chạy đến cửa sông, binh sĩ này không nhìn thấy một chiếc thuyền nào. Binh sĩ rất lo lắng, không biết phải làm thế nào. Mặt trời sắp lặn, màn đêm buông xuống. Cái lạnh và nỗi sợ hãi càng làm tăng thêm sự tuyệt vọng của anh ta. Càng tệ hơn là trời còn nổi gió to, sắp có một trận tuyết lớn. Anh ta chỉ có thể co ro, ôm chặt con chiến mã để sưởi ấm. Thậm chí, anh ta còn không có sức để sợ hãi và than phiền. Trong lòng anh ta chỉ có một âm thanh không ngừng lặp lại: "Phải sống!" Anh ta thậm chí cầu xin: Ông trời ơi, xin ông cho con sống thêm một phút nữa, xin ông cho con sống thêm một phút nữa...

Thời gian cứ trôi đi từng phút, từng phút đến khi trời sáng. Binh sĩ khó nhọc đi đến bên bờ sông, vui mừng nhận ra dòng sông ngăn trước mặt mình đã đóng một lớp băng dày đủ để mình và chiến mã đi qua. Binh sĩ vô cùng vui mừng! Vậy là thành phố đã được cứu, được cứu nhờ sự kiên trì và nhẫn nại của anh.

Năm 1950, Florence là người phụ nữ đầu tiên vượt qua eo biển Manche. Hai năm sau, cô bơi từ Cadelina sang bờ biển California với mong muốn lập một kỷ lục mới. Hôm ấy, biển rất nhiều sương mù, nước biển lạnh thấu xương. Sau khi bơi 16 tiếng đồng hồ, môi cô bị thâm vì lạnh, toàn thân run rẩy. Cô ngẩng đầu nhìn lên, trước mắt chỉ là sương mù dày đặc, dường như cô còn cách bờ rất xa. "Bây giờ vẫn chưa nhìn thấy bờ, xem ra lần này không thể bơi hết lộ trình" – cô nghĩ như vậy, cảm thấy kiệt sức không thể cố thêm được nữa.

Khi cô ấy được kéo lên thuyền, biết mình cách mục tiêu chỉ còn 1 inch, cô không khỏi thở dài, hối hận vì mình không nghỉ ngơi kiên trì thêm chút nữa.

Trên đời này, chuyện dễ nhất là kiên trì, chuyện khó nhất cũng là kiên trì. Nói nó dễ bởi nếu muốn thì ai cũng có thể làm được. Nói nó khó bởi vì ít người có thể làm được. Thành công có được là bởi kiên trì. Kiên trì đến cùng là thắng lợi. Bất kỳ một thành tích, thành công nào cũng đều phải nhờ vào sự nỗ lực không biết mệt mỏi của mỗi người.

Khi trẻ bắt đầu tự lập, cha mẹ phải nhận thức được tầm ảnh hưởng của tính kiên trì đối với cuộc đời trẻ. Trên thực tế, nhiều cha mẹ vì yêu con, không nhẫn tâm để con phải chịu trở ngại, việc gì cũng làm thay chúng, nhìn thấy con phải chịu áp lực là thay chúng giải quyết, dẫn đến việc trẻ không đủ kiên nhẫn làm bất cứ việc gì.

Kiên trì là phẩm chất đáng quý. Nước chảy đá mòn, nếu trẻ có lòng kiên định thì chắc chắn sẽ thành công.

Trên con đường trưởng thành, trẻ nhất định sẽ gặp rất nhiều trở ngại, sẽ phải đối

mặt với rất nhiều thách thức không ngờ tới. Cha mẹ nên giúp trẻ tìm ra phương pháp giải quyết. Đó chính là: Kiên trì tới cùng.

07

Học cách từ bỏ

Kiên trì là một phẩm chất đáng quý, còn biết từ bỏ lại là trí tuệ. Đôi khi, từ bỏ một cách đúng đắn cũng là phẩm chất đáng quý hiếm có. Nhưng từ bỏ không có nghĩa là mất đi. Trong cuộc sống, những trẻ biết từ bỏ là những trẻ có EQ cao.

Socrates cùng học trò của mình mở một nhà kho thần bí. Bên trong nhà kho chất đầy báu vật phát ra ánh sáng rực rỡ muôn màu. Không biết những báu vật này được cất giữ từ khi nào, cũng không biết ai là người cất giữ chúng. Nhìn kỹ mới thấy trên mỗi báu vật đều có khắc chữ, lần lượt là: kiêu ngạo, đồ kỵ, đau khổ, phiền não, khiêm tốn, chính trực, vui vẻ... Báu vật nào cũng thật đẹp. Các học trò tranh nhau lấy báu vật. Nhưng trên đường về, họ mới phát hiện túi đựng báu vật rất nặng. Chưa đi được bao xa, họ đã thấy mệt mỏi, hai chân mềm nhũn, bước đi nặng nề.

Socrates nói: "Ta thấy các con nên vứt bớt báu vật đi. Đường vẫn còn dài lắm!".

Học trò lưu luyến, lật hết thứ này đến thứ khác, nghiền răng vứt bớt một, hai báu vật. Nhưng vẫn còn rất nhiều, túi vẫn rất nặng. Họ phải dừng lại hết lần này đến lần khác. Mỗi lần lại nghiền răng vứt bớt một, hai báu vật. Vứt đi "đau khổ", "kiêu ngạo"... Mặc dù túi đã nhẹ đi rất nhiều nhưng họ vẫn cảm thấy rất nặng nề, hai chân vẫn nặng như chì. "Các con hãy thử kiểm tra túi, xem còn có thể vứt đi thứ gì không?" Socrates khuyên các học trò.

Cuối cùng, các học trò bỏ "danh" và "lợi". Trong túi chỉ còn lại "khiêm tốn", "chính trực", "vui vẻ". Bỗng chốc họ cảm thấy rất nhẹ nhõm, đôi chân giống như mọc thêm cánh.

Socrates thở phào nhẹ nhõm: "Cuối cùng các con đã học được cách từ bỏ!".

Trong cuộc sống và học tập, cha mẹ nhất định phải dạy trẻ học cách từ bỏ. Từ bỏ có lựa chọn không phải là tổn thất mà là để tìm kiếm sự phát triển tốt hơn.

Trút bỏ gánh nặng

Thôi Kỳ là người Trung Quốc đã đoạt giải Nobel Vật lý năm 1998. Trong mắt nhiều người, ông là một “quái nhân”: Ông tránh xa chính trị, không xuất đầu lộ diện, cả ngày đắm chìm trong sách vở và phòng thí nghiệm, thậm chí vào ngày đoạt giải Nobel, ông vẫn làm việc trong phòng thí nghiệm như mọi ngày.

Điều khiến người ta khó tin hơn là: Ông là một người “mù máy tính”. Rất nhiều thiết kế, bảng biểu trong nghiên cứu của ông đều được ông hoàn thành bằng từng nét bút. Ngay cả chuyện đơn giản như gửi thư điện tử ông cũng không biết, phải nhờ thư ký làm thay.

Nhưng chính vì thế mà ông có rất nhiều thời gian quý báu để làm việc và thành công.

Trong xã hội hiện đại, vì muốn thỏa mãn tất cả các nhu cầu của con, có cha mẹ cho con học piano, có cha mẹ cho con học vẽ, có cha mẹ cho con học các lớp học thêm. Lúc ấy, từ bỏ trở thành một trí tuệ lớn. Thực ra, từ bỏ là để có được những thứ tốt hơn. Chỉ cần có thể có được thứ mình muốn, từ bỏ những thứ không quan trọng với mình, không có quá nhiều gánh nặng thì mới càng dễ dàng có được thành công.

Cuộc đời của trẻ mới bắt đầu, trẻ sẽ phải đưa ra những sự lựa chọn. Có lựa chọn thì phải có từ bỏ. Từ bỏ là để điều chỉnh bản thân, chuẩn bị tâm lý để đạt được mục đích. Chỉ có để trẻ học cách từ bỏ, trẻ mới có thể sống vui vẻ, thoải mái, dễ dàng tiến tới thành công.

Từ bỏ, sự lựa chọn trí tuệ

Trong một đêm mưa bão, bạn lái xe đi qua một trạm xe bus, phát hiện có ba người đang đợi xe. Trong đó có một ông lão bị bệnh nặng, một bác sĩ đã từng có ơn với bạn, một người tình trong mộng mà bạn đã thầm yêu bấy lâu. Nếu chiếc xe của bạn chỉ có thể chở một hành khách, bạn sẽ chọn người nào?

Có thể rất nhiều người sẽ chọn một trong ba người là ông lão, ân nhân và người tình. Bởi vì họ đều có lý do để bạn giúp đỡ đầu tiên. Nhưng cách tốt nhất là đưa chìa khóa xe cho bác sĩ, để bác sĩ đưa ông lão bệnh nặng đến bệnh viện. Bạn ở lại cùng người tình trong mộng đợi xe bus.

Những người chọn một trong ba người đều quên đi từ bỏ. Từ bỏ cái gì? Đó là lợi

ích của mình, là chùm chìa khóa xe. Rất nhiều lúc, nếu chúng ta có thể từ bỏ cố chấp, thành kiến, thậm chí là lợi ích, chúng ta sẽ có thể nhận được nhiều hơn.

Ở mỗi thời khắc quan trọng với trẻ, hãy để trẻ lựa chọn và từ bỏ. Lúc ấy, cần phải vận dụng trí tuệ của cha mẹ, đưa ra phán đoán chính xác nhất, cho trẻ những gợi ý đúng đắn nhất. Những trẻ biết từ bỏ mới là những trẻ có trí tuệ, có EQ cao.

08

Người đánh bại mình là chính mình

Xung quanh chúng ta có rất nhiều người được mọi người tôn trọng và yêu quý. Nhưng họ không xinh đẹp, cũng không giàu có. Vì sao vậy? Bởi vì họ giữ được bản sắc của mình. Trong cuộc sống, trừ phi chúng ta yêu quý bản thân, giữ được bản sắc của mình, nếu không chúng ta không thể có được niềm vui, cũng không thể được người khác chấp nhận. Vì thế, cha mẹ phải để trẻ ý thức được rằng, trong cuộc sống và học tập, nhất định phải giữ được bản sắc của mình. Chỉ có như vậy mới không bị bản thân đánh bại.

Giá trị bên trong của mỗi người sẽ không bị tổn hao vì những đánh giá của người khác. Cha mẹ không chỉ nên để trẻ nhận thức giá trị bên trong của mình mà còn phải để trẻ nhận thức được rằng, giá trị này sẽ không thay đổi vì vẻ bề ngoài và môi trường. Sẽ có một ngày nó tỏa sáng. Trong cuộc sống, chúng ta thường nghe thấy người ta đánh giá con của mình: “Nó nhát lắm”, “Nó rất e thẹn”, “Nó lười lắm”, “Lúc nào cũng vụng về”... Tất cả đều là cha mẹ gán cho trẻ. Nếu không gỡ bỏ chúng thì trẻ sẽ vĩnh viễn bị chúng trói buộc, vĩnh viễn không thoát ra khỏi cái bóng của nó, cũng không thể có ý chí ngoan cường để khắc phục khó khăn.

Thực ra, mỗi người đều có ưu điểm và sở trường của mình, đồng thời cũng có nhược điểm và thiếu sót. Có những trẻ quá bận tâm đến cách nhìn của người khác, thế nên có tình che giấu nhược điểm của mình, hi vọng để lại ấn tượng tốt đẹp với mọi người. Nhưng nguy trạng sẽ khiến trẻ mất đi cái tôi thật sự, lấy lòng người khác cuối cùng không thể có được sự yêu quý thật lòng. Vì sao không thay đổi góc nhìn? Để trẻ là chính mình! Để trẻ học cách xé bỏ những “cái mác” người khác dán lên người mình! Chiến thắng bản thân!

Có một cô bé học múa ba lê từ nhỏ quyết định thi vào một trường chính quy để luyện tập, đồng thời coi múa ba lê là sự nghiệp cả đời mình. Tuy nhiên, cô rất muốn tìm hiểu xem liệu mình có năng khiếu này không. Thế là khi đoàn

múa ba lê tới thành phố cô sinh sống, cô chạy tới xin gặp trưởng đoàn.

Cô gái nói: "Tôi muốn trở thành diễn viên múa ba lê xuất sắc nhất, nhưng tôi không biết mình có năng khiếu này không?" "Cô múa một đoạn cho tôi xem nào", trưởng đoàn nói. 5 phút sau, trưởng đoàn bảo cô gái dừng lại, lắc đầu nói: "Không, cô không đủ điều kiện".

Cô gái buồn rầu ra về, ném giày múa xuống đáy thùng và không bao giờ đi nữa. Về sau cô kết hôn và sinh con, trở thành nhân viên thu ngân của siêu thị.

Nhiều năm sau, cô đi xem biểu diễn ba lê, gặp lại trưởng đoàn năm xưa ở cửa nhà hát. Cô nhớ lại cuộc nói chuyện hồi ấy, thế là cho trưởng đoàn xem bức ảnh gia đình mình, đồng thời nói về cuộc sống hiện tại. Cô nói: "Có một điểm tôi không hiểu, sao ông có thể biết tôi không có năng khiếu làm nghệ sĩ múa trong khoảng thời gian ngắn như vậy?"

"Ồ, lúc cô múa tôi gần như không nhìn, tôi chỉ nói với cô câu mà tôi đã nói với tất cả những người khác. Điều này thật sự không thể tha thứ được". Cô hét lên: "Câu nói ấy của ông gần như hủy hoại cuộc sống của tôi, vốn dĩ tôi có thể trở thành diễn viên ba lê xuất sắc nhất!"

"Tôi không nghĩ như vậy", trưởng đoàn phản bác lại, "Nếu cô thật sự khao khát trở thành một nghệ sĩ múa, cô sẽ không bận tâm tới lời tôi nói với cô".

Cuộc sống mà từ đầu tới cuối đều sống vì cái móc mà người khác ban cho là cuộc sống không rực rỡ. Cuộc đời mà lúc nào cũng để ý tới lời đánh giá của người khác là cuộc đời không hoàn chỉnh. Đối với trẻ, sống vì cái móc mà người khác cho thì cuộc sống của chúng không vui vẻ. Nên để trẻ sống đúng với con người mình, bất kỳ lời hạ thấp nào cũng sẽ không khiến mình mất giá trị; lời nói của người khác không thể quyết định hành động của mình! Đối với những trẻ đang trưởng thành, nếu không thể làm được điều này thì kết quả cuối cùng của trẻ chắc chắn sẽ không được tươi sáng.

Trong quá trình trưởng thành, trẻ phải trải qua rất nhiều chuyện. Có trẻ vì hoàn cảnh bình thường mà không dám mơ ước đến những thành công lớn. Vì thành tích học tập không tốt mà không dám đề ra mục tiêu to lớn. Đó là vì trẻ không chủ động phá vỡ khuôn phép, không thể thay đổi quỹ đạo của cuộc đời. Ngay từ khi còn nhỏ, con người phải học cách cạnh tranh với mình, dũng cảm xé nát những cái móc mà mình tự gán cho mình trong tiềm thức, trở thành một người tích cực, lạc quan, biết đủ.

Để trẻ trở thành người lạc quan

Để trẻ giữ được thái độ hài hòa, lạc quan, không được để trẻ mất cân bằng tâm lý. Đôi khi trẻ bị mất cân bằng tâm lý, cảm thấy cái gì cũng chướng mắt, bức bối, buồn phiền. Trẻ kỳ vọng càng cao thì thất vọng càng nhiều. Vì thế, không được để trẻ kỳ vọng quá cao với những người xung quanh và cuộc sống. Để trẻ học cách đối mặt với mọi thứ bằng thái độ bình tĩnh, không được kỳ vọng ai sẽ đối xử thế nào với mình, không được kỳ vọng lúc nào vận may cũng đến với mình. Để trẻ biết rằng, thế giới không tồn tại vì bất kỳ người nào.

Để trẻ trở thành người tích cực

Chỉ có thái độ tích cực thì mới có thể dễ dàng tiến tới thành công. Trẻ học giỏi hay không, không phải là vấn đề trí tuệ, mà là ở sự chăm chỉ, tỉ mỉ. Cùng là học sinh, có trẻ là cán bộ ưu tú, đứng đầu lớp, có trẻ lại không thể. Điểm khác biệt thực sự là ở ai tích cực hơn, nỗ lực hơn, trách nhiệm hơn chứ không phải là bởi thông minh tài trí và kỹ năng. Thực ra, thành công của những bậc anh tài, lãnh tụ, vĩ nhân trong xã hội... đều được quyết định ở sự hi sinh của họ. Vì thế, thành công của trẻ không hoàn toàn là vấn đề phương pháp mà còn phụ thuộc vào thái độ của chúng.

Để trẻ trở thành người biết thỏa mãn

Sở dĩ con người vui vẻ không phải vì họ nhận được nhiều mà họ yêu cầu ít. Vì thế, cha mẹ phải dạy trẻ biết thỏa mãn, phải biết cảm ơn những lời quan tâm, hỏi han của người khác. Có người thân, thầy cô quan tâm đến mình là đủ. Phải học cách cảm ơn người khác, cảm ơn cuộc sống, không nên đòi hỏi quá nhiều.

Bài học thứ chín

Để trẻ học cách điều chỉnh cảm xúc

EQ cao hay thấp quyết định mức độ nhận thức cảm xúc, quản lý cảm xúc của một người. Những trẻ EQ cao, cho dù là trong công việc hay trong quan hệ xã hội sau này đều rất dễ đạt được thành công. Trong Kinh Thánh có một lời khuyên cho chúng ta rằng: "Người không dễ dàng nổi giận là người thông minh; người có tính tình nóng nảy, rõ ràng là dại dột".

01

Lắng nghe tâm hồn trẻ

Có một câu chuyện như sau: Một đôi bàn tay nhỏ bé đang lướt trên phím đàn.

Sau khi một bản nhạc du dương vang lên, mọi người vỗ tay khen ngợi: “Đàn hay lắm, đàn lại một lần nữa đi”. Nào ngờ đứa trẻ quay đầu lại, đôi mắt ướt nhòa: “Cháu không đàn sai, vì sao phải đàn lại?”

Với người lớn, đàn hay, đàn lại một lần là sự khen ngợi. Nhưng trong mắt trẻ, điều này có nghĩa là mình đã làm sai nên phải làm lại. Đôi khi, cách nhìn của trẻ con và người lớn hoàn toàn khác nhau. Một câu chuyện bình dị nhưng không khỏi khiến chúng ta phải suy nghĩ: Mỗi đứa trẻ chính là một thế giới, hãy đặt mình vào vị trí của trẻ để hiểu chúng, lắng nghe tiếng nói của chúng. Đó là bài học mà mỗi người lớn đều phải học.

Một vĩ nhân đã từng nói: “Dân tộc thích lắng nghe là một dân tộc trí tuệ”. Vậy thì cũng có thể nói: “Những cha mẹ thích lắng nghe là những cha mẹ trí tuệ”. Cha mẹ phải lắng nghe tiếng nói của con, bởi vì lắng nghe có thể khiến cha mẹ bước vào thế giới của trẻ, bước vào tâm hồn của trẻ; lắng nghe có thể khiến cha mẹ có tâm hồn trẻ thơ vui vẻ; lắng nghe mới có thể bồi dưỡng những đứa trẻ có chỉ số EQ cao.

Có một cậu bé dạo gần đây thường xuyên đi học muộn, vì chuyện này mà giáo viên tìm gặp mẹ cậu. Sau khi biết chuyện, mẹ không đánh mắng con. Trước khi đi ngủ, mẹ hỏi con trai: "Hãy nói cho mẹ biết, vì sao con đi học sớm như vậy nhưng lúc nào cũng đến lớp muộn?" Ban đầu đứa trẻ sững người, thấy mẹ không có ý trách mắng, liền nói: "Con ngắm mặt trời mọc bên bờ sông, rất đẹp! Ngắm mãi ngắm mãi, quên cả thời gian". Nghe xong mẹ mỉm cười. Sáng hôm sau, mẹ cùng con trai ra bờ sông ngắm mặt trời mọc, cảnh sắc tuyệt vời trước mắt khiến người mẹ thốt lên: "Đúng là quá đẹp, con trai, con giỏi lắm!" Hôm ấy, con trai không đến muộn. Về đến nhà, con trai phát hiện trên bàn có một chiếc đồng hồ đeo tay rất đẹp, bên dưới có một mẫu giấy: "Vì mặt trời mọc quá đẹp, vì thế chúng ta càng phải quý trọng thời gian và cơ hội học tập, con thấy có đúng không? Yêu con".

Yêu trẻ là không có những lời trách mắng thô bạo, sự trừng phạt vô tình mà phải biết lắng nghe. Lắng nghe hòa cùng với tình yêu, sự khoan dung, kiên nhẫn và khích lệ, cho trẻ một không gian hạnh phúc, ấm áp để trẻ trưởng thành.

Muốn học cách lắng nghe tâm hồn trẻ, lắng nghe tiếng nói của trẻ, cha mẹ cần chú ý những điểm sau:

Cần phải tôn trọng trẻ

Cha mẹ hãy coi trẻ là một cá thể độc lập. Vasyl Olexandrovykh Sukhomlynsky- nhà giáo dục Liên Xô (cũ) đã từng nói: “Mỗi đứa trẻ là một thế giới – Một thế giới

độc nhất vô nhị”. Chúng có tư tưởng, cá tính riêng. Lắng nghe tâm tư của trẻ thực chất là tôn trọng nhân cách của chúng, càng là sự khẳng định đối với chúng. Chuyên gia giáo dục nhấn mạnh: Tôn trọng trẻ trước tiên phải tôn trọng nhân cách của trẻ. Tôn trọng trẻ, coi chúng là một cá thể độc lập... là cơ sở để lắng nghe trẻ.

Học cách lắng nghe trẻ

Phần lớn mọi người chỉ quen nói, không quen nghe. Đặc biệt là cha mẹ, khi nói với trẻ lúc nào cũng thao thao bất tuyệt, bắt chúng phải nghe lời. Nhưng cha mẹ không nghe trẻ nói thì sao có thể biết được trẻ đang nghĩ gì? Không nghe trẻ nói thì sao có thể hiểu được chúng, dạy dỗ được chúng? Vì thế, muốn có một đứa con biết nghe lời, trước tiên, cha mẹ phải nghe trẻ nói. Hình thành thói quen lắng nghe trẻ nói không hề khó, chỉ cần nói với mình hạn chế mở miệng, kiên nhẫn lắng nghe là được.

“Ngồi xuống” nhìn trẻ

Ngồi xuống ngang với trẻ, giữ độ cao bằng với trẻ khi nói chuyện để trẻ thông qua ánh mắt, hiểu được người lớn đang nghĩ gì và cũng để người lớn thông qua ánh mắt, hiểu được trẻ đang nghĩ gì. Thêm những lời khuyên, bớt một chút mệnh lệnh; thêm một chút khích lệ, bớt một chút trách mắng; thêm một chút thương lượng, bớt một chút quát tháo; thêm một chút lắng nghe, bớt một chút than phiền.

Người lớn phải coi trẻ như những người bạn, tôn trọng nhân cách của trẻ, tiếp nhận ý kiến và lời khuyên của trẻ một cách dân chủ. Qua lắng nghe, bước vào thế giới của trẻ, tìm ra điểm kết hợp tốt nhất giữa mong ước tốt đẹp của người lớn và suy nghĩ của trẻ, cùng trẻ chia sẻ niềm vui, khó khăn trong quá trình trưởng thành. Trong thế giới của trẻ, chỉ cần bạn muốn thì nhất định sẽ nhìn thấy sắc màu giống như một bức tranh. Chỉ cần bạn muốn nghe thì sẽ nghe thấy âm thanh giống như một bài hát.

Lắng nghe tâm sự của trẻ, tôn trọng quyền được nói của trẻ không phải là phóng túng, buông thả mà là nghệ thuật giáo dục. Chỉ có lắng nghe mới có thể biết được trẻ đang nghĩ gì, mới có thể phát hiện được sự trưởng thành của trẻ qua lời nói, hành vi. Điều này không chỉ có lợi cho cha mẹ mà còn có lợi cho trẻ, kích thích sự phát triển lành mạnh của trẻ. Trẻ có cơ hội chia sẻ cảm nhận với cha mẹ, như thế sẽ thoát ra khỏi tâm trạng đè nén, khắc phục cảm giác tự ti, từ đó tăng thêm sự tự tin. Đây là một cơ hội rất tốt để rèn luyện khả năng giao tiếp cho trẻ.

Làm bạn với trẻ

Cha mẹ rất mong muốn được làm bạn với trẻ nhưng thực tế lại không được như vậy. Không biết từ khi nào giữa trẻ và cha mẹ xuất hiện một vách ngăn, nhìn thì có vẻ thân mật nhưng lại khó có thể vượt qua được.

Một cậu bé lớp năm đột nhiên bỏ nhà ra đi. Cha mẹ không biết vì sao cậu bé lại làm như vậy. Ba ngày sau mới tìm thấy cậu bé. Thì ra, cha mẹ chỉ cần cậu chăm chỉ học hành, không cho cậu có bất kỳ quyền lợi nào khác, không được xem tivi, không được đọc truyện, không được đi chơi, chủ nhật phải đi học, thậm chí quyền được nói chuyện với cha mẹ cũng không có. Trên lớp, các bạn nói chuyện về các chương trình tivi, tin tức xã hội nhưng cậu không biết một thông tin nào, cũng không thể tham gia thảo luận cùng các bạn. Cậu cảm thấy vô cùng đau khổ, nhưng không ai lắng nghe cậu. Thế nên cậu bỏ nhà ra đi để thoát khỏi cuộc sống này.

Rõ ràng, cha mẹ không hiểu trẻ thì không thể giáo dục trẻ được. Vì thế, cha mẹ phải thay đổi phương pháp giáo dục, coi trẻ là một người độc lập, quan tâm tới trẻ như những người bạn, như thế mới có thể giáo dục trẻ. Vậy, cha mẹ phải làm thế nào mới có thể trở thành bạn của trẻ?

Cha mẹ phải chú ý nói chuyện với trẻ một cách bình đẳng

Rất nhiều cha mẹ biết là nên tôn trọng trẻ nhưng trên thực tế, không nhiều cha mẹ làm được điều đó. Cha mẹ không bao giờ nói chuyện với trẻ bằng giọng điệu như nói với một người bạn. Nếu ghi âm lại những lời nói của cha mẹ khi nói với trẻ thì cha mẹ sẽ phát hiện mình không hề tôn trọng trẻ.

Rất nhiều cha mẹ đều dùng giọng điệu giáo huấn, dễ dàng, dụ dỗ để có được sự hợp tác của trẻ. Cho dù trẻ hợp tác với cha mẹ thì cũng không phải là thật lòng. Nếu cha mẹ nhận thức được cách nói chuyện của mình là sai lầm thì nên thay đổi bản thân. Nếu cha mẹ nói chuyện với trẻ một cách bình đẳng, giống như những người bạn thì có thể thuận lợi giao lưu tư tưởng với trẻ.

Đặt mình vào vị trí của trẻ để suy nghĩ vấn đề

Muốn làm bạn với trẻ thì cha mẹ phải đặt mình vào vị trí của trẻ để suy nghĩ vấn đề; cảm nhận được thái độ và suy nghĩ của trẻ thì mới có thể trò chuyện với chúng.

Ví dụ, với vấn đề yêu sớm, rất nhiều cha mẹ đứng ở góc độ của trẻ để phân tích cho trẻ nghe. Chỉ khi có cùng một lập trường mới có hiệu quả. Vì thế, cho dù giải quyết vấn đề gì thì cũng phải đứng ở góc độ của trẻ để suy nghĩ.

Cha mẹ phải làm gương cho trẻ

Khi làm bạn với trẻ, cha mẹ không được quên mình là cha mẹ của trẻ, là tấm gương để trẻ sống và học tập. Nhất định không được nhầm lẫn ranh giới này! Rất nhiều hành vi của trẻ có liên quan đến sự thay đổi hành vi của cha mẹ.

Muốn làm người thầy và bác sĩ tâm lý của trẻ, cha mẹ phải chú trọng vai trò làm gương của mình. Chúng ta thường thấy cha mẹ yêu cầu con cái học hành chăm chỉ nhưng bản thân thì không bao giờ học bài, thậm chí còn quay cóp. Cha mẹ yêu cầu trẻ thành thực nhưng mình thì lại thường xuyên nói dối. Cha mẹ yêu cầu trẻ giữ vệ sinh còn mình thì không giữ vệ sinh. Yêu cầu trẻ làm được điều gì thì trước tiên cha mẹ phải làm được. Chỉ có như vậy, trẻ mới chủ động làm bạn với cha mẹ.

Cho trẻ quyền phát ngôn

Để giữ được mối quan hệ hài hòa với trẻ, cần xem cha mẹ có coi trẻ là bạn của mình không. Do ảnh hưởng của quan niệm truyền thống, rất nhiều cha mẹ vẫn còn tồn tại những tư tưởng lạc hậu, động một tý là nói: “Chuyện người lớn, trẻ con đừng xen vào”, “Người lớn nói, trẻ con không được xen vào”... Như thế làm sao có thể khiến trẻ nói chuyện với bạn? Coi trẻ là bạn thì phải cho trẻ quyền phát ngôn, cho dù quan điểm của trẻ có đúng hay không.

Dạy trẻ yêu quý bản thân

Trên đời không có gì là hoàn hảo. Chúng ta thường phát hiện một nhóm người cùng ngắm một bức tranh nhưng có người thì không ngót lời khen ngợi, có người thì cho rằng nó không đáng một xu. Nguyên nhân chỉ là do cách nghĩ của mỗi người, bức tranh ấy không hề thay đổi. Con người cũng vậy, cùng là một người nhưng có người thì nói tốt, có người nói không tốt. Nếu vì một câu chê bai của người khác mà cảm thấy không vui, vậy thì bản thân sẽ bị cảm xúc điều khiển, rơi vào “vòng xoáy cảm xúc”. Cha mẹ phải làm chủ được cảm xúc, phải dùng sức mạnh của mình để khích lệ và giúp trẻ học cách độc lập trong cảm xúc, có thể bình thản đối mặt với tất cả mọi chuyện trong bất cứ tình huống nào, nhận thức được ưu thế và thiếu sót của mình, dám thể hiện ưu thế của mình. Phải để trẻ tin rằng, mình là một người có giá trị, một người thành công.

Bồi dưỡng thói quen giao lưu ngay từ khi còn nhỏ

Hiện nay, phần lớn trẻ đều thiếu đối tượng để giao lưu tư tưởng và tâm hồn. Nếu cha mẹ không chú ý giao lưu với trẻ ngay từ khi còn nhỏ thì trẻ càng lớn, càng khó nói chuyện, cuối cùng dẫn đến thất bại trong giáo dục và tâm lý, thậm chí hình thành tính cách chống đối. Vì thế, cha mẹ nhất định phải làm bạn với trẻ một cách chân thành, thường xuyên trò chuyện, tìm hiểu thế giới nội tâm của trẻ, cho chúng sự giáo dục tốt nhất.

03

Nhìn nhận yêu cầu của trẻ một cách đúng đắn

Vào một buổi sáng đẹp trời, một bà lão dắt cô cháu gái đến công viên chơi. Cô bé nhìn thấy ở cửa công viên có người bán kẹo bông liền đòi bà mua cho. Bà nói với cô bé: "Kẹo bông không vệ sinh, nếu cháu muốn ăn thì bà vào siêu thị mua kẹo cho cháu". Nhưng cô bé khóc lóc đòi mua bằng được. Bà dỗ dành thế nào cũng không được. Lúc ấy mẹ cô bé không thể kìm nén được, lớn tiếng nói: "Không mua là không mua, không thể chiều con được!" Cô bé không chịu, ngồi xuống đất gào khóc. Mẹ không biết làm thế nào, đành phải lấy tiền mua một chiếc kẹo bông cho con. Cô bé cầm kẹo bông trên tay, sau đó đứng dậy, tươi cười đi vào công viên.

Rất nhiều cha mẹ đã thấy quen thuộc với tình huống trên. Trẻ sống dưới sự chiều chuộng, vì thế trong đầu trẻ luôn có suy nghĩ rằng người lớn sẽ không nói "không" với chúng. Cho dù người lớn có nói "không" thì chúng sẽ dùng cách gào khóc, nhõng nhẽo để đối phó. Nếu trẻ dùng những cách này để đối phó với người lớn, cha mẹ nên kiên quyết nói "không" với trẻ. Như thế mới có thể khiến tâm lý của trẻ phát triển lành mạnh, mới có lợi cho việc bồi dưỡng EQ cho trẻ.

Yêu cầu của trẻ có hai loại: một loại là hợp lý, một loại là không hợp lý. Đối với yêu cầu hợp lý, cha mẹ nên ủng hộ, cố gắng thỏa mãn, nếu vì một lý do nào đó mà tạm thời không làm được thì cũng phải nói rõ với trẻ. Trước tiên phải khẳng định yêu cầu của trẻ, sau đó nói rõ ràng vì sao chưa thể làm được, đồng thời nói với trẻ làm thế nào mới có thể thực hiện được.

Điều khiến cha mẹ đau đầu chính là những yêu cầu không hợp lý của trẻ. Chúng ta đều biết, quan niệm đúng sai của trẻ còn kém. Chúng chỉ có thể đưa ra

yêu cầu từ hứng thú, sở thích và nguyện vọng của mình mà chưa thể suy xét. Với chúng, những thứ mà chúng yêu cầu đều là hợp lý. Nếu bị cha mẹ từ chối thì chúng sẽ vô cùng thất vọng và ảm ức, thậm chí gây ra xung đột. Rút cuộc thì người lớn không còn cách nào, đành phải khuất phục. Kết quả, trẻ sẽ hình thành thói quen cố chấp, bướng bỉnh, không cần biết lý lẽ. Vì thế, trẻ thường đưa ra những yêu cầu không hợp lý, như vậy có thể thấy nguyên nhân là do cha mẹ. Khi trẻ có những yêu cầu không hợp lý, cha mẹ phải kịp thời ngăn cấm trẻ.

Trong quá trình trưởng thành, trẻ sẽ có rất nhiều biểu hiện và nhu cầu. Vì thế, cha mẹ phải biết nhìn nhận yêu cầu của trẻ một cách đúng đắn.

Sớm để trẻ biết rằng, không được đưa ra yêu cầu quá đáng

Ngay từ khi trẻ còn rất nhỏ, cha mẹ nên giáo dục trẻ không được tùy tiện đưa ra yêu cầu quá đáng. Ví dụ, khi đưa trẻ đến cửa hàng, hãy nói trước cho trẻ biết là chúng có thể tiêu bao nhiêu tiền, để không chế mức chi tiêu của trẻ. Phải để trẻ hiểu rằng, không phải muốn thứ gì là được thứ đó, mà cần căn cứ vào điều kiện kinh tế của mình. Phải học cách nói “không” với trẻ, từ chối những yêu cầu không hợp lý của trẻ.

Một khi trẻ xuất hiện hành vi yêu cầu quá mức, cha mẹ phải tìm cách dùng những đồ vật hay hoạt động mà trẻ hứng thú để thu hút, chuyển hướng chú ý của trẻ.

Cha mẹ phải từ chối với thái độ rõ ràng

Chẳng hạn, khi trời rất lạnh nhưng trẻ lại đòi mặc quần ngắn đi chơi; đã đến giờ công viên đóng cửa nhưng trẻ vẫn không chịu về hoặc đòi mua kem. Nếu cha mẹ thỏa mãn yêu cầu của trẻ một cách vô nguyên tắc thì sẽ khiến trẻ ngày càng bướng bỉnh, không biết kiềm chế. Cha mẹ phải để trẻ hiểu rằng, nếu yêu cầu của mình không được điều kiện khách quan cho phép thì cũng phải không chế và từ bỏ.

Thái độ của các thành viên trong gia đình phải thống nhất

Nếu thái độ của cha mẹ không giống nhau thì trẻ sẽ lợi dụng mâu thuẫn để thỏa mãn yêu cầu không hợp lý của mình. Với những yêu cầu vô lý của trẻ, các thành viên gia đình phải cùng phối hợp, không cho trẻ có cơ hội để lợi dụng.

Không được nóng vội

Khi từ chối yêu cầu không hợp lý của trẻ, cha mẹ không được thỏa hiệp, cũng không được nổi trận lôi đình mà nên bình tĩnh, nghiêm túc, giữ thái độ kiên định. Bất kỳ một yêu cầu nghiêm khắc nào, cho dù là hợp lý nhưng đối với trẻ thì vẫn là những thứ bên ngoài. Muốn sự giáo dục hợp lý trở thành hành vi ý thức của trẻ, dùng mệnh lệnh đơn giản và cách làm nóng vội không thể đạt được mục đích. Điều đó cần cha mẹ phải tiến hành từng bước, nghiêm khắc yêu cầu trẻ, không được nuông chiều trẻ.

Thỏa mãn những yêu cầu hợp lý của trẻ

Với những yêu cầu không hợp lý của trẻ, cha mẹ phải khéo léo từ chối. Nhưng nếu trẻ đưa ra yêu cầu hợp lý, cha mẹ phải suy nghĩ làm thế nào để thỏa mãn yêu cầu đó. Một số yêu cầu nên lập tức thỏa mãn. Một số yêu cầu nên thỏa mãn theo giai đoạn. Ví dụ trẻ nhỏ muốn mua xe đạp, vậy có thể mua cho trẻ một chiếc xe ba bánh để tập đi, lớn hơn sẽ mua xe đạp. Nếu điều kiện gia đình không cho phép thì lúc đó nên nói rõ một cách chân thành. Trước tiên là khẳng định yêu cầu hợp lý của trẻ, tiếp đó nói rõ lý do vì kinh tế khó khăn tạm thời không thể thỏa mãn yêu cầu đó, hy vọng trẻ cùng cha mẹ khắc phục khó khăn tạm thời.

Thực ra, với các yêu cầu của trẻ, điều quan trọng nhất là dẫn dắt trẻ thông qua sự nỗ lực của mình để thỏa mãn một số yêu cầu. Ví dụ trẻ thích những đồ chơi lạ mắt, vậy thì sao không tự mình làm một vài món đồ chơi? Trẻ cần người khác hiểu mình, vậy thì có thể từng bước học cách bày tỏ với người khác suy nghĩ của mình? Sau khi hiểu những yêu cầu chính đáng của trẻ, cha mẹ có thể dẫn dắt trẻ tự mình giành lấy thành công.

04

Học cách tán thưởng trẻ

Rất nhiều cha mẹ thích đem con mình để so sánh với con người khác. Họ lúc nào cũng nói với con của mình bằng giọng điệu xuýt xoa: Con nhìn xem bạn A thông minh chưa, học giỏi chưa. Khen ngợi con người khác, hạ thấp con mình, đây là sai lầm mà rất nhiều cha mẹ phạm phải. Điều này sẽ khiến trẻ mất đi cảm giác an toàn. Nếu lúc nào trẻ cũng nghe thấy mẹ mình nói mình không bằng con hàng xóm hay con của đồng nghiệp thì áp lực tâm lý của trẻ sẽ tăng lên, sẽ lo sợ mình bị bỏ rơi. Khi trẻ dần dần lớn lên, ý thức được rằng mình không hợp ý mẹ, có thể mẹ sẽ bỏ rơi mình thì trẻ sẽ mất đi động lực vươn lên.

Có một cậu bé thích violon, ngày nào cũng chơi đàn. Mọi người đều không chịu được âm thanh ồn ào ấy, thậm chí ngay cả người nhà cũng cảm thấy bức bối. Cậu cảm thấy mình thật sự thất bại, chỉ khi chạy ra sau núi, đứng trước hoa cỏ, cậu mới có dũng khí tiếp tục chơi đàn. Một hôm, có một ông lão xuất hiện lắng nghe cậu chơi đàn và còn vỗ tay khen cậu. Cậu bé rất vui. Ông lão nói: "Ta bị điếc, nhưng ta có thể cảm nhận được cháu chơi đàn rất hay!" Cậu bé vô cùng vui sướng, ngày nào cũng dậy sớm ra sau núi, chơi một đoạn cho vị khán giả duy nhất của mình nghe. Một tháng sau, kỹ thuật chơi đàn của cậu tiến bộ nhanh chóng. Về sau cậu mới biết, ông già "điếc" này thực ra là một nghệ sĩ violon tài ba.

Có thể thấy, rất nhiều cha mẹ kỳ vọng quá cao vào con của mình nên đưa ra yêu cầu với chúng rất nghiêm khắc. Trên thực tế, muốn bồi dưỡng trẻ, không nhất thiết phải kỳ vọng quá nhiều. Thêm một chút khen ngợi sẽ hiệu quả hơn là phê bình. Bởi vì như vậy sẽ nâng cao ý thức của trẻ. Sự khen ngợi của cha mẹ dành cho trẻ sẽ khiến trẻ tin tưởng bản thân hơn. Khi trẻ cảm thấy mình hoàn toàn đắm chìm trong sự tin tưởng ấm áp và đáng tin cậy, chúng sẽ càng xuất sắc hơn. Chúng sẽ không hao tổn tâm sức để bảo vệ mình khỏi những tổn thương từ thất bại mà dồn hết sức lực để tìm tòi cơ hội thành công.

Một nhà tâm lý học đã từng nói: "Những cha mẹ tiếc lời khen ngợi trẻ sẽ khiến trẻ trở thành người khiến họ không thể khen ngợi". Đúng vậy, trong cuộc sống hàng ngày, chúng ta thường thấy cha mẹ than phiền về con cái mà không biết rằng, sau khi bị gán những "cái mác" đó, trẻ sẽ mất đi sự tự tin, mất đi lòng tự tôn, mất đi giá trị của mình. Có lẽ cha mẹ sẽ nói, làm như vậy cũng là khích lệ trẻ, để chúng phấn đấu vươn lên. Nhưng cách giáo dục này không thể đạt được hiệu quả như mong muốn. Cha mẹ cùng trẻ chung sống, cùng học tập, càng nên nắm được bí quyết giáo dục này, để trẻ không ngừng trải nghiệm thành công. Muốn đạt được mục tiêu là để trẻ trưởng thành vui vẻ thì một điều quan trọng là cha mẹ phải học cách tán thưởng trẻ.

Nhìn thấy sự tiến bộ của trẻ

Cha mẹ nên học cách nhìn vấn đề một cách toàn diện. So sánh có hai kiểu: một là so ngang, hai là so dọc. Nhìn nhận sự tiến bộ của trẻ, không chỉ phải xem sự khác biệt giữa trẻ với những trẻ khác mà còn phải xem trẻ đã có được những tiến bộ nào so với trước đây. Cha mẹ không thể dùng sự tiến bộ trong học tập để hi sinh sự trưởng thành của trẻ, so sánh một cách mù quáng sẽ khiến trẻ mất đi cá tính của mình.

Thừa nhận sự khác biệt ở trẻ

Mỗi đứa trẻ đều có tính cách và đặc điểm riêng. Rất nhiều cha mẹ thích so sánh con mình với những đứa trẻ khác. Làm như vậy là bỏ qua sự khác biệt giữa những đứa trẻ. Cha mẹ nên tiếp thu và thừa nhận sự khác biệt, giúp trẻ học cách hoàn thiện bản thân. Hơn nữa, khi nhìn thấy sự khác biệt giữa con mình với những đứa trẻ khác, cha mẹ không nên lo lắng. Sự khác biệt này chưa chắc đã là thua kém. Cha mẹ nên căn cứ vào đặc điểm của trẻ để tiến hành giáo dục. Ví dụ, trẻ chậm hơn những đứa trẻ khác một chút, cha mẹ nên dạy trẻ chăm chỉ hơn một chút, trẻ có tiến bộ thì nên khích lệ. Chỉ cần trẻ nỗ lực, đã làm hết sức mình thì cha mẹ không nên đưa ra yêu cầu quá cao.

Tôn trọng cá tính của trẻ

Tôn trọng là một trong những nguyên tắc giáo dục. Cha mẹ phải nhận thức được rằng, trẻ cũng là một cá thể độc lập, chúng có suy nghĩ và quan điểm của mình. Cha mẹ phải chú ý đến đặc điểm tính cách của trẻ, tôn trọng ý thức và nhân cách độc lập của chúng. Ví dụ, khi trẻ nói với bạn những suy nghĩ không thực tế, bạn không được giễu cợt, chế nhạo trẻ mà nên tôn trọng, thậm chí khen ngợi ý tưởng độc đáo đó. Phải để trẻ lúc nào cũng ở trong trạng thái chủ động, tích cực. Bởi vì có sự tôn trọng và khen ngợi của người lớn mới có thể khơi dậy sự tự tin, giúp trẻ bước tới thành công.

Một người tiều phu cứu một con gấu nhỏ. Gấu mẹ vô cùng cảm kích. Một hôm, người tiều phu bị lạc đường, đi tới hang gấu. Gấu mẹ nhiệt tình sắp xếp chỗ ở cho anh ta, còn chuẩn bị bữa tối thịnh soạn tiếp đãi anh ta.

Ngày hôm sau, tiều phu nói với gấu mẹ: "Người chiêu đãi rất tốt, nhưng điều duy nhất khiến ta không hài lòng chính là mùi hôi trên người người". Gấu mẹ nghe xong rất buồn, nhưng lại nói: "Thế thì anh hãy chém lên đầu tôi một nhát".

Người tiều phu làm theo lời gấu mẹ. Nhiều năm sau, gặp lại gấu mẹ, người tiều phu hỏi nó vết thương trên đầu đã khỏi chưa. Gấu mẹ nói: "Lần ấy rất đau nhưng sau khi vết thương lành thì tôi đã quên. Có điều, lời anh nói, cả đời tôi cũng không quên".

Khen ngợi đúng lúc

Trẻ đang trong giai đoạn trưởng thành, bất cứ chuyện gì cũng muốn thử sức, tò mò, thích thể hiện bản thân, muốn làm những chuyện vượt quá khả năng của mình hoặc chưa làm bao giờ. Nhưng vì ảnh hưởng bởi độ tuổi và khả năng, chúng thường không được như ý hoặc phạm sai lầm. Khi trẻ gặp khó khăn và thất bại, khi trẻ không muốn thử sức với những sự vật mới, thiếu tự tin; cha mẹ phải kịp thời quan sát sự nỗ lực và những tiến bộ của trẻ, đồng thời khích lệ và biểu dương chúng. Nhất định không được dùng kinh nghiệm, khả năng và cảm nhận của bản thân để yêu cầu, ra lệnh hay hạn chế trẻ. Nếu không sẽ làm tổn thương trí tò mò, ý chí vươn lên và lòng tự tôn của trẻ.

Vì vậy, cha mẹ đừng tiết kiệm những cái ôm và nụ cười của mình với trẻ, hay đơn giản chỉ là một ánh mắt khích lệ. Hãy nói với trẻ: “Con làm được, mẹ tin con!”. Trẻ sẽ cảm thấy có một sức mạnh to lớn đang ủng hộ mình, từ đó tràn đầy tự tin với bản thân. Chúng ta không nên tiết kiệm lời khen, nên khẳng định hành vi của trẻ một cách thật lòng. Trẻ sẽ nhìn thấy ưu điểm và thành tích của mình. Những ưu điểm và hành vi tốt đẹp này cũng nhờ mà được tăng cường hơn.

05

Bồi dưỡng tình cảm phong phú cho trẻ

Giống như người lớn, tình cảm của trẻ rất mãnh liệt. Chúng cũng có đầy đủ các biểu hiện tình cảm như phẫn nộ, lo lắng, đau lòng, kích động... thậm chí có tâm lý trả thù giống như người lớn. Ví dụ đôi khi trẻ hoàn toàn bị tình cảm khống chế, nổi nóng, chửi bới. Nhưng trên thực tế, khi có những cảm xúc này, chúng rất sợ hãi. Chúng cần sự an ủi của cha mẹ, hi vọng cha mẹ có thể tha thứ cho hành vi của mình. Vì thế, đôi khi cha mẹ cần phải nói với trẻ rằng, những tình cảm đó là bình thường. Mỗi người đều có những lúc tức giận, đau khổ hay sợ hãi. Nếu lúc nào cha mẹ cũng bắt trẻ kiềm chế tình cảm của mình thì sẽ không có lợi cho việc bồi dưỡng EQ cho trẻ.

Đối với trẻ, tình cảm phong phú giống như mưa và ánh mặt trời trong quá trình trưởng thành. Tình cảm tốt đẹp có thể nảy sinh động lực to lớn, thúc đẩy con người làm nên sự nghiệp vĩ đại. Lenin đã từng nói: "Không có tình cảm thì con người không thể theo đuổi chân lý". Tình cảm tốt đẹp cũng là nhân tố tâm lý ảnh hưởng đến sức khỏe nhân loại: lạc quan có lợi cho sức khỏe, còn u uất có hại cho sức khỏe. Rất nhiều nghiên cứu chứng minh, tình cảm phong phú và cảm xúc lành mạnh không những có lợi cho sức khỏe của trẻ mà còn có lợi cho việc bồi dưỡng tính cách tốt đẹp, nâng cao tố chất, thúc đẩy trí tuệ phát triển.

Tình cảm phong phú của trẻ không phải là bẩm sinh. Gia đình nên chú trọng giáo dục tình cảm cho trẻ. Giống như Quách Mạt Nhược đã từng nói: "Muốn thay đổi gốc rễ một con người thì ngay từ nhỏ phải bắt đầu giáo dục tình cảm, giáo dục về cái đẹp". Trong quá trình giáo dục, nếu cha mẹ suy nghĩ đến đặc điểm tình cảm của trẻ, đồng thời tích cực bồi dưỡng tình cảm thì sẽ càng thúc đẩy sự phát triển nhận thức của trẻ.

Cha mẹ đóng vai trò quan trọng trong giáo dục tình cảm cho trẻ. Trẻ có thể cảm nhận được sự an toàn và tin tưởng qua ánh mắt và nét mặt quan tâm của cha mẹ. Từng lời nói, hành vi và những thay đổi trong tình cảm của cha mẹ đều để lại ấn tượng sâu sắc với trẻ, trở thành đối tượng để chúng bắt chước, từ đó ảnh hưởng đến sự phát triển tình cảm của trẻ. Cha mẹ nên làm thế nào để bồi dưỡng một đứa trẻ có tình cảm phong phú, lành mạnh?

Tận dụng các tác phẩm văn học nghệ thuật

Giúp trẻ chọn một vài tác phẩm văn học ưu tú, để những tác phẩm này làm phong phú và bồi dưỡng tình cảm cho trẻ. Đồng thời, cha mẹ còn có thể bồi dưỡng khả năng thưởng thức tác phẩm văn học cho trẻ, tăng cường ý thức biểu đạt.

Ngòai ra, cha mẹ còn có thể dùng cách kể chuyện, xem phim hoạt hình, cùng trẻ chia sẻ nội dung và tình cảm phong phú trong các tác phẩm, bồi dưỡng tình cảm cho trẻ.

Cho trẻ cơ hội tiếp xúc với thiên nhiên

Thiên nhiên là cuốn “sách giáo khoa” mà trẻ thích nhất, muốn nghiên cứu nhất. Qua “quyển sách” này, trẻ không chỉ vui vẻ, chủ động học tập những kiến thức phổ thông mà còn có thể học cách bảo vệ thiên nhiên. Trẻ có thể thông qua quan sát động thực vật và khám phá thiên văn địa lý để có được kiến thức; còn có thể nhìn, nghe, chạm, khám phá những đối tượng khác nhau, qua đó học được cách quan sát, so sánh, phân loại. Sống giữa thiên nhiên còn bồi dưỡng cho trẻ lòng yêu thương và quý trọng sinh mệnh. Đây là một trong những nhân tố quan trọng để bồi dưỡng tính cách hoàn thiện cho trẻ.

Chú ý tôn trọng tình cảm của trẻ

Do đặc điểm độ tuổi và tâm lý khác nhau nên cảm nhận của trẻ với các sự vật cũng khác nhau: Có những trẻ tình cảm tinh tế, có những trẻ tình cảm đơn thuần. Vì thế, cha mẹ phải dẫn dắt, để trẻ có thể bày tỏ suy nghĩ của mình một cách chân

thật, tôn trọng những ý kiến của trẻ.

Kịp thời điều chỉnh tâm trạng không tốt của trẻ

Hiện nay, mặc dù cha mẹ đã tìm hiểu rất nhiều quan niệm giáo dục mới nhưng phần lớn vẫn chú trọng phát triển tri thức, kỹ năng cho trẻ, mà dễ dàng bỏ qua nhu cầu tình cảm của trẻ.

Một chuyên gia tâm lý đã tìm hiểu về chủ đề “khóc” ở trẻ. Vì sao trẻ khóc? Thực ra điều đó phản ứng nhu cầu nội tâm của chúng, bất mãn và nghi hoặc. Trong 20 đứa trẻ được hỏi chuyện, có 16 trẻ khóc là vì thái độ, hành vi của người lớn. Ví dụ: “Mẹ đánh cháu”, “Cháu viết không đẹp, cha đánh cháu”, “Cha mẹ cãi nhau”... 6 trẻ khóc là do trở ngại trong giao tiếp. Ví dụ: “Không ai chơi với cháu”, “Cháu chỉ làm sai một chút mà các bạn không tha thứ cho cháu”.... Chỉ có một trẻ khóc là do xúc động: “Sinh nhật cháu, các bạn đều đến chúc mừng, lại còn ôm cháu. Cháu rất xúc động, rồi khóc”.

06

Thỏa thuận có thể ràng buộc hành vi của trẻ

Rất nhiều chuyên gia giáo dục đều cho rằng, giáo dục con cái chủ yếu là giáo dục thói quen. Vậy, làm thế nào mới có thể hình thành một thói quen tốt? Đó là phải đưa ra thỏa thuận. Ví dụ hôm nay nói “Làm bài tập trước”. Hai hôm sau lại nói “Hôm nay có phim hoạt hình rất hay, xem xong rồi làm bài tập cũng được”. Như thế là không được. Cha mẹ hãy cùng trẻ đề ra thỏa thuận, thỏa thuận sẽ giúp loại bỏ tranh chấp. Bởi vì cả hai đều phải đồng ý với điều kiện trong đó, nó không chỉ ràng buộc trẻ mà còn ràng buộc cha mẹ. Vì thế, các thành viên trong gia đình nên thỏa thuận với nhau. Sau khi đưa ra thỏa thuận, rất nhiều vấn đề sẽ được giải quyết, sẽ không xảy ra hiện tượng cha mẹ buồn phiền vì không thể quản được con cái nữa.

Vậy, cha mẹ nên thỏa thuận với con cái như thế nào?

Tốt nhất nên thỏa thuận bằng văn bản

Giáo dục con cái chỉ dùng lời nói để khuyên răn thì sẽ không hiệu quả. Vì thế, khi cùng trẻ đưa ra thỏa thuận, cha mẹ nên chú ý, tốt nhất là dùng văn bản, đặc

biệt là khi điều chỉnh những thói quen không tốt của trẻ. Như thế khi trẻ làm trái với thỏa thuận, cha mẹ mới có căn cứ vào đó để nói lý với trẻ được. Nếu chỉ yêu cầu bằng lời nói, trẻ không làm được thì cha mẹ rất khó có căn cứ chính đáng để thuyết phục trẻ.

Thay đổi quan niệm truyền thống không bình đẳng

Một nhà tâm lý học đã dùng phương pháp thỏa thuận để sửa chữa hành vi cầu thả của một học sinh tiểu học.

Cậu học sinh này viết chữ xiêu vẹo, không đều nhau, không có hàng lối, thường xuyên bị trừ điểm chữ viết. Hơn nữa, thói quen sinh hoạt của cậu ta cũng rất tùy tiện. Cha mẹ đã khuyên răn và cảnh cáo rất nhiều lần nhưng không có tác dụng gì. Nhưng một lần được giáo viên cho biết, khi cậu biết rằng chăm chỉ làm bài có thể nhận được một cuốn sách mình yêu thích thì cậu sẽ làm bài rất cẩn thận, nét chữ cũng rõ ràng hơn rất nhiều. Thế là nhà tâm lý học quyết định dùng cách đưa ra thỏa thuận để sửa chữa thói quen xấu của cậu bé.

Trước tiên, nhà tâm lý đưa ra yêu cầu với cậu: Hàng ngày làm bài chăm chỉ, cẩn thận, nét chữ ngay ngắn, rõ ràng, thành tích có tiến bộ, đồng thời phải thay đổi thói quen sinh hoạt. Nếu có thể làm được những điều này thì sẽ cho điểm, sau đó quy đổi thành những thứ cậu thích. Ví dụ viết được 100 chữ, nét chữ ngay ngắn sẽ được 8 điểm, chăm chỉ làm bài tập được 3 điểm, tự sắp xếp sách vở được 2 điểm... Nhưng nếu làm trái với thỏa thuận thì sẽ bị trừ điểm.

Sau hai tháng rèn luyện, thành tích ngữ văn của cậu bé tiến bộ hẳn, thời gian làm bài cũng giảm đi, thói quen sinh hoạt cũng tiến bộ rõ rệt.

Nghiêm khắc chấp hành, kịp thời đánh giá

Trong quá trình thực hiện thỏa thuận, cha mẹ phải nghiêm khắc kiểm tra, đồng thời phải ghi chép, kịp thời đánh giá tình hình của trẻ. Nếu phát hiện thỏa thuận có khuyết điểm hoặc cần sửa đổi thì phải kịp thời sửa ngay. Cha mẹ phải giám sát, nghiêm túc thực hiện, khách quan, công bằng. Trẻ làm đúng thỏa thuận thì nhất định phải chấp hành thỏa thuận, thỏa mãn những điều kiện quy định trong thỏa thuận. Nếu trẻ biểu hiện xuất sắc thì cha mẹ có thể khen thưởng cho trẻ một cách hợp lý.

Giúp trẻ trói buộc hành vi

Trẻ em bây giờ từ nhỏ đã được nuông chiều, hành vi của chúng thiếu sự trói buộc cần thiết của cha mẹ. Rất nhiều cha mẹ coi việc trẻ buông thả là chuyện rất nhỏ, mà không biết rằng, rất nhiều chuyện phức tạp xảy ra chính là do thói quen xấu hình thành từ nhỏ. Lúc nhỏ cha mẹ, ông bà có thể phóng túng cho trẻ, đi học rồi, nếu bố mẹ muốn, cô giáo cũng có thể phóng túng cho trẻ. Nhưng khi bước vào xã hội, đồng nghiệp có thể phóng túng cho trẻ được không? Lãnh đạo có thể phóng túng cho trẻ được không? Pháp luật có thể phóng túng cho trẻ được không? Đợi tới khi người khác đều không thể phóng túng cho trẻ, người đau khổ nhất sẽ là ai đây? Vì thế, giúp đỡ và hướng dẫn trẻ học cách trói buộc hành vi của mình một cách đúng đắn là trách nhiệm không thể chối từ của cha mẹ.

Trẻ em ở lứa tuổi thanh thiếu niên hiện nay đang xuất hiện một số vấn đề xã hội đáng sợ như: giết người, cướp của, nghiện hút... nhưng bản thân chúng lại không có một chút cảm giác tội lỗi nào. Có lẽ lần đầu trẻ buông thả, cha mẹ đã vô tình tha thứ cho chúng. Khi cha mẹ không thể chịu đựng được nữa, thì trách mắng, cần nhần đã không còn tác dụng gì, chỉ gây phiền não cho bản thân. Nên nói rằng nguyên nhân ban đầu của những hành vi này là do trẻ, nhưng trách nhiệm dẫn dắt, giáo dục là của cha mẹ. Trẻ muốn thế nào thì làm như thế, trẻ không thể trói buộc hành vi của bản thân thì kết quả là trẻ mất đi sự tôn trọng của người khác, có lẽ cuối cùng sẽ mất đi tự do của bản thân.

Từ khi trẻ còn nhỏ, nhất định cha mẹ phải để trẻ hiểu rằng: Trói buộc hành vi của mình chính là có trách nhiệm với cuộc đời mình, chính là trải đường đi cho cuộc đời mình.

Năm Eisenhower 10 tuổi, một lần, bố mẹ của ông bảo hai người anh trai của ông đi bộ đường dài trước lễ Giáng sinh, nhưng kiên quyết không cho ông đi. Eisenhower vô cùng tức giận, ông bất chấp tất cả lao ra khỏi nhà, đâm rất mạnh vào cây táo. Ông vừa khóc, vừa đánh, đến nỗi hai tay đầy máu không còn cảm giác. Cuối cùng Eisenhower bị bố lôi về nhà, nhưng bố không hề trách mắng ông.

Lúc ấy, mẹ bôi thuốc và băng bó vết thương cho ông. Nhưng mẹ không an ủi ông. Eisenhower vừa oán hận vừa tức giận nằm khóc trên giường.

Sau khi bình tĩnh, mẹ nói với ông: "Người có thể không chế hành vi của mình vĩ đại hơn người có thể lấy được một thành phố. Tức giận là tự làm tổn thương bản thân, không có tác dụng gì cả, cần phải biết kiềm chế".

Lời khuyên răn của mẹ khắc sâu trong lòng Eisenhower. Năm 76 tuổi, Eisenhower viết trong cuốn nhật ký của mình: "Tôi thường nhớ lại lần nói chuyện ấy, coi nó là một trong những thời khắc đáng quý nhất trong cuộc đời mình".

Vậy, cha mẹ nên giúp trẻ trối buộc hành vi của mình như thế nào?

Đưa ra yêu cầu cụ thể, rõ ràng

Cha mẹ hi vọng bồi dưỡng trẻ thành người như thế nào? Hi vọng chúng có cuộc đời như thế nào? Hãy cụ thể hóa những mục tiêu đó của bạn thành các yêu cầu trong cuộc sống hàng ngày, sau đó để trẻ hiểu rõ yêu cầu của bạn với chúng, đồng thời giải thích cho chúng lý do làm như vậy. Ví dụ mỗi ngày nhiều nhất chỉ được uống nước lạnh một lần, xem tivi 30 phút, bởi vì như vậy sẽ không làm tổn thương tới sức khỏe (họng và mắt).

Cha mẹ phải làm gương

Gia đình là nơi sinh sống chủ yếu của trẻ, từng lời nói hành vi của cha mẹ có ảnh hưởng trực tiếp hoặc gián tiếp tới trẻ, vì thế cha mẹ không chỉ phải dẫn dắt, rèn luyện trẻ trong cuộc sống hàng ngày mà bản thân cũng phải làm mẫu, làm gương cho trẻ. Một phương pháp hữu hiệu là liệt kê quy định giữa trẻ và người lớn, dán lên tường, cùng nhau giám sát thực hiện. Cha mẹ nghiêm chỉnh chấp hành quy định, biết cách kiềm chế sẽ có hiệu quả hơn khi đưa ra yêu cầu với trẻ.

Kết hợp “khoan”, “nghiêm”

Chúng ta thường thấy có một số cha mẹ lúc cần cho trẻ chơi thì không cho chơi, đưa ra yêu cầu quá nhiều, quá nghiêm ngặt, thay đổi liên tục, kết quả khiến trẻ không biết bắt đầu từ đâu, lâu dần rất mệt mỏi.

Cũng có một số cha mẹ lúc nào cũng nghĩ con còn nhỏ, sợ con phải chịu thiệt, không yêu cầu gì với con, hoặc yêu cầu cũng không nghiêm khắc, thái độ không kiên quyết. Ví dụ sắp ăn cơm rồi, trẻ đòi ăn kem, mẹ nói: “Trước khi ăn cơm không được ăn kem”. Nhưng trẻ vẫn mở tủ lạnh lấy kem, mẹ nhìn thấy vậy lại mặc kệ trẻ. Như thế trẻ sẽ phát hiện, chỉ cần mình kiên trì, mẹ sẽ nhượng bộ, sau này hành vi của trẻ sẽ không thể không chế được nữa, có thể càng tùy tiện hơn.

Thực ra khi giáo dục trẻ, lúc cần nhân nhượng vẫn có thể nhân nhượng. Ví dụ

sắp xếp đủ thời gian vui chơi cho trẻ, đồng thời bớt chút thời gian cùng chơi với trẻ, để trẻ cảm nhận được sự gần gũi, thấu tình đạt lý của cha mẹ, trẻ sẽ dễ dàng tiếp nhận yêu cầu của cha mẹ và vui vẻ chấp hành.

Tuy nhiên, khi trẻ bắt đầu nghịch ngợm hoặc không tuân thủ quy định thì phải kịp thời cảnh cáo hoặc nhắc nhở để chúng ý thức được lỗi lầm của mình và sửa chữa. Để chúng biết rằng, về điểm này cha mẹ sẽ không dễ dàng nhượng bộ, từ đó giúp trẻ dần dần trói buộc hành vi không tốt của mình.

Sau khi dạy dỗ nghiêm khắc là thời cơ tốt nhất để trò chuyện

Cha mẹ cũng có lúc “chiến tranh kịch liệt” với con, sau khi “chiến tranh” kết thúc, sự quấy khóc của trẻ không được đáp ứng, chúng sẽ biết mình tự làm thù phải tự chịu. Lúc ấy, trẻ thường sẽ có hành động thân mật với cha mẹ. Lúc này là thời cơ tốt nhất để cha mẹ trò chuyện với con cái. Vì thế cha mẹ không nên sợ xung đột hoặc khi có xung đột là lùi bước. Mà nên coi xung đột là chuyện quan trọng, bởi vì nó tạo cơ hội cho cha mẹ trò chuyện với con cái. Hiệu quả trò chuyện lúc này rất tốt, những lúc khác không thể đạt được.

Sau một hồi nôi cầu, trẻ thường sẽ ngả vào lòng cha mẹ, lúc này cha mẹ nên giang rộng vòng tay ấm áp chào đón trẻ. Cha mẹ có thể kiên nhẫn nói chuyện với trẻ, bởi vì những lời nói của bạn lúc này dễ được tiếp thu. Trước tiên có thể phê bình trẻ một cách thích đáng, sau đó tiến hành khích lệ với những hành vi tốt của trẻ, thể hiện tình cảm của cha mẹ, thỏa mãn những phần hợp lý trong yêu cầu của trẻ. Điều này đồng nghĩa với việc nói với trẻ rằng cha mẹ yêu con, cha mẹ không phủ định bản thân con mà là hành vi không chính đáng của con.

08

Giúp trẻ kiểm chế cảm xúc

EQ là khả năng quản lý cảm xúc, cụ thể có năm loại: một là khả năng hiểu cảm xúc của mình, hai là khả năng kiểm chế cảm xúc, ba là khả năng khích lệ bản thân, bốn là khả năng hiểu cảm xúc của người khác, năm là khả năng duy trì và cải thiện quan hệ xã hội.

Cảm xúc là phản ứng tâm lý của mỗi người, chủ yếu do bốn cảm xúc cơ bản tạo thành: tức giận, sợ hãi, bi thương và vui vẻ. Sự kết hợp khác nhau sẽ tạo thành trạng thái cảm xúc không giống nhau.

Cảm xúc đóng vai trò đặc biệt trong cuộc sống của chúng ta. Có loại cảm xúc ảnh hưởng tới mọi mặt trong cuộc sống. Trong đó, cảm xúc không tốt ảnh hưởng lớn nhất. Cảm xúc không tốt chỉ cảm xúc “phản ứng quá mức”. Rất nhiều phản ứng cảm xúc đều có giá trị và tác dụng tích cực. Ví dụ kinh ngạc, căng thẳng, tức giận... Quan trọng là chúng ta điều khiển nó, quản lý nó như thế nào. Quản lý cảm xúc không chỉ cần thiết với người lớn mà trẻ con cũng nên có khả năng này.

Trên tòa án, luật sư lấy một bức thư hỏi Rockefeller: Thưa ông, ông có nhận được thư tôi gửi cho ông không? Ông có viết thư trả lời không?"

"Nhận được rồi!", Rockefeller đáp lại, "Không viết!".

Luật sư lại lấy ra hơn hai chục bức thư, lần lượt hỏi Rockefeller. Nhưng Rockefeller vẫn trả lời như vậy.

Luật sư không thể kiềm chế cảm xúc của mình, nổi trận lôi đình, không ngừng chửi mắng.

Cuối cùng, tòa tuyên bố Rockefeller thắng kiện!

Khả năng quản lý cảm xúc chính là làm chủ cảm xúc của mình. Quản lý cảm xúc bao gồm hai nội dung: Một là bày tỏ cảm xúc của mình, không đè nén cảm xúc; hai là biết cách kiềm chế cảm xúc, nắm được mức độ bày tỏ cảm xúc.

Một số cha mẹ khi phê bình, trừng phạt trẻ, không cho phép trẻ giải thích, không cho phép trẻ khác, thậm chí không cho phép trẻ bày tỏ tâm trạng bất mãn. Lâu dần, hoặc là trẻ sẽ đè nén cảm xúc, hoặc là trước mặt thì hứa hẹn nhưng sau lưng lại phá hoại kỷ luật, phá hoại đồ đạc để trút giận. Điều này không có lợi cho việc bồi dưỡng EQ cho trẻ.

Cách làm đúng đắn là khi phê bình trẻ, cho phép trẻ giải thích, để trẻ nói ra lý lẽ của mình. Khi trẻ phải nhận sự trừng phạt, nên cho phép trẻ khóc, cho phép trẻ bất mãn, tức giận. Cho dù là cha mẹ hay giáo viên đều phải rút lại tôn nghiêm của mình, để trẻ được bày tỏ cảm xúc, không được đè nén trẻ. Không phải chúng ta hi vọng trẻ không tức giận, mà là hi vọng dạy trẻ bày tỏ nổi tức giận như thế nào cho hợp lý. Chỉ có không ngừng bày tỏ thì trẻ mới dần dần học được cách bày tỏ cảm xúc hợp lý.

Hành động của con người là do lý trí chỉ huy. Lý trí của con người chính là “công tắc” tốt nhất để nắm chắc và khống chế cảm xúc. Chỉ cần chúng ta có thể dẫn dắt, giáo dục trẻ một cách đúng đắn thì chúng sẽ dần dần học được cách kiềm

ché cảm xúc. Gặp chuyện vui sẽ không vui quá hóa buồn, gặp chuyện buồn sẽ không tuyệt vọng, gặp chuyện tức giận sẽ không kích động, có thể thông qua sự chờ đợi, điều tiết để hóa giải những cảm xúc tiêu cực.

Bồi dưỡng và giáo dục trẻ là trách nhiệm của cha mẹ. Khi giúp trẻ kiềm chế cảm xúc, cha mẹ phải có đủ kiên nhẫn. Cần chú ý những điều dưới đây.

Tôn trọng trẻ

Cùng với sự tăng lên của độ tuổi, ý thức và tính tự lập của trẻ bắt đầu phát triển. Sự tự tin, lòng tự tôn, cảm giác tự hào cũng phát triển. Dần dần, trẻ sẽ kiên trì làm việc. Nhưng do thiếu khả năng thực tế nên thường xuyên có những lúc không được như ý. Lúc ấy, trẻ rất sợ bị người khác chê cười hay chỉ trích. Cha mẹ phải chú ý tới nhu cầu của trẻ lúc này. Khi trẻ có được một chút thành tích, chúng vô cùng hi vọng ai đó sẽ khen ngợi mình một chút. Lúc ấy, cha mẹ phải kịp thời thỏa mãn nhu cầu tâm lý đó, kịp thời biểu dương và khích lệ trẻ. Tôn trọng là tiền đề cho tất cả các mối quan hệ tốt đẹp giữa người với người. Cha mẹ phải tôn trọng con cái, tôn trọng sự độc lập trong hành vi của trẻ, tôn trọng thất bại và thành công của trẻ.

Phương pháp chuyển hướng cảm xúc

Đây là phương pháp chủ động tránh né và kiềm chế xung đột cảm xúc. Khi trẻ cảm thấy buồn phiền, cha mẹ có thể dạy trẻ cách tránh né, không nghĩ đến nó, không tiếp nhận nó mà làm những việc mình thích như nghe nhạc, đá bóng, đánh cờ, bơi lội... Dùng những hoạt động vui vẻ để lấp đầy thời gian của trẻ, dần dần vui đi nỗi buồn.

Trút bỏ cảm xúc một cách hợp lý

Đây là những phương pháp bày tỏ cảm xúc sau khi gặp trở ngại.

Tâm sự: Để trẻ tâm sự với bạn bè, người thân về những buồn phiền, ám ức của mình. Một khi nói ra rồi tâm trạng sẽ trở nên thoải mái, nhẹ nhõm.

Viết nhật ký: Để trẻ viết những nỗi buồn vào nhật ký.

Khóc: Khi trẻ muốn khóc, hãy để trẻ khóc thật thoải mái. Khóc có thể xua đi nỗi u uất, tốt hơn là cứ đè nén cảm xúc trong lòng.

Tóm lại, trong quá trình trưởng thành của trẻ, bồi dưỡng khả năng điều tiết

cảm xúc đóng vai trò vô cùng quan trọng. Cha mẹ nên tìm hiểu đặc điểm của trẻ, đặc biệt là tìm hiểu về sự thay đổi cảm xúc, có những phân tích và biện pháp cụ thể, chú trọng bồi dưỡng những cảm xúc tốt đẹp, nắm được các phương pháp điều tiết cảm xúc để áp dụng cho trẻ. Như thế con của bạn sẽ có tâm lý lành mạnh, nhân cách hoàn thiện, phẩm chất tốt đẹp.

09

Bồi dưỡng lòng can đảm cho trẻ

Chúng ta thường nghe thấy người khác nói: “Đứa trẻ này rất bạo dạn” hoặc “Đứa trẻ này nhát lăm”. Đây chính là sự phán đoán về lòng can đảm của trẻ. Trong cuộc sống hiện thực, khi khám phá những sự vật mới lạ hoặc khi gặp nguy hiểm, trẻ sẽ cảm thấy sợ hãi. Làm thế nào để đối mặt với những nguy hiểm này? Điều đó cần trẻ phải có lòng can đảm.

Một nhà tâm lý học nhi đồng đã tiến hành thí nghiệm như sau:

Phân chia trẻ thành ba nhóm, nhóm 1 tuổi, 4 tuổi và 7 tuổi, để chúng tiếp cận với một con thỏ trắng và một con rắn không độc, sau đó quan sát phản ứng của chúng. Qua quan sát phát hiện, nhóm trẻ 1 tuổi tỏ ra rất ngạc nhiên và thích thú với thỏ và rắn, sau đó liền thử sờ chúng. Khi trẻ muốn chạm vào con thỏ, nhà khoa học vờ làm ra vẻ sợ hãi hét lên một tiếng. Trẻ nghe thấy tiếng hét lập tức rút tay lại. Lặp lại một hai lần, cho dù cha mẹ làm mẫu chạm vào thỏ, sau đó bảo trẻ làm theo thì trẻ cũng không dám sờ vào nữa. Lúc ấy, nhà khoa học chạm vào con rắn, tỏ vẻ vô cùng thân thiết. Trẻ cũng đưa tay chạm vào con rắn, hơn nữa không hề sợ hãi.

Làm tương tự với nhóm trẻ 4 tuổi. Trẻ ở tuổi này đã được làm quen với thỏ và rắn qua những câu chuyện cổ tích. Vì thế, nhìn thấy thỏ liền vui mừng giơ tay ra. Còn khi nhìn thấy rắn thì sợ hãi lùi lại. Nếu nhà khoa học cũng dùng cách giống như trên với thỏ và rắn, sau vài lần, trẻ cũng thay đổi phản ứng lúc đầu, cẩn thận chạm vào con rắn nhưng lại tỏ ra sợ hãi với thỏ.

Với nhóm trẻ 7 tuổi, cho dù nhà khoa học cố gắng thế nào, cha mẹ phối hợp thế nào cũng không thể thay đổi ấn tượng của chúng về thỏ và rắn. Làm thế nào chúng cũng không chạm vào con rắn.

Thí nghiệm này nói với chúng ta rằng, nhận thức và thái độ của trẻ với sự vật là do người lớn tạo nên. Một khi đã hình thành một khái niệm nào đó thì sẽ duy trì rất lâu, thậm chí suốt đời.

Cha mẹ nào cũng hi vọng con cái làm theo những gì mình nói, những kế hoạch mình đã sắp xếp. Nếu làm sai thì trẻ sẽ bị phê bình hoặc điều chỉnh, trách mắng nghiêm khắc. Lâu dần sẽ bóp chết trí tưởng tượng, tinh thần mạo hiểm của trẻ.

Trẻ là một tờ giấy trắng, việc giáo dục trẻ giống như họa sĩ vẽ tranh trên một tờ giấy trắng. Bức tranh này có đẹp hay không hoàn toàn phụ thuộc vào cha mẹ. Những bức tranh giống hệt nhau không thể trở thành kiệt tác bất hủ. Những đứa trẻ giống hệt nhau không thể trở thành nhân tài. Bồi dưỡng trẻ phải giống như sáng tạo tác phẩm nghệ thuật, phải thật đặc sắc và nổi bật.

Bồi dưỡng lòng can đảm cho trẻ cần chú trọng những vấn đề dưới đây:

Không được can thiệp vào cuộc sống của trẻ một cách quá mức

Lòng can đảm của trẻ cần được rèn luyện trong cuộc sống hiện thực. Trẻ muốn đi chơi nhưng lại sợ trẻ lạc đường, muốn vận động nhưng lại sợ trẻ bị ngã, muốn cắt cỏ nhưng lại sợ trẻ cắt vào tay... nhốt trẻ vào lồng giống như một chú chim nhỏ, vậy sao trẻ có thể can đảm được? Vì vậy, phải cho trẻ cơ hội để chúng trải nghiệm những sự vật mới lạ. Khi trẻ muốn tổ chức cắm trại, leo núi, thám hiểm... ngoài việc nhắc nhở chúng chú ý an toàn, nên buông tay để chúng tự khám phá. Chỉ có để trẻ mạo hiểm thì chúng mới tăng thêm hiểu biết và lòng can đảm. Không được vì sự an toàn của trẻ mà không cho phép chúng khám phá.

Cho phép trẻ phạm lỗi

Cho phép trẻ phạm lỗi là một trong những mục quan trọng để bồi dưỡng lòng can đảm cho trẻ. Khi trẻ phạm lỗi, không được đánh mắng trẻ mà phải dẫn dắt để trẻ nói ra suy nghĩ chân thực của mình, tìm ra nguyên nhân trẻ phạm lỗi, đồng thời khen ngợi một vài ý nghĩ của trẻ. Sau đó, khi trẻ vui vẻ, hãy đưa ra một vài lời khuyên hợp lý cho chúng. Trẻ sẽ kiểm điểm và sửa chữa lỗi lầm, sẽ học cách suy nghĩ vấn đề theo nhiều hướng khác nhau. Làm như vậy cũng sẽ giúp trẻ hình thành tính gan dạ, thích mạo hiểm và đam mê khám phá.

Để trẻ trưởng thành trong môi trường tự tin

Với những trẻ nhút nhát, nhất định không được dọa dẫm trẻ mà nên giúp trẻ xây

dựng sự tự tin. Trẻ không dám ở nhà một mình, cha mẹ phải ở cạnh, nói cho trẻ biết trên tường là bóng cây, đưa trẻ ra cửa sổ xem ánh đèn chiếu bóng cây vào phòng như thế nào. Trẻ không dám tắt đèn ngủ thì hãy mua cho trẻ một chiếc đèn ngủ nhỏ, đợi trẻ ngủ rồi sẽ tắt đi. Cha mẹ phải khích lệ, động viên trẻ. Xây dựng niềm tin cho trẻ chính là một bước quan trọng để khắc phục sự sợ hãi. Đồng thời phải kiên nhẫn chờ trẻ bạo dạn hơn.

Khích lệ những hành vi dũng cảm của trẻ

Bồi dưỡng lòng can đảm cho trẻ không thể tách rời những lời khích lệ, động viên. Khi trẻ tỏ ra dũng cảm, cha mẹ phải kịp thời khen ngợi để khiến trẻ bạo dạn hơn.

Ở một trường mầm non, 20 em nhỏ lấy máu xét nghiệm nhưng không ai khóc. Lấy máu xong còn tỏ ra rất phấn khích, lớn tiếng tuyên bố với những người xung quanh: “Cháu không khóc, cháu rất dũng cảm!”.

Thì ra, trước khi đi lấy máu, giáo viên mầm non đã hỏi trẻ: “Người dũng cảm có sợ đau không? Có khóc không?”. Sau khi trẻ trả lời không sợ đau, không khóc, cô giáo nói tiếp: “Chúng ta đều là những bạn nhỏ dũng cảm, đều không sợ đau, đau cũng không khóc. Bây giờ chúng ta đi lấy máu, chắc chắn sẽ không có ai khóc”. Vì thế, muốn trẻ kiên cường, bạo dạn hơn thì phải biết cách khích lệ hành vi dũng cảm của trẻ.

10

Đề ra quy định hợp lý trong gia đình

Hiện nay, rất nhiều cha mẹ, đặc biệt là những cha mẹ trẻ tuổi, do bị ảnh hưởng từ các nhân tố xã hội mà thiếu đi ý thức giữ gìn nề nếp gia phong. Trong cuộc sống gia đình thiếu những ràng buộc về hành vi, phép tắc. Điều này không những không có lợi cho gia đình mà còn không có ích cho sự trưởng thành của trẻ.

Chúng ta luôn cố gắng cho trẻ không gian tự do, giảm bớt sự can thiệp và hạn chế đối với trẻ. Nhưng điều đó không có nghĩa là cha mẹ có thể tùy tiện buông thả trẻ, để mặc cho trẻ phát triển. Ở một mức độ nhất định, cho trẻ tự do và buông thả quá mức thực tế có thể khiến trẻ phát triển theo hướng lệch lạc.

Vì thế, trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ có thể thông qua việc đề ra các quy

định trong gia đình để chỉ đạo các thành viên cùng tuân thủ. Có thể bồi dưỡng thói quen tốt cho trẻ, khống chế những xung đột không hợp lý. Ví dụ, vào nhà người khác trước tiên phải gõ cửa, buổi tối không được về nhà quá muộn, không được xem tivi quá lâu. Cha mẹ làm trái với quy định cũng phải tự giác chịu phạt, để trẻ biết được tính nghiêm túc của quy định. Dĩ nhiên, khi đề ra những quy định này, cha mẹ phải nói rõ vì sao làm như vậy. Như thế trẻ sẽ hiểu được tâm trạng của cha mẹ, tiếp nhận những quy định đã đề ra.

Vậy, cha mẹ phải đề ra quy định như thế nào để ngăn ngừa và ràng buộc hành vi của trẻ?

Để trẻ cảm nhận được rằng, làm như vậy là xuất phát từ tình yêu của cha mẹ

Nếu một người không hình thành nhân cách hoàn thiện từ khi còn nhỏ thì sau này sẽ gặp rất nhiều chướng ngại. Vì thế, nên đề ra những quy định cho trẻ, để ngay từ khi còn nhỏ trẻ đã hiểu thế nào là đúng - sai, phải - trái, tránh bước vào con đường lầm lỡ. Nhưng khi đề ra các quy định, nên để trẻ cảm nhận được rằng, làm như vậy là xuất phát từ tấm lòng của cha mẹ, phải để trẻ có cảm giác an toàn, không được để trẻ nảy sinh tâm lý chống đối, nghĩ rằng cha mẹ không yêu mình. Yêu thương trẻ trên cơ sở tuân thủ nguyên tắc, khi trẻ không vui hay khóc lóc phản kháng, cha mẹ không được vì uy nghiêm mà quên đi cảm nhận của trẻ.

Đề ra những quy định đơn giản

Cha mẹ nên cố gắng đề ra những quy định đơn giản, trong một thời gian có ba quy định là hợp lý. Khi quyết định khen thưởng hay trừng phạt trẻ, hãy cùng kết hợp với các quy định mà trẻ phải tuân thủ, để chúng ghi nhớ các quy định.

Kiên trì với các quy định đã đề ra

Khi giáo dục trẻ về các quy định trong gia đình, cha mẹ không được dựa vào ý nghĩ chủ quan của mình. Hôm nay nhớ ra thì giáo dục, ngày mai bận nhiều việc lại không giáo dục nữa. Cũng không được lúc tâm trạng tốt thì giáo dục, tâm trạng không tốt thì không giáo dục, thậm chí cha mẹ còn làm những việc trái với quy định đã đề ra.

Nếu đã đề ra quy định cho trẻ thì phải chấp hành trong thời gian dài. Nó không giống với việc cha mẹ giảng một bài toán cho trẻ, giảng xong rồi, trẻ hiểu rồi là được. Hiệu quả của giáo dục là ở sự kiên trì. Cha mẹ kiên trì giáo dục cũng là một cách

giáo dục trẻ.

Nhưng kiên trì giáo dục trong thời gian dài cũng cần phải chú ý phương pháp. Nếu chỉ dùng một phương pháp để nhấn mạnh một vấn đề thì trẻ sẽ cảm thấy nhàm chán. Phải dùng những phương pháp mới mà trẻ thích để tiến hành giáo dục nhiều mặt.

Cả nhà cùng đề ra quy định và cùng thực hiện

Các quy định trong gia đình không phải là cha mẹ đề ra, con cái tuân thủ mà là cả nhà cùng đề ra quy định và cùng thực hiện. Các quy định đề ra phải nằm trong phạm vi mà trẻ có thể hiểu và thực hiện được. Cha mẹ có thể đưa ra ý kiến nhưng không được đòi hỏi. Với các quy định vô lý cần phải bàn bạc, thảo luận và đổi mới. Tốt nhất là đề ra các quy định thưởng phạt hợp lý, điều đó sẽ kích thích sự cạnh tranh của các thành viên trong gia đình. Thông qua việc đề ra các quy định, có thể giáo dục trẻ về các nguyên tắc cơ bản cần thiết trong cuộc sống một cách đơn giản, thú vị.

Bài học thứ mười

Hứng thú có thể bồi dưỡng thiên tài

Einstein nói: “Hứng thú là người thầy tốt nhất”. Hứng thú của trẻ chính là mơ ước khi lớn lên. Một khi có mơ ước thì sẽ có động lực phấn đấu. Có thể thấy, hứng thú nho nhỏ cũng có thể tạo nên thiên tài. Vì thế, cha mẹ phải cho trẻ không gian tự do tưởng tượng, đừng để giấc mơ của trẻ bị mất đi khi mới bắt đầu, để trẻ thực hiện giá trị của mình, làm nên vinh quang của bản thân.

01

Giúp trẻ thực hiện mơ ước của mình

“Hồi nhỏ tôi có một ước mơ. Tôi muốn theo đuổi cuộc đời trên sân bóng rổ.

Nhưng cha mẹ lại vớt quả bóng của tôi vào thùng rác, từ đó tôi lớn lên trong áp lực học hành, chỉ học, học và học. Thành tích học tập của tôi bình thường. Mơ ước của tôi chưa từng có cơ hội thực hiện”. Một sinh viên đã nói.

Có lẽ đây là điều mà rất nhiều người trải qua. Cha mẹ nào cũng muốn giúp con cái đi trên con đường mà mình nghĩ là “đúng đắn”. Nhưng chúng ta phải biết rằng: Tương lai của trẻ không phải do cha mẹ quyết định. Chúng ta chỉ có thể căn cứ vào đặc điểm của chúng để giáo dục mà thôi.

Khi trẻ còn nhỏ, người lớn hứa với chúng rằng: “Sau này con lớn, con muốn làm gì thì làm”. Khi trẻ nói sau này muốn làm phi hành gia, bác sĩ, nghệ sĩ piano, họ sẽ vô cùng vui mừng, xoa đầu chúng và nói: “Con thật thông minh, sau này nhất định sẽ thành công”. Có điều, khi một thiếu niên mười mấy tuổi nói rằng sau này sẽ trở thành cầu thủ bóng rổ hay tay chơi ghita thì người lớn lại không đồng ý, yêu cầu trẻ phải tìm công việc thực tế hơn một chút. Đợi đến khi trẻ thật sự muốn biến ước mơ thành sự thật thì phản ứng của cha mẹ lại trở thành vật cản, hủy hoại tương lai mà trẻ mơ ước.

Cha mẹ phải quan tâm đến mơ ước của trẻ, giúp đỡ để trẻ trở thành người dám mơ ước, dám đạt được ước mơ.

Để trẻ hiểu rõ mơ ước của mình

Hiện nay, rất nhiều cha mẹ có kỳ vọng thiên cận, phiên diện với trẻ, chỉ bó hẹp ở “thi đỗ vào trường đại học nổi tiếng”, chỉ kỳ vọng vào học tập của trẻ mà không kỳ vọng vào nhân cách, mở miệng là nói “Cha mẹ không bắt con làm gì, chỉ cần con chú tâm học hành là được”.

Trường đại học Harvard tiến hành điều tra về lý tưởng cuộc đời với một nhóm sinh viên đã tốt nghiệp. Kết quả như sau: 27% không có lý tưởng; 60% lý tưởng mơ hồ; 10% có lý tưởng rõ ràng nhưng nhỏ bé; 3% có lý tưởng rõ ràng, to lớn.

25 năm sau, điều tra lại một lần nữa điều tra những sinh viên này. Kết quả là 3% trong số họ trong 25 năm đã nỗ lực không biết mệt mỏi vì lý tưởng của mình, gần như đều trở thành những người thành công trong các lĩnh vực của xã hội, trong đó không thiếu các bậc tinh anh trong xã hội. 10% trong số họ không ngừng thực hiện những lý tưởng nhỏ bé của mình, trở thành các chuyên gia trong các lĩnh vực. 60% trong số họ có cuộc sống và công việc ổn định nhưng không có thành tích nổi bật. Còn lại 27%, cuộc sống không có lý tưởng, không có mục tiêu, không được như ý. Hơn nữa, thường xuyên oán trách xã hội, oán

trách người khác, oán trách thế giới "không chịu cho họ cơ hội".

Thực ra, sự khác biệt giữa họ chỉ là: có người có lý tưởng, có người không có lý tưởng, có người lý tưởng to lớn, có người lý tưởng nhỏ bé. Cuộc đời vì có mơ ước nên mới có lý tưởng; vì có lý tưởng nên mới phấn đấu; vì có phấn đấu nên mới có cuộc đời hạnh phúc.

Đẻ trẻ dám đạt được ước mơ

Dám đạt được ước mơ là một quá trình. Cha mẹ phải để trẻ trải qua quá trình mơ ước, đặt ra mục tiêu và khao khát hành động, thực hiện. Sau khi trẻ có hạt giống mơ ước, cha mẹ phải tận tình vun đắp, nếu không hạt giống đó sẽ không thể nảy mầm, đừng nói là trở thành cây cổ thụ. Cha mẹ phải nói với trẻ rằng, ai cũng có thể có lý tưởng, không được để trẻ có ảo giác rằng: Chỉ có những nhân vật vĩ đại mới xứng đáng có lý tưởng.

Một thủy thủ da đen đưa cậu con trai của mình đến Đan Mạch. Đứng trước nơi ở cũ của Andersen, con trai nghi ngờ hỏi: "Cha ơi, không phải Andersen sống trong hoàng cung sao?" Người cha đáp: "Andersen là con trai của thợ giày, ông sống trong căn nhà này". Từ đó, cuộc sống của cậu hoàn toàn thay đổi, cậu không còn tự ti rằng, những người da đen xuất thân tầm thường như mình không thể làm nên chuyện gì.

02

Cho trẻ không gian tự do

Rất nhiều cha mẹ vì không muốn trẻ thua trên “vạch xuất phát của cuộc đời” nên ngoài giờ học bình thường, trẻ còn phải học thêm rất nhiều. Một số trẻ ngay cả quyền nghỉ ngơi cũng không có, cuối tuần còn mệt hơn cả ngày thường, hết lớp học thêm này đến lớp năng khiếu khác. Nhưng kết quả thì hoàn toàn ngược lại với mong muốn của cha mẹ, gây tổn thương về tâm sinh lý cho trẻ. Thực ra, cuộc đời có phải là trường đua không? Không phải trường đua thì lấy đâu ra vạch xuất phát? Không có vạch xuất phát thì đâu có nhiều lo lắng như vậy?

Một tổ chức giáo dục ở Nhật Bản làm một cuộc điều tra với 616 học sinh tiểu học và 122 học sinh trung học ở thành phố Chitose (Hokkaido), kết quả phát

hiện: 31 trẻ mắc chứng trầm cảm mức độ nhẹ. Một chuyên gia giáo dục nhi đồng của Nhật chỉ ra rằng, nhịp sống căng thẳng, những trẻ không được vui đùa cũng đang phải chịu sự tấn công của chứng trầm cảm.

Những người tham gia nghiên cứu phát hiện, những trẻ không chịu đi học không ai bị trầm cảm. Dĩ nhiên chúng ta không thể vì thế mà phản đối trẻ đi học. Nhưng qua đó, chúng ta có thể biết được rằng, muốn giảm nhẹ áp lực cho trẻ thì tốt nhất là nên cho chúng chút không gian tự do.

Giống với Nhật Bản, trẻ ở Việt Nam hiện nay cũng đang đứng trước áp lực rất lớn. Trong đó, học tập là nhiệm vụ hàng đầu. Sau khi tan học, trẻ không những phải làm bài tập ở trường mà còn phải làm rất nhiều bài tập ở ngoài. Vì thế, cha mẹ phải cho trẻ chút không gian tự do.

Để trẻ tự do sắp xếp thời gian

Việc học tập của trẻ rất quan trọng nhưng không nên tạo áp lực quá lớn, phải đạt điểm tối đa trong kỳ thi, tham gia thi đấu phải có giải, học thêm, học gia sư... khiến trẻ xoay như chong chóng, không có thời gian để vui chơi. Cha mẹ phải nhìn xa một chút. Thành tích thi bây giờ đến 10 năm sau sẽ không còn ý nghĩa gì. Trẻ gặp trở ngại ở trường học, cha mẹ nhất định phải giúp đỡ. Cha mẹ nhất định phải cho trẻ không gian tự do, để chúng tự sắp xếp công việc của mình, không được tranh giành từng phút, từng giây của chúng.

Hứng thú do trẻ tự do lựa chọn

Năm nay Mai học lớp hai, kỳ nghỉ hè vừa qua, ngày nào cô bé cũng rất bận rộn: Buổi sáng học vẽ, buổi chiều học đàn, buổi tối học múa... Các bạn thường xuyên nhìn thấy Mai vừa bị mẹ lôi đi vừa khắc lóc cầu xin: “Mẹ ơi, cho con chơi với các bạn một lúc”. Nhưng mẹ lập tức từ chối: “Không được, sắp muộn rồi, đi nhanh lên”.

Khi nhìn thấy tình cảnh ấy, có người cũng xin giúp cô bé. Nhưng mẹ của Mai thì gượng cười nói: “Haiz, chẳng phải vì tương lai của nó sao”.

“Vì tương lai của trẻ”. Nghe thì có vẻ rất có lý nhưng nghĩ kỹ thì lại không thấy hợp lý chút nào. Trẻ vì thế mà không có một chút không gian tự do nào cho mình. Từ lớp một, thậm chí từ mẫu giáo, cha mẹ đã sắp xếp các lớp học thêm, năng khiếu. Bởi vì rất nhiều cha mẹ cho rằng, chỉ có thành tích học tập tốt, đa tài thì mới có thể thi vào những trường đại học danh tiếng, mới có thể đứng vững trong xã hội. Có thể hiểu được tâm lý “mong con thành rồng thành phượng” ấy của cha

mẹ, nhưng liệu cha mẹ có bao giờ nghĩ đến sở thích của con không?

Nói là "Muốn tốt cho trẻ", nhưng trên thực tế, đây là những kì vọng của cha mẹ. Nhà văn Maxim Gorky đã nói: Yêu con, ngay cả gà mẹ cũng biết, nhưng để giáo dục chúng thì không phải là một việc dễ dàng. Rất nhiều cha mẹ cho trẻ tham gia vào các lớp bồi dưỡng năng khiếu, phần lớn đều là chạy theo tâm lý đám đông, như thế sẽ không có hiệu quả.

Cho trẻ chút không gian tự do, chúng sẽ không cảm thấy bị ép buộc. Một khi có quyền tự do, có được quyết định của riêng của mình thì trẻ sẽ muốn làm thật nhiều. Huống hồ, cách làm của chúng ta chưa chắc đã là hoàn mỹ nhất, do đó không cần thiết phải ép trẻ hoàn toàn làm theo chúng ta. Trẻ dần dần lớn lên, có suy nghĩ của mình. Cha mẹ phải tôn trọng tính tự chủ của trẻ. Nếu trẻ hoàn toàn làm theo cách của người lớn, vậy thì nhân loại liệu còn có sự sáng tạo không?

03

Để trẻ tìm hứng thú, không được để hứng thú tìm trẻ

Rất nhiều nhà giáo dục đều khẳng định vai trò của hứng thú trong học tập. Konstantin Ushinsky - nhà giáo dục học vĩ đại người Nga đã nói: "Cách học tập theo kiểu ép buộc, không có một chút hứng thú sẽ bóp chết nguyện vọng khám phá chân lý của trẻ".

Bồi dưỡng hứng thú học tập cho trẻ không chỉ giảm bớt sự mệt mỏi do học tập mang lại, duy trì hoạt động học tập trong thời gian dài mà còn có lợi cho việc bảo vệ sức khỏe tâm lý của trẻ. Một khi con người có hứng thú với sự vật nào đó thì sẽ không cần ngoại lực tác động, sẽ tự giác, tích cực, không biết mệt mỏi.

Hứng thú rất quan trọng với học tập, thậm chí quyết định thành công trong tương lai của trẻ. Vậy, cha mẹ nên khơi dậy và bồi dưỡng hứng thú cho trẻ như thế nào?

Căn cứ vào sở thích của trẻ để bồi dưỡng hứng thú

Trẻ có thể thành công sớm hay không, phụ thuộc vào việc cha mẹ có thể sớm phát hiện và dẫn dắt hứng thú của trẻ phát triển ổn định hay không. Bình thường,

cha mẹ nên tích cực khích lệ trẻ tham gia vào các hoạt động ngoại khóa hoặc hoạt động thực tiễn mà nhà trường tổ chức. Điều này rất có lợi cho việc giảm bớt áp lực tâm lý cho trẻ. Một số cha mẹ lúc nào cũng ép buộc trẻ học cái này, học cái kia, kết quả thường ngược lại với mong muốn của trẻ. Cha mẹ phải xác định rõ ràng là bồi dưỡng hứng thú cho ai? Đây là một vấn đề rất đơn giản nhưng lại khiến người ta phải suy nghĩ. Nếu đối tượng tiếp nhận bồi dưỡng là trẻ, vậy thì nên bồi dưỡng hứng thú của trẻ, chứ không phải là hứng thú của cha mẹ. Cha mẹ không được áp đặt hứng thú của mình cho trẻ. Khi lựa chọn bồi dưỡng hứng thú cho trẻ, cách làm đúng đắn của cha mẹ là tôn trọng mong muốn của trẻ, căn cứ vào hứng thú và sở trường của trẻ để lựa chọn và bồi dưỡng.

Một nhà xã hội học gia đình của Mỹ đã chỉ ra rằng: “Mấu chốt trong định hướng giáo dục gia đình là phải để bản thân và trẻ nhận thức, nghiên cứu, đối đãi và quyết định trong mối quan hệ bình đẳng. Trong đó, cha mẹ phát hiện hứng thú của trẻ. Điều này quan trọng hơn việc để trẻ nảy sinh hứng thú rất nhiều”. Cũng có nghĩa là cha mẹ không thể dồn hết sức lực bồi dưỡng hứng thú cho trẻ. Bởi vì nhân sinh quan, thế giới quan và tổ chức văn hóa, môi trường xã hội, kinh nghiệm sống của mỗi cha mẹ là khác nhau. Cách bồi dưỡng hứng thú cho trẻ của họ tồn tại tính chủ quan rất lớn, chịu ảnh hưởng và sự ràng buộc của trào lưu xã hội và kinh nghiệm của bản thân. Nếu kết hợp hứng thú cần bồi dưỡng với hứng thú ban đầu của trẻ thì sẽ được trẻ tiếp nhận và thu được hiệu quả tốt đẹp.

Không đăng ký các lớp năng khiếu một cách mù quáng

Cha mẹ nhất định phải tìm hiểu trước về đặc điểm và nội dung chủ yếu của các môn học năng khiếu. Tìm hiểu thế giới nội tâm của trẻ, biết được suy nghĩ thực sự của trẻ, cùng trẻ bàn bạc, thảo luận, xem trẻ muốn tham gia vào lớp năng khiếu nào.

Lựa chọn lớp năng khiếu có thể căn cứ vào tình hình thực tế của trẻ. Nếu trẻ sống nội tâm, có thể chọn cho trẻ những lớp năng khiếu sôi nổi, vui vẻ để trẻ trở nên vui vẻ, hoạt bát. Nếu tính cách của trẻ hướng ngoại thì có thể chọn lớp vẽ tranh.... Như thế mới có thể hoàn thiện tính cách của trẻ.

Bồi dưỡng sở trường

Bồi dưỡng hứng thú cho trẻ có thể căn cứ vào ưu thế của trẻ để lựa chọn. Một số trẻ có năng khiếu về ngôn ngữ. Như vậy có thể lựa chọn lớp hùng biện, sáng tác để rèn luyện khả năng ngôn ngữ. Nếu trẻ có khả năng thực hành, khả năng phối hợp thì có thể chọn lớp thủ công, lớp múa để ưu thế của trẻ không ngừng được phát huy.

Cha mẹ nên chú trọng dẫn dắt, để trẻ tự khơi dậy tiềm năng của mình, thể hiện vị trí chủ thể của trẻ và vai trò chủ đạo của cha mẹ, chú trọng bồi dưỡng hứng thú và sở thích chân chính cho trẻ.

04

Thiếu tưởng tượng sẽ giết chết hứng thú khám phá của trẻ

Trí tưởng tượng quan trọng hơn tri thức. Đây là kết luận của Einstein. “Bởi vì tri thức có hạn còn trí tưởng tượng bao gồm tất cả mọi thứ trên thế giới, thúc đẩy thế giới tiến bộ”.

Về vấn đề thiếu trí tưởng tượng, rất nhiều người chỉ đổ trách nhiệm lên chế độ giáo dục mà bỏ qua ảnh hưởng của cha mẹ với trí tưởng tượng của trẻ. Trên thực tế, bồi dưỡng và rèn luyện trí tưởng tượng cho trẻ phải bắt đầu từ khi còn nhỏ. Vai trò của cha mẹ quan trọng hơn nhà trường và giáo viên. Vậy, cha mẹ nên bồi dưỡng trí tưởng tượng cho trẻ như thế nào?

Nhiệt tình là động lực trực tiếp để tiến hành hoạt động tưởng tượng

Cha mẹ muốn bồi dưỡng trí tưởng tượng cho trẻ thì phải tìm mọi cách để khơi dậy nhiệt tình của trẻ. Chỉ khi trẻ nhiệt tình với chuyện gì đó thì mới có thể thúc đẩy chúng nỗ lực tưởng tượng đối tượng mà mình đang nghiên cứu. Bản đồ thế giới rất phổ biến, vì sao chỉ có Wegener mới có thể tưởng tượng đến “thuyết trôi dạt lục địa”; vật thể nấm mốc cũng là hiện tượng thường thấy, vì sao chỉ có Flemming mới có thể tưởng tượng đến chất diệt khuẩn trong đó và phát minh ra penicilline. Nguyên nhân là vì tình yêu của họ với khoa học đã khiến họ liên hệ những gì tai nghe mắt thấy với khoa học, tiến hành phát minh sáng tạo. Nhiệt tình trở thành động lực của tưởng tượng.

Cho trẻ cơ hội phát huy tưởng tượng

Sau 3 tuổi, não phải của trẻ bắt đầu phát triển rất nhanh. Não trái phụ trách tư duy, não phải phụ trách tưởng tượng. Lúc này, trẻ sẽ hỏi cha mẹ rất nhiều câu hỏi vô cùng kỳ lạ. Có cha mẹ cảm thấy khó chịu với những câu hỏi của trẻ, thậm chí

trách mắng trẻ. Với những câu hỏi của trẻ, nếu không quá phức tạp, có thể giải thích được thì cha mẹ nên nghiêm túc trả lời. Nếu cha mẹ không biết thì có thể hỏi lại trẻ, khích lệ trẻ suy nghĩ, tưởng tượng. Câu trả lời có đúng hay không không quan trọng. Quan trọng là khơi dậy trí tưởng tượng của trẻ như thế nào.

Hồi Goethe còn nhỏ, thường được mẹ kể chuyện cho nghe. Nhưng cách kể chuyện của bà rất đặc biệt, lúc nào cũng dừng lại giữa chừng, để cho cậu bé Goethe phát huy trí tưởng tượng và kể tiếp. Vì được bồi dưỡng trí tưởng tượng ngay từ khi còn nhỏ nên sau này Goethe đã trở thành tác giả nổi tiếng thế giới. Hiện nay, rất nhiều người lớn thích kể chuyện cho các bạn nhỏ nhưng những câu chuyện này phần lớn đều rất hoàn chỉnh. Thực ra, điều này không có lợi cho việc bồi dưỡng trí tưởng tượng của trẻ.

Khích lệ trẻ “không theo lẽ thường”

Nếu đưa ra câu hỏi “Trên cây có mười con chim, dùng súng bắn chết một con thì còn lại mấy con”, trẻ mầm non sẽ hỏi lại rất nhiều. Ví dụ có trẻ hỏi con chim này có mang thai không? Trong mười con chim này có con nào bị điếc không... Hành vi “không theo lẽ thường” trong trẻ thực ra vô cùng đáng quý, đáng được khích lệ và ủng hộ.

Trí tưởng tượng vốn không nên giảm đi cùng với sự tăng lên của tuổi tác. Ngược lại, vì trải qua nhiều chuyện, nhìn thấy nhiều hơn, trí tưởng tượng của người lớn càng nên phong phú hơn. Vấn đề là ở chỗ, trong quá trình giáo dục, chúng ta luôn dạy trẻ tìm đáp án tiêu chuẩn. Cha mẹ, giáo viên đều không cho phép trẻ có những ý nghĩ khác thường, dần dần giết chết trí tưởng tượng của trẻ. Thực ra, giáo dục không cần phải hoàn chỉnh; để trẻ có thêm thật nhiều không gian riêng, để chúng mơ mộng nhiều hơn, có lẽ sẽ giúp trẻ giữ được trí tưởng tượng phong phú.

Bạn có giết chết trí tưởng tượng của con không?

Trí tưởng tượng cao hay thấp không thể thông qua điểm số để phán đoán. Cha mẹ nên biết những hành vi nào sẽ giết chết trí tưởng tượng của trẻ.

Đáp án tiêu chuẩn duy nhất: Giáo viên hỏi: “Tuyết tan rồi sẽ là gì?” Học sinh trả lời “Tuyết tan rồi là mùa xuân”. Kết quả đáp án này bị gạch chéo vì không đúng với đáp án tiêu chuẩn.

Làm thay trẻ: Ví dụ thay trẻ rửa bát, giặt quần áo, đeo ba lô, buộc dây giày khiến trẻ mất đi khả năng thực hành và trí tò mò.

Nghiêm cấm sự khác biệt: Một đứa trẻ vẽ mặt trời màu xanh. Kết quả bị giáo viên và cha mẹ sửa lại, bởi vì “mặt trời phải là màu đỏ”. Cách làm này sẽ khiến trẻ không dám có những tưởng tượng khác thường.

Phát triển trí tuệ quá sớm: Ngay từ khi trẻ còn nhỏ, rất nhiều cha mẹ đã dạy trẻ những kiến thức có sẵn, kết quả trẻ ghi nhớ, học thuộc, gần như cái gì cũng biết đáp án. Từ đó mất đi hứng thú khám phá thế giới bí ẩn.

05

Để trẻ học cách suy nghĩ

Mục đích chủ yếu trẻ đến trường là gì? Rất nhiều cha mẹ có thể sẽ nói là: Để học kiến thức. Nhưng nhà giáo dục nổi tiếng Liên Xô cũ, Olexandrovykh Sukhomlynsky Vasyl lại nhắc nhở chúng ta: “Một người đến trường học không chỉ để học kiến thức mà chủ yếu là để trở nên thông minh hơn. Vì thế, người đó không nên dùng trí tuệ của mình vào việc ghi nhớ mà nên dùng vào suy nghĩ. Trường học thực sự nên là vương quốc tích cực suy nghĩ”.

Một người biết suy nghĩ độc lập mới có thể nếm trải vị ngọt của thành công. Nhà vật lý học vĩ đại Einstein đã từng nói: “Học cách suy nghĩ độc lập và phán đoán độc lập quan trọng hơn có được kiến thức”. Ông còn nói: “Những người không thể hạ quyết tâm bồi dưỡng thói quen suy ngẫm sẽ mất đi niềm vui lớn nhất của cuộc sống”. Cha mẹ phải bồi dưỡng thói quen suy nghĩ độc lập cho trẻ, dần dần dần dắt trẻ nhận thức thế giới, trải nghiệm cuộc đời, suy nghĩ về tương lai của mình.

Người Mỹ đặc biệt chú trọng khả năng suy nghĩ độc lập của trẻ. Họ có một chương trình truyền hình rất hay.

Một lần, Bill hỏi một cô bé bảy, tám tuổi: "Sau này lớn lên cháu muốn làm gì?" Cô bé tự tin trả lời: "Tổng thống". Tất cả mọi người đều ồ lên. Bill làm ra vẻ ngạc nhiên, sau đó hỏi: "Vậy cháu thử nói xem, vì sao đến nay Mỹ vẫn chưa có nữ tổng thống?" Cô bé không cần nghĩ mà trả lời ngay: "Bởi vì đàn ông không bỏ phiếu cho phụ nữ". Khán giả bật cười. Bill nói: "Cháu chắc là vì đàn ông không bỏ phiếu cho phụ nữ chứ?" Cô bé nói: "Dĩ nhiên là chắc rồi ạ!" Bill cười rồi nói với khán giả: "Xin mời những khán giả nam nào bỏ phiếu cho cô bé thì giơ tay". Cùng với tiếng cười, không ít người giơ tay.

Bill đặc chí nói: "Cháu nhìn kìa, có không ít nam giới bỏ phiếu cho cháu". Cô bé thân nhiên nói: "Vẫn chưa đến một phần ba". Bill làm ra vẻ không tin và không vui, nói với khán giả: "Xin mời tất cả những khán giả nam có mặt trong hội trường giơ tay". Nói như vậy có nghĩa là không giơ tay thì không phải đàn ông. Người đàn ông nào "dám" không giơ tay bây giờ! Bill vờ ra vẻ nghiêm túc nói: "Mời những người bỏ phiếu cho cô bé hãy cứ giơ tay, không bỏ phiếu thì bỏ tay xuống". Chiêu này của Bill rất lợi hại: Trước ánh mắt chăm chú của mọi người, bắt những người đàn ông đã giơ tay lên rồi lại bỏ tay xuống, quả thực không dễ dàng. Vậy là, mặc dù vẫn có người bỏ tay xuống nhưng những người đàn ông bỏ phiếu cho cô vẫn rất nhiều. Bill đặc chí nói: "Thế nào? Nữ tổng thống. Lần này thì có hai phần ba nam giới bỏ phiếu cho cháu rồi". Đột nhiên mọi người im lặng, muốn xem xem cô bé này còn có thể nói gì. Cô bé mỉm cười đầy khinh miệt: "Họ không thành thực, trong lòng họ không hề muốn bỏ phiếu cho cháu". Mọi người đều vô cùng ngạc nhiên. Sau đó là một tràng vỗ tay, những tiếng khen ngợi...

Những trẻ không có khả năng suy nghĩ độc lập thì sẽ không có tính độc lập. Muốn bồi dưỡng suy nghĩ độc lập cho trẻ thì phải cho trẻ cơ hội tự suy ngẫm, tự cảm nhận: cái gì đúng, cái gì sai, cái gì nên làm, cái gì không nên làm. Cha mẹ có thể căn cứ vào những phương pháp sau.

Khích lệ trẻ phá vỡ quan niệm truyền thống

Lịch sử tiến bộ nhân loại là lịch sử không ngừng thay đổi các quan niệm truyền thống. Trước khi Edison phát minh ra đèn điện, người ta thỏa mãn với đèn dầu. Nếu không phải máy tính mang đến sự cải cách cơ bản thì kế toán chỉ có thể bận rộn với giấy, bút, sổ nợ. Trẻ rất ít khi chịu sự bó buộc của quan niệm truyền thống, lúc nào cũng nghi ngờ với những chuyện "từ trước tới nay đều như thế". Cha mẹ nên khích lệ trẻ mạnh dạn đặt câu hỏi, say mê khám phá.

Để trẻ tự khám phá

Trẻ không thể học được cách tự suy nghĩ chỉ trong một đêm. Điều này giống như tập đi xe đạp. Một hai lần đầu có thể sẽ bị ngã. Nhưng một khi đã nắm được kỹ xảo thì suốt đời sẽ không quên. Cha mẹ phát hiện trẻ có suy nghĩ muốn khám phá, nhất định phải khích lệ, dẫn dắt trẻ đi vào thực tiễn, không được dă kích tính tích cực của trẻ mà nên nghĩ cách tạo điều kiện cho trẻ, khơi dậy dũng khí của trẻ.

Năm 1987, giáo sư Howard Gardner của trường đại học Harvard đã tới thăm

và nghiên cứu ở Nam Kinh, Trung Quốc. Ông và người nhà của mình ở trong khách sạn Kim Lăng. Chìa khóa phòng treo trên một tấm nhựa. Hồi ấy chìa khóa không giống với thẻ từ ở khách sạn bây giờ, cắm vừa khít vào ổ khóa là được. Cậu con trai hơn ba tuổi của ông rất thích lấy ra nghịch. Có một hôm, con trai ông muốn học theo cha cắm chìa khóa vào ổ khóa để mở cửa. Nhưng do tuổi còn nhỏ, chìa khóa không cắm vào được. Sau nhiều lần thất bại, cuối cùng cậu bé cũng cắm được chìa khóa vào ổ. Gardner và vợ vẫn để con trai thử quay chìa khóa để mở cửa. Dường như con trai của họ rất hứng thú với việc khám phá này, tiếp tục việc khám phá của mình, Gardner và vợ đứng sau lưng con.

Mười phút trôi qua, đứa trẻ vẫn đang thử, hai mươi phút trôi qua, cửa vẫn chưa được mở ra, ba mươi phút, đứa trẻ vẫn đang cố gắng. Lúc ấy, những phục vụ đi qua đều nhìn cậu bé bằng ánh mắt kỳ lạ. Trong đó một người dừng lại, cầm tay dạy cậu bé cắm chìa khóa vào ổ như thế nào, xoay như thế nào, sau đó mở cửa ra. Sau khi phục vụ dạy xong, đã quay người mỉm cười với họ, như thể muốn nói với Gardner và vợ của ông rằng mình đã làm một việc tốt. Tuy nhiên, ông Gardner không những không cảm ơn phục vụ ấy mà còn trách cô ta đã làm ngất quãng việc khám phá của con trai mình một cách bất lịch sự.

06

Phá vỡ tư duy theo khuôn mẫu

Tư duy khuôn mẫu là khi suy nghĩ vẩn đề, người ta cứ căn cứ vào cùng một phương thức để suy nghĩ, lý giải, ghi nhớ vấn đề. Lâu dần, khi suy nghĩ vẩn đề trở thành một thói quen sẽ khiến người ta chỉ cần nghĩ đến một phương diện là sẽ hình thành nên cái gọi là “thành kiến”. Tâm lý học nghiên cứu chứng minh, trong quá trình học tập, con người sử dụng một phương thức nhận thức nào đó để tư duy, càng lặp lại nhiều lần thì càng hiệu quả. Vậy thì, khi có tình huống mới tương tự sẽ ưu tiên vận dụng phương thức này. Đây là hành vi tự giác. Phải biết rằng, một khi có tư duy khuôn mẫu thì sẽ mất đi hứng thú khám phá phương pháp mới, tiếp xúc sự vật mới.

Cục trưởng cảnh sát đang nói chuyện với một ông lão bên đường, bỗng nhiên một cậu bé chạy lại, lo lắng nói với cục trưởng: "Cha cục trưởng và cha cháu cãi nhau!" Ông lão hỏi: "Đứa trẻ này có quan hệ gì với cục trưởng?" Cục trưởng nói: "Là con trai tôi". Bạn hãy trả lời: Hai người đang cãi nhau có quan

hệ gì với cục trưởng cảnh sát?

Đáp án: Cục trưởng là nữ. Hai người cãi nhau, một người là chồng của cục trưởng, tức là cha đứa trẻ; người còn lại là cha của cục trưởng, tức ông ngoại của đứa trẻ. Nhưng trong 100 người được hỏi, chỉ có 2 người nhanh chóng đưa ra câu trả lời chính xác. Về sau hỏi câu hỏi này áp dụng với một gia đình có ba người, thì cha mẹ trả lời sai còn đứa con thì trả lời rất nhanh và đúng.

Vì sao có nhiều người không thể trả lời được câu hỏi đơn giản này? Vì sao người lớn không bằng trẻ con. Dĩ là bởi vì tác dụng của tư duy khuôn mẫu: theo kinh nghiệm thông thường, cục trưởng cảnh sát nên là nam. Nếu cứ suy đoán như vậy thì sẽ không tìm ra câu trả lời. Nhưng trẻ con không có kinh nghiệm, không bị hạn chế bởi khuôn mẫu nên nhanh chóng tìm ra đáp án chính xác.

Khi suy nghĩ, người lớn rất dễ bị gò bó trong các khuôn mẫu tư duy cố định, không có nhiều ý tưởng với cùng một sự vật. Thông qua việc không ngừng suy nghĩ và đặt câu hỏi, trí tưởng tượng của trẻ sẽ càng trở nên phong phú. Vì thế, trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ phải khơi dậy trí tưởng tượng của trẻ, phá vỡ tư duy theo khuôn mẫu.

Bồi dưỡng trí tò mò của trẻ

Trí tò mò sẽ giúp phá bỏ tư duy khuôn mẫu. Trí tò mò của trẻ có thể ngưng tụ thành những câu hỏi “vì sao”. Có thể nói, trí tò mò là sự phản ánh trực tiếp nhất của tư duy. Trẻ càng tò mò với sự vật thì vận động tư duy càng mãnh liệt. Xét từ góc độ này, khơi dậy trí tò mò có lợi cho việc bồi dưỡng thói quen tư duy độc lập của trẻ.

Thay đổi góc nhìn

Đôi khi chúng ta thấy, cùng là một vấn đề nhưng những trẻ khác nhau lại có câu trả lời giống hệt nhau, thiếu sáng tạo. Về điểm này, cha mẹ nên giúp đỡ và dẫn dắt trẻ suy nghĩ vấn đề theo nhiều hướng khác nhau, khích lệ trẻ phát biểu ý kiến, tìm ra nhiều đáp án khác nhau. Thay đổi góc nhìn, thay đổi phương thức có thể sẽ giúp trẻ nhìn thấy rất nhiều điều mới lạ, thậm chí có thể sáng tạo nên kỳ tích mới.

Không được để khuôn mẫu tư duy trói buộc

Khuôn mẫu tư duy có thể khiến chúng ta thành thục trong một vài hoạt động

nào đó, thậm chí tới mức tự động hóa, có thể tiết kiệm rất nhiều thời gian và sức lực. Nhưng sự tồn tại của nó sẽ trói buộc tư duy của chúng ta, khiến chúng ta chỉ dùng phương pháp thông thường để giải quyết vấn đề chứ không dùng cách khác để đột phá.

Đây chính là ảnh hưởng của tư duy định thức (fixed thinking modes), kiến thức và kinh nghiệm của con người nhiều rồi, sẽ hình thành khá nhiều tư duy định thức trong đầu. Có lúc định thức này sẽ trói buộc tư duy của con người.

Isaac Asimov là người Mỹ mang dòng máu Nga, ông đã viết tổng cộng 400 bộ sách, được coi là một trong những nhà văn khoa học viễn tưởng nổi tiếng thế giới. Trong bài viết "Rốt cuộc trí tuệ là gì", ông đã từng kể một câu chuyện về mình. Ông nói, từ nhỏ mình đã rất thông minh, khi còn trẻ nhiều lần tham gia "trắc nghiệm IQ", lúc nào cũng được khoảng 160, thuộc hàng ngũ "người có tài năng thiên bẩm". Vì thế mà ông rất đặc biệt. Có một lần, ông gặp một người sửa xe ô tô là người quen cũ của ông. Người thợ nói: "Chào tiến sĩ! Để tôi thử trí tuệ của ông, hỏi ông một câu đố, xem ông có thể trả lời chính xác được không". Asimov gật đầu đồng ý. Người thợ bắt đầu nói câu đố: "Có một người vừa điếc vừa câm muốn mua mấy cái đinh, đến cửa hàng kim loại ra hiệu tư thế tay với người bán hàng: Hai ngón tay trái chống trên quầy bàn, tay phải nắm lại làm tư thế gõ đập. Người bán hàng thấy vậy, liền lấy cho ông ta một cái búa; người câm điếc lắc đầu, chỉ tay vào hai ngón tay bên trái. Thế là người bán hàng hiểu người câm điếc muốn mua đinh. Người câm điếc mua đinh xong, vừa đi ra khỏi cửa hàng thì người mù bước vào. Người mù này muốn mua một cái kéo, hỏi: Người mù sẽ làm thế nào?" Asimov trầm nghĩ, chẳng phải là rất đơn giản sao? Liên tục miệng nói: "Chắc chắn người mù sẽ làm thế này". Asimov giơ ngón trỏ và ngón giữa, làm thành hình cái kéo. Người thợ vừa nghe, liền mỉm cười: "Haha, ông thật ngốc, trả lời sai rồi. Người mù muốn mua kéo, chỉ cần mở miệng nói: tôi mua kéo là được, việc gì ông ta phải ra hiệu bằng tay?" Asimov với IQ 160 lúc ấy không thể không thừa nhận mình đúng là "kẻ ngốc".

07

Gìn giữ đôi cánh ước mơ của trẻ

Trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ có một nhiệm vụ quan trọng là bảo vệ mơ ước của chúng. Mỗi đứa trẻ đều có mơ ước. Mơ ước ban đầu có thể rất trẻ con, ấu trĩ. Nhưng chỉ cần trẻ có ước mơ thì chúng sẽ không mất đi động lực phấn đấu.

Một số cha mẹ không chấp nhận những ước mơ tầm thường hay hoang đường của trẻ. Ví dụ có trẻ nói sau này lớn lên con muốn trở thành thợ làm bánh bao, làm thật nhiều bánh bao cho mẹ ăn. Nhưng mẹ lại nói, thợ làm bánh thì giỏi giang gì chứ, vừa mệt vừa không kiếm được nhiều tiền, phải làm nhà doanh nghiệp mới kiếm được nhiều tiền. Có trẻ nói lớn lên muốn đến sao Hỏa. Nhưng cha mẹ nói không thể đến đó được. Trả lời trẻ một cách tùy tiện như vậy thực chất sẽ hủy hoại mơ ước của trẻ, đã kích thích tích cực của trẻ.

Mỗi đứa trẻ đều có mơ ước của mình. Khi nói về mơ ước của mình, trẻ thường rất háo hức, mong chờ. Nhưng trong cuộc sống hiện thực, rất nhiều cha mẹ coi thường mơ ước của trẻ, thậm chí dập tắt ước mơ đó.

Một bà mẹ dắt đứa con năm tuổi của mình đến gặp một nhà hóa học nổi tiếng, để tìm hiểu xem nhà hóa học này đã thành công như thế nào. Sau khi hiểu được mục đích của người mẹ, nhà hóa học không nói cho bà nghe về con đường phấn đấu và kinh nghiệm thành công của mình mà yêu cầu họ cùng mình vào phòng thí nghiệm.

Đến phòng thí nghiệm, nhà hóa học đặt một bình dung dịch màu vàng trước mặt cậu bé. Cậu bé tò mò nhìn nó, tỏ ra vừa phấn khích, vừa không biết phải làm thế nào. Cuối cùng đã thử giơ tay về phía chiếc bình. Lúc ấy, sau lưng cậu vang lên tiếng quát tháo. Người mẹ nhanh chóng đi đến cạnh con trai. Cậu bé sợ quá vội rút tay lại. Nhà hóa học bật cười, nói với mẹ cậu bé: "Tôi đã trả lời câu hỏi của chị rồi". Người mẹ nghi ngờ nhìn nhà hóa học. Nhà hóa học thản nhiên đặt tay vào bình dung dịch, mỉm cười và nói: "Thực ra, đây chẳng qua chỉ là một cốc nước đã được nhuộm màu mà thôi. Tiếng quát của chị là do bản năng nhưng đã làm mất đi một thiên tài".

Với trẻ, ước mơ có sức hút vô tận, dẫn dắt và khích lệ sự trưởng thành của chúng. Ước mơ cũng là chiếc chìa khóa để trẻ hoàn thiện mình. Khích lệ trẻ theo đuổi ước mơ, trẻ sẽ có động lực vươn lên, chủ động tìm cách khắc phục khó khăn. Vì thế, cha mẹ phải bảo vệ mơ ước của trẻ.

Khẳng định mơ ước của trẻ

Nghiên cứu của các chuyên gia về những nhân vật nổi tiếng như Edison, Picasso, Darwin... cho thấy, hồi nhỏ họ đều có một ước mơ to lớn. Mục tiêu phấn đấu suốt cuộc đời họ là thực hiện ước mơ ấy. Vì thế có thể nói, những trẻ không có ước mơ là những trẻ không có tương lai. Tóm lại, chỉ cần trẻ có ước mơ, cho dù là những ước mơ viễn vông thì cha mẹ cũng nên tự hào và khẳng định nó.

Rất nhiều năm trước, có một cậu bé đang chơi trong vườn còn mẹ thì nấu cơm trong nhà. Cơm chín, mẹ gọi cậu về ăn cơm. Cậu nói mình muốn lên mặt trăng chơi. Mẹ nói con hãy đi đi, đừng quên về nhà ăn tối. Về sau cậu bé này thật sự đã lên mặt trăng. Cậu chính là Gagarin, nhà du hành vũ trụ của Liên Xô cũ. Cha mẹ phải đặc biệt chú trọng mơ ước của trẻ, tạo cơ hội để trẻ có ước mơ, có động lực.

Có đôi cánh ước mơ mới có thể bay cao

Nhà thơ nổi tiếng Gibran nói: “Tôi thà làm một người nhỏ bé nhất nhưng có mơ ước và có ước nguyện hoàn thành mơ ước chứ không muốn làm một người vĩ đại nhất nhưng không có mơ ước, không có nguyện vọng”. Rất nhiều cha mẹ nói mơ ước của trẻ là viễn vông, không thực tế. Họ không biết rằng, chính vì có ước mơ nên những điều không thực tế mới có thể biến thành thực tế.

Có một giáo viên người Anh tên là Brody, khi thu dọn đồ cũ, phát hiện bài làm văn của 31 đứa trẻ của trường tiểu học năm mươi năm trước, đề bài là "Tương lai tôi sẽ là...". Brody tiện tay mở ra và nhanh chóng bị những ý tưởng sinh động của lũ trẻ lôi cuốn: Một cậu bé tên là Peter nói, tương lai cậu là thủ lĩnh hải quân; còn có một bạn nói chắc chắn sau này mình là tổng thống Pháp... Điều khiến ông ngạc nhiên nhất là cậu bé mù tên là David cho rằng sau này chắc chắn mình sẽ là quan chức trong nội các của Anh, bởi vì khi ấy ở Anh chưa có người mù nào vào nội các. Tóm lại, 31 đứa trẻ đều miêu tả tương lai của mình trong bài làm văn, có người làm người thuần phục chó, có người làm hàng hải... cái gì cũng có. Đột nhiên Brody nảy ra ý tưởng thông báo những bài văn này cho những học sinh ấy, để xem bây giờ họ có thực hiện được ước mơ của năm mươi năm trước hay không.

Một tòa soạn trong vùng đã đăng giúp ông một thông báo. Chẳng mấy chốc, thư từ bay về phía Brody. Trong số họ có người là thương nhân, học giả và nhân viên chính phủ, nhiều hơn là những người không có thân phận. Họ đều bày tỏ mong muốn được biết mơ ước khi ấy. Brody gửi từng bài văn cho họ theo địa chỉ. Một hôm, ông nhận được một bức thư của bộ trưởng giáo dục David. Trong thư nói: "Cậu bé David ấy chính là em, cảm ơn thầy đã cất giữ ước mơ hồi nhỏ của em. Có điều bây giờ em đã không cần bài văn ấy, bởi vì từ lúc ấy, mơ ước của em luôn ở trong tâm trí em, chưa có ngày nào em từ bỏ. Đã năm mươi năm trôi qua, có thể nói em đã thực hiện được ước mơ của mình. Hôm nay em vẫn muốn thông qua bức thư này nói với 30 người bạn của em, chỉ cần không để ước mơ rục rờ của tuổi trẻ trôi đi theo năm tháng, sẽ có một ngày thành công xuất hiện trước mắt bạn".

Là quan chức mù đầu tiên của Anh, ông đã dùng hành động của mình chứng minh một chân lý: Nếu ai có thể giữ được ước mơ làm tổng thống từ hồi ba tuổi trong suốt năm mươi năm, thì nhất định từ giờ người đó đã là tổng thống rồi.

08

Phát hiện hứng thú, khơi dậy tiềm năng

Tiềm năng của trẻ là một kho báu khổng lồ. Cha mẹ phải quan sát thật kỹ và phát hiện, khơi dậy tiềm năng của trẻ. Rất nhiều chuyên gia phân tích, trẻ sơ sinh có tiềm năng to lớn. Ngay từ lúc trẻ chào đời, cha mẹ đã nên bắt đầu giáo dục, nói chuyện và dạy trẻ kiến thức.

Món quà tốt nhất mà chúng ta có thể tặng trẻ là nói với chúng: “Ông trời ở bên cạnh con, cho con khả năng đặc biệt”. Cha mẹ có trách nhiệm giúp trẻ khơi dậy và theo đuổi tiềm năng đặc biệt này.

Một giáo sư đã từng tiến hành một thí nghiệm. Ông đặt một con bọ nhảy vào cốc thủy tinh, phát hiện bọ nhảy lập tức nhảy ra ngoài. Lặp lại vài lần, kết quả vẫn như vậy. Căn cứ vào tính toán, độ cao của bọ nhảy thông thường có thể gấp 400 lần cơ thể của nó. Vì thế, bọ nhảy được mệnh danh là quán quân nhảy cao trong giới động vật. Sau đó, giáo sư lại một lần nữa đặt con bọ nhảy này vào cốc thủy tinh, đồng thời đậy nắp lại. "Bộp" một tiếng, bọ nhảy đập đầu vào chiếc nắp. Nó vô cùng ngạc nhiên nhưng không dừng lại. Vì tập tính sinh hoạt của bọ nhảy là nhảy. Hết lần này đến lần khác bị đập đầu khiến bọ nhảy trở nên thông minh hơn. Nó bắt đầu căn cứ vào độ cao của chiếc cốc để điều chỉnh độ cao của mình. Sau đó, giáo sư phát hiện nó không bị đập đầu vào chiếc nắp nữa mà tự do nhảy bên dưới chiếc nắp. Một ngày sau, giáo sư khế bỏ chiếc nắp ra, bọ nhảy không biết điều đó. Nó vẫn tiếp tục với độ cao đó. Hai hôm sau, ông phát hiện con bọ nhảy này vẫn nhảy ở đó. Một tuần sau phát hiện, con bọ nhảy đáng thương vẫn không ngừng nhảy trong chiếc cốc thủy tinh ấy. Thực ra, nó đã không thể nhảy ra khỏi chiếc cốc thủy tinh này.

Không phải bọ nhảy không thể nhảy ra khỏi chiếc cốc thủy tinh mà là do không thể vượt qua tâm lý của mình!

Con người cũng như vậy, đặc biệt là trẻ con và thanh thiếu niên, tư tưởng của

chúng vẫn chưa thành thực, nếu cha mẹ hạn chế "độ cao" của chúng thì tiềm năng của chúng không thể phát huy được. Rất nhiều thanh thiếu niên và người trưởng thành không dám theo đuổi thành công. Không phải họ không thể theo đuổi được mà họ giống như bọ nhày, bị tư duy theo khuôn mẫu trói buộc. Trong lòng họ đã ngầm thừa nhận một "độ cao" và tự nhủ với mình rằng: Không thể thành công, không thể làm được.

Vì thế, cha mẹ phải khơi dậy tiềm năng của trẻ, không để trẻ bị trói buộc.

Bạn có "giết chết" tài năng của trẻ không?

Có cha mẹ thường xuyên trách móc, phê bình trẻ nhưng họ không biết rằng, người đáng trách là mình. Rất nhiều tiềm năng của trẻ đã bị cha mẹ bỏ qua.

Một hôm, con gái nghe thầy giáo giảng về khả năng tái sinh của giun đất, cho dù bị đứt đôi vẫn có thể sống được, đồng thời có thể tái sinh thành hai con giun hoàn chỉnh. Cô bé rất tò mò, quyết tâm tìm hiểu. Thế là cô bé đào giun rồi cắt nó làm đôi, đặt lên bệ cửa sổ quan sát. Sau khi phát hiện, mẹ cô bé vô cùng tức giận, cho cô bé một bạt tai rồi ném giun ra khỏi cửa sổ. Về mẫu chuyện này, một nhà giáo dục đã nói: "Cái bạt tai này rất có thể sẽ làm mất đi một nhà khoa học".

Phát hiện hứng thú của trẻ

Cha mẹ phát hiện và bồi dưỡng tiềm năng của trẻ, điều quan trọng nhất là khích lệ sự biểu hiện của trẻ. Cha mẹ áp đặt, bắt trẻ phải đi theo hướng mà mình đã định sẵn sẽ không có lợi cho trẻ. Những lĩnh vực mà cha mẹ lựa chọn cho trẻ thường không phải là mặt ưu tú nhất trong tiềm năng của trẻ.

Nếu phát hiện trẻ có hứng thú về một mặt nào đó thì cha mẹ phải bảo vệ và bồi dưỡng cho trẻ, bởi hứng thú chính là tài năng.

Tin tưởng trẻ

Cha mẹ phát hiện và bồi dưỡng tiềm năng cho trẻ thì phải tin tưởng trẻ tuyệt đối. Mỗi đứa trẻ đều có tiềm năng của mình, có giá trị tồn tại và khả năng phát triển vô hạn. Cho dù trước đây trẻ đã làm gì, bây giờ đang làm gì, sau này sẽ làm gì thì cha mẹ cũng phải khích lệ chúng. Cha mẹ hãy nhớ rằng, nhất định không được làm thay trẻ mọi chuyện, phải rèn cho trẻ thói quen tự làm việc của mình.

Rất nhiều cha mẹ sốt ruột vì sự phát triển của con, một khi không được như ý

là có cảm giác thất bại. Thực ra, trong lịch sử có rất nhiều ví dụ thành công đến muộn. Ví dụ khi còn nhỏ Hegel rất ngốc, khi ở trường thường xuyên bị các bạn chế nhạo gọi là “ông già” (có nghĩa là động tác chậm chạp). Bạn của ông là Schelling năm 23 tuổi đã trở thành phó giáo sư của đại học Jena, 35 tuổi Hegel mới làm phó giáo sư. Nhưng Hegel không nóng vội, chỉ âm thầm dốc hết tâm sức vào việc nghiên cứu. Về sau, năm 59 tuổi, khi Hegel làm hiệu trưởng của trường đại học Berlin, Schelling vẫn chỉ là giáo sư của đại học Ludwig Maximilian München mới mở.

09

Nhìn nhận tinh thần ham học hỏi của trẻ một cách đúng đắn

Lật lại lịch sử, chúng ta có thể phát hiện, gần như tất cả các nhân tài khoa học đều có trí tò mò mãnh liệt hơn người thường. Marie Curie, Edison, Darwin... ngay từ khi còn nhỏ họ đã có trí tò mò mãnh liệt. Khi trẻ có nghi vấn, chúng sẽ hỏi hàng loạt các câu hỏi vì sao. Nếu cha mẹ biết cách dẫn dắt, không đè nén trí tò mò của trẻ thì ham muốn khám phá của trẻ sẽ càng mãnh liệt. Bởi vì sự tò mò của trẻ chính là mở đầu cho sự khám phá những sự vật kỳ thú.

Trí tò mò của trẻ rất đáng quý. Cha mẹ phải bảo vệ trí tò mò của trẻ, bồi dưỡng thói quen đi sâu tìm hiểu gốc rễ vấn đề. Khi trẻ hỏi, cha mẹ phải tỏ ra vui mừng, cùng trẻ tìm câu trả lời. Như thế mới có thể khơi dậy khả năng tư duy độc lập của trẻ.

Ham học hỏi cũng là một biểu hiện rất đáng quý. Thông thường, một người có ham muốn khám phá mãnh liệt sẽ chăm chú nhìn tất cả mọi vật xung quanh với ánh mắt tò mò, từ đó nắm bắt tri thức mới mà mình cần.

Cha mẹ phải nhìn nhận trí tò mò và tinh thần ham học hỏi của trẻ một cách đúng đắn.

Kiên nhẫn lắng nghe trẻ nói

Những trẻ ham học hỏi, tư duy rất nhanh nhạy, thích đặt câu hỏi. Đang ở trong thời kỳ nhìn thấy cái gì là hỏi cái nấy, nên trẻ thích đặt câu hỏi, thích hỏi mới có thể học được kiến thức, mới có thể thúc đẩy sự phát triển của bộ não và nâng cao khả năng.

năng tư duy. Thông qua hoạt động tư duy tích cực, không ngừng đặt vấn đề và khám phá vấn đề mới có thể thúc đẩy sự phát triển của các tế bào thần kinh, nâng cao chức năng của bộ não, kích thích phát triển trí tuệ. Ham học hỏi, thích khám phá là chìa khóa mở ra cánh cửa trí tuệ. Rất nhiều phát minh sáng tạo của các nhà khoa học đều bắt đầu từ sự tò mò và khám phá sự vật. Tóm lại, ham học hỏi là điều kiện cần thiết cho sự thành công, là động lực phát triển của trẻ.

Ủng hộ trẻ nêu ra những nghi vấn của mình

Ham học hỏi là một trong những phẩm chất đáng quý nhất của nhân loại. Nếu cha mẹ không biết cách khơi dậy, dẫn dắt thì sẽ để lại hậu quả đáng tiếc. Ở Mỹ, giáo viên và phụ huynh đều chú trọng bồi dưỡng tinh thần ham học hỏi cho trẻ, kích thích trẻ tự giác, nỗ lực khám phá kho báu tri thức.

Ở trường đại học Cambridge, có người hỏi đại triết gia Moore, ai là học sinh ông tâm đắc nhất. Moore không hề do dự mà trả lời ngay: "Là Wittgenstein". "Vì sao?" "Bởi vì trong số các học sinh của tôi, chỉ có cậu ta là lúc nào cũng để lộ dáng vẻ mơ hồ khi nghe tôi giảng bài, lúc nào cũng có hàng tá câu hỏi".

Về sau, quả nhiên đúng như Moore nói, danh tiếng của Wittgenstein càng ngày càng lớn, thậm chí dần dần vượt qua Russell. Khi có người hỏi Wittgenstein, vì sao Russell tụt hậu. Ông thẳng thắn nói: "Bởi vì cậu ấy đã hết câu hỏi rồi". Khích lệ trẻ dám đặt vấn đề với nghi vấn của mình là phương pháp quan trọng trong giáo dục trí tuệ. Cha mẹ nên nhận lúc trẻ còn nhỏ, cho trẻ đang rộng đôi cánh tưởng tượng, thỏa sức hỏi. Bởi vì càng hỏi nhiều thì càng biết nhiều, càng có thể khơi dậy trí tò mò và tinh thần vươn lên của trẻ.

Bảo vệ trí tò mò của trẻ

Thực ra, mỗi đứa trẻ đều có bản tính tò mò, đều có ham muốn sáng tạo. Nhưng không phải ai cũng được như cha mẹ mong đợi. Sự trưởng thành của bất kỳ một thiên tài nào đều không thể tách rời môi trường trưởng thành của người đó.

Trí tò mò là một phẩm chất đáng quý của trẻ. Cha mẹ nhất định phải trân trọng trí tò mò của trẻ, không được áp đặt quan điểm hay kinh nghiệm của mình với trẻ, trói buộc trí tò mò của chúng.

Hồi nhỏ Richard Macleod hiếu kỳ với mọi thứ. Một hôm ông nhìn thấy hiệu trưởng có một con chó rất đẹp, thế là lén đánh chết nó, mục đích chỉ là muốn

xem nội tạng của nó như thế nào. Hiệu trưởng phát hiện con chó yêu quý của mình bị đánh chết, vô cùng buồn rầu và tức giận. Nhưng sau khi tìm hiểu nguyên nhân Richard Macleod đánh chết con chó, hiệu trưởng vì muốn bảo vệ trí tò mò của trẻ, đã bảo Richard Macleod vẽ hai bức tranh, một bức là sơ đồ xương chó, một bức là tuần hoàn máu của chó. Điều đó khiến ông nảy sinh hứng thú sâu sắc với tổ chức cơ thể của động vật, sau này lớn lên ông trở thành một nhà sinh lý học, cùng các bạn phát minh ra phương pháp mới chữa bệnh tiểu đường được coi là bệnh hiểm nghèo khi ấy. Đó là phương pháp chữa trị insulin, và nhờ đó được giải Nobel.

Bài học thứ mười một

Quan hệ xã hội rất quan trọng

Nhà giáo dục Olexandrovykh Sukhomlynsky Vasyl đã nói: “Trong những năm đầu đời, thứ đóng vai trò quyết định trong sự phát triển của trẻ chính là những người xung quanh và mối quan hệ xã hội phong phú, nhiều mặt”. Điều đó cũng có nghĩa là tương lai của một người phát triển thế nào, theo hướng nào, sẽ phụ thuộc phần lớn vào việc người đó tiếp xúc với những người như thế nào, học được những điều gì từ họ. Giống như tục ngữ đã nói: “Gần mực thì đen, gần đèn thì rạng”. Có thể thấy, quan hệ xã hội là một con đường quan trọng để trẻ học làm người, chuyển từ cái “tôi” cá nhân sang con người của xã hội.

Khả năng giao tiếp tốt, tương lai của trẻ sẽ tốt đẹp

Khả năng giao tiếp xã hội đã trở thành nhân tố quan trọng trong sự nghiệp thành công của một người. Bồi dưỡng khả năng giao tiếp cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ, nâng cao chỉ số EQ, chính là tạo ra tương lai tốt đẹp cho trẻ. Tạp chí "Hạnh phúc" của Mỹ đã tiến hành điều tra với gần một nghìn người trong giới chính trị và nhân viên quản lý cao cấp trong doanh nghiệp. Kết quả là trong số các nhân tố thành công, mức độ chuyên nghiệp chỉ chiếm 30%, còn khả năng giao tiếp chiếm 70%. Chúng ta phải thừa nhận sự thật này: Trong thực tiễn xã hội, khả năng giao tiếp quan trọng hơn thành tích học tập.

Một nhà tâm lý học nhi đồng đã từng nói: “Dự đoán khả năng sinh tồn của một đứa trẻ sau khi trưởng thành không phải là nhìn vào thành tích học tập hiện tại, cũng không phải xem nó có ngoan hay không, có tuân thủ kỷ luật hay không. Cách tốt nhất và duy nhất chính là xem trẻ có thể hòa hợp với những đứa trẻ khác hay không”. Khả năng giao tiếp là một khả năng quan trọng, cũng là tố chất quan trọng để thành công trong sự nghiệp.

Những cha mẹ thông minh đều chú trọng khả năng giao tiếp của trẻ. Phản ứng đầu tiên của cha mẹ khi nhắc tới hai từ “giao tiếp” là: “Một đám trẻ con chơi đùa vui vẻ”. Nếu con của mình hướng nội, không thích nói, không chủ động tìm bạn chơi thì mẹ sẽ lo lắng. Thực ra, mỗi đứa trẻ đều có cách giao tiếp đặc biệt của mình, không phải tất cả trẻ con đều thích chủ động tìm bạn hoặc khó tác lạc với các bạn.

Vậy, cha mẹ nên bồi dưỡng khả năng giao tiếp của trẻ như thế nào?

Cho trẻ được tham gia bàn luận trong gia đình

Cha mẹ phải cố gắng làm bạn với trẻ, bồi dưỡng tính cách dám nói, thích nói. Có thể cho trẻ tham gia bàn bạc các công việc trong gia đình, đặc biệt là các vấn đề liên quan đến trẻ, nên suy nghĩ đến quyền lợi chính đáng và sự phát triển của trẻ sau này, lắng nghe ý kiến của trẻ. Cho phép trẻ tham gia tiếp khách, học cách đối nhân xử thế, học kỹ năng giao tiếp. Như thế mới có lợi cho việc tạo dựng niềm tin ở trẻ, để trẻ mạnh dạn giao tiếp với người khác thì mới giúp trẻ hiểu được sở trường và thiếu sót của mình.

Không xen vào chuyện của trẻ

Trẻ con nảy sinh vấn đề hay có xung đột, tốt nhất nên giao trách nhiệm và quyền

giải quyết mâu thuẫn cho trẻ, để chúng tự học cách giải quyết và cảm nhận mối quan hệ phức tạp giữa người với người.

Cô bé Vy được 5 tuổi. Có một lần, mẹ đưa Vy đến chơi ở một khu vui chơi thì gặp một anh 6 tuổi. Lúc đầu hai anh em chơi rất vui vẻ, nhưng chỉ được một lúc thì bắt đầu nảy sinh mâu thuẫn. Vy không tranh được với anh, khóc lóc đi tìm mẹ, nói là muốn về nhà. Mẹ đưa Vy ra ngoài để cô bé khóc một lúc, sau đó hỏi Vy là về nhà hay chơi tiếp. Vy chọn chơi tiếp, nhưng cô bé chỉ muốn chơi một mình.

Thế là Vy và anh mỗi người chơi một góc. Một lúc sau, anh bạn kia cảm thấy chán, nhìn thấy Vy đang chơi đồ hàng, cũng muốn tham gia, liền lại gần nhìn. Thực ra Vy cũng rất muốn chơi với anh, hai người lại chơi với nhau. Lần này, nhớ lại chuyện tranh cãi lúc nãy, Vy nhận ra rằng nếu tranh chấp thì sẽ không thể cùng chơi với nhau, thế là Vy chủ động nhường bộ. Anh bạn kia cũng rút được kinh nghiệm, không tranh giành nữa. Lần này, hai anh em chơi với nhau rất lâu.

Nếu trẻ nảy sinh mâu thuẫn khi đang chơi với bạn, cha mẹ có thể giúp đỡ, thấu hiểu và lắng nghe trẻ. Nhưng không được tham dự mà để trẻ tự giải quyết. Điều đó sẽ giúp trẻ học được kinh nghiệm giao tiếp.

Dạy trẻ những câu nói lễ phép trong giao tiếp

Bồi dưỡng thói quen văn minh, lễ phép cho trẻ có thể khiến trẻ có những hành vi khiêm tốn, lễ phép, từ đó có thể thích ứng với giao tiếp xã hội. Ví dụ: chào hỏi người khác, nghe điện thoại, trả lời câu hỏi của mọi người như thế nào, hỏi đường như thế nào...

Bình thường khi ở nhà Hương rất hoạt bát nhưng cứ ra ngoài là lại e thẹn. Mỗi lần gặp người quen, mẹ bảo Hương chào thì lần nào Hương cũng cúi đầu, không nói một tiếng nào. Mẹ cảm thấy rất xấu hổ, cũng rất lo lắng. Nghĩ rằng Hương e thẹn như vậy, sau này sẽ giao tiếp với người khác thế nào đây?

Thực ra, trẻ không muốn chào hỏi không liên quan đến e thẹn. Thực chất chào hỏi là một thói quen. Việc mà cha mẹ cần làm là làm gương cho trẻ, đồng thời dạy trẻ những câu lễ phép khi giao tiếp với người khác. Khi trẻ có thể dùng những lời nói lễ phép một cách thành thạo trước mặt người quen hay người lạ thì thông thường đối phương cũng đáp lại. Điều này sẽ làm tăng thêm sự tự tin cho trẻ. Khi trẻ nhận được sự khen ngợi và khích lệ từ người khác, trẻ sẽ thích giao tiếp hơn.

Như vậy, vô hình trung đã tăng thêm cơ hội chủ động giao tiếp cho trẻ. Khả năng giao tiếp của trẻ cũng được nâng cao.

Chú ý phương pháp giáo dục

Khi trẻ con chơi với nhau thường xảy ra những hiện tượng: cướp đồ chơi của người khác hoặc một mình độc chiếm một đồ chơi, không chia cho ai cả. Những thái độ không tốt này một phần là ảnh hưởng từ người lớn. Đôi khi, cha mẹ nói với trẻ những câu như: “Đừng khóc, nó đánh con chưa? Để mẹ đánh lại nó”; “Thu dọn đồ chơi đi, em nhà hàng xóm sẽ cướp của con đấy!” Cách làm này sẽ chỉ khiến trẻ trở nên ích kỷ, tham lam. Cha mẹ nên dạy trẻ biết nhường nhịn, khoan dung, lễ phép, hình thành thói quen giao tiếp tốt đẹp.

Kiều là cô bé nhỏ tuổi nhất lớp, sống khá nội tâm. Thỉnh thoảng bé hay bị các bạn khác trêu chọc, giấu đồ dùng học tập như tẩy, bút chì... khiến bé không tìm thấy.

Mẹ xót Kiều nên đã dạy con: "Cứ mặc kệ chúng nó", "Nếu người khác đẩy con, con hãy lập tức đánh lại!" Dần dần, cô bé Kiều hay bị bắt nạt trở thành cô bé Kiều chuyên đi bắt nạt người khác. Nếu có người không cẩn thận mắc lỗi với bé, bé sẽ không nói một lời nào mà đánh luôn. Càng ngày Kiều càng bị mọi người xa lánh, ngày càng cô độc.

Bất kể trong tình huống nào, cha mẹ đều nên khen ngợi những hành vi tốt đẹp, ví dụ như chia sẻ, lễ phép; không nên khích lệ những hành vi không tốt như chơi một mình, không coi ai ra gì...

Cha mẹ không được giao tiếp thay trẻ

Có trẻ không giỏi ăn nói, giao tiếp là vì cha mẹ nói quá nhiều, cướp đi cơ hội giao tiếp của trẻ. Thường xuyên nói thay trẻ sẽ đè nén ham muốn thể hiện của trẻ, khiến trẻ hình thành phản xạ từ chối giao tiếp. Một số cha mẹ tỏ ra ưa sĩ diện, lo lắng con không biết giao tiếp nên làm thay trẻ.

Khi cha mẹ nói thay trẻ, bề ngoài là bảo vệ “tôn nghiêm” và “thể diện” của mình, nhưng thực chất là khiến trẻ mất đi cơ hội giao tiếp quý báu.

Dạy trẻ kỹ năng giao tiếp

Cùng với sự tăng lên của độ tuổi, khả năng nhận thức của trẻ không ngừng được nâng cao, phạm vi sinh hoạt cũng được mở rộng, chúng dần dần xa lánh cha mẹ và thích nói chuyện với các bạn cùng trang lứa. Trong quá trình giao tiếp với các bạn, trẻ phát triển một mối quan hệ xã hội mới, đó là quan hệ bạn bè. Quan hệ bạn bè có tác dụng không thể thay thế trong quá trình phát triển của trẻ. Quan hệ bạn bè tốt đẹp hỗ trợ trẻ có được kỹ năng giao tiếp thành thực, thành công, khiến trẻ có được cảm giác an toàn, có lợi cho việc phát triển nhân cách của trẻ.

Để trẻ có được những mối quan hệ tốt đẹp ngay từ khi còn nhỏ là khởi điểm để trẻ bước tới thành công. Nghiên cứu phát hiện, những trẻ có nhiều bạn trong trường, có những mối nhân duyên tốt thì sau khi trưởng thành, khả năng kiếm tiền rất giỏi.

Một số trẻ được các bạn yêu mến nhưng một số trẻ lại bị bạn bè xa lánh. Rất nhiều cha mẹ biết khơi dậy tiềm năng trí tuệ của trẻ, dạy trẻ rất nhiều bản lĩnh, nhưng lại không biết phải làm thế nào để bồi dưỡng trẻ trở thành một người được tập thể yêu quý, có những mối nhân duyên tốt đẹp.

Không được coi trẻ là trung tâm

Con gái cô Phương năm nay học lớp hai, thành tích xuất sắc nhưng không được lọt vào top 3 học sinh ưu tú. Cô Phương nói: "Top 3 học sinh ưu tú" là do cả lớp bầu chọn, rất dân chủ. Vì thế cô đoán, con gái không được bầu là vì quan hệ với các bạn trên lớp không được tốt. Con gái cô hoạt bát, vui vẻ, chỉ có điều thích coi mình là trung tâm. Sau này nên làm thế nào?

Nguyên nhân chủ yếu khiến trẻ coi mình là trung tâm là do cha mẹ. Lúc nào cha mẹ cũng đặt trẻ ở vị trí trung tâm, dĩ nhiên trẻ sẽ quen với việc mình là trung tâm. Những trẻ ích kỷ thường không thể cảm nhận được mình ích kỷ. Chúng chỉ biểu hiện phương thức tư duy và hành vi theo thói quen. Phương thức này khiến người khác cảm nhận được sự ích kỷ ấy của chúng. Cha mẹ không được chăm sóc trẻ quá mức, không được thỏa mãn tất cả mọi yêu cầu của trẻ. Chỉ như vậy mới có thể loại bỏ cảm giác tự coi mình là trung tâm của trẻ.

Dạy trẻ quan tâm đến các bạn

Hiện nay, phần lớn trẻ đều được nuông chiều nên không biết cách quan tâm

đến người khác. Không khí gia đình cũng ảnh hưởng rất lớn đến việc bồi dưỡng lòng yêu thương cho trẻ. Nếu cha mẹ thường xuyên cãi vã, chửi bới, thậm chí đánh nhau, trẻ thường xuyên sống trong nỗi sợ hãi, u uất, thù hằn, làm sao có thể yêu cầu trẻ quan tâm đến người khác? Vì thế, các thành viên trong gia đình phải quan tâm lẫn nhau, đặc biệt là cha mẹ phải yêu thương, ân cần với nhau. Cha mẹ không chỉ dùng lời nói và hành động mà còn có thể hướng dẫn trẻ bằng những việc làm cụ thể. Ví dụ, thấy bạn bị ốm, cha mẹ có thể bảo trẻ tặng quà và hỏi thăm bạn. Thấy bạn lớn bắt nạt bạn nhỏ, cha mẹ có thể khích lệ trẻ chủ động đứng ra nói lý lẽ... Như thế trẻ sẽ dần dần hiểu chuyện hơn, sẽ được mọi người yêu mến hơn.

Cho trẻ cơ hội kết bạn

Cha mẹ có thể giúp trẻ học cách kết bạn. Đôi khi cha mẹ phải vứt bỏ uy nghiêm của mình, hóa thân thành một người bạn cùng trẻ chơi đùa. Trong quá trình chơi đùa, tham gia vào các mối quan hệ của trẻ, để chúng hiểu cách vui chơi, chia sẻ với bạn bè. Nhưng như vậy là chưa đủ, các nhà giáo dục đã nghiên cứu và chứng minh, khả năng giao tiếp của trẻ không ngừng phát triển qua những lần giao lưu với bạn bè.

Từ nhỏ, bố mẹ của Gia Linh đã rất yêu chiều cô bé, thường mua quần áo đẹp và đồ chơi tốt nhất cho con. Tuy nhiên, do công việc bận rộn nên bố mẹ có ít thời gian ở bên cạnh Gia Linh, bởi vậy lúc nào cô bé cũng xem tivi, chơi đồ chơi một mình. Sau khi học tiểu học, vì không biết cách nói chuyện với các bạn, cũng không biết chia sẻ với người khác như thế nào, hơn nữa các bạn thấy Gia Linh xinh xắn, nhiều đồ đẹp, tưởng rằng cô bé kiêu ngạo, vì thế các bạn không muốn làm bạn với Gia Linh. Lâu dần, Gia Linh càng ngày càng nhút nhát, thậm chí ghét đi học.

Thiếu sự giao lưu với các bạn là một nguyên nhân quan trọng trong trở ngại giao tiếp. Vì sự khác biệt về hoàn cảnh gia đình, yêu cầu của bố mẹ, hứng thú của trẻ cũng khác nhau, giao tiếp với bạn bè sẽ nảy sinh bất đồng. Nhưng trong giai đoạn đi học, thứ trẻ cần nhất chính là được bạn bè khẳng định, sợ nhất có cảm giác “bạn biết mà mình không biết”, “những lời bạn nói mình không hiểu”. Sự xa cách này ít nhiều sẽ tạo thành trở ngại trong giao tiếp.

Vì thế, cha mẹ phải tạo cơ hội để trẻ giao lưu với các bạn cùng trang lứa, khích lệ trẻ giao lưu với các bạn, để trẻ tham gia vào lớp học hoặc một vài hoạt động tập thể mà trẻ cảm thấy hứng thú. Ví dụ nghỉ hè, có thể sắp xếp cho trẻ đi cắm trại, du lịch... Hàng tuần, hàng tháng có thể sắp xếp cho trẻ cùng một số bạn bè thân thiết đi dạo phố, tham quan viện bảo tàng, khu vui chơi. Như thế, trẻ không chỉ học được cách

giao tiếp với người lớn mà còn có cơ hội tiếp xúc với nhiều bạn khác, rất có lợi cho khả năng giao tiếp của trẻ.

03

Dạy trẻ học cách khen ngợi người khác

Một trong những mong muốn sâu sắc nhất của con người là hi vọng được khen ngợi, khâm phục, tôn trọng. Có thể thấy, được khen ngợi là nguyện vọng cơ bản của con người. Lời khen là sức mạnh không thể thiếu để chúng ta lạc quan đối mặt với cuộc sống, tự tin, tự khẳng định bản thân. Khen ngợi có thể ràng buộc hành động của con người, có thể khiến con người tự giác khắc phục khuyết điểm, tích cực vươn lên. Cho dù là vài câu khen ngợi đơn giản cũng sẽ khiến con người cảm thấy thỏa mãn về tâm lý.

Học cách khen ngợi người khác rất có lợi cho việc nâng cao EQ của trẻ. Học cách khen ngợi người khác chính là học cách tìm ra ưu điểm của người khác, vô hình trung nhìn thấy thiếu sót của mình. Đây là động lực để khích lệ và thúc đẩy sự tiến bộ của bản thân. Đồng thời, vì lời khen của bản thân mà người khác được khích lệ, dẫn đến có cảm tình với mình, muốn chơi cùng với mình.

Trong giờ toán, thầy giáo gọi một học sinh lên bảng làm bài tập. Học sinh làm năm câu. Làm xong, thầy giáo hỏi các bạn ở dưới: "Bạn ấy làm thế nào?" Gần như tất cả các bạn trong lớp đều đồng thanh nói: "Câu cuối cùng sai rồi". Thầy giáo nói: "Vì sao các em chỉ nhìn thấy câu sai mà không nhìn thấy những câu bạn ấy làm đúng?"

Trong cuộc sống hàng ngày, rất nhiều trẻ mắc một “căn bệnh” chung là nhìn người khác bằng ánh mắt soi mói mà bỏ qua ưu điểm của họ. Bởi vậy, cha mẹ nên dẫn dắt trẻ tìm kiếm điểm đáng khen của người khác, để trẻ nói với họ một cách chân thành. Như thế có thể mang lại niềm vui cho cuộc sống của trẻ, cũng khiến trẻ có những mối quan hệ tốt đẹp. Trong giao tiếp, những lời khen đúng mực có thể khiến con người được thỏa mãn về tâm lý, từ đó làm mất đi sự mâu thuẫn và chống đối. Khen ngợi một người có thể khiến người đó được khích lệ, không ngừng vươn lên.

Khen ngợi người khác nên là một thói quen. Thói quen này nên bồi dưỡng từ khi còn nhỏ.

Cha mẹ phải chú ý đến ảnh hưởng của mình

Trước ba tuổi, trẻ chủ yếu sống trong gia đình. Vì thế, cha mẹ phải chú trọng giáo dục thói quen khen ngợi cho trẻ. Thông qua thị giác, thính giác, trẻ cảm nhận tất cả những sự vật tốt đẹp trên thế gian. Ví dụ: bức tranh nhiều màu sắc, đồ chơi đáng yêu phát ra các loại âm thanh. Đồng thời, cha mẹ có thể dùng lời nói để chỉ cho trẻ biết những thứ đẹp đẽ. Ví dụ: “Cô bé trong bức tranh này xinh quá!”. Mặc dù trẻ không thể hiểu được lời nói của bạn nhưng qua những gì nhìn thấy, nghe thấy và qua nét mặt tươi vui của mẹ, cảm nhận về cái “đẹp” đã lưu lại trong bộ óc của trẻ.

Cùng với sự lớn lên của trẻ, giao tiếp xã hội không ngừng được mở rộng. Cha mẹ nên giúp đỡ trẻ, để chúng học cách khen ngợi những ưu điểm của mọi người trong nhà và những người mà trẻ tiếp xúc. Cùng với sự phát triển khả năng tư duy, dần dần trẻ không chỉ học được cách khen ngợi về bề ngoài mà còn phát triển đến mức có thể phát hiện vẻ đẹp bên trong của người khác. Lâu dần, hành vi tốt đẹp này sẽ trở thành thói quen, trở thành một phần trong tính cách của trẻ.

Dùng cách đặt câu hỏi để dẫn dắt trẻ khen ngợi

Rodin nói: "Trong cuộc sống không thiếu cái đẹp mà thiếu con mắt phát hiện cái đẹp".

Trong giờ nhạc, sau khi dạy xong một bài hát, giáo viên mời một bạn lên hát hoặc biểu diễn. Học sinh biểu diễn rất say sưa. Sau đó, giáo viên mời các bạn nhận xét. Thế là từng cánh tay giơ lên.

"Thưa cô, câu cuối cùng bạn ấy hát sai nhạc".

"Thưa cô, động tác của bạn ấy không đẹp".

"Thưa cô, bạn ấy hát nhỏ quá".

...

Lúc ấy, nét mặt tươi vui của bạn học sinh đó biến mất, thay vào đó là vẻ buồn rầu, sau đó bạn ấy cúi đầu, về đến chỗ ngồi thì bật khóc. Đối với bạn học sinh đó, từng cánh tay giơ lên giống như lưỡi dao cứa vào tim mình.

Thử nghĩ xem, nếu giáo viên thay đổi cách hỏi thì kết quả có khác không? “Bạn ấy biểu diễn rất hay, ai có thể tìm ra điểm thành công trong bài biểu diễn của bạn

ấy?”. Lúc ấy, học sinh sẽ suy nghĩ để tìm ra ưu điểm của người khác. Sau đó, giáo viên đưa ra yêu cầu và hi vọng sẽ khắc phục được những thiếu sót của học sinh. Tin rằng, chúng sẽ vui vẻ tiếp nhận, sẽ nhiệt tình tham gia vào hoạt động, tích cực thể hiện bản thân.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải chú ý điểm này: Câu hỏi của bạn quyết định câu trả lời của trẻ. Cha mẹ phải chú ý dẫn dắt trẻ thưởng thức, khen ngợi. Như thế không chỉ khiến người khác thấy vui mà bản thân cũng cảm nhận được điều đó.

Khen ngợi phải có căn cứ

Khen ngợi không phải là nịnh nọt, bợ đỡ, dạy trẻ khen ngợi người khác phải có căn cứ. Nếu chỉ nói: “Bạn đúng là người tốt!”, lời khen như thế là vô nghĩa. Vì thế, nhất định phải khen ngợi bản thân sự việc, phải chú ý đến kĩ năng khen ngợi để tránh gây khó xử cho người khác.

04

Hẹp hòi sẽ ảnh hưởng xấu đến quan hệ xã hội của trẻ

Trong cuộc sống hàng ngày, chúng ta thường xuyên phát hiện có một số trẻ rất hẹp hòi, chỉ cần người khác động vào đồ của mình là sẽ không vui hoặc vừa khác vừa làm âm lên. Điều đó khiến cha mẹ cảm thấy khó xử. Trong giáo dục gia đình, cha mẹ không chú ý một chút là sẽ phát hiện thấy hiện tượng này ở trẻ. Rất nhiều cha mẹ cho rằng, có thể đây là quá trình mà trẻ phải trải qua, lớn lên sẽ dần dần thay đổi. Thực ra, không phải như vậy, nếu cha mẹ không điều chỉnh hành vi này của trẻ thì rất có thể sẽ ảnh hưởng đến sức khỏe tâm lý và sự trưởng thành của chúng.

Năm nay Hạnh 3 tuổi. Gần đây, mẹ phát hiện con gái bắt đầu trở nên "hẹp hòi". Chẳng hạn, chủ nhật tuần trước, khi mẹ đưa Hạnh đi siêu thị, trên đường gặp con của một đồng nghiệp. Mẹ ôm hôn con của đồng nghiệp và khen cô bé đáng yêu. Khi mẹ bảo Hạnh nắm tay em thì Hạnh bấu môi, lại còn đánh vào tay em. Mẹ vội vàng xin lỗi đồng nghiệp và phê bình Hạnh. Không ngờ Hạnh òa khóc, điều đó khiến mẹ cảm thấy rất khó xử. Thực ra, trước đây khi gặp người

khác, Hạnh đều nhiệt tình chào hỏi, nhìn thấy em bé nhỏ hơn cũng chạy đến dắt tay em. Một tháng gần đây, mẹ phát hiện Hạnh thay đổi hẳn. Không chỉ có chuyện này mà còn một số chuyện khác. Ví dụ, khi chơi xếp hình với bạn hàng xóm, thấy bạn ấy xếp cao hơn mình, Hạnh lập tức lật đổ mô hình của bạn.

Đối với các bậc phụ huynh, câu chuyện này quá quen thuộc. Đây là quá trình mà gần như đứa trẻ nào cũng phải trải qua. Có phải trẻ quá hẹp hòi không? Cha mẹ lo lắng, nếu cứ tiếp tục như vậy thì trẻ sẽ trở thành một người không được yêu quý, ảnh hưởng đến quan hệ xã hội sau này.

Trẻ có những hành vi hẹp hòi trong giao tiếp, chủ yếu là do những nguyên nhân sau:

Trẻ coi mình là trung tâm

Hẹp hòi là hiện tượng thường gặp trong quá trình phát triển của trẻ. Trẻ thường coi tất cả những thứ mình thích là của mình, không bao giờ nghĩ tới yêu cầu của người khác.

Sau giờ ngủ trưa, Phương bị mất dây buộc tóc. Trời nóng nực thế này không thể để xõa tóc được! Thế là cô giáo nói với các bạn: "Ai có chun buộc tóc không?" Kiều nói: "Thưa cô, em có, cô muốn làm gì ạ?" Nói rồi Kiều lấy trong túi ra một cái túi nhỏ, bên trong có năm sáu cái dây chun. Cô giáo nói: "Phương bị mất dây buộc tóc, em cho bạn ấy mượn một cái". Vừa nghe là cho bạn mượn, Kiều có vẻ ngập ngừng, không muốn cho bạn mượn. Sau đó Phương cảm ơn Kiều. Kiều buột miệng nói "Bạn dùng đi", rồi quay người đi luôn. Một lát sau chợt nghe thấy tiếng sụt sịt, tìm ra mới biết đó là tiếng khóc của Kiều. Cô giáo vội xoa đầu Kiều và nói: "Sao thế con, có gì cần cô giúp không?" Kiều nhìn cô giáo, mắt đỏ hoe nói: "Cô có thể trả chun buộc tóc lại cho em được không?" Cô giáo cười nói: "Kiều ạ, hôm nay Phương mượn tạm dây chun của con một lúc, ngày mai bạn ấy sẽ trả lại, cô đã nói với Phương rồi!" Cuối cùng Kiều mới yên tâm gật đầu.

Thực ra “tính hẹp hòi” của Kiều là một hiện tượng thường thấy ở trẻ. Hiện nay, tư tưởng tự coi mình là trung tâm ở trẻ rất nghiêm trọng. Khi bố mẹ yêu thương, biểu dương người khác, trẻ thường tỏ ra bất mãn, làm ầm lên. Do ông bà, bố mẹ bảo vệ và chiều chuộng quá mức, khiến trẻ cảm thấy mình là trung tâm trong gia đình, thích cái gì là có cái đó. Trong nhà cái gì cũng là của mình, ở ngoài cũng vậy, không ai được chiếm bất kỳ thứ gì của mình. Tuy nhiên, tật xấu này không có lợi cho sự trưởng thành của trẻ. Vì thế, phụ huynh và giáo viên phải có phương pháp đúng đắn để điều chỉnh.

Sai lầm trong giáo dục

Khi chơi với các bạn, trẻ thích đồ chơi của bạn nhưng bị đối phương từ chối. Vì thế, khi bạn khác mượn đồ chơi của mình, trẻ cũng tỏ ra hẹp hòi. Cha mẹ nhìn thấy nhưng lại khen ngợi trẻ. Như thế, hành vi hẹp hòi của trẻ sẽ càng trở nên nghiêm trọng. Có cha mẹ còn chiều chuộng, có thứ gì ngon cũng nhường hết cho trẻ, như thế khiến trẻ trở nên ích kỷ. Khi thấy trẻ có hành vi hẹp hòi, cha mẹ thường nghĩ rằng: “Bây giờ chỉ có một đứa con, nếu có hai ba đứa thì nó sẽ biết nhường nhịn. Sau này lớn lên sẽ khác”.

Với hành vi hẹp hòi của trẻ, cha mẹ phải tìm ra nguyên nhân, tìm cách điều chỉnh, loại bỏ tật xấu này của trẻ.

Không được nhường nhịn trẻ một cách vô nguyên tắc

Một số trẻ nhìn thấy đồ chơi của người khác đẹp hơn của mình là ghen tức, nhìn thấy bạn thân chơi cùng người khác là không vui... Còn có trẻ vì không biết tuân thủ những nguyên tắc cần thiết khi chơi nên thường để lại ấn tượng xấu cho các bạn.

Với những trẻ như vậy, cha mẹ có thể đề ra một số nguyên tắc, đồng thời kiên trì chấp hành. Khi trẻ không tuân thủ nguyên tắc thì phải có sự trừng phạt nhất định. Dĩ nhiên, nếu trẻ có tiến bộ thì nhất định phải kịp thời khích lệ trẻ.

05

Dạy trẻ học cách chia sẻ với người khác

Trẻ không thích chủ động chia sẻ đồ ăn và đồ chơi với các bạn, không hài lòng một chút là đánh bạn. Đây là vấn đề mà rất nhiều cha mẹ gặp phải. Thực ra, đây là biểu hiện của EQ thấp. Chuyên gia giáo dục tâm lý Mỹ đã sớm chỉ ra rằng, 80 ~ 90% số người IQ tương đương nhau, một người có thành công hay không phụ thuộc rất lớn vào EQ cao hay thấp. Trong xã hội hiện đại, nếu muốn nâng cao EQ mà chỉ dựa vào tuổi tác và sự rèn luyện trong xã hội thì không đủ. Giai đoạn 3 ~ 12 tuổi là giai đoạn quan trọng nhất, cha mẹ phải đặc biệt chú trọng bồi dưỡng EQ cho trẻ trong thời kỳ này.

Chia sẻ là một nội dung quan trọng để một người học cách tương tác với người khác, đồng thời cũng được coi là một phẩm chất tốt đẹp. Chúng ta khen ngợi những trẻ biết chia sẻ, khen chúng hào phóng và thân thiện. Có điều, trong giao tiếp, phần lớn trẻ lại có những hành vi ngược lại: Giữ đồ của mình không muốn cho người khác động vào, đồ mình không chơi cũng không cho người khác chơi, coi những thứ mình thích là của mình... Vì thế, giữa trẻ thường xảy ra tranh chấp. Thực ra, trẻ không tự giác biết rằng phải biết chia sẻ. Điều này cần phải được dẫn dắt và giáo dục. Đặc biệt là những trẻ nhỏ.

Tiến là một cậu bé đáng yêu. Khi Tiến mang gì đó ra ngoài ăn, có người cô tình trêu: "Cho chú ăn với", Tiến thường giấu đồ sau lưng: "Không cho!" Mẹ thường mang đồ chơi ra ngoài cho Tiến chơi. Nếu các bạn khác muốn chơi cùng, Tiến cũng sẽ không cho. Mẹ khuyên Tiến cho các bạn mượn, Tiến không bao giờ chịu, thường xuyên tranh giành tới mức cả bạn và Tiến đều khóc âm lên. Mẹ rất buồn: "Sao con tôi lại keo kiệt thế này?" Nếu tiếp tục thế này, liệu Tiến có trở thành người bị mọi người ghét không? Nên làm thế nào đây?

Thực ra, trẻ hơn 3 tuổi đang ở vào giai đoạn nhận thức bản thân, không muốn chia sẻ với người khác thứ thuộc về mình là điều rất bình thường. Cha mẹ không cần ép trẻ phải chia sẻ. Chỉ sau khi có cảm giác an toàn với những thứ thuộc về mình, trẻ mới chủ động chia sẻ với người khác. Vì thế, cha mẹ không nên lo lắng, lúc này phải tôn trọng mong muốn của trẻ.

Nghiên cứu chứng minh, bắt đầu từ năm thứ hai, trẻ sẽ có những hành vi chia sẻ: Trẻ 12 tháng tuổi sẽ “chia sẻ” những hoạt động mình thích, thỉnh thoảng còn đưa đồ chơi cho bạn; trẻ 18 tháng thường đưa đồ chơi cho người lớn. Vì thế, cha mẹ phải tìm hiểu đặc điểm của từng giai đoạn để dẫn dắt, dạy trẻ cách chia sẻ.

Không được tùy tiện trách mắng trẻ

Với những trẻ không thích chia sẻ, cha mẹ không được ép buộc trẻ. Có cha mẹ lấy lý do “Con là anh cả” hoặc “Sau này không mua cho con nữa. Mẹ ghét con rồi” để trẻ nghe lời. Có phụ huynh còn vì trẻ làm mình mất mặt mà tức giận, bới móc, mắng trẻ là “đồ nhỏ mọn”, “xấu tính”. Thực ra, cách làm này chỉ khiến trẻ thấy oán hận, cho dù có chia sẻ cũng không thật lòng.

Tôn trọng đồ của trẻ

Rất nhiều cha mẹ cho rằng, trẻ không cho các bạn chơi đồ chơi của mình là không biết chia sẻ. Thực ra, không phải như vậy, chỉ khi trẻ có khái niệm rất tốt

về một đồ vật nào đó thì mới nói “Đây là đồ của mình, không cho cậu chơi”. Điều đó không có nghĩa là sau này trẻ sẽ không biết chia sẻ với người khác. Tình huống này thông thường chỉ có một khả năng, trẻ vô cùng quý trọng đồ của mình. Vì thế, cha mẹ phải tôn trọng đồ của trẻ. Nếu trẻ nghĩ rằng, người khác không quý trọng quần áo, sách vở, đồ chơi của mình thì trẻ sẽ không cho người khác mượn những đồ này. Khi mượn của trẻ thứ gì đó, bạn phải hỏi ý kiến của trẻ, cho trẻ quyền quyết định. Đồng thời, cũng phải đảm bảo rằng, các bạn của trẻ cũng tôn trọng đồ của trẻ.

Sự dẫn dắt của cha mẹ rất quan trọng

Học cách chia sẻ, trước tiên nên bắt đầu trong gia đình. Khi khách đến chơi, cha mẹ có thể để trẻ giúp “tiếp khách”. Ví dụ như, lấy kẹo mời mọi người ăn hoặc lấy đồ chơi cho em nhỏ chơi. Cha mẹ nên cho trẻ nhiều cơ hội được chơi với các bạn, để trẻ mang đồ chơi cùng trao đổi với các bạn, học cách chia sẻ với các bạn.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải nắm bắt các cơ hội, dạy trẻ cách chia sẻ với người khác. Ví dụ, khi đưa trẻ đi chơi, có thể nói với trẻ rằng những sự vật tốt đẹp đều là do người khác cống hiến, do vậy phải biết chia sẻ với mọi người. Thường xuyên khích lệ trẻ tặng đồ chơi, quần áo lúc nhỏ của mình cho các em hàng xóm. Ngày lễ tết, để trẻ tặng quà cho bạn, qua đó cảm nhận niềm vui khi chia sẻ. Ngoài ra, cha mẹ nên khích lệ trẻ. Nếu trẻ biết chia sẻ thì phải kịp thời khẳng định, khen ngợi. Dần dần, trẻ sẽ cảm nhận được niềm vui và sửa được thói quen coi mình là trung tâm.

Học cách chia sẻ qua trò chơi

Cha mẹ có thể dạy trẻ một số trò chơi hợp tác. Trong những trò chơi này, người chơi cần phải hợp tác để đạt được cùng một mục tiêu. Ví dụ, cùng chơi ghép tranh, thay nhau xếp những miếng ghép lên giá. Ngoài ra, còn có một số việc có thể cùng làm như dọn dẹp phòng, trồng hoa... để trẻ học cách chia sẻ quà.

06

Lễ phép với mọi người, cuộc sống càng tươi đẹp

Từ trước tới nay, phụ huynh và giáo viên chỉ chú trọng đến giáo dục IQ mà không chú trọng tới giáo dục EQ cho trẻ. Rất nhiều giáo viên đều có chung một trải

nghiệm, những học sinh sau khi tốt nghiệp vẫn viết thư hỏi thăm thầy cô, ngày lễ tết vẫn đến thăm thầy cô, khi gặp trên đường vẫn chủ động chào hỏi thầy cô phần lớn đều là những học sinh có thành tích học tập bình thường, thậm chí là những học sinh học kém. Còn những học sinh được giáo viên quan tâm hết mực, coi là đối tượng bồi dưỡng trọng tâm thì lại khiến giáo viên cảm thấy thất vọng. Thực ra, đây là kết quả của việc thiếu giáo dục EQ.

Nhà tâm lý học cho rằng, lễ phép suy cho cùng là vấn đề thói quen. Một người biết lễ phép chắc chắn sẽ được mọi người yêu mến. Một đứa trẻ không biết lễ phép rất có thể sẽ trở thành một người lớn không biết lễ phép. Không lễ phép sẽ khiến con người rơi vào thế yếu trong cạnh tranh.

Năm nay Thành tám tuổi, thành tích rất tốt, bình thường mọi người đều khen ngợi cậu. Cha mẹ cũng thấy tự hào. Vì chỉ có một đứa con, lại học giỏi nên cha mẹ không bao giờ để con phải chịu thiệt thòi. Từ nhỏ, thứ gì ngon nhất đều là của Thành. Mặc dù đôi khi cha mẹ cũng thấy Thành vô lễ. Ví dụ không biết nói "cảm ơn", gặp người khác không chủ động chào hỏi. Nhưng cha mẹ lại nghĩ rằng, đây đều là chuyện nhỏ.

Mấy hôm trước đưa con trai đi dự tiệc, cha mẹ mới phát hiện con trai không biết phép tắc gì cả. Người khác vẫn chưa ngồi mà cậu đã ngồi xuống chính giữa, gọi phục vụ mang nước uống coca tới như không có ai bên cạnh. Người ta vừa mang thức ăn tới là gấp, nếu là món thích thì bung cả đĩa đến trước mặt mình, giống hệt lúc ở nhà. Mặc dù mọi người đều nói "không sao" nhưng cha mẹ vẫn cảm thấy ánh mắt khinh thường của người khác.

Lễ phép không chỉ là những câu nói sáo rỗng, rập khuôn. Nó là biểu hiện của phẩm chất và sự tu dưỡng của một người, cần phải đặc biệt chú trọng. Nhưng trong cuộc sống hiện thực, một số phụ huynh cho rằng xã hội hiện đại là xã hội tự do, biết văn minh lịch sự hay không không quan trọng, chỉ cần học giỏi, có bản lĩnh là được. Cũng có một số phụ huynh cho rằng, trẻ con ngây thơ trong sáng, lớn lên rồi sẽ biết lễ phép. Thực ra, đây là những quan điểm sai lầm.

Ngay từ khi còn nhỏ, cha mẹ phải bồi dưỡng thói quen lễ phép cho trẻ. Điều này rất có lợi cho tương lai của trẻ. Đây là một quá trình lâu dài, cha mẹ cần phải có đủ kiên nhẫn.

Cha mẹ phải làm gương cho trẻ

Trẻ có lễ phép hay không, không phải do bẩm sinh mà là do sự bồi dưỡng về

sau. Hơn nữa, trẻ sinh ra đã thích bắt chước người khác. Vì thế, cha mẹ phải chú ý lời nói, hành vi của mình, làm gương cho trẻ noi theo.

Ví dụ: Khi khách đến chơi thì nhiệt tình tiếp đón; nhận sự giúp đỡ của người khác phải biết cảm ơn; khi nhận được quà có thể cùng con viết thiệp cảm ơn... Có cha mẹ làm mẫu, khi gặp tình huống tương tự, trẻ sẽ học theo cha mẹ.

Hôm ấy, chúng tôi ở trong khách sạn nhỏ của một làng quê, ở đó có một rạp chiếu phim nhỏ. Hàng ngày, trước khi chiếu phim, tôi và chồng đều dạy cậu con trai 4 tuổi của chúng tôi rằng, khi xem phim phải trật tự. Ngoài việc hỏi nhỏ, nó đều yên tĩnh ngồi ở đó, dáng vẻ rất chăm chú. Tuy nhiên, trong buổi chiếu phim đó, gần như chúng tôi không nghe thấy bất cứ thứ gì, bởi vì có hai đứa trẻ ở đó hét nhảy nhót trên ghế lại nói chuyện rất to, hoặc là chạy đi chạy lại trên hành lang, không thấy bố mẹ chúng đâu cả.

Sau mấy buổi tối như thế, một hôm, chúng tôi cùng hai đứa trẻ ấy đến phòng ăn tối. Bố mẹ của chúng đang ăn tối. Tôi nói: "Con anh chị chạy lung tung trong rạp chiếu phim, khiến chúng tôi không thể xem phim được. Nếu chúng không có hứng thú với phim ảnh, có thể để chúng chơi bên ngoài được không?" Ông bố đó lạnh lùng đáp lời tôi: "Chúng tôi trả tiền thì có quyền hưởng thụ tất cả các thiết bị ở đây, bọn trẻ muốn đến đâu chơi thì có thể đến đó chơi!" Tôi tròn mắt ngạc nhiên, điều gì khiến cặp vợ chồng trông có vẻ hiểu biết này có thể khoan dung cho hành vi thô lỗ rõ rệt như vậy? Xã hội của chúng ta đã tới mức chỉ cần thỏa mãn nhu cầu của mình và hành vi của trẻ là hoàn toàn bất chấp quyền lợi của người khác sao?

Thomas Hades, giáo sư tâm lý học của đại học Vermont đã nói: "Hãy xem tivi ngày hôm nay, tự cao tự đại, thô lỗ vô học đã trở thành cơm bữa". Nhưng hiện tượng xã hội này đều ảnh hưởng sâu sắc tới trẻ. Cho dù chúng ta không thể bảo vệ trẻ tránh được những ảnh hưởng bên ngoài gia đình nhưng các chuyên gia cho rằng, bằng sự kiên nhẫn và kiên trì, bạn vẫn có thể bồi dưỡng được những đứa trẻ lễ phép, có học.

Kịp thời ngăn chặn hành vi vô lễ của trẻ

Khi cha mẹ nhìn thấy những hành vi vô lễ của trẻ, không được coi như không mà phải kịp thời ngăn chặn. Nếu giáo dục không thể sửa đổi hành vi xấu của trẻ thì phải áp dụng một số biện pháp. Ví dụ, không nói chuyện với trẻ trong một thời gian, không quan tâm tới trẻ... để trẻ hiểu được cảm giác đau khổ mà hành vi của mình mang lại cho người khác. Khi trẻ biểu hiện tốt, cha mẹ nên biểu dương và khen ngợi

trẻ.

Dạy trẻ lễ nghi ở nơi công cộng

Trong cuộc sống, có thể chúng ta đã từng bắt gặp tình huống một số thanh thiếu niên lớn tiếng nói chuyện như chồn không người ở nơi công cộng, tùy tiện vứt rác, chen lấn xô đẩy trên xe bus... Để tránh xảy ra những tình huống này, cha mẹ có trách nhiệm dạy trẻ những lễ nghi ở nơi công cộng. Khi đưa trẻ đến nơi công cộng, có thể hướng dẫn trẻ học cách lễ phép với mọi người, ví dụ không làm ồn, mua đồ phải xếp hàng, không chen lấn; khi đi xe bus phải chủ động nhường chỗ cho người già, người tàn tật, trẻ em, phụ nữ mang thai...

07

Tài ăn nói tạo nên những mối quan hệ tốt đẹp

Trong giao tiếp xã hội, có tài ăn nói sẽ có tác dụng vô cùng quan trọng. Không sai khi nói rằng, tài ăn nói là một môn nghệ thuật, là hình thức dùng khẩu ngữ để biểu hiện tư tưởng tình cảm một cách tuyệt vời. Một nhà triết học phương Tây đã từng nói: “Trên thế gian có một thứ có thể khiến con người nhanh chóng hoàn thành sự nghiệp vĩ đại và được mọi người biết đến, đó chính là tài ăn nói”. Có lẽ nhân tài không phải là nhà “hùng biện” nhưng người có “tài ăn nói” chắc chắn là nhân tài. Vì thế, cha mẹ nên bồi dưỡng khả năng giao tiếp và biểu đạt cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ.

Cha mẹ nào cũng hi vọng con của mình “khéo ăn khéo nói”. Điều này không chỉ liên quan đến khả năng ngôn ngữ của trẻ mà sau này trẻ lớn lên, tài ăn nói xuất chúng cũng có lợi cho sự phát triển của trẻ trong xã hội. Khả năng ngôn ngữ không phải là bẩm sinh mà là do bồi dưỡng. Đối với trẻ nhỏ, 0 ~ 6 tuổi là thời kỳ nhạy cảm ngôn ngữ. Trong thời kỳ này, nếu cha mẹ áp dụng đúng phương pháp thì có thể rèn luyện, nâng cao khả năng ngôn ngữ cho trẻ.

Tài ăn nói và khả năng giao tiếp là con đường quan trọng để nâng cao tố chất, khơi dậy tiềm năng. Ngày nay, nói chuyện và diễn thuyết đã trở thành khả năng quan trọng mà nhân tài hiện đại cần có.

Cha mẹ là người thầy đầu tiên của trẻ, cần có ý thức bồi dưỡng tài ăn nói cho trẻ, giúp trẻ tích lũy thành công. Nếu tài ăn nói quan trọng với sự phát triển của một người như vậy, thì cha mẹ nên bồi dưỡng tài ăn nói cho trẻ như thế nào?

Luyện phát âm, tạo cơ sở vững chắc

Bồi dưỡng tài ăn nói cho trẻ không giống như dạy các môn học khác như ngữ văn, toán học. Có thể rất nhiều cha mẹ không biết bắt đầu từ đâu. Thực tế không phải như vậy, muốn trẻ có tài ăn nói, trước tiên phải bắt đầu từ phát âm. Đây là cơ sở của phát triển ngôn ngữ.

Để trẻ phát âm đúng, cha mẹ phải làm mẫu bằng những từ ngữ rõ ràng. Bởi vì trẻ học ngữ âm chủ yếu là nhờ vào bắt chước. Tạo cơ hội cho trẻ nói chuyện với mọi người, khích lệ trẻ đọc thơ, hát các bài hát thiếu nhi...

Không được bỏ lỡ thời kỳ tốt nhất để nâng cao khả năng ngôn ngữ cho trẻ

Có chuyên gia cho rằng, thời kỳ tốt nhất để bồi dưỡng tài ăn nói cho trẻ là lớp hai. Bởi vì ở giai đoạn này, trẻ đã có lượng từ cơ bản.

Với những trẻ tính tình hoạt bát, thông qua rèn luyện, tài ăn nói có thể biểu đạt lưu lốt, tư duy rõ ràng. Những trẻ tính cách hướng nội, thông qua rèn luyện tài ăn nói có thể nói to, dũng cảm bày tỏ nguyện vọng của mình.

Rèn luyện sự bạo dạn cho trẻ

Trước tiên, phải khơi dậy hứng thú nói chuyện cho trẻ với những người trong nhà. Ví dụ, nói với trẻ: “Mọi người đều rất thích con, muốn xem con biểu diễn!”. Thông qua cách làm này, khích lệ trẻ hát hoặc đọc thơ. Cũng có thể định kỳ tổ chức các buổi biểu diễn trong gia đình, để trẻ kể chuyện cười hoặc chia sẻ các kinh nghiệm trong cuộc sống trước mặt mọi người. Thường xuyên động viên trẻ, khen ngợi những cố gắng của trẻ. Ví dụ “Mẹ rất thích nhân vật mà con kể, rất sinh động. Con có thể kể thêm được không?”. Qua đó rèn luyện sự bạo dạn cho trẻ, tăng thêm sự tự tin của trẻ.

Khích lệ trẻ giao lưu với người khác

Cha mẹ phải thường xuyên chủ động nói chuyện với trẻ, khích lệ trẻ giao lưu với người khác để rèn luyện khả năng ngôn ngữ. Khi tài ăn nói của trẻ được nâng cao và tiến bộ, cha mẹ phải biểu dương sự cố gắng của trẻ. Khi trẻ gặp khó khăn, cha mẹ phải khích lệ trẻ khắc phục khó khăn. Dĩ nhiên, muốn giao lưu với người khác thì cần phải có cái để nói. Tài ăn nói và kiến thức uyên bác không thể tách rời. Vì thế,

để rèn luyện tài ăn nói thì phải bồi dưỡng kiến thức sâu rộng.

Dạy trẻ học đọc nhanh và học thuộc

Mục đích rèn luyện phương pháp đọc nhanh là rèn luyện tài ăn nói lưu lốt, ngữ âm chuẩn xác. Cha mẹ có thể tìm một bài diễn thuyết hoặc một bài văn để trẻ đọc. Thông thường, lúc bắt đầu, tốc độ khá chậm, dần dần tăng dần, cuối cùng đạt đến tốc độ nhanh nhất. Học thuộc không chỉ là ghi nhớ nội dung mà còn phải đọc lưu lốt. Như thế vừa có thể bồi dưỡng khả năng ngôn ngữ, đồng thời còn có thể bồi dưỡng khả năng ghi nhớ.

08

Đôi nhân xử thế phải phóng khoáng

Cuộc đời mỗi người chủ yếu nên làm tốt hai việc: Một là làm người, hai là xử thế. Làm người không tốt thì sao có thể xử thế được? Vì thế, khi còn nhỏ, con người nhất định phải được giáo dục, học cách làm người, đồng thời còn phải học các cách đối nhân xử thế. Chỉ có như vậy mới có thể thực hiện nguyện vọng tốt đẹp, tận hưởng cuộc đời hạnh phúc. Trong khi đó, giáo dục EQ chính là bồi dưỡng khả năng đối nhân xử thế cho trẻ.

Không biết đối nhân xử thế, đây là vấn đề phổ biến của một số “thế hệ 8X”. Một giám đốc doanh nghiệp Nhật Bản than phiền: “Nhân viên trẻ có khả năng học tập rất tốt nhưng thiếu lễ nghi và thiếu trung thực, không biết đối đãi với cấp trên và khách hàng, thái độ không tốt, chỉ biết công lợi”. Trong giao tiếp xã hội, biết “thấu tình đạt lý” là biểu hiện của nhân cách cao thượng. Phải biết rằng: Trong cuộc đời con người, sức mạnh của nhân cách là vật báu vô giá, nó sẽ mang tới niềm vui và hạnh phúc vô bờ cho con người.

Khi còn trẻ, con người học cách làm người quan trọng hơn học tri thức. Kinh nghiệm nói với chúng ta rằng: Không có đức hạnh lứa tuổi ấy nên có, vậy thì sẽ có tất cả đau khổ mà lứa tuổi ấy cần có. Mặc dù trẻ tràn đầy nhiệt tình với cuộc sống, giàu tưởng tượng, tràn đầy hoài bão với tương lai. Nhưng suy cho cùng hiểu biết của chúng có hạn, trải nghiệm với cuộc sống cũng chưa sâu, vì thế các chuyện nhân tình thế thái còn rất mơ hồ, dường như đúng mà lại không đúng. Vì thế, trẻ cần nhất là bố mẹ trở thành người bạn của chúng, gửi gắm lý lẽ vào tình cảm, dùng lời nói hành vi của mình để giáo dục và cảm hóa chúng, khiến chúng sớm học được

cách làm người và xử thế một cách đúng đắn.

Nếu một người không thể cảm nhận được sự biến đổi cảm xúc của mình và người khác thì sẽ mang tới trở ngại cho quan hệ giao tiếp, gây ra những phiền phức không cần thiết cho mình, thậm chí gây ra tai họa. Ví dụ có người không biết quản lý cảm xúc của mình, vì một phút nhanh mồm nhanh miệng, nói ra những lời không nên nói, có khi làm hại người khác.

Một nội dung rất quan trọng trong giáo dục EQ chính là kiểm soát cảm xúc. Người có thể kiểm soát cảm xúc của mình thì cũng có thể quản lý cảm xúc của người khác. Kiểm soát cảm xúc ở đây không chỉ là quản lý cảm xúc của mình, mà còn bao gồm quản lý cảm xúc của người khác, có thể cảm nhận được sự thay đổi cảm xúc của mình và người khác, cho dù trong tình huống nào cũng có thể không chế linh hoạt.

Tỷ phú HỒNG KÔNG LÝ GIA THÀNH rất thành công trong việc giáo dục con cái. Lý Gia Thành cho rằng, là một nhà doanh nghiệp, lúc nào cũng phải giao lưu với người khác, chú ý người ta nghĩ thế nào, làm thế nào cùng với việc làm gì là một điều rất cần thiết trong công việc hàng ngày. Lý Gia Thành nói với các con: “Quản lý doanh nghiệp phải học tập kiến thức quản lý khoa học của phương Tây, nhưng về mặt đối nhân xử thế thì cần phải học tập tư tưởng triết học của phương Đông cổ đại. Không ngừng tu thân dưỡng tính, đối nhân xử thế bằng thái độ khiêm tốn, coi cần cù, nhẫn nại và ý chí vĩnh hằng là chiến lược vươn lên trong cuộc đời”.

Vậy, cha mẹ nên bồi dưỡng khả năng đối nhân xử thế của trẻ như thế nào?

Lời nói hành vi của cha mẹ rất quan trọng

Một bà mẹ trẻ vì muốn dạy cô con gái nhỏ của mình không được nói dối, đã kể với con rất nhiều tác hại của việc nói dối. Cô cố gắng để con tin rằng, nhiều lần nói dối tích lại cuối cùng sẽ khiến con người phạm hàng chuỗi sai lầm, giống như một câu ngạn ngữ đã nói: "Nói dối sẽ khiến người ta mất đi lý trí".

Tuy nhiên bản thân người mẹ này lại làm thế nào? Một hôm, một người bạn của cô gọi điện thoại mời cô đi tham gia buổi hòa nhạc, cô khéo léo từ chối: "A, ngại quá, mình đang bị đau đầu lắm, quả thực không thể đi được". Nào ngờ, vẫn chưa nói chuyện điện thoại xong thì nghe thấy tiếng hét ở phòng bên cạnh. Cô vội chạy sang, chỉ thấy con gái lấy hai tay che mặt, đau khổ ngồi dưới đất. "Con yêu, xảy ra chuyện gì vậy?" Con gái không nhìn cô ta, chỉ khóc và trả lời: "Mẹ nói dối!"

Cứ như thế, niềm tin của cô bé với mẹ bị hủy hoại một cách dễ dàng. Trên thực tế, những cha mẹ suốt ngày giáo dục trẻ hình thành thói quen thành thực đều là những người bọc trẻ trong vỏ bọc của lời nói dối. Những lời nói dối này đã được thiết kế từ trước, có thể coi như là “cái bẫy nói dối” mà người lớn cố tình tạo ra, tác dụng của nó chính là mê hoặc và lừa dối con của mình. Chẳng hạn, rất nhiều cha mẹ nói với trẻ rằng ông già Noel và ma quỷ là có thật, trên trời có thần tiên và thiên thần nhỏ. Cách làm như vậy không có bất kỳ sự thúc đẩy nào với sự trưởng thành của trẻ mà còn gây trở ngại rất lớn.

Linh hoạt, mềm dẻo

Ở một vùng nọ có một thung lũng theo hướng Nam Bắc, nó có một điểm đặc biệt chính là sườn Tây mọc đầy tùng, bách, trinh nữ, còn sườn Đông lại chỉ có thông tuyết. Người dân ở đây đã quá quen thuộc với điều đó, không ai tìm kiếm nguyên nhân của cảnh tượng kỳ lạ này.

Một ngày mùa đông, mấy người du lịch đến thung lũng này. Khi họ đến thung lũng thì có tuyết. Thế là họ đành phải dừng lều, vừa thưởng thức cảnh tuyết, vừa nghỉ ngơi. Họ phát hiện, do hướng gió đặc biệt, tuyết ở sườn Đông thường to và dày hơn sườn Tây. Một lúc sau, thông tuyết phủ một lớp tuyết dày. Có điều, khi tuyết tích tụ tới một mức độ nhất định thì cành cây có tính đàn hồi sẽ trĩu xuống, đến tận khi tuyết rơi từ trên cành xuống. Cứ lặp đi lặp lại như thế, tuyết tích tụ, rồi lại trĩu cành, rồi lại rơi xuống, thông tuyết không bị làm sao cả. Nhưng những loài cây khác thì không có đặc điểm này, tuyết tích tụ nhiều rồi, cành sẽ bị gãy.

Nguyên nhân ở sườn Đông chỉ có thông tuyết cuối cùng đã được mấy người đi du lịch phát hiện: Chắc chắn sườn Đông cũng có cây cỏ, chỉ là vì chúng không biết uốn cong trĩu xuống nên mới bị tuyết hủy hoại.

Trong cuộc sống, trẻ khó tránh khỏi sẽ gặp chuyện không như ý, cha mẹ phải dạy trẻ trí tuệ đối nhân xử thế: Đối nhân xử thế nên giống với thông tuyết, có tính linh hoạt, có thể uốn cong khi cần thiết, thứ quá cứng dễ bị gãy, lúc nào nên co lại thì co, lúc nào cần buông thì buông, chỉ có như vậy mới không bị vật nặng đè gãy.

09

Để trẻ học cách đặt mình vào hoàn cảnh của người khác

Trong thời đại khoa học thông tin, thứ mà trẻ thiếu chính là biết đặt mình vào hoàn cảnh của người khác. Giáo dục hiện nay thiếu sự khơi dậy khả năng bên trong của trẻ.

Học giả Vu Đan (Trung Quốc) cho rằng, trẻ bây giờ ít có suy nghĩ “đặt mình vào hoàn cảnh của người khác”. Đặt mình vào hoàn cảnh của người khác chính là để trẻ thay đổi suy nghĩ, đứng trên góc độ của người khác để nhìn nhận vấn đề, dùng thái độ rộng mở để nhìn nhận xung đột, từ đó có được cách lý giải mới, đưa ra hành vi khác với tư duy thông thường. Không hiểu nguyên tắc “thay đổi cách nghĩ” có lẽ sẽ khiến con người mãi mãi cũng không hiểu vì sao lại mất đi cơ hội thành công. Trên thực tế, “đặt mình vào hoàn cảnh của người khác” chính là sự vận dụng cách “biết người biết ta, trăm trận trăm thắng” trong binh pháp Tôn Tử. Nó hỗ trợ chúng ta “biết người”, cũng có lợi cho chính chúng ta “biết mình”.

Có một chàng trai chơi dương cầm rất hay. Sau khi bị cô gái mình thích từ chối, anh nản chí, đập vỡ kính trong nhà vệ sinh, cắt đứt gân tay của mình, từ đó không thể chơi đàn được nữa. Một chồi non trong âm nhạc đã bị hủy hoại như vậy đấy!

Cha mẹ phải dạy trẻ biết đặt mình vào hoàn cảnh của người khác, biết dùng thái độ khoan dung để nhìn nhận thế giới này, như thế mới có thể giảm được bị kịch.

Có lúc, giữa trẻ nảy sinh mâu thuẫn, đó là đặc điểm của lứa tuổi này, cũng là một cơ hội giáo dục. Trẻ trưởng thành qua các trải nghiệm thành công và thất bại. Khi trẻ bị người khác bắt nạt, cha mẹ hãy thử đứng một bên quan sát, để trẻ học cách tự giải quyết tranh chấp. Nếu bạn không có tình thì nói với trẻ, khoan dung có thể đổi lấy sự tin tưởng và tình bạn của mọi người. Trong quá trình xử lý mâu thuẫn nhỏ, trẻ ôn tập lại cách đặt mình vào hoàn cảnh của người khác, càng ngày càng quen với việc khoan dung với người khác, hơn nữa còn bồi dưỡng thói quen tốt đẹp, khi gặp chuyện gì thì tự bắt tay giải quyết.

Một ông bố đưa con đến siêu thị. Đứa bé rất nhỏ, bố liền dắt tay con đi trong siêu thị. Đứng trước đám người đi qua đi lại trong siêu thị, cô bé có vẻ hốt hoảng và òa khóc. Bố nhìn thấy tình cảnh ấy liền cõng con lên vai. Lúc ấy đứa trẻ tỏ ra rất vui.

Vốn dĩ đây là một chuyện rất nhỏ, nhưng nếu để ý nhìn nhận thì chúng ta có thể có được rất nhiều gợi ý từ trong đó. Thực ra, khi trẻ vào trong siêu thị, sẽ chỉ nhìn thấy chân của những người lớn đi qua đi lại, đó là thế giới của người lớn. Do vậy chúng cảm thấy mình rất cô đơn, thế là trở nên hốt hoảng. Nhưng khi bố bế

trẻ lên vai, bỗng chốc nó lại trở nên vui vẻ. Dĩ là vì sao? Nguyên nhân nằm ở chỗ khi ở trên vai của bố, nó cũng nhìn thấy thế giới của người lớn, nó không còn cảm thấy cô đơn nữa.

Trong quá trình giáo dục trẻ, cha mẹ phải học cách đứng ở góc độ của trẻ để suy nghĩ, như thế mới có thể bước vào nội tâm của trẻ, từ đó mới có thể giáo dục trẻ tốt hơn, khiến trẻ hiểu và biết cách đặt mình vào hoàn cảnh của người khác.

Làm cha mẹ, bạn đã đặt mình vào hoàn cảnh của người khác chưa?

Thứ bảy, Thiên mời Trung đến nhà chơi. Chơi mãi chơi mãi, hai đứa vì tranh giành chiếc ô tô nhỏ mà đánh nhau. Mẹ ngăn cản Thiên: "Con là chủ nhà, nên nhường khách". Thiên khóc và nói: "Không đúng, đồ chơi này là của con, cậu ấy phải nghe con". Mẹ nói: "Là con chủ động mời Trung đến chơi, con không nhường khách, sau này người ta sẽ không đến chơi nữa". Thiên vừa nói "Không chơi thì thôi!" vừa đẩy Trung, còn nói "Cậu đi đi! Đi đi!" Mẹ cũng tức giận, liền đẩy con rất mạnh và nói: "Con thật không biết lý lẽ, mẹ mặc kệ con!" Thiên nói: "Mặc kệ thì thôi!", sau đó đóng cửa phòng, một mình khóc trong phòng.

Trong tình huống thông thường, khi trẻ tức giận, trước tiên cha mẹ sẽ phê bình rồi kiên nhẫn giảng giải lý lẽ, để trẻ hiểu lỗi lầm của mình và sau này không phạm lỗi nữa. Nhưng trên thực tế, hiệu quả giáo dục không tốt, trẻ không biết lỗi cũng không nhận lỗi, lần sau vẫn sẽ phạm lỗi, giống như Thiên, cậu bé không chấp nhận cách giáo dục của mẹ, vẫn cho rằng mình đúng.

Thực ra, cảm xúc của những trẻ đang tức giận rất yếu đuối, chúng cần sự an ủi và giúp đỡ của cha mẹ. Chỉ có hiểu cách đặt mình vào hoàn cảnh của trẻ, cha mẹ mới thông cảm được hành vi của trẻ, cũng sẽ không cho rằng chuyện của trẻ là chuyện không quan trọng hoặc chuyện bé xé ra to. Trong khi đó, chỉ khi trẻ cảm thấy mình được thấu hiểu, tiếp nhận và tôn trọng thì mới có thể nảy sinh sự tin tưởng và cảm giác an toàn với cha mẹ. Có cơ sở tâm lý này, tâm trạng của trẻ mới bình tĩnh trở lại, mới có thể vui vẻ tiếp nhận sự phê bình và giáo dục của cha mẹ.

Để trẻ biết đứng trên lập trường của người khác để suy nghĩ

Có hai tiểu hòa thượng vì một chuyện nhỏ nhặt mà cãi nhau gay gắt, không ai chịu nhường ai. Tiểu hòa thượng thứ nhất tức giận đi tìm sư phụ để nhờ phán

xét. Sau khi tĩnh tâm nghe xong lời tiểu hòa thượng nói, sư phụ nghiêm túc nói: "Con đã đúng!" Thế là tiểu hòa thượng thứ nhất đắc chí chạy về tuyên thắng. Hòa thượng thứ hai không phục, cũng chạy đến tìm sư phụ. Sau khi nghe xong, sư phụ cũng nghiêm túc nói: "Con đúng!" Đợi sau khi hai tiểu hòa thượng vui vẻ rời đi, tiểu hòa thượng thứ ba ở bên cạnh sư phụ không kìm được, ngạc nhiên hỏi sư phụ: "Thưa sư phụ, bình thường chẳng phải người dạy bọn con phải thành thực, không được nói dối trái với lương tâm sao ạ? Nhưng lúc này người lại nói với cả hai sư huynh là họ đều đúng, chẳng phải là trái với lời răn dạy của người sao?" Sau khi nghe xong, sư phụ không những không tức giận mà còn mỉm cười nói: "Con nói đúng!" Lúc ấy tiểu hòa thượng mới bừng tỉnh, lập tức bái tạ lời răn của sư phụ.

Thực ra, xét về lập trường của mỗi người, họ đều đúng. Chỉ có điều vì mỗi người đều kiên trì với suy nghĩ hoặc ý kiến của mình, không thể đặt mình vào hoàn cảnh của người khác để suy nghĩ tới ý kiến của họ, vì thế mà xung đột và tranh chấp cũng khó tránh khỏi. Cha mẹ muốn để trẻ học cách đặt mình vào hoàn cảnh của đối phương để suy nghĩ, nếu có thể có một trái tim hiểu thấu lòng người, chuyện gì cũng lấy “bạn nói đúng” để suy nghĩ cho người khác, vậy thì có thể tránh được rất nhiều xung đột và tranh chấp không cần thiết.

10

Để trẻ học cách lớn tiếng nói “không”

Phần lớn cha mẹ đều hiểu rằng: Cuối cùng trẻ sẽ phải bước vào xã hội, sống trong tập thể. Biết chia sẻ với người khác mới có thể có được sự tin tưởng, ủng hộ và tôn trọng của trẻ. Vì thế, cha mẹ đều hi vọng con mình học cách chia sẻ với người khác, có những đức tính tốt đẹp. Tuy nhiên, bất cứ việc gì cũng phải có mức độ. Nếu đồng ý với yêu cầu của người khác một cách vô điều kiện thì sẽ mang lại khó khăn và phiền muộn cho bản thân. Khi ấy, cần phải học cách từ chối.

Nhà hài kịch Chaplin đã từng nói: Hãy học cách nói “không”! Cuộc sống của bạn sẽ tươi đẹp hơn rất nhiều. Trên thực tế, những người không biết từ chối người khác thường là do không đủ tự tin. Họ sợ không nhận được sự tán đồng và yêu mến của người khác. Thế là cứ thỏa hiệp, nhượng bộ hết lần này đến lần khác, dần dần không thể mở miệng từ chối người khác. Tuy nhiên, kết cục lại không được như mình mong muốn – được người khác khen ngợi, có rất nhiều bạn tốt. Nhưng phải vất vả làm những chuyện mình không muốn làm, gánh vác nghĩa vụ ngoài khả năng của mình. Đôi khi còn phải chịu đựng sự chỉ trích.

Các nhà tâm lý học đã từng tiến hành một cuộc điều tra, phát hiện, những người đưa ra quyết định dựa vào suy nghĩ của mình sẽ hài lòng với cuộc sống nhiều hơn gấp ba lần những người đưa ra quyết định vì muốn lấy lòng người khác. Trong lòng nói “không” nhưng ngời miệng lại bảo “được”, không có lợi cho sức khỏe tâm lý. Vì thế, cha mẹ phải để trẻ biết rằng: Với những việc mình không muốn làm thì phải lễ phép từ chối.

Cô bé Ly 9 tuổi rất giữ thể diện. Một hôm, cô bé đeo một đôi găng tay đáng yêu đi học, bạn cùng bàn là Lê nhìn thấy, nói với cô: "Chúng ta đổi găng tay được không?" Mặc dù Ly không muốn nhưng vẫn đổi găng tay cho bạn. Nhưng, sau đó Lê không trả lại đôi găng tay ấy cho Ly, bởi vì bạn ấy cũng rất thích đôi găng tay ấy. Ly ngại, không đòi lại đôi găng tay, thế là đành phải khóc lóc kể với mẹ. Tình huống này không chỉ xảy ra với Ly một lần. Mỗi lần người khác đòi thứ đồ mà cô bé thích, mặc dù trong lòng không muốn, nhưng Ly lại không dám từ chối, sau đó lại hối hận.

Trong cuộc sống hiện thực, phần lớn trẻ không biết cách từ chối người khác, chủ yếu là do những nguyên nhân sau.

Thích sĩ diện, muốn giữ thể diện

Khi người khác mượn món đồ mình thích, mặc dù trong lòng không muốn nhưng lại không dám từ chối, sau đó cảm thấy hối hận. Trẻ làm như vậy là sợ người khác nói mình “hẹp hòi”. Vì thế, thường làm những việc trái với lòng mình.

Sợ bị các bạn tẩy chay

Có những trẻ tính cách hướng nội, không có nhiều mối quan hệ, sợ bị các bạn tẩy chay. Vì thế, khi chơi với người khác thường rất cẩn thận, không dám nói “không”, chuyện gì cũng chiều theo ý người khác.

Mạnh dạn từ chối người khác là một việc quan trọng nhưng không dễ dàng. Dạy trẻ học cách từ chối người khác sẽ rất có lợi cho cuộc sống của trẻ. Vậy, cha mẹ nên dạy trẻ cách từ chối như thế nào?

Dạy trẻ không tham sĩ diện

Nếu trẻ vì muốn giữ thể diện mà không muốn từ chối, cha mẹ hãy để trẻ hiểu rằng: Chuyện gì cũng nên có phán đoán của mình, nên từ chối thì phải từ chối. Đặc biệt là khi mình không muốn làm, nhất định phải dám nói “không”.

Bồi dưỡng tính độc lập tự chủ cho trẻ

Đôi khi, trẻ không dám từ chối yêu cầu của bạn là vì sợ người khác không chơi với mình. Vì thế, người khác muốn thứ gì là mình đáp ứng thứ ấy, sau đó mới hối hận. Tình huống này thường xảy ra ở những trẻ nhỏ. Cha mẹ phải bồi dưỡng phẩm chất quyết đoán, độc lập cho trẻ. Khi trẻ đã có khả năng xử lý những việc nhỏ nhất trong cuộc sống một cách độc lập, cha mẹ không cần làm thay trẻ nữa. Chỉ có như vậy, trẻ mới có thể tích lũy được kinh nghiệm, mới có thể tiếp nhận và từ chối hành vi của cha mẹ hay người khác. Học cách từ chối là bồi dưỡng tính độc lập, dám nói không cũng là bản lĩnh quan trọng để trẻ ứng phó với những vấn đề phức tạp trong xã hội.

Nói “không” cũng phải có kỹ năng

Từ chối một cách thẳng thừng giống như dội nước lạnh vào đầu người khác, khiến người ta khó xử, mất mặt. Cha mẹ phải dạy trẻ phương pháp. Khi cần từ chối, không được sợ, bởi vì nói “không” không hề khó, chỉ cần biết cách chúng ta sẽ làm được.

Disraeli là một thủ tướng của nước Anh thế kỷ XIX. Khi ông nhậm chức, có một tướng quân muốn thủ tướng phong cho mình là nam tước. Thủ tướng biết người này tài năng vượt trội, hơn nữa tay nắm binh quyền, dĩ nhiên cần phải duy trì quan hệ tốt đẹp với ông ta. Nhưng bản thân không thể bật "đèn xanh" cho ông ta, vì ông ta vẫn chưa có đủ điều kiện được phong là nam tước.

Đúng là một vấn đề nan giải, thủ tướng rất khó xử: "Nếu từ chối thẳng thừng, tướng quân sẽ không vui, ai có thể đảm bảo ông ta sẽ không hành động không lý trí? Nếu đồng ý thì lại vương công bằng, công chính".

Có điều, thủ tướng nhanh chóng mỉm cười. Ông lệnh cho tướng quân tới phủ của mình, đồng thời cầm chiếc bút của mình viết thư mời, nội dung là: "Mời tướng quân tới phủ thủ tướng vào một ngày nào đó, thủ tướng sẽ gặp riêng tướng quân". Tướng quân trầm nghĩ, chắc chắn lần này thủ tướng đồng ý với yêu cầu của mình. Thế là ông ta vui vẻ đến đúng giờ. Nào ngờ, thủ tướng nói với ông ta: "Người bạn yêu quý của ta, rất xin lỗi, ta không thể cho ông phong hiệu nam tước, nhưng ta có thể cho ông một thứ tốt hơn". Sau đó Disraeli khẽ nói: "Ta sẽ nói với tất cả mọi người, ta đã từng nhiều lần mời ông tiếp nhận phong hiệu nam tước nhưng đều bị ông từ chối".

Thông tin này vừa được truyền ra, mọi người đều khen ngợi tướng quân

khiêm tốn vô tư, không màng danh lợi, sự tôn kính đối với ông còn vượt xa bất kỳ nam tước nào. Tướng quân thật lòng cảm kích Disraeli, về sau trở thành người bạn và hậu thuẫn quân sự trung thành nhất của ông.

Bất kỳ người nào bị từ chối sau khi đưa ra yêu cầu đều tỏ ra không vui và thất vọng. Vì thế, khi từ chối, nguyên tắc quan trọng hàng đầu là cố gắng giảm bớt sự không vui và thất vọng của đối phương. Khi tuân theo nguyên tắc này, yêu cầu cơ bản là phải tôn trọng và thấu hiểu đối phương, khéo léo từ chối, không làm tổn thương đến sự tự tôn của đối phương.

Thực ra, nếu chuyện gì cũng nghĩ cho người khác, cho người khác một chút cơ hội thì sẽ chiếm được cảm tình của họ.

11

Hợp tác với người khác, làm người có ý thức tập thể

Những năm gần đây, có một cụm từ được cả thế giới quan tâm, đó chính là “tinh thần tập thể”. Người ta thường nói: “Đoàn kết là sức mạnh”. Tinh thần tập thể chỉ tinh thần đoàn kết nhất trí, cùng giúp đỡ lẫn nhau, phấn đấu đến cùng vì một mục tiêu chung. Khi giáo dục trẻ, cha mẹ nhất định phải chú ý bồi dưỡng tinh thần đoàn kết cho trẻ, giúp trẻ xây dựng ý thức tập thể. Sự phát triển của xã hội cần sự đoàn kết hợp tác giữa người với người. Bồi dưỡng ý thức tập thể cho trẻ thực chất là tạo tiền đề để trẻ thích ứng với xã hội cạnh tranh sau này.

Hiện nay, thanh thiếu niên, thậm chí là người lớn đều thiếu tinh thần tập thể. Một trong những nguyên nhân quan trọng là thiếu bồi dưỡng về tinh thần tập thể trong giáo dục. Cùng với sự phát triển của xã hội, con người càng cần phải có tinh thần hợp tác với người khác. Cha mẹ nên có ý thức bồi dưỡng tinh thần hợp tác tập thể cho trẻ.

Trong trung tâm giao lưu hội nghị quốc tế của trường đại học Waseda, Nhật Bản, ở phần tự do phát biểu, người dẫn chương trình đưa mắt nhìn toàn hội trường thì phát hiện những cánh tay tranh nhau giơ lên gần như đều là học sinh Trung Quốc, còn học sinh Nhật Bản thì ngồi rất ngay ngắn, vẻ mặt nghiêm túc. Vì sao rất ít có người nêu câu hỏi trong các buổi họp công khai vậy? "Nền

giáo dục của Nhật Bản vô cùng chú ý tới ý thức đoàn đội, nếu có người giờ tay đặt câu hỏi, sẽ bị các bạn cho là thích chơi trội". Một người sống nhiều năm ở Nhật đã nói: "Trước đây, tôi cứ thích làm theo thói quen của người Trung Quốc, thường xuyên hỏi con trai ở tôi đứng thứ mấy trong lớp, có thể đứng thứ nhất được không. Nhưng về sau con trai cuống lên, lớn tiếng nói với tôi, ở trường chúng con, chỉ có lớp đứng thứ nhất, không có cá nhân đứng thứ nhất. Bỏ lúc nào cũng bắt con giành số một, con sẽ bị các bạn cô lập!"

Giáo dục vốn là một quá trình dần dần, từng bước. Nó theo suốt cuộc đời của trẻ, không phải là vài trò chơi đơn giản hay bồi dưỡng trong thời gian ngắn là có thể nâng cao được tinh thần tập thể. Vì thế, cha mẹ phải bắt đầu từ những việc nhỏ nhất trong cuộc sống, bồi dưỡng ý thức tập thể cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ.

Có ý thức bồi dưỡng tinh thần tập thể cho trẻ

Ý thức tập thể phải bồi dưỡng từ khi còn nhỏ. Khi cùng trẻ đọc sách hoặc xem tivi, gặp những ví dụ về đoàn kết làm nên thành công hay thất bại, cha mẹ có thể để trẻ phân tích nguyên nhân, đồng thời để trẻ đặt mình vào hoàn cảnh đó để xem mình phải làm thế nào mới có lợi cho tập thể. Những trẻ thiếu ý thức tập thể, cho dù sau này có kiến thức phong phú, có các kỹ năng xuất sắc nhưng thiếu sự giúp đỡ của người khác, không thể hợp tác với người khác thì cũng khó mà thành công được. Chỉ khi năng lực và tài hoa của mình kết hợp với sức mạnh của đám đông thì mới có thể phát huy sức mạnh lớn nhất.

Ở Nhật Bản, từ trường mầm non, người ta đã có ý thức bồi dưỡng tinh thần đoàn đội cho trẻ.

Nhật Bản có một trường mầm non lựa chọn học sinh ưu tú nhất cả nước để tiến hành giáo dục rèn luyện, những học sinh đó sau này sẽ được vào học ở trường tiểu học, trung học tốt nhất, sau đó vào Đại học Quốc tế Tokyo, sau khi tốt nghiệp làm việc cho chính phủ Nhật Bản. Cũng vì thế mà trường mầm non này yêu cầu vô cùng nghiêm khắc về việc phỏng vấn khi nhập học.

Giáo viên ở trong những phòng nhỏ giống như lớp học, mỗi học sinh phải trải qua thử thách ở 4 phòng mới có thể qua cửa. Chúng ta cùng đến xem phòng thứ nhất.

Bên ngoài xếp hàng dài, mỗi học sinh đều được đánh số, cô giáo bắt đầu đọc: Số 1 ~ 10.

10 đưa trẻ vào trong, trong phòng có một chiếc bàn. Giáo viên hô một tiếng:

Số 1 ~ 10, bây giờ kê chiếc bàn này sang phòng 2. 9 học sinh đứng bật dậy, kê chiếc bàn đi, chỉ có một học sinh đứng đó nhìn. Cô giáo nhìn số của học sinh đó, là số 9, liền nói ra bên ngoài: Số 9, số 9 là con nhà ai đưa về nhà.

Bố mẹ không chịu, hỏi vì sao bị loại. Trả lời: Không có tinh thần đoàn đội, người khác đều kê bàn nhưng cậu ta lại khoanh tay đứng nhìn, sau này làm sao có tư cách trở thành thành viên của chính phủ Nhật Bản. Về nhà luyện một năm, năm sau lại đến.

Năm sau đưa trẻ này lại đến thi, lần này là số 34. Cô giáo vẫn hô: Số 31 ~ 40.

Thế là đưa trẻ này vào phòng, rất tự tin. Cô giáo vừa hô chuẩn bị, đưa trẻ này liền chuẩn bị xắn tay áo để chạy lên. Kết quả cô giáo hô là số 31 ~ 35 ngồi xuống chiếc ghế nhỏ cạnh bạn, số 36 ~ 40 đến bình nước bên cạnh rót nước cho số 31 ~ 35. Sau đó xem: Rót nước nóng bị loại; rót nước lạnh bị loại; chỉ rót một ít cũng loại.

Để kiểm tra xem trẻ có tinh thần đoàn đội hay không, các chuyên gia ở đây đã thiết kế hơn 300 phương pháp trắc nghiệm, mỗi năm mỗi khác. Như thế thì chuẩn bị như thế nào? Cha mẹ đành phải tiến hành giáo dục từng chút cho bé ngay từ khi mới chào đời. Đây cũng chính là lý do vì sao dân tộc Nhật Bản có tinh thần đoàn kết tốt như vậy.

Học cách hợp tác với người khác qua trò chơi

Có thể nói, trò chơi là một “môn học” quan trọng của trẻ. Nó là sự mơ phỏng các hoạt động xã hội nên được trẻ yêu thích. Nhờ đó mà cũng có thể đạt được hiệu quả giáo dục tốt. Cha mẹ có thể cùng trẻ chơi trò chơi xếp hình. Trò chơi này nhìn thì đơn giản nhưng nếu ba người phối hợp không tốt thì rất khó đạt được mục đích. Vì thế, khi hoàn thành tác phẩm một cách thành công, trẻ sẽ hiểu được tầm quan trọng của sự hợp tác.

Bài học thứ mười hai

Những mặt khác trong bồi dưỡng EQ

Cha mẹ nào cũng muốn con mình có được sự giáo dục tốt nhất, chuẩn bị sẵn sàng cho một tương lai tươi đẹp. Tuy nhiên, giáo dục trẻ là vấn đề lâu dài, chỉ cần có một chút sơ suất là sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời trẻ. Bồi dưỡng EQ rất quan trọng, quyết định sự trưởng thành lành mạnh của trẻ, là “giấy thông hành” cho sự trưởng thành của trẻ.

01

Yêu lao động, đạo đức tốt

Trường đại học Harvard đã từng tiến hành một cuộc điều tra với 456 thanh niên. Kết quả phát hiện, cho dù trí tuệ, thu nhập gia đình, hoàn cảnh gia đình hay

trình độ giáo dục như thế nào thì những người hồi nhỏ tham gia lao động sống vui hơn những người không lao động. Một chuyên gia giáo dục Trung Quốc cũng từng điều tra với trẻ nhỏ ở nước này và phát hiện, những trẻ làm những việc vừa sức của mình, cảm xúc khá ổn định, ít vấn đề tâm lý, tự giác, có trách nhiệm, EQ cũng khá cao.

Tuy nhiên, rất nhiều trẻ em hiện nay đều có hiện tượng "không yêu lao động", nguyên nhân của tình trạng này phần lớn là do giáo dục về quan niệm giá trị và thái độ. Rất nhiều phụ huynh chỉ chú trọng bồi dưỡng trí tuệ cho trẻ mà thiếu đi sự bồi dưỡng về tính tự lập và thói quen lao động. Ví dụ, cha mẹ cho rằng việc học tập của trẻ đã quá áp lực nên không muốn tạo thêm gánh nặng cho trẻ; một số công việc nhà quá nguy hiểm, sợ trẻ xảy ra chuyện. Nhưng trẻ cũng có mong muốn được tham gia vào các công việc trong gia đình, hi vọng thông qua lao động để thể hiện tầm quan trọng của mình. Vì thế, cho dù là những công việc lặt vặt trong gia đình hay những công việc không quan trọng trong mắt người lớn, thì chỉ cần dạy trẻ làm, là trẻ có thể cảm nhận được niềm vui và hạnh phúc. Trẻ có thể bắt đầu từ những việc đơn giản nhất như: giặt tất hoặc quần áo nhỏ....

Cha mẹ phải để trẻ gánh vác một số công việc trong gia đình, bồi dưỡng cho trẻ tính tự giác, tinh thần trách nhiệm với gia đình, qua đó bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm với xã hội. Bình thường, cha mẹ phải cho trẻ cơ hội lao động, đồng thời giúp chúng khắc phục khó khăn, cho trẻ dũng khí, khích lệ con kiên trì đến cùng. Trong quá trình này, cha mẹ cần chú ý:

Nắm lấy thời điểm học tập tốt nhất của trẻ

Trong quá trình phát triển của trẻ, có thể thấy trẻ rất thích tự làm việc: bắt đầu tập đi không cần người lớn bế, học ăn cơm không cần người khác bón, đòi tự mặc quần áo... Đó chính là lúc trẻ khao khát được tự mình làm, cha mẹ nên kiên nhẫn dạy chúng phương pháp, hướng dẫn chúng làm những việc mà mình muốn làm, để trẻ cảm nhận được niềm vui và thành công khi “mình biết làm”. Không được vì lo lắng đến an toàn hay sợ phiền phức mà không để trẻ thử sức, làm mất đi thời điểm học tập tốt nhất của trẻ.

Cho trẻ cơ hội được lao động

Trẻ có thể giới riêng. Trong thế giới đó, chúng nên trở thành chủ nhân, vai trò của cha mẹ là nhà chỉ huy tạm thời, có thể cho chúng lời khuyên nhưng không thể vĩnh viễn thay thế trẻ. Không được lúc nào cũng cho rằng, trẻ nhỏ tuổi nên chuyện gì cũng làm thay chúng. Vì như vậy, lâu dần, trẻ sẽ mất đi cơ hội luyện tập, không

biết làm việc gì cả. Vì thế, cha mẹ phải cho trẻ cơ hội rèn luyện.

Học tập trong trò chơi

Đối với trẻ, cuộc sống của chúng là những trò chơi, học làm việc nhà cũng là một trò chơi. Khi muốn trẻ thu dọn đồ chơi, cha mẹ có thể nói với con rằng: “Đồ chơi đã chơi mệt rồi, chúng muốn về nhà ngủ, chúng ta hãy đưa chúng về nhà thôi”. Khi chuẩn bị ăn cơm, cha mẹ có thể nói: “Mẹ làm đầu bếp, con làm nhân viên phục vụ, mời nhân viên phục vụ mang đồ ăn ra đây nào”. Như thế, trẻ sẽ cảm thấy rằng làm việc nhà sẽ rất vui giống như khi chơi trò chơi vậy, chúng nhất định sẽ rất thích.

Từ đơn giản đến phức tạp, phù hợp với độ tuổi của trẻ

Trẻ ở những độ tuổi khác nhau thì kỹ năng làm việc, mức độ nhận thức, thể lực, sự kiên nhẫn cũng khác nhau. Cha mẹ để trẻ làm việc nhà nên căn cứ vào khả năng của trẻ, cho trẻ làm những việc vừa với sức của mình, không nên quá sức. Tránh để trẻ cảm thấy sợ hãi hay nghĩ rằng cha mẹ ngược đãi mình. Chẳng hạn với trẻ 9 tuổi, cha mẹ có thể để chúng quét nhà nhưng không nên để chúng lau sàn nhà, bởi vì cây lau nhà khi ướt khá nặng không phù hợp với thể lực của trẻ, nếu ép buộc trẻ quá mức: thứ nhất sẽ khiến trẻ nảy sinh cảm giác sợ hãi, thứ hai trẻ sẽ oán giận cha mẹ đã ngược đãi chúng, từ đó mà ghét luôn cả việc lau nhà.

Làm mẫu cho trẻ

Khi rèn luyện cho trẻ các kỹ năng làm việc cụ thể, cha mẹ phải làm mẫu cho trẻ, vừa làm mẫu vừa kiên nhẫn giảng giải cho trẻ nghe về những điều cần chú ý, sau đó cho trẻ tự thực hành. Chẳng hạn như khi dạy trẻ quét nhà, giặt khăn tay, tắt, áo, đi giày.... trước tiên để trẻ nhìn người lớn làm, người lớn vừa làm vừa kiên nhẫn giảng giải tỉ mỉ cho trẻ từng bước quan trọng và những điều cần chú ý, sau đó cầm tay trẻ để dạy trẻ làm, cuối cùng để trẻ làm độc lập.

Bao dung nhiều hơn, trách mắng ít hơn

Trẻ nhiệt tình với lao động khi còn nhỏ thường sẽ tăng thêm phiền phức cho người lớn, có thể sẽ làm cha mẹ mất chút thời gian, thậm chí sẽ làm hỏng một số thứ. Nhưng tuyệt đối không được vì thế mà bỏ qua cơ hội tốt để giáo dục trẻ. Rất nhiều cha mẹ do vội đi làm, không có thời gian lẻ mề cùng trẻ, thấy trẻ làm vừa chậm vừa sai, liền tự mình làm. Thực ra, cha mẹ có thể tận dụng thời gian cuối tuần để từ từ dạy trẻ, đồng thời thử để trẻ tự làm, lâu dần trẻ sẽ quen. Khi hướng dẫn trẻ,

cha mẹ phải ôn hòa, không nên tỏ ra khó chịu, nên kiên nhẫn, tiến hành từng bước, dạy trẻ học bằng phương thức và thái độ như chơi trò chơi.

Tích cực khích lệ, khơi dậy tính tự giác của trẻ

Thông thường, cha mẹ lúc đầu nên đưa ra một số yêu cầu cụ thể để trẻ làm. Sau đó không đưa ra yêu cầu nữa, để trẻ tự sắp xếp, cha mẹ chỉ ở bên hướng dẫn và gợi ý cho trẻ.

Trong quá trình trẻ làm việc, phải chú trọng khích lệ, biểu dương. Mỗi khi trẻ làm tốt một việc gì đó, nên kịp thời khẳng định và khích lệ. Ví dụ, mỉm cười với trẻ, ôm trẻ hoặc nói “Con làm tốt lắm” để trẻ cảm thấy vui sướng và tự hào, trải nghiệm niềm vui trong lao động, khơi dậy ham muốn được làm việc. Dĩ nhiên, khi trẻ làm việc nhà, khó tránh khỏi làm sai, làm hỏng. Khi ấy cha mẹ cần khoan dung. Trẻ làm sai, phạm sai lầm, cần phải chỉ ra vấn đề, giúp trẻ phân tích nguyên nhân, dạy trẻ phải làm thế nào chứ không được phê bình hay trừng phạt trẻ.

An toàn là số một

Khi cho trẻ cơ hội lao động, không được bỏ qua vấn đề an toàn. Ví dụ, phải dạy trẻ cách sử dụng hoặc tránh xa những vật có thể gây hại để đảm bảo an toàn.

02

Ngăn ngừa hành vi không tốt

Bồi dưỡng EQ cho trẻ phải hình thành những thói quen, hành vi tốt cho trẻ. Trong quá trình trưởng thành, trẻ sẽ xuất hiện những hành vi không tốt. Những hành vi này có thể là dấu hiệu của những vấn đề xã giao và tình cảm của trẻ sau này.

Khi phát hiện hành vi không tốt “lần đầu tiên” của trẻ, ví dụ “lần đầu tiên” nói dối, “lần đầu tiên” nổi cáu... thì cần đặc biệt chú trọng, kịp thời áp dụng phương pháp giáo dục đúng đắn, điều chỉnh, tránh hình thành thói quen không tốt. Nhất định không được nhân nhượng hoặc dùng bạo lực với trẻ. Tóm lại, khi phát hiện hành vi không tốt của trẻ, cha mẹ nhất định phải bình tĩnh, tìm hiểu nguyên nhân, giảng giải lý lẽ, dẫn dắt, ngăn ngừa những hành vi này. Cha mẹ phải nhiệt tình, không được lạnh nhạt; phải kiên nhẫn, không được nóng vội; phải nói rõ đạo lý, không được đánh mắng; phải chú trọng phương pháp, không được hướng dẫn

qua loa; phải lấy mình làm gương, không được ngôn hành bất nhất.

Tích cực trói buộc là phương pháp mà cha mẹ nên nắm được khi đối phó với hành vi nghịch ngợm phá hoại của trẻ, cũng là biện pháp quy phạm hành vi hàng ngày của trẻ. Nhưng mức độ và phương pháp trói buộc rất khó nắm bắt. Có cha mẹ khi trẻ làm loạn đã áp dụng phương pháp đánh mắng, có người thì một mực khuyên nhủ. Hai xu hướng này đều không đúng. Tích cực trói buộc yêu cầu cha mẹ phải nói với trẻ hạn chế và quy định liên quan tới hành vi một cách rõ ràng. Nếu trẻ có thể tuân thủ, biểu hiện hành vi tốt thì dùng lời khen và sự biểu dương để khẳng định trẻ. Nếu làm trái với quy định và hạn chế thì cho dù có phải là cố ý hay không, nên lập tức trừng phạt thích đáng, hơn nữa trước sau như một, nói là làm. Dĩ nhiên mức độ trừng phạt phải thích hợp, phương pháp phải thích đáng.

Cha mẹ cần chú ý những nguyên tắc sau.

Chỉ ra lỗi lầm

Cha mẹ không được cho rằng trẻ sẽ hiểu mình làm sai cái gì, mà phải chỉ ra sai lầm trẻ đã phạm phải một cách rõ ràng để trẻ biết mình đã làm sai, nhưng không được để trẻ oán hận. Có thể dùng giọng điệu nghiêm khắc nhưng bình tĩnh để giải thích cho trẻ nghe vì sao hành vi của trẻ là sai trái. Ban đầu, có thể hỏi trẻ: “Quy định của gia đình chúng ta là gì?”, “Con cho rằng vì sao mà bạn của con tức giận?” Hoặc “Con cho rằng vì sao mẹ tức giận?”. Nếu trẻ vẫn không hiểu nguyên nhân, vậy thì hãy giải thích với trẻ vì sao hành vi của trẻ là sai trái. Ví dụ: “Con không nên đánh người”, “Phải tôn trọng người bè trên, con làm được chưa?”. Hãy nhớ, phải giải thích rõ ràng, ngắn gọn. Đồng thời, bạn cũng nên chăm chú nghe trẻ giải thích. Như thế mới có thể hiểu được toàn bộ sự việc. Nếu bạn phát hiện mình nói sai thì nhất định phải thừa nhận và xin lỗi trẻ.

Kịp thời trừng phạt, để trẻ biết được hậu quả

Trước tuổi đi học, khả năng tư duy của trẻ chưa phát triển, chỉ có thể hiểu được hậu quả trực tiếp trước mắt, không thể tưởng tượng được hậu quả có thể xảy ra sau này. Kịp thời trừng phạt là để trẻ hiểu mình bị trừng phạt vì hành vi sai lầm của chúng. Chỉ có như vậy trẻ mới hiểu mình nên sửa chữa sai lầm gì. Ví dụ, không cho trẻ xem tivi, không cho chúng chơi trò chơi... Khi trẻ vi phạm quy định, phải để chúng biết hậu quả. Ví dụ, trẻ lè mề, chậm chạp, vậy hãy để trẻ đi học muộn, để chúng biết rằng, đến muộn không những không thể nghe giảng cùng với các bạn mà còn bị thầy cô phê bình.

Lạnh lòng

Phương pháp này khiến trẻ trong thời gian ngắn bị cô lập, không có sự tương tác. Thông thường trẻ đều có tâm lý quần chúng và ý thức quần thể khá mãnh liệt, cách ly trẻ ra khỏi đám đông sẽ khiến chúng cảm thấy mình bị phân biệt đối xử, từ đó nảy sinh cảm giác “không bình đẳng”. Trẻ vô cùng nhạy cảm với điều đó. Một khi bị cách ly và bị “lạnh nhạt” thì sẽ mang lại cho trẻ cú sốc khá mạnh về mặt tâm lý. Phương pháp này thường dùng để trói buộc những trẻ ngang bướng và khi trẻ đang ở trong trạng thái kích động. Ví dụ trẻ mắng chửi người khác, một khi nói tục chửi bậy thì nên áp dụng phương thức phạt đứng và không cho phép người xung quanh đoái hoài tới, có thể để trẻ ở một mình trong góc phòng để trẻ cảm nhận được cảm giác cô độc khó chịu khi không được ai để ý..

Thời gian xử lý bằng phương pháp này cần có mức độ, không phải càng lâu càng tốt. Phải căn cứ vào độ tuổi và mức độ chịu đựng thực tế của trẻ để lựa chọn thời gian tiến hành. Trong khoảng thời gian này, những người xung quanh không được có bất kỳ hành động nào để ý tới trẻ. Như thế vừa khiến trẻ ý thức được nguyên nhân bị phạt và trải nghiệm cảm giác cô độc, lại không vượt quá khả năng chịu đựng tâm lý của trẻ, có thể tạo tác dụng giáo dục rất tốt.

Giảng giải đạo lý

Cha mẹ phải để trẻ hiểu rõ hành vi của mình, việc gì có thể làm, việc gì không thể làm. Chỉ khi trẻ biết được những hành vi đúng đắn thì mới không xuất hiện những hành vi sai lầm. Không thể sửa đổi hành vi không tốt chỉ trong một sớm một chiều, vì thế cần phải kiên trì. Có thể tiến hành sửa đổi một hành vi trong một khoảng thời gian, không ngừng nhắc nhở nhiều lần để hành vi này hoàn toàn biến mất. Không được lúc thì mắng trẻ đánh người, lúc lại mắng trẻ không làm bài tập. Như thế trẻ sẽ không biết phải làm thế nào và cũng rất khó đạt được hiệu quả giáo dục.

03

Bồi dưỡng khả năng tập trung cho trẻ

Trẻ không tập trung chú ý là vấn đề khiến rất nhiều cha mẹ đau đầu. Nhưng các nghiên cứu chứng minh, đây là hiện tượng phổ biến ở trẻ. Vì thế, cần phải hiểu rằng, hoạt bát, hiếu động là bản tính của trẻ. Nếu không vượt quá phạm vi

thì không cần nghiêm khắc với trẻ.

Một số trẻ lúc đầu thì tỏ ra rất hứng thú nhưng không lâu sau đó thì lại chán nản. Chuyên gia cho biết, đây là biểu hiện của sự thiếu tập trung, cần phải điều chỉnh, nếu không sẽ ảnh hưởng rất lớn đến sự trưởng thành sau này. Với vấn đề không tập trung chú ý của trẻ, rất nhiều cha mẹ không quan tâm, đến khi để lại hậu quả trong học tập mới bắt đầu lo lắng. Vì thế, bồi dưỡng khả năng tập trung càng sớm càng tốt.

Trẻ không tập trung chú ý do rất nhiều nguyên nhân tạo thành. Chủ yếu có thể chia thành nhân tố tâm lý và nhân tố môi trường.

Nhân tố tâm lý

Hứng thú là người thầy tốt nhất. Cho dù là ai, khi làm việc mà cảm thấy hứng thú cũng sẽ rất say sưa, rất chăm chú. Hứng thú là động lực để học tập. Để trẻ tự lựa chọn những hoạt động mình có hứng thú, dĩ nhiên có thể duy trì khả năng tập trung.

Những trẻ thiếu tự tin thường nghi ngờ khả năng của mình, vì thế dễ dàng bỏ dở giữa chừng. Sự thiếu tự tin ở trẻ thường là do cha mẹ kỳ vọng quá mức khiến trẻ nghĩ rằng mình không thể đạt được yêu cầu của cha mẹ.

Lúc này, có thể thử phương pháp “phân chia mục tiêu”, chia mục tiêu cuối cùng thành những mục tiêu nhỏ dễ dàng đạt được. Mặc dù tiến hành chậm nhưng có thể thông qua việc hoàn thành từng mục tiêu nhỏ, bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ. Những lời khen ngợi và khích lệ trong quá trình học tập cũng có thể tăng cường sự tự tin cho trẻ. Dĩ nhiên, cần phải có đủ kiên nhẫn.

Nhân tố môi trường

Quá nhiều thành viên trong gia đình can thiệp hoặc môi trường ồn ào cũng khiến trẻ không thể tập trung. Vì thế, hãy cố gắng giảm bớt những nhân tố làm ảnh hưởng, để trẻ có thể tập trung làm việc.

Trong nhà có quá nhiều đồ chơi, khiến trẻ không biết bắt đầu từ đâu. Vì thế hết nhìn cái này lại sờ cái kia, không thể tập trung được. Do vậy, không nên đưa ra quá nhiều sự lựa chọn trong một lần. Nếu trẻ tiếp nhận quá nhiều kích thích một lần thì sẽ ảnh hưởng đến mức độ tập trung của chúng.

Khi trẻ đang tập trung làm gì đó, thì không được tùy tiện ngắt quãng. Ví dụ, khi

trẻ đang chăm chú đọc sách, nếu cha mẹ nói: “Sao con lại vứt đồ chơi lung tung thế kia?”, như thế sẽ ảnh hưởng đến trẻ. Hãy cố gắng đợi trẻ đọc xong rồi nhắc nhở trẻ. Nếu thường xuyên ngắt quãng sự tập trung của trẻ, thì khả năng chú ý của chúng sẽ giảm dần.

Khả năng tập trung chú ý không phải một sớm một chiều có thể hình thành được, cần phải bồi dưỡng từ khi còn rất nhỏ. Khả năng tập trung sớm nhất của trẻ là ở mấy tháng đầu sau khi sinh, cha mẹ có thể tiến hành rèn luyện khả năng tập trung cho trẻ bằng cách để trẻ nhìn theo ngón tay của mình, sau đó từ từ chuyển động ngón tay sang một vật thể khác, nếu là trẻ một tuổi, bạn có thể nói cho chúng biết vật đó là gì. Ngoài ra, cha mẹ còn có thể căn cứ vào những điểm sau để bồi dưỡng khả năng tập trung cho trẻ.

Tạo không khí hài hòa

Cố gắng tạo môi trường để trẻ có thể tập trung chú ý. Khi trẻ học tập, cần thu dọn những đồ vật không liên quan. Không được ngắt mạch suy nghĩ và sự tập trung của trẻ. Cố gắng giảm bớt những lời than phiền và mắng mỏ. Cho dù trẻ không tập trung chú ý thì cũng không nên suốt ngày trách mắng trẻ.

Tạo hứng thú cho trẻ

Trong cuộc sống, chúng ta thường nhìn thấy một số trẻ làm theo yêu cầu của cha mẹ nhưng không vui một chút nào. Trong khi làm việc mình có hứng thú thì rất say sưa. Đối với trẻ, khả năng tập trung chịu sự điều khiển nhất định từ hứng thú và tâm trạng. Vì thế, cần chú ý kết hợp bồi dưỡng hứng thú và khả năng tập trung cho trẻ.

Có thể tận dụng hứng thú của trẻ để rèn luyện khả năng tập trung. Ví dụ, nếu trẻ thích các câu chuyện, thì có thể để trẻ vừa nghe kể chuyện vừa nhìn, đồng thời nói với trẻ các chữ trong tranh, khơi dậy hứng thú học chữ cho trẻ.

Bồi dưỡng khả năng tập trung qua trò chơi

Nhà tâm lý học Liên Xô đã từng tiến hành một thí nghiệm như sau: Trong hai hình thức hoạt động khác nhau là chơi trò chơi và đơn thuần hoàn thành nhiệm vụ, để trẻ chia những tờ giấy nhiều màu sắc vào hộp cùng màu, quan sát thời gian tập trung chú ý của trẻ. Kết quả thí nghiệm phát hiện, trong trò chơi, trẻ 4 tuổi có thể liên tục tiến hành 22 phút, trẻ 6 tuổi có thể kiên trì 71 phút, hơn nữa, số lượng khi chia giấy nhiều hơn đơn thuần hoàn thành nhiệm vụ 50%. Trong hình thức

đơn thuần hoàn thành nhiệm vụ, trẻ 4 tuổi chỉ có thể kiên trì 17 phút, trẻ 6 tuổi chỉ có thể kiên trì 62 phút. Kết quả thí nghiệm cho thấy, trong hoạt động trò chơi, mức độ và tính ổn định của việc tập trung chú ý của trẻ khá tốt. Vì thế, chúng ta có thể để trẻ triển khai nhiều hoạt động vui chơi, qua trò chơi để bồi dưỡng khả năng chú ý cho trẻ.

Trò chơi là hoạt động mà trẻ yêu thích, có thể khơi dậy hứng thú và khiến trẻ cảm thấy vui vẻ. Nên cùng trẻ chơi trò chơi một cách có lựa chọn, đồng thời có ý thức bồi dưỡng khả năng tập trung của trẻ. Trò chơi “tìm lỗi sai” là một sự lựa chọn rất hay. Có thể cho trẻ xem một số bức tranh không hoàn chỉnh, để trẻ nhanh chóng tìm ra lỗi trong bức tranh. Những chỗ không sai có thể cố ý dùng màu sắc bắt mắt, để trong quá trình tìm lỗi sai trẻ dễ dàng nhận ra, kịp thời phân biệt và chuyển hướng chú ý để nhanh chóng hoàn thành nhiệm vụ.

04

Bồi dưỡng ý thức quý trọng thời gian

Một biểu hiện quan trọng của EQ cao là có khả năng tự quản lý. Khả năng tự quản lý của một người có thể biểu hiện ở rất nhiều mặt. Ví dụ làm việc có trình tự, không dễ bị ngoại cảnh tác động... Trong đó, một biểu hiện rất quan trọng là biết quản lý thời gian, làm chủ thời gian.

Ngay từ khi trẻ còn nhỏ, hãy để trẻ có khái niệm về thời gian. Quý trọng thời gian mới có thể làm việc có trách nhiệm. Tận dụng thời gian một cách hợp lý, bồi dưỡng trẻ làm chủ thời gian rất quan trọng với trẻ. Einstein đã từng nói: “Sự khác biệt của con người chính là ở thời gian rảnh rỗi”. Do thái độ của mỗi người khác nhau, nên cách sắp xếp, sử dụng thời gian cũng khác nhau, chắc chắn sẽ có những ảnh hưởng khác nhau đến thành tích và thành công của mỗi người.

Nhà sinh vật học nổi tiếng Huxley đã từng nói: “Thời gian là công bằng nhất, đối với bất cứ ai cũng đều là 24 tiếng. Thời gian cũng là không công bằng nhất, bất kỳ người nào cũng không phải là 24 tiếng”. Rốt cuộc phải tận dụng 24 tiếng này như thế nào? Những người khác nhau sẽ có lựa chọn khác nhau. Phần lớn những nhà khoa học và vĩ nhân thành công đều không bỏ phí năm tháng cuộc đời mình, họ quý trọng từng giây của cuộc đời.

Ngày 31 tháng 10 năm 1845 là sinh nhật 10 tuổi của Johann Friedrich Wilhelm Adolf von Baeyer, nhà hóa học hữu cơ nổi tiếng của Đức, người đoạt

giải Nobel. Đêm trước hôm ấy, Baeyer vui sướng nhảm tính: Ngày mai, nhất định bố mẹ sẽ đưa mình đi mua quà sinh nhật, sau đó nhận nhịp chúc mừng tại nhà hoặc mình sẽ chơi thật thỏa thích. Bởi vì người Đức rất chú trọng sinh nhật, trẻ con hàng xóm đến sinh nhật cũng vậy. Nào ngờ, sau khi ăn sáng xong, bố vẫn đeo kính đọc sách trên bàn, mẹ đưa Baeyer đến nhà bà ngoại chơi cả ngày, đến tận chiều tối mới về nhà.

Baeyer cảm thấy rất kỳ lạ vì sự sắp xếp của bố mẹ, cũng có chút không vui. Mẹ tình ý nhận ra điều đó. Trên đường về nhà, mẹ vừa đi vừa nói với ông: "Khi mẹ sinh con, bố con đã 41 tuổi, vẫn chưa có học vấn gì. Bây giờ bố giống con, đang nỗ lực học hành, ngày mai phải đi thi. Mẹ không muốn vì sinh nhật của con mà làm lỡ thời gian học của bố. Bây giờ mẹ chỉ có thể tận tâm tận lực để cuộc sống của gia đình chúng ta trở nên phong phú hơn. Sau này con lớn lên phải khiến thế giới này của chúng ta phong phú hơn nhé!"

Mẹ của Baeyer xuất thân danh giá, là một luật sư nổi tiếng, con gái của nhà sử học, kiến thức sâu rộng, thấu tình đạt lý, vừa là người vợ hiền vừa là người mẹ chu đáo. Những lời răn dạy của bà trong sinh nhật 10 tuổi của Baeyer đã trở thành lời răn suốt đời của Baeyer. Sau khi giành giải Nobel vào sinh nhật 70 tuổi năm 1905, trong một cuốn tự truyện của mình, Baeyer đã nói: "Đây là món quà tốt nhất mẹ đã tặng tôi vào dịp sinh nhật 10 tuổi".

Bố vừa dạy dỗ nghiêm khắc, vừa khích lệ Baeyer. Năm 1858, Baeyer chỉ mới 23 tuổi đã giành được học vị tiến sĩ của đại học Berlin với luận văn xuất sắc. Bố đã rất ưu ái ông, đi tham gia lễ trao học vị và chúc mừng ông. Vì Baeyer là người nhỏ tuổi nhất trong những người được học vị tiến sĩ, khi kết thúc buổi trao bằng, hiệu trưởng đặc biệt quan tâm hỏi han về con đường sau này của ông. Baeyer liếc nhìn các nhà hóa học ngồi đó, bên tai vang lên giọng nói thâm trầm của bố, thế là mời giáo sư Jakula tuổi trẻ tài cao và nói với hiệu trưởng: "Em sẽ đi theo ông ấy!" Bố thấy con trai tiếp thu lời phê bình của mình năm xưa, khuôn mặt nở nụ cười mãn nguyện.

Baeyer có ý chí nhưng không tự mãn. Ông ghi nhớ lời răn dạy của bố mẹ, học tập tinh thần ham học và quý trọng thời gian của bố, có những cống hiến vượt trội trong việc nghiên cứu thuốc nhuộm hữu cơ và hydroaromatic.

Rốt cuộc phải tận dụng thời gian như thế nào? Mỗi người sẽ có những lựa chọn khác nhau. Những nhà khoa học nổi tiếng và các vĩ nhân đều không lãng phí năm tháng. Họ quý trọng từng giây phút trong cuộc đời.

Thời gian công bằng với tất cả mọi người. Ai quý trọng thời gian, ai chăm chỉ thì

người đó sẽ được trả công xứng đáng. Làm thế nào để bồi dưỡng ý thức quý trọng thời gian cho trẻ?

Làm việc có quy luật, hình thành quan niệm thời gian đúng đắn

Đối với trẻ, thời gian là một khái niệm trừu tượng, vì thế, chúng không cảm nhận được tầm quan trọng của thời gian. Nhưng nhất định cha mẹ phải kiên trì để trẻ hình thành thói quen làm việc, nghỉ ngơi có quy luật. Hiện nay, rất nhiều trẻ làm việc chậm chạp, lể mể, không quý trọng thời gian. Điều đó có liên quan đến sự nuông chiều của cha mẹ. Ví dụ, những trẻ thích ngủ nướng phần lớn là do sắp xếp thời gian không hợp lý, buổi sáng phải gọi ba, bốn lần mới dậy. Thế là cha mẹ giúp mặc quần áo, chuẩn bị cặp sách, thậm chí không kịp ăn sáng đã phải đến trường. Làm như vậy là không có lợi cho việc bồi dưỡng quan niệm về thời gian cho trẻ.

Thói quen sinh hoạt đúng đắn là tiền đề để hình thành quan niệm về thời gian. Với những trẻ làm việc không có trình tự, cha mẹ có thể cùng trẻ đề ra thời gian biểu, thức dậy lúc mấy giờ, vệ sinh cá nhân trong bao lâu, ăn sáng trong bao nhiêu phút, đi học về làm gì, sau đó làm gì, mấy giờ đi ngủ... Có thể để trẻ tự sắp xếp một cách hợp lý. Chỉ khi cố định thời gian, hình thành thói quen, để trẻ có nhận thức rõ ràng về thời gian thì mới có thể hình thành quan niệm về thời gian một cách đúng đắn.

Để trẻ gánh chịu hậu quả của việc để lỡ thời gian

Rất nhiều trẻ mắc tật ngủ nướng vào buổi sáng. Cha mẹ có thể làm như sau: Đặt đồng hồ báo thức trên đầu giường của trẻ, đồng thời nói trước với trẻ là sẽ không giục trẻ dậy. Buổi sáng đồng hồ kêu thì phải tự dậy. Nếu dậy muộn thì sẽ không có thời gian ăn sáng. Nếu kéo dài thời gian, đến lớp muộn sẽ bị thầy cô phê bình. Nếu trẻ làm theo yêu cầu của cha mẹ thì sẽ hình thành được thói quen dậy đúng giờ. Một khi trẻ phải gánh chịu hậu quả do để lỡ thời gian thì trong lòng sẽ không thoải mái, sẽ rút kinh nghiệm, không tái phạm nữa. Dĩ nhiên, trong tình huống đặc biệt. Ví dụ ngày thi hay hoạt động quan trọng, cha mẹ nên giúp đỡ trẻ, ngoài việc đặt đồng hồ báo thức, nên đánh thức trẻ dậy đúng giờ.

Khả năng sáng tạo là một khả năng quan trọng nhất và có giá trị nhất của con người. Giữa EQ và trí thức với khả năng có mối liên quan cao độ. Thành tựu trong cuộc đời mỗi con người được quyết định phần nhiều ở khả năng sáng tạo. Khả năng sáng tạo không chỉ thể hiện ở khả năng phát minh trong IQ, mà nó là ý thức theo đuổi sáng tạo, là xu hướng tâm lý phát hiện vấn đề và tích cực tìm tòi, là một biểu hiện về các đặc trưng và tố chất tổng hợp của con người, bồi dưỡng khả năng sáng tạo cho trẻ là một khâu quan trọng trong giáo dục EQ.

Lúc nhỏ là thời kỳ hoàng kim hình thành tư duy sáng tạo. Trẻ nhỏ có mầm mống của khả năng sáng tạo, khả năng sáng tạo của chúng có đặc điểm là không tự giác, không ổn định và có thể uốn nắn. Trẻ ở tuổi nhi đồng trong thời kỳ manh nha khả năng sáng tạo. Chúng hiếu động, hay hỏi, có ham muốn sáng tạo và trí tò mò mãnh liệt với môi trường xung quanh. Lúc này khả năng sáng tạo của nhi đồng là một tài năng tiềm ẩn, cũng là khởi điểm để thành tài. Tận dụng tính dễ uốn nắn của chúng để tiến hành giáo dục sớm, khiến khả năng tự giác đi theo hướng tự giác, ổn định, để khả năng sáng tạo đang trong trạng thái manh nha được phát triển là một nhiệm vụ quan trọng của giáo dục gia đình.

Rất nhiều cha mẹ đánh giá về trẻ là nghe lời chính là con ngoan, nghịch ngợm là không nghe lời là con hư. Nhiều lúc, quan niệm này đã làm tổn thương khả năng sáng tạo của trẻ. Trong thế giới của trẻ, mặt trời có thể là màu xanh lam, mặt trăng có thể là màu đỏ, cha mẹ không được trách mắng trẻ: “Con đã bao giờ nhìn thấy mặt trời màu xanh chưa? Vẽ lung tung!” Có lúc, tha thứ cho sự không nghe lời của trẻ là có đạo lý. Nó có thể bảo vệ trí tưởng tượng, khơi dậy khả năng sáng tạo của trẻ. Cho phép trẻ “không nghe lời”, chủ yếu là chỉ không nghe lời trong tư duy, thế giới mà trẻ nhìn thấy là thế giới đặc biệt, trí tưởng tượng của chúng rất phong phú. Nếu chúng ta dùng phương thức tư duy của người lớn để can thiệp một cách thô bạo với chúng thì sẽ giết chết trí tưởng tượng và khả năng sáng tạo của trẻ.

Có người đã tiến hành thí nghiệm như sau: Thả một con cá mập hung dữ và một đàn cá nhiệt đới vào một hồ nước, sau đó dùng tấm kính ngăn hồ nước thành hai nửa. Cá nhiệt đới ở nửa đông, cá mập ở nửa tây. Hàng ngày, nhân viên thí nghiệm thả một ít cá diếc vào trong hồ đằng đông, vì thế cá mập cũng không thiếu con mồi.

Ban đầu, cá mập không cam tâm chỉ ăn cá diếc để no bụng, nó vô cùng thèm thuồng cá nhiệt đới ở hồ đằng tây, rất muốn nếm thử mùi vị tươi ngon ấy. Hàng ngày nó không ngừng lao ra phía tấm kính không nhìn thấy ấy nhưng đều không thể lao qua được. Liên tục 10 ngày, nó thử từng ngóc ngách, mỗi lần đều

cố gắng hết sức nhưng lần nào cũng thương tích đầy mình, thậm chí có mấy lần toàn thân chảy máu. Mỗi khi xuất hiện vết nứt trên tấm kính, nhân viên thí nghiệm sẽ lập tức thay tấm kính dày hơn.

Qua vô số lần thử sức, cá mập không được như ý. Về sau cá mập không lao về phía tấm kính ấy nữa, cũng không bận tâm tới những chú cá nhiệt đới rực rỡ ấy nữa, dường như chúng chỉ là những bức tranh chuyển động treo trên tường. Nó bắt đầu đợi những con cá diếc xuất hiện hàng ngày, sau đó dùng bản năng nhanh nhạy của mình để săn mồi.

Thí nghiệm tới giai đoạn cuối cùng, nhân viên bỏ tấm kính đi, nhưng cá mập không có phản ứng. Ngày nào cũng bơi trong khu vực cố định, nó ù không những coi như không nhìn thấy đám cá nhiệt đới ấy, mà thậm chí khi những con cá diếc nhảy sang bên kia, nó cũng không lập tức đuổi theo, dù thế nào cũng không bơi sang đó.

Kinh nghiệm rất quý báu, nhưng nếu việc gì cũng lấy kinh nghiệm trước đây để đề ra hành động và kế hoạch của ngày hôm nay, thì quan niệm bảo thủ và lạc hậu ấy chưa chắc đã có thể thích ứng với xã hội hiện đại. Vì thế cha mẹ phải bồi dưỡng khả năng sáng tạo cho trẻ.

Gần gũi với thiên nhiên, bồi dưỡng khả năng tưởng tượng cho trẻ

Thiên nhiên là ngọn nguồn của trí tuệ, là cha mẹ, chúng ta phải để trẻ gần gũi với thiên nhiên. Lỗ Ban phát minh ra cái cửa là từ gợi ý của hình dáng một loại cỏ; Newton phát hiện ra định luật vạn vật hấp dẫn là do yêu điều và cối xay gió, từ đó đam mê lực học, cuối cùng có được gợi ý từ hiện tượng quả táo rơi xuống; “Thuyết tiến hóa” của Darwin cũng bắt đầu từ việc yêu côn trùng nhỏ.

Ngày nay, trẻ thành phố bị "xi măng cốt thép", cửa chống trộm, bị quan niệm tư tưởng cũ ngăn cách với việc tiếp xúc và gắn kết với thiên nhiên. Một giáo viên tiểu học tiến hành trắc nghiệm với học sinh trong lớp, được kết quả như sau: Số em không biết bông có thể làm quần áo chiếm 45%, không biết mía có thể ép thành đường chiếm 65%, không biết đậu đũa, dưa chuột ở đâu chiếm 50%.

Cha mẹ phải khích lệ trẻ tiếp xúc với thiên nhiên, những giọt mưa sáng mùa xuân, tiếng côn trùng đêm hạ, lá vàng mùa thu, tuyết rơi mùa đông đều sẽ mang lại cảm hứng cho trẻ. Einstein đã nói: “Tưởng tượng quan trọng hơn tri thức, bởi vì tri thức có hạn, còn trí tưởng tượng khái quát tất cả mọi thứ trên thế giới”. Trí tưởng

tượng là cơ sở của khả năng tư duy sáng tạo.

Nhìn nhận các câu hỏi của trẻ một cách đúng đắn, bảo vệ trí tò mò của trẻ

Trí tò mò là động lực nội tại khơi dậy khả năng sáng tạo của trẻ, nó có thể đánh thức tiềm năng nội tại của trẻ, khiến trẻ hoàn toàn đắm mình vào trong hoạt động sáng tạo. Chỉ có mang trong mình trí tò mò mãnh liệt đối với thế giới khách quan thì trẻ mới có thể phát hiện mặt cải tiến và thay đổi, đây chính là cơ sở của tư duy sáng tạo.

Trẻ luôn có hứng thú sâu sắc với sự vật tươi mới ở bên ngoài, vì thế, chúng sẽ hỏi cha mẹ bằng thái độ tò mò. Những câu hỏi này là con đường quan trọng để trẻ tìm hiểu thế giới, bồi dưỡng khả năng sáng tạo. Do độ tuổi, các câu hỏi mà trẻ nêu ra thường vô cùng hoang đường, có câu hỏi có thể không trả lời được, nhưng cho dù hỏi thế nào, trẻ đều khao khát được giải đáp. Cha mẹ phải chú trọng và biết cách bảo vệ trí tò mò của trẻ, khơi dậy và dẫn dắt trí tò mò của trẻ một cách đúng đắn, tạo môi trường sáng tạo an toàn, thấp sáng đam mê học tập những sự vật mới lạ. Nhất định cha mẹ không được mặc kệ những câu hỏi của trẻ hoặc chê bai trẻ, nếu không, trẻ sẽ dần mất đi sự tò mò và nhiệt tình.

Trước những câu hỏi không ngừng nghỉ của trẻ, cha mẹ nên nhìn nhận một cách ôn hòa, nghiêm túc, tránh xuất hiện ba thái độ sai lầm dưới đây: Một là đưa ra câu hỏi áp chế. Ví dụ “Sao con hỏi nhiều vậy?” “Con không nhìn thấy mẹ đang bận sao?”... Hai là nói dối cho qua chuyện, một số cha mẹ không trả lời được câu hỏi của trẻ, nhưng lại sợ mất mặt, thế là bịa ra câu trả lời để lừa trẻ. Điều đó không những ảnh hưởng tới sự phát triển tư duy của trẻ mà còn ảnh hưởng tới uy tín của bản thân cha mẹ. Gặp tình huống này, cha mẹ có thể trả lời như sau: “Câu hỏi này làm khó mẹ rồi, để mẹ suy nghĩ thật kỹ”. Ba là giải thích quá sâu, quá khó, khiến trẻ không hiểu. Ba thái độ này đều không có lợi cho việc bồi dưỡng tinh thần sáng tạo của trẻ. Với những câu hỏi mà trẻ hỏi, có câu có thể trực tiếp trả lời, có câu có thể gợi ý để trẻ tìm đáp án. Nếu chỉ biết mắng mỏ, ngăn cấm hành vi tìm tòi của trẻ thì sẽ cản trở sự phát triển trí tò mò của trẻ hoặc dẫn dắt trẻ tới phương hướng sai lầm.

Quan sát là con đường quan trọng để trẻ tích lũy kiến thức, phát triển trí tuệ. Cùng tiếp xúc với một sự vật nhưng có trẻ có thể lưu lại ấn tượng chuẩn xác, hoàn chỉnh, phong phú, sâu sắc; có trẻ lại chỉ có những ấn tượng vụn vặt, thậm chí sai lầm. Qua đó có thể thấy, quan sát không chỉ đơn giản là nhìn mà là một hoạt động tri giác có ý thức, có kế hoạch và lâu dài; là quá trình tâm lý mà con người thông qua các cơ quan cảm giác để nhận biết sự vật xung quanh, cũng là một trong những con đường chủ yếu để con người nhận thức thế giới.

Khả năng quan sát có thể giúp trẻ có được những kiến thức và thông tin liên quan đến thế giới xung quanh, là cơ sở để nhận thức thế giới. Nghiên cứu chứng minh, có khoảng 80 ~ 90% thông tin mà bộ não thu nhận là thông qua thị giác, thính giác truyền vào bộ não. Nhưng khả năng quan sát không phải là bẩm sinh mà cần phải bồi dưỡng. Vì thế, cha mẹ có thể bắt đầu từ việc bồi dưỡng khả năng tri giác cơ bản để rèn luyện khả năng quan sát cho trẻ.

Nghiên cứu chứng minh, những phát minh sáng tạo và nghiên cứu khoa học của con người đều không thể tách rời khả năng quan sát. Darwin quan sát các sinh vật một cách có hệ thống trong suốt 40 năm mới sáng lập ra thuyết tiến hóa; Galilei đã chăm chú quan sát đèn treo đu đưa ở nhà thờ mới phát hiện nguyên lý con lắc trong điều tiết đồng hồ.

Nếu trẻ được sống trong môi trường phong phú, muôn màu, đầy rẫy những sự vật mới lạ thì bộ não có thể tiếp nhận rất nhiều kích thích mới lạ, thường xuyên ở trong trạng thái hưng phấn, trí tuệ phát triển rất nhanh, khả năng quan sát cũng rất giỏi. Vì thế, cha mẹ phải thường xuyên đưa trẻ ra ngoài, bồi dưỡng khả năng quan sát cho trẻ. Vậy, cha mẹ nên bồi dưỡng khả năng quan sát cho trẻ như thế nào?

Dạy trẻ phương pháp quan sát

Quan sát cần phải có phương pháp khoa học, hợp lý thì mới có hiệu quả. Hegel nói, phương pháp tốt nhất để bồi dưỡng khả năng quan sát là dạy trẻ tìm kiếm “điểm khác biệt trong những sự vật giống nhau, điểm giống nhau trong những sự vật khác nhau”. Cha mẹ có thể căn cứ vào tình hình thực tế của trẻ để hướng dẫn trẻ quan sát cảnh vật trọng tâm một cách có lựa chọn. Ở những nơi phạm vi rộng, nhiều sự vật, có thể dùng phương pháp quan sát trọng tâm.

Quan sát hình dạng của lá cây, có thể dùng phương pháp quan sát so sánh. So sánh sự khác biệt giữa lá đa với những loại lá thông thường; tham quan các tác phẩm nghệ thuật có thể dùng phương pháp quan sát theo trình tự; quan sát sự sinh trưởng của động thực vật, sự biến đổi của khí hậu đều có thể áp dụng phương pháp

quan sát theo trình tự. Tóm lại, cha mẹ phải từng bước dạy trẻ phương pháp quát sát các đối tượng nhất định một cách khoa học.

Thông qua câu hỏi, kích lệ trẻ quan sát

Có thể rất nhiều cha mẹ đã trải qua tình huống như sau: Với những thứ vốn đã quá quen thuộc nhưng lại bị những câu hỏi của trẻ làm cho bất ngờ: “Cha ơi, cha có biết cầu thang có bao nhiêu bậc không?”... Với những trẻ không chú ý quan sát, cha mẹ cũng có thể thông qua các câu hỏi để kích lệ trẻ quan sát. Ví dụ: “Con có thể nói cho mẹ biết mùa đông và mùa thu có gì khác nhau không?”.

Kết hợp các giác quan, tăng hiệu quả quan sát

Khả năng quan sát là khả năng thông qua các giác quan như mắt, mũi, tai, lưỡi, cơ thể để cảm nhận các sự vật khách quan, là kết quả của sự phối hợp các giác quan. Vì thế, cha mẹ phải kích lệ trẻ dùng các giác quan để quan sát. Ví dụ, một đồ chơi màu đỏ, sờ thấy mềm mềm, bóp vào sẽ phát ra âm thanh, ném xuống đất có thể nảy lên, ngửi thấy có mùi vị khó diễn tả. Quan sát như vậy sẽ càng phong phú hơn, thú vị hơn.

Quan sát là phương pháp thu nhận thông tin từ thế giới bên ngoài. Biểu đạt những thông tin thu được mới có thể đạt được mục đích quan sát thực sự. Khi cha mẹ đưa trẻ đến công viên chơi, lúc về nhà, có thể yêu cầu trẻ kể lại quá trình tham quan công viên. Như thế không những tăng cường khả năng quan sát, mà còn rèn luyện khả năng tư duy logic và khả năng biểu đạt cho trẻ.

07

Tự tay làm, cuộc sống no đủ

Thời kỳ nhi đồng là thời kỳ giáo dục tốt nhất trong cuộc đời, cha mẹ là người thầy tốt nhất của trẻ, giáo dục EQ trong gia đình thời kỳ đầu sẽ có ảnh hưởng sâu sắc đối với sự phát triển cả đời của trẻ. Điều này được thể hiện rất rõ rệt trong khả năng tự lập và thực hành của trẻ. Cái gọi là tự lập chính là khả năng độc lập. Khả năng tự lập và khả năng thực hành là một tố chất quan trọng của con người, là cơ sở cho việc bồi dưỡng khả năng làm việc thực tế và khả năng sáng tạo sau này. Khả năng tự lập tốt sẽ có tác dụng tích cực với cuộc đời. Cha mẹ nên xác định mục tiêu như vậy, sự giúp đỡ tốt nhất chính là giúp trẻ tự lập, tự lập khiến chúng có thể theo

đuổi được hạnh phúc.

Tự lo liệu trong cuộc sống là khởi đầu của việc bồi dưỡng khả năng tự lập cho trẻ, khả năng tự lo liệu phải được bồi dưỡng bắt đầu từ thời kỳ mầm non. Thời kỳ này, trẻ có thể uốn nắn được, hơn nữa dễ tiếp thu những thứ mới. Thói quen hình thành thời kỳ nhi đồng sẽ theo suốt cuộc đời trẻ. Làm cha mẹ, điều cần chú ý nhất trong giáo dục gia đình chính là phải dạy trẻ làm những việc vừa với sức của mình, đồng thời phải để trẻ làm những việc mà bản thân có thể làm được.

Thông thường, những trẻ khả năng thực hành kém sẽ rơi vào vòng tuần hoàn ác tính: Do khả năng thực hành không tốt, khi giao lưu với các bạn xung quanh cảm nhận thấy sự so sánh, trong lòng sẽ vô cùng buồn chán. Điều đó sẽ mang lại sự ám thị tâm lý tiêu cực cho trẻ, cho rằng mình không bằng người khác, thế là khiến trẻ không muốn bắt tay làm, khả năng thực hành kém, biểu hiện trong học tập chính là trẻ không muốn làm bài tập. Trong khi đó, nếu không chịu làm thì cuối cùng sẽ dẫn đến tình trạng trẻ nhìn cái gì cũng rất đơn giản nhưng tự mình làm thì lại không như thế. Điều đó sẽ ảnh hưởng rất lớn tới việc học tập sau này của trẻ, trẻ cần phải nỗ lực rất lớn mới khắc phục được hàng loạt chương ngại này.

Nguyên nhân khiến khả năng thực hành của trẻ hiện nay rất kém chủ yếu có ba nguyên nhân:

Cha mẹ lo lắng trẻ nhỏ không biết làm, sợ trẻ xảy ra chuyện, hoặc sợ trẻ làm hỏng đồ, rất nhiều việc không cho trẻ tự làm mà do cha mẹ làm thay, trẻ mất đi cơ hội thực hành.

Gia đình bày biện trang trí theo kiểu người lớn, không có chỗ cho trẻ thực hành. Trẻ ở nhà, cái này không được động, cái kia không được động, đồ chơi không được lấy tự do, không gian hoạt động của trẻ quá nhỏ.

Không có nhiều nguyên liệu cho trẻ thực hành. Cha mẹ bỏ tiền mua đồ chơi, tuy bên ngoài rất đẹp nhưng phần lớn là máy móc hoặc bằng điện, không thể tháo dỡ, trẻ thiếu nguyên liệu thực hành.

Vậy, trong giáo dục gia đình, cha mẹ nên bồi dưỡng khả năng thực hành và khả năng tự lo liệu cho trẻ như thế nào?

Để trẻ học cách tự lo liệu trong cuộc sống hàng ngày

Hiện nay, trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ luôn tìm mọi cách để bảo vệ chúng, cái gì cũng làm thay, giúp trẻ tìm hiểu và giải quyết tất cả khó khăn, loại bỏ tất cả những vướng mắc. Kết quả là bồi dưỡng ra những trẻ nhu nhược, thích

dựa dẫm, khả năng kém, lúc nào cũng cần sự hướng dẫn và giúp đỡ của người lớn, không có tinh thần khám phá, khả năng phát triển trí tuệ bị hạn chế, khả năng thực hành kém.

Trường mầm non họp phụ huynh, cô giáo giao bài tập về nhà cho phụ huynh là dạy con bóc trứng gà. Một bà mẹ nói nhỏ ở dưới: "Thật là làm khó cho con, con trai tôi còn không biết quả trứng như thế nào!" Cô giáo cảm thấy rất kỳ lạ, sao con lại không biết quả trứng hình dáng thế nào. Người mẹ ấy nói tiếp: "Tôi cứ sợ con bị ghen lòng đồ trứng luộc, đến bây giờ vẫn cho nó ăn súp trứng gà". Cô giáo và các phụ huynh ở đó đều sững người.

Người mẹ này thật sự rất yêu con của mình, làm thay con mọi việc trong cuộc sống hàng ngày. Con đi học mầm non rồi mà ngay cả hình dáng quả trứng gà như thế nào cũng chưa nhìn thấy. Tình yêu như thế hủy hoại khả năng thực hành của trẻ, cuối cùng khiến trẻ không làm được việc gì.

Trong quá trình giáo dục con cái, cha mẹ phải hiểu rằng, nếu đã không thể trưởng thành thay trẻ thì không thể loại bỏ sự đau khổ của tự lập cho trẻ được, nếu không, cho dù có bầu trời cao rộng, trẻ cũng sẽ không biết bay. Trẻ không thể tự lập, đó chính là cha mẹ không làm tròn trách nhiệm. Động vật sẽ đuổi con mình đi sau khi con chúng lớn, ép con học khả năng sinh tồn độc lập. Hành vi này nhìn thì tàn nhẫn nhưng thực chất là cách làm có lợi nhất cho sự trưởng thành của con. Con người là loại động vật cấp cao, liệu có làm được không? Sự bảo vệ chân thành của cha mẹ là "yêu" con hay là "hại" con? Vì thế, giáo dục thật sự không phải là giúp đỡ mà là bồi dưỡng con người tự lập.

Lúc cần đưa tay thì đưa tay

Ở nhà, cha mẹ nên để trẻ làm một số việc vừa với sức của mình để nâng cao khả năng tự lo liệu. Ví dụ, để trẻ sắp xếp trò chơi, quét dọn phòng, rửa đồ vật nhỏ, lau bàn, quét nhà, giặt khăn tay, khích lệ trẻ tự rửa tay, rửa mặt, đánh răng, hướng dẫn trẻ giặt tất, dọn dẹp giường chiếu... Như thế vừa có thể bồi dưỡng được kỹ năng thực hành cho trẻ, lại vừa rèn luyện khả năng tự lo liệu cho trẻ, còn có thể khiến không khí gia đình trở nên sôi nổi hơn. Ví dụ:

Đứa trẻ hơn một tuổi không cẩn thận bị ngã, nằm bò ra đất không chịu đứng dậy, người khác bế nó dậy, nó vẫn khóc nằm tại chỗ, miệng gọi: "Mẹ bế, mẹ bế". Mẹ vội vàng chạy ra bế nó lên, nó mới ngừng khóc. Tự trẻ có thể đứng dậy được không? Câu trả lời chắc chắn là có. Mỗi đứa trẻ đều cần sự khích lệ của người lớn, nếu ngay từ đầu mẹ nói với giọng điệu ân cần: Con đã lớn rồi, biết tự đứng

dậy. Đứa trẻ sẽ ngoan ngoãn tự đứng dậy, nó không có lý do quấy khóc không ngừng.

Hoặc:

Buổi sáng, đứa trẻ lè mề không mặc quần áo, bố mẹ vội vàng mặc cho nó, có khi đứa trẻ đó đang cười thầm: "Lại một lần nữa thắng bố mẹ". Đứa trẻ bốn năm tuổi không chịu ăn cơm hẩm hoi, lúc trẻ đang chơi, bố mẹ lén đút vào miệng nó một miếng, đồng thời còn phải ngọt nhạt khuyên nhủ, đứa trẻ mới chịu mở miệng.

Khi trẻ cần sự giúp đỡ mới có thể hoàn thành việc, cha mẹ không giúp đỡ, đó là cha mẹ không làm hết trách nhiệm. Tuy nhiên, khi trẻ có khả năng để tự hoàn thành chuyện này, cha mẹ nên yêu cầu trẻ tự hoàn thành. Là một con người, nếu không có dũng khí và nghị lực đứng lên khi bị ngã thì sao có thể sinh tồn được. Nếu một người rời xa sự bảo vệ của cha mẹ, người đó sẽ sống rất khổ sở, vậy thì sao có thể cạnh tranh được.

Cung cấp các nguyên liệu, để trẻ có cơ hội thực hành

Những cha mẹ thông minh thường sẽ thuận theo quy luật trẻ thích thực hành, cung cấp các nguyên liệu như ghép gỗ, đồ chơi xếp hình, đất nặn, đá, đồng thời còn có thể mua vài chiếc bút sáp dạy trẻ vẽ, chuẩn bị miếng ghép gỗ, tự tạo tranh ghép, đất nặn... Như thế vừa có thể khiến trẻ thực hành và động não trong quá trình chơi đùa, lại có thể bồi dưỡng hữu hiệu khả năng thực hành và sáng tạo của trẻ.

08

Bồi dưỡng khả năng ghi nhớ siêu phàm

Tất cả hoạt động của con người, từ nhận thức, hành động đơn giản đến học tập, lao động phức tạp đều không tách rời trí nhớ. Trí nhớ là kho hoạt động trí tuệ của con người. Trong thời kỳ nhi đồng, thời kỳ quan trọng nhất để phát triển trí tuệ, trí nhớ càng có ý nghĩa quan trọng hơn.

Khả năng ghi nhớ hoàn toàn không phải là bẩm sinh mà có thể rèn luyện và nâng cao. Nhưng trước tiên cha mẹ phải chú ý duy trì sự tự tin của trẻ. Ghi nhớ ngắn hạn, ghi nhớ máy móc là phương pháp chủ yếu trong ghi nhớ ở trẻ. Nếu cha mẹ muốn trẻ ghi nhớ một nội dung nào đó thì phải không ngừng nhắc lại. Có thể

dạy trẻ học thuộc một số bài hát, bài thơ, bài vè, ghi nhớ một vài kiến thức khoa học đơn giản.

Trong cuộc sống, một số cha mẹ có thể sẽ có thắc mắc giống như mẹ của Mạnh:

Mạnh sắp 7 tuổi rồi, học lớp một, học cái gì thường rất hay quên. Cô giáo dạy câu phép cộng trừ, cậu phải đếm ngón tay mới tính được. Cô giáo bảo cậu nhớ kết quả, nhưng chẳng bao lâu cậu lại quên. Mẹ dạy cậu nhận biết đồng hồ, cho dù nói bao nhiêu lần, cậu đều không nhớ mấy giờ mấy phút. Thực ra Mạnh không hề ngốc, bình thường nói chuyện, làm việc, cậu phản ứng rất nhanh. Hỏi học mẫu giáo, xem hoạt hình xong cậu đều có thể kể lại được. Mẹ Mạnh không hiểu câu chuyện dài như vậy con có thể nhớ rất nhanh, vậy mà làm toán lại kém như vậy?

Thực ra, đây là một hiện tượng bình thường trong quá trình phát triển trí nhớ của trẻ. Trí nhớ của con người chủ yếu có hai hình thức: ghi nhớ sách lược và ghi nhớ sự kiện. Ghi nhớ sách lược là chỉ quá trình lưu trữ và lấy thông tin một cách có ý thức, giống như Mạnh học phép cộng trừ, nhận biết đồng hồ đều thuộc thông tin của ghi nhớ sách lược; ghi nhớ sự kiện là chỉ bộ não lưu trữ thông tin sự kiện. Sau khi trẻ nghe câu chuyện xong kể lại câu chuyện thuộc ghi nhớ sự kiện. Đây là cách ghi nhớ có từ khi sinh ra, gần như không cần bất kỳ sách lược và phương pháp ghi nhớ nào. Mạnh có thể nhớ được câu chuyện dài trong thời gian ngắn chứng tỏ khả năng ghi nhớ sự kiện của cậu không có vấn đề. Nghiên cứu chứng minh, trẻ 7 ~ 10 tuổi đã có khả năng thuật lại câu chuyện hoặc sự việc một cách hữu hiệu, số lần thuật lại càng nhiều thì trí nhớ càng tốt. Vì thế khi Mạnh học phép cộng trừ và nhận biết đồng hồ, cô giáo và cha mẹ nên để cậu nói lại kiến thức đã học nhiều lần, như thế càng có lợi cho ghi nhớ.

Khi bồi dưỡng khả năng ghi nhớ cho trẻ, cha mẹ không được đả kích sự tự tin của trẻ. Ví dụ, có cha mẹ nói với con rằng “Cái gì cũng không nhớ, nói rồi cũng bằng không”. Như thế là không đúng. Cha mẹ phải kiên nhẫn, khích lệ trẻ, bồi dưỡng sự tự tin cho trẻ về khả năng ghi nhớ của bản thân ngay từ khi còn nhỏ.

Bồi dưỡng hứng thú cho trẻ

Khả năng ghi nhớ của trẻ chủ yếu là ghi nhớ vô thức. Đối với những sự vật mà chúng có hứng thú hoặc có tình cảm thì chúng sẽ nhớ rất nhanh. Nhưng với những thứ chúng không có hứng thú thì lại rất khó nhớ. Vì thế, muốn trẻ học kiến thức hay kỹ năng nào đó, không thể chỉ dựa vào mệnh lệnh mà phải khơi dậy hứng thú học tập cho trẻ.

Lặp lại nhiều lần

Lặp đi lặp lại là phương pháp cơ bản trong ghi nhớ, đặc biệt thích hợp với trẻ. Chúng ta biết rằng lặp lại có thể biến những ấn tượng mờ nhạt trong bộ não trở nên sâu sắc hơn, rõ rệt hơn. Khi áp dụng phương pháp lặp đi lặp lại để bồi dưỡng khả năng ghi nhớ cho trẻ, cần phải chú ý phương pháp. Khi trẻ vừa mới học một kiến thức mới thì phải kịp thời củng cố, không được để đến khi trẻ quên rồi mới củng cố. Hơn nữa, cũng cần chú ý thời gian lặp lại. Ví dụ, bồi dưỡng khả năng tường thuật cho trẻ, tốt nhất lần thứ hai và lần đầu tiên cách nhau 1 ~ 2 ngày, lần thứ ba cách lần thứ hai 2 ~ 3 ngày, qua nhiều lần lặp lại, khoảng cách thời gian giữa các lần cũng dài hơn một chút, thời gian lặp lại ngắn hơn một chút. Như vậy, sẽ đạt được hiệu quả tốt, lại không lãng phí thời gian.

Phân loại ghi nhớ

Khi học, trẻ dễ dàng ghi nhớ những nội dung có ý nghĩa liên hệ. Vì thế, cha mẹ có thể hướng dẫn trẻ tìm ra mối liên hệ giữa các kiến thức và phân loại chúng. Trẻ nhỏ chưa có khả năng tự phân loại, cha mẹ phải phân loại trước rồi mới yêu cầu trẻ ghi nhớ. Chẳng hạn như hai tổ hợp từ dưới đây:

Thuyền, diêm, đỉnh, áo khoác, cỏ, mũi, bút chì, chó, cóc, hoa, dao.

Hoa, lá, cành, cây, rễ, củ, quả.

Rất nhiều trẻ sẽ nói, tổ hợp từ thứ hai dễ nhớ hơn, bởi vì chúng có liên quan đến nhau, là từng bộ phận của thực vật. Cha mẹ khi hướng dẫn trẻ học cần chú ý tìm ra sự liên hệ giữa các tài liệu học tập để trẻ có thể ghi nhớ hiệu quả hơn.

Phương pháp rèn luyện âm nhạc

Một nghiên cứu mới nhất ở Canada cho thấy, những trẻ học nhạc ghi nhớ tốt hơn những trẻ không học nhạc.

Người nghiên cứu đã tiến hành 4 lần kiểm tra với hai nhóm trẻ 4 ~ 6 tuổi. Trong đó một nhóm học nhạc, một nhóm không học. Nội dung kiểm tra gồm có kiến thức âm nhạc như phân biệt hòa thanh, tiết tấu và giai điệu, đồng thời kiểm tra ghi nhớ bằng cách thuật lại một dãy số. Kết quả phát hiện khả năng ghi nhớ của trẻ thay đổi sau 4 tháng.

Nếu trẻ học nhạc thì hoạt động của bộ não sẽ khác với những người không học.

Nghiên cứu cho thấy, những trẻ được rèn luyện âm nhạc và những trẻ không được rèn luyện âm nhạc sẽ có sự khác biệt về phản ứng của bộ não chỉ trong một năm.

Chủ biên: **TỔNG DỰ THƯ**

12 BÀI HỌC EQ MẸ CẦN DẠY TRẺ

Dịch: **TUỆ VĂN**

 NHÀ XUẤT VĂN HÓA THÔNG TIN

作 品：好妈妈给孩子上的12堂情商课
作 者：宋豫书

Chinese copyright © by Chemical Industry Publishing House

Vietnamese copyright © by MINHLONG-TDV CO.,LTD

.....

Bản quyền tác phẩm đã được bảo hộ. Mọi hình thức xuất bản, sao chụp, phân phối dưới dạng in ấn hoặc văn bản điện tử mà không có sự cho phép bằng văn bản của Công ty TNHH Một thành viên TM & DV Văn hóa Minh Long là bất hợp pháp.

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA THÔNG TIN
43 Lò Đúc - Hà Nội

Chịu trách nhiệm xuất bản: Lê Tiến Dũng
Chịu trách nhiệm bản thảo: Vũ Thanh Việt
Biên tập: Thanh Phương
Trình bày: Nguyễn Thị Tuyền
Bìa: Trọng Kiên

In 2.000 cuốn, khổ 16cm x 23cm tại Công ty Cp In Sao Việt.
Số đăng ký KHXB:/VHTT
In xong và nộp lưu chiểu năm 2014.